

PATH
CEREBRI

THE WILL

5-6 8.

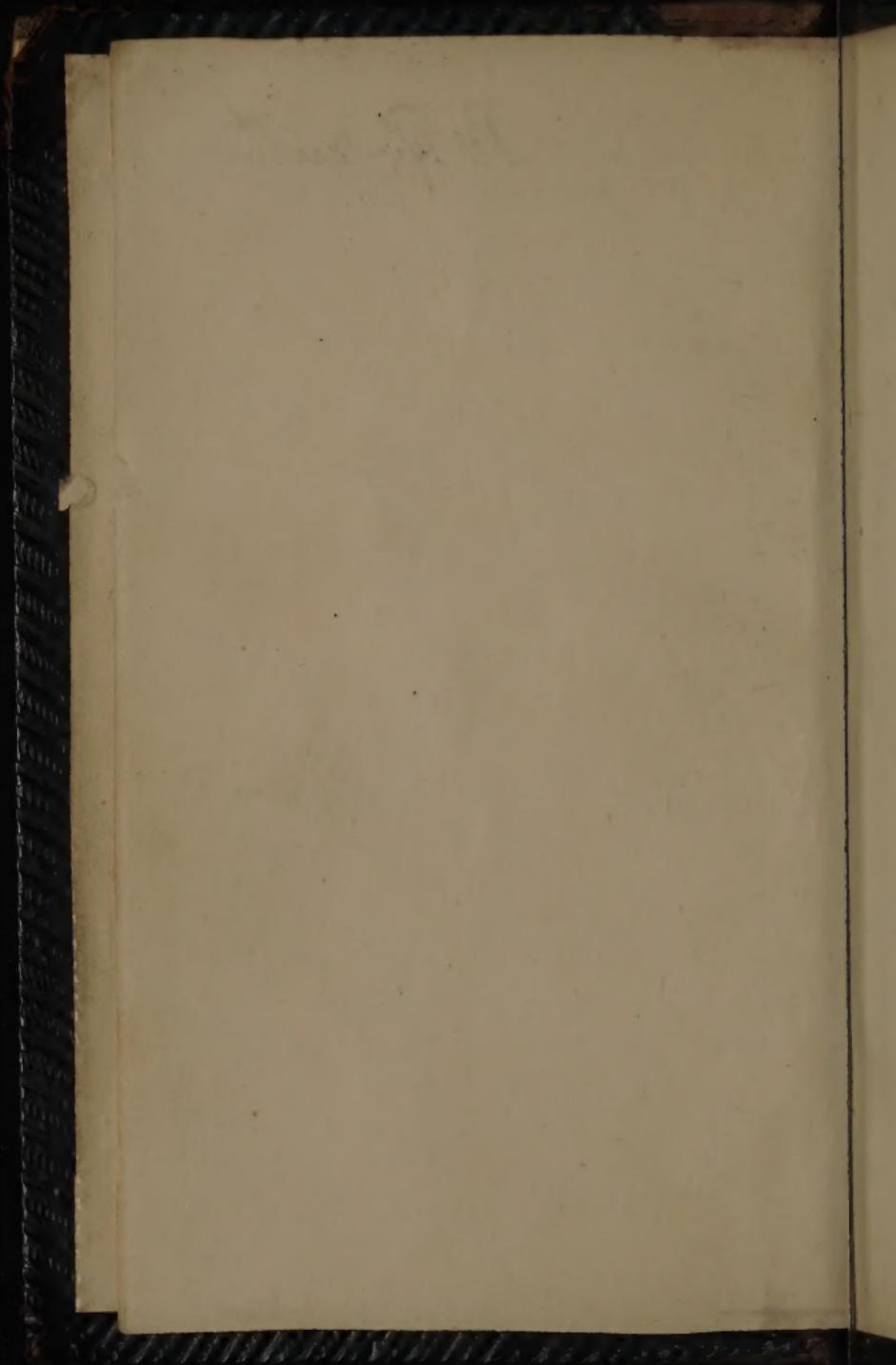

53353/A

P. & P. - with

I
C
NE

MO

THOM
in gl
Pr

and
S

43564

PATHOLOGIÆ
CEREBRI,
ET
NERVOSI GENERIS
SPECIMEN.

In quo agitur de
MORBIS CONVULSIVIS,
ET DE
SCORBUTO.

Studio

THOMÆ WILLIS, ex Aede Christi Oxon. M. D. &
in ista celeberrima Academia Naturalis Philosophie
Professoris Sidleiani, nec non inlyti Med. Coll.
Londini, & Societatis Regiae ibidem Socii.

2
ST

LONDINI,
Apud JACOBUM ALLESTRY, Regalis
Societatis Typographum. 1668.

Imprimatur,

JOHANNES FELL.

Vice-Cancellarius Oxon.

Septemb. 25.
1667.

Reverendissimo in Christo Patri,
& Domino,

D. G I L B E R T O,

Providentia Divina, Archiepiscopo
Cantuariensi, totius Angliæ Primi
& Metropolitano; & Augustissimo
Principi C A R O L O II. M. Britan-
niæ, Franciæ & Hiberniæ Regi, &
secretioribus Consiliis.

Dta legibus constitutum est,
(Amplissime Præful) ut quic-
quid fundi cujuspiam solo su-
perstrui contigerit, accessoriū
jure id ipsum consequatur. Cum itaque
isti, quod nuper moliebar operi, de
sensitivæ animæ natura & muniis, nec
non de affectibus cerebri, & nervosi ge-
neris variisque qui in iisdem versantur
morbis, humani capitis anatomen, pro
fundamento collocassem; syntagmate
hoc Clementiæ vestræ dicato, omnino
necessæ erat, ut qualiscunque postmo-
dum basi isti inniteretur moles, vestræ

E P I S T O L A

protinus audiat, dicique gestiat; atque ita quidem in vitio proficimus, & olim deliquisse, culpæ subsequentis non gradus tantum, sed, quod majus est, etiam autoramentum existit, ut tandem amissio delicti nomine officio fungi potius quam peccare videamur.

Interea tamen, neque hæc in qua ver-
for causa aut à vestris rationibus aliena,
aut ab Ecclesiæ rebus, quibus felicissi-
me præfides, abhorrere dicenda est;
Nam & qui hic subinde occurrunt Epileptici sese in aquam aut ignem præcipi-
tantes, & illi quibus membra spasmis
contracta varieque distorta, tum etiam
quibus integra corpora modo ut se eri-
gere nequirent incurvata, modo quasi
dæmonis afflatu saltibus stupendis, aliis-
que miris gesticulationibus agitata fue-
runt; Hi inquam, & plures alii, quos
hic passim describo, ægrotantes ab ipsis
non multum differre videntur, quos in
Evangelio à Christo Domino curatos
legimus; ipsisque etiamnum curandis,

utpo-

DEDICATORIA.

utpote qui tam contumaces & rebelles sunt, adfidentem sibi Numinis opem supra omnes Pharmaciæ vires Medicus ut ut peritissimus semper implorare debet. Itaque & jure optimo νόσος ab antiquis ἱερῆσι dictæ theoria, & reliqua etiam pathologia nostra, quatenus τὸ θεῖον quoddam in se continet, morbosque non minus precibus & jejuniis quam medicamentis sanandos explicat, sacrorum arbitro nuncupari & proinde sanctitatis vestræ auspiciis muniri præoptaverint.

Porro novum non est ut per nosocomium ad Ecclesiam sit aditus; siquidem ista fere methodo Salvatorem nostrum fuisse usum constat, qui à corporis restituti valetudine animæ salutem initium sumere plerumque voluit. Et profecto cum stupida melancholicorum deliria, caninæ rabies, aliaque à cerebro non satis fano orta, quosdam & à sanctorum communione, & ab hominum societate pepulerint; si hæc artis nostræ ope profligata essent, non desperandum

* 3. forer

EPIST. DEDICAT.

foret quin morbis una & erroribus va-
ledicentes, rectius non tantum valerent,
sed & saperent homines.

Quod superest $\alpha\pi\chi\alpha\tau\tau\sigma\sigma$ opt. maxim.
supplex veneror, ut quam pacem Rei-
publicæ feliciter restituit, Ecclesiæ suæ
reddat, miserorum oculis caliginem
submoveat, animis furorem tollat, &
in tanti beneficii pignus, simul & cu-
mulum, Clementiam vestram, ingens
reformatæ pietatis decus & columen,
salvam & sospitem diutissime conservet,
quod animitus precatur

*Clementia vestra humillimus cultor,
Cliens addictissimus*

THOM. WILLIS.

Ami-

Amico Lectori Præfatio.

Quod cerebri, & nervosi generis Pathologiam integram pollicitus, demum unius, aut alterius tantum morbi rationes exhibuerim; Te monendum imprimis (Candide lector) velim, non me vafra illa fraude, qua rerum venalium insitores merces suas extrudere conantur, prodromas hæc theorias oculis tuis subiecisse: cum enim istis solenne habetur, si forte aliquid melioris notæ possideant, id illico ostendere, per gulis præfigere, in lucem dare, & obviis quibuscunque ingerere, ut ita tandem offuciis fidem, & vilioribus postmodum distrahendis decus præstruant. Contrariam ego penitus insisto viam, nimirum ut quæ magis dubiæ videbantur indolis, in specimina præponerem, & ubi censuram, & judicia imprimis formidanda duxeram, illa utique deposcerem & provocarem: neque enim tam docere alios quam ab iisdem discere, nec tam famæ velificare quam veritati, quæque ipsi in proximo consistit, Philosophiæ famulari, & faciem prætendere, in votis habeo.

P R A E F A T I O.

Quemadmodum autem, inter universas corporis humani agitudines, illa quæ cerebrum, ejusque appendicem tentant, cognitionis semper ardue, & impendio intricata, jure merito haberí solent; ita in tota hujusmodi morborum turba, nihil abstrusius, quodque nodis, vindice dignis, magis implicarehr, quam de veris convulsionum causis, & earundem rationibus (si ita loqui liceat) formalibus disceptatio. Quapropter Averrhoës non dubitabat pronuntiare, quod verba medicorum, in hoc accidente, universaliter sint propinquiora, ut sint verba musicorum quam ut sint demonstrativa. Item Galenus, qui raro admodum in assignandis rerum utut abditarum causis hesitavit, ingenue fatebatur ὅτις δὲ αἰνεῖται ἐστιν οὐ αἰτία οὐ σύμμαχος οὐδὲ σπάτη τὰ μόσχα χαλεπὸν εἰπεῖν. Nec tantum antiquiores Medici veritatem hanc sublatam ex oculis, aut alta caligine involutam invidi quærebant, verum & recentiores plerique in eundem lapidem gravissime offenderunt. Quidam nuperioris sæculi vir doctissimus, Johannes Crato exclamat, optatque utinam ante

P R A E F A T I O.

ante vitæ nostræ exitum, veram dignotionem mali Epileptici, verumque remedium aliquis ostenderet. Ceterum licet affectionum spasmorum cause, à nullis serio reddantur, tamen earundem *Etiologia* quædam apud Authores passim traditur. Hi vero potius quod vulgo fertur, quam quod ipsi senserint, aut quod animo veritatis avido satisfaciat, scriptis mandarunt: Non absimili quippe ritu hanc rem peregerunt, ac imperitiores chorographi, qui loca tantum plana, & facile accessibilia exacte demetiuntur, interim sylvis obiecta, montibus inæqualia, aut præcipitiis abrupta sine radio adhibito, juxta populi estimationem supputasse, satis ducunt. Ita cum medici plures, convulsionum causas repletionem, ac inanitionem, & quidam alii partium nervosarum solummodo irritationem esse dixerunt, nihil hinc plane declaratur, aut quod instinctus modum enarraverit, quo præter vel contra naturæ, aut appetitus normam, spasmi peraguntur, aut quod ulla tenus explicarit, unde in affectu isto, facultati motrici impetus, robur, ac celeritas pœne infinita, & supra

omnes

P R A E F A T I O.

omnes naturalis potentia vires, accesserint. Quapropter facilem mihi spero veniam, si quandoquidem in ejusmodi phænomenis, hic usque frustra desudatum est, ego Harioli, & conjectoris partes suscipiens, novas & non prius auditas rationum syllogas in medium produxerim. Profecto (quicquid alii senserint) spiritus animales revera existere, ipsiusque animæ corporeæ hypostasin constituere; eosdem motus, & sensus proxima & immediata instrumenta esse; quin & nixus motivos, ab eorum explosionibus excitari, prout ubique in sequenti tractatu supponimus, ita in Physiologia nostra aliquando forsan in lucem proditura, rationibus non contemnendis speramus nos evicisse. Super hac igitur hypothesi, (ut opinor satis firma, ac ad rem nostram maxime accommoda) sc. spirituum animalium virtute elastica, sive explosiva, doctrinam spasmoden extruendam curavimus. At quia fœtus hic noster faciem adhuc insolitam, & præ natiorum raritate, quasi monstrorum quiddam & terribiles ostentat, idcirco (quemadmodum infelices partus traxi solent) in medium viam, & tantum non

P R A F A T I O.

non in profluentem, ceu exposititiam abjecimus. Porro ejusdem fortunæ vices subit disquisitio quadam alia, de scorbuto instituta, in quantum sc. doctrinæ spasmatica hæc plurimum affinis, eidem hypothesi innititur, ejusque velut appendix est. Quos quidem præproperos, & quasi abortivos partus, si pro sua humanitate hospites illi, qui in eosdem forte inciderint, enutriendos, tollendosque curaverint, justior tandem aliquando succedet proles, quæ uterum unde nascitur felicius sequatur, & parentis suæ, sc. humanae animæ memor, ejus imaginem juxta & indolem expressius referat; saltem (quod huic Pathologia accidisse vereor) cerebri morbos non ita describat, ut in eorundem sortem veniat, & numerum auxisse videatur.

TRACTA-

ÆTATIS SUE. 45

TRACTATUS PRIMUS.

D E

MORBIS CONVULSIVIS.

C A P U T . I.

*De Spasmis, sive motibus Convulsivis
in genere.*

LN tractandis *Affectibus Convulsivis*, plerique Medici distinguunt inter *Spasmodum*, sive *Convulsionem*, & *motum Convulsivum*; per illum nempe intelligentes *contraktionem constantem*, qua membrum rigidum & inflexible evadit; per hunc autem *motus celeres*, & *concussiones*, quæ interjecta quiete, alternatim cessant, redeuntque: verum nec illi qui has discriminis notas constituunt, nec cæteri Authores eas perpetuo obseruant: quippe per vocabula *Spasmi* & *Convulsionis* quælibet πάθη σπασμώδεα non raro designant: Quare melioris discretionis gratia, priorem affectum cum Cardano Τέττεον appellabimus, alterum vero *Spasmodum*, seu *motum Convulsivum* in genere.

Ut autem *Spasmi*, sive *motus Convulsivi*, & *irregularis* natura, & causæ rectius innotescant, præmittendum esset, quo pacto *functio motiva regularis* in corpore animato peragitur: verum hujus plenior consideratio, quoniam ad Cerebri, & nervosi generis *Physiologiam* spectat, in alium differetur sermonem: In præsenti, quantum ad rei

A pro-

DE MORBIS

Motus regularis ut peragitur. propositæ elucidationem facit, verbo annotetur, spiritus animales esse proximum motus regularis instrumentum, ipsorumque actionem, seu vim motricem in eo tantum consistere, quod densius agglomerati in parte motiva, ibidemque in spatium amplius expansi, eandem inflent, & intumefaciant, quæ proinde, quoad longitudinem contracta, illico ad se partem sibi appensam attrahit. In nervorum descriptione nostra pridem edita, innuimus hujusmodi motum esse duplicum, sc. spontaneum, & mere naturalem; hujus instinatum à cerebello, ac istius à cerebro, utrumque autem per nervorum ductus veluti canales deferri, cum ad musculos, tum ad fibras, membranis, parenchymatis, aliisque partibus motivis intertextas; denique in hisce omnibus, tam expedite varias peragi actiones, quascunque aut necessitas naturalis, aut voluntatis imperium exigit, ea solum ratione, quod inter spiritus animales, qui animæ sensitivæ hypostasis constituunt, intra prædictas partes, continuata serie dispositas, ubique eadem est communicatio officii, intima conjunctio, & celerrimum commercium. At vero inter motum à musculo, eumque ab aliis partibus editum, discrimin hoc notabile occurrit; quod in his, actio sæpissime intra corporis motivi terminos circumscribitur, ita ut ejusdem tantum membrana, aut viscera pars una aliam moveat, & deinceps hæc à vicina moveatur: in genere autem musculo, plerumque pars movens in uno membro, & movenda in alio proxime consta est (quancum & inter partes musculosas quædam, uti cor & diaphragma, proprie scipias fere tantum movent): Hinc membrana & viscera motum quasi intestinum, & vermicularem habere dicuntur; qualis ubicunque incipitur, spiritus ibidem densius agglomerati, & expansi, primo partem istam, dein ultra pergentes, aliam, & mox ulteriorem intumefacient, proindeque partem illam quæ à tergo est trahunt, adeoque intumefactionem, & propterea motum à lo-

Eius duplex principium.

Duplex motus subiectum.

CONVULSIVI.

5

co in locum transferunt; simili fere ritu ac lumbrici, aliaque reptilia progressus suos faciunt. Huic autem membranarum, ac viscerum functioni motiva, si frequens, aut indiscontinua fuerit, spiritus copiosi requiruntur, qui tamen sine tumultu, aut magno impetu, pensa sua satis tranquille exequuntur: Et quidem observare est, spiritus animales in viscera membranacea haud multo parcus, quam in musculos influere; prout arguere licet ab istarum partium sensu exquisitiori, & in iisdem multiplici nervorum insertione, & diversimoda per plexus & fibras divaricatione; licet interea musculi uberiori sanguinis influxu irrigantur: Quoad motum vero in genere musculo peractum, spirituum agglomeratio & rarefactio per totam partis motivæ compagem subito ac simul explicatae, tanto cum impetu, ac robore peraguntur, ut attractio musculi in nixu motivo, vim trochlear, aut veltis excedat; cumque vis ista tantum à spirituum partiis Musculi motivæ insidorum expansione, sive rarefactione motus spi- dependeat, nihil minus concipere possumus, quam rituum ex- spiritus ita expansos, pulveris pyri ritu, veluti igni- plosio que- tos explodi. Enimvero supponere licet, spirituum, fibras musculo intertextas incolentium, particulas spirituosalinis, alias diversi generis particulas, à sanguine arterioso inter easdem fibras ubique interfluo; nitrosulphureas accedere, illisque intime accrescere: dein quoties particulae uti iusque generis, velut nitrum & sulphur combinata, propter motus instinctum per nervos advehetum, tanquam à fomite ignario, commoventur, protenus ab invicem elisa, & velut explosa, musculum subito inflant, proindeque tractionem validissimam efficiunt: enimvero in hunc finem ita constitui videatur, ut musculi multo uberiori quam viscera membranacea sanguine arterioso perfundantur; nimirum ut spirituum copula elastica, per motus valde crebros, ac interdum continuos absumptæ, ac perpetim deciduae, subinde statim nova à latice sanguineo substituatur: interim ut ipsis spiritus in

4. DE MORBIS

minori copia per nervos exiles suppeditati, usque in eadem statione, tanquam milites veterani, diutius persistant, & sepe copulam multiplicem impendant. Secus enim, unde jumentis, dum per plures horas, imo per integrum aliquando diem, cursu citationi musculos fere omnes exercent, spirituum penus pro tanto labore sufficiens derivatur? aut quis credat paucos spirituum manipulos, per exiles nervorum *paris vagi & intercostalis* propagines *cordi adductos*, proprio marte adeo robustum, & indiscontinuum ejus motum efficere posse? *Illis*, equidem necesse videtur, *copias subsidiarias* perpetim à sanguine accedere, easdemque semper proutius explodi. Certe ob hanc rationem & *cordis*, & cæterorum *muscularum* virtus motiva robustior, & supra organum quodvis *mechanicum*, *elastica* evadit: nempe in quantum spiritus animales, ubique in musculofo genere agentes, sibimet *copulam explosuam* adfiscant.

Quod si *Explosionis* vocabulum, in *Philosophia ac medicina* adhuc insolitum, cuiquam minus arrideat; proinde ut *Pathologia σπασμών*. huic basi innitens, tantum *ignoti per ignotius explicatio* videatur: facile erit istiusmodi effectus, circa res tum naturales, tum artificiales, instantias, & exempla quamplurima proferre; ex quorum analogia motuum in corpore animato, tum regulariter, tum *ἀναρριχώς* peractorum, rationes aptissimæ desumuntur. Nam præter *Nitri* cum *Sulphure*, cum *Tartaro*, & cum *Antimonio* mixturas, quæ omnes cum detonatione igniuntur; atque *Aurum fulminans*, & compositionem ex *sale Tartari*, *Nitro*, & *Sulphure*, quæ absque ipsis actuali tantum penitus excalenta, cum fragore vehementi exploduntur; etiam huic referri possint multi liquores, qui simul commissi, aut quibusdam corporibus affusi, motus violentos, & plane explosivos ineunt, concitantve: *Spiritus nitri*, & *liquor Antimonii glacialis* invicem confusi; quin &

CONVULSIVS.

& alterutre *linatura ferri* immisus, ebullitionem maximam, cum calore & fumo atrato concipiunt. Vulgo notum est quanta effervescentia, & impetus plane explosivi à *salibus fixis deliquatis*, ac *acetosis* cuiusque generis simul permisit oriuntur: Nec minus explosionis effectus cernitur, quando *liquor sale volatili imbutus*, uti *Spiritus C. Cervi* aut *sanguinis*, *stagnati salino vel fixo*, vel *acetoso*, vel *nitrosulphureo* admovetur; sc. particulæ aliæ ab aliis vehementer elisæ, cum impetu dissiliunt, & quaquaversus longe proferuntur; quæ proculdubio, si intra corporis cuiusdam spacia, uti musculi fibras coërcerentur, ipsum subito intumefacent, adeoque motus localis instrumentum constituerent. Super his paulo apertius in *volgatoria* nostra olim differuimus, atque rem adhuc fusi, & accuratius explicatam forsitan aliquando publici juris faciemus.

Interea tamen ne videar sententiam hanc, revera novam, tanquam mei unius Cerebri fœtum, omni patrono inopem exposuisse: Libet hic *Clarissimi Gassendi* assertionem profetere; quæ ut hypothesis huic nostræ apertissime faveat, & quodammodo ejus ansam præbuit, ita fortasse poterit & autoritatem aliquam conciliare. Itaque *at non o- Gassend.*
ptato ille vir animo perpendens quanta sit *vis* *Phys. sect. 3.*
illa *stue robur*, quo non modo *brachium*, aut *crus*, *lib. 11.*
sed tota etiam animalis machina *movetur*, *regitur*,
attollitur, *transfertur*: Subjungit. Ecquis facile
capiat tenue illud, quodcumque est, intra *Elephantis*
corpus, quod seu *animam*, seu *spiritum*, seu aliud
quod *vis principium motus* *concipimus*, posse illam
tantam molem agitare, ac ad *tripudium* etiam *velox*,
concinnumque componere? ac tanto magis,
quanto ubi tenue illud intra id corpus non *amplius*
wiget, tanta externa *vi opus* *fit*, ut vel
minimum loco emoveatur: sed nempe ad hoc quoque
primum facit, eadem *natura anima ignea*,
qua tametsi sit *flammula pertenuis*, sui tamen *mo- bilitate* idem proportione *præstare* intra corpus vale-

DE MORBIS

bat, quod flammula ex pulvere pyro intrat cernum bellicum: dum sc. non modo globum tanto propellit impetu, sed tanta etiam vi depellit totam machinam. Quod vero ad spiritus attinet, qui (instar pulveris pyri explosi) agitationem istam subeunt, dubium esse, inquit, an ii sint qui adveniunt ex cerebro, an qui in ipsistendinibus quasi connati haberri possint: Verum tametsi utrique concurrant, videntur tamen ad hoc munus illi praesentius destinati, qui sunt connati tendinibus. Non pluribus hic opus est, ut declaretur functionem motivam à spirituum animalium copula elastica, ejusque decisione pendere. Attamen ex hoc supposito (quod quidem maxima cum probabilitate supponimus) facile sequetur, motus convulsivus multo magis à tali causa procedere: Quisquis enim in membris, aut partibus affectis, subitas intumescencias, violentas & validissimas contractiones, quinimo interdum totius corporis cunctus, jactationesque impetuissimas considerabit, nihil minus concipere potest, quam plures spirituum animalium glomeres, velut fulgoris è nube erumpentes, explodi. Porro hinc etiam Elencho velut reciprocum arguerelicebit, & quia motus *spasmodicus* sunt explosivi insuper & regulares, à spirituum explosionibus produci: quo tamen ritu, quot modis, & quibus de causis spiritus animales explosi affectiones *spasmodicas* patiunt, praesentis instituti erit paulo fusi, & quantum res ita difficilis & abstrusa patitur, apertius demonstrare.

Spasmodorum causa con- juncta. In recitandis aliorum, circa spasmum naturam & causas, sententiis non multis hic moror; quia apud antiquos diu celebris increbuit opinio, affectionem hanc tantum à repleione, aut inanitione produci (utcunque huic stabilienda præter autoritatem Hippocratis, proferatur exemplum de corio, aut fidum nervu, qui aut madido aere impletus, aut nimis sicco inaniti contrahi solent) facile ex se concidit; quia supponere videtur (id quod

Non repleto aut inanitio. nemini

C O N V U L S I V I S .

7

nemini fragilitatem nervi experto credibile esse
potest) nimirum ipsos nervos quoquomodo ab-
breviatos atque contractos , posse vi quadam mus-
culos ad se attrahere. Quod si referatur *repletionem* ,
aut *inanitionem* respectu solidarum partium quæ
convelli solent , intelligi debere ; è contra obser-
vare licet , ubi musculi & nervosum genus humo-
re aequo maxime irrigantur , uti in *Anasarca* , aut
eodem plane destituntur , prout in *tabe* , vel *ma-
rasmo* , haud propterea motus convulsivos exci-
tari. E *recentioribus* plerique solummodo *irrit-
ationem* nervosarum partium , convulsionis esse cau-
sam statuerunt , conjecturam inde opinor peten-
tes , quod *airraria* pateat ab ipsa *vellicatione* , so-
loque tactu nervorum spasmos induci : Et qui-
dem plane observavimus , in dissektione vivi ca-
tuli , cultro nudatis nervorum spinalium caudici-
bus imposito , statim & ipsos , & musculorum qui-
bus inferebantur corpora convelli : nec inusitatum
est , à nervorum , accendinum puncturis , in qui-
busvis fere hominibus , spasmos excitari. Memi-
ni ab ulcere in cuiusdam brachio excitato musculi
tendinem prorsus nudatum fuisse , qui cum speci-
lo chirurgico tangeretur , patientem *rigore* quo-
dam in toto corpore , & concussione illico obor-
ta , aliquandiu inhortuisse. Verum enim vero ut
concedamus partium nervosarum irritationes non
raro *causa* evidentis vicem subire ; insuper ali-
quando hac *causa* solitaria *spasmos* leviores , &
cito transeuntes produci : nihilominus ut gravio-
res hujus morbi paroxysmi , iisque crebra vice re-
petentes debite explicitur , alias , atque altiores
causas , sc. tum *conjunctionem* , tum *procatarcticam*
investigare oportebit.

*Aliquates
nus ab ira
ritatione
dependet*

Quandoquidem igitur *spasmi* nequaquam acci-
dunt , nisi in *corpo vivo* , ubi partes nervosæ in-
flanur , & turgescunt spiritu animali , in promptu
est conjicere ipsos *spiritus animales* , sicut in
motu regulari , ita in *convulsivo* esse proximum
actionis instrumentum : nimirum illi quandiu

DE MORBIS

copula explosiva idonea, & moderata imbuuntur, ac ad ipsam elidendam tantum appetitus jussi, aut *natura instinctu* proritantur, *motus* solummodo *regulares* pariunt: fin vero iidem spiritus sibimet *copulam heterogeneam*, ac nimis *elasticam* asciverint, vel si justo impetuosis, & vehementius in actus suos rapiantur; utique, tanquam equi effrenates stimulis agitati, inordinate exiliunt, & copulam suam, genuinam licet ac naturalem, violente explodunt; proindeque partes continentes, velut currus appensos, motu perverso, efferoque secum una corripiunt.

Spasmodum duplex duas potissimum causas excitentur, hinc totidem *causa, ac due sunt species.* illorum species constituantur. Nam 1. interdum accidit *convulsionem* sine procatarxi, aut copula heterogena prius ascitis, tantum à causa evidenti solitaria induci: ita namque *passio vehemens* cerebro impressa, *solutio continua* alicubi in nervoso genere contingens, pathemata spasmodica nonnullis, quibus Cerebrum & nervi debilioris sunt constitutionis, subito intulere: quippe spiritus animales, objecto improportionato ipsis fugante, partes continentes exagitant, quin & copulam suam, licet idoneam, vehementer elidendo, easdem inflatur; proindeque alias hisce annexas convellunt: *Spasmi* hoc ritu excitati quoniam in iis spirituum copula naturalis vehementius eliditur, quodammodo sunt explosivi, qui tamen cito desinunt, & saepissime sine viscerum, aut membrorum jaetationibus, cum tremore tantum & horrore aliquo in spirituum deliquia transiunt. Verum 2. *convulsiones* quarum paroxysmi sunt graviores, atque diutius persistunt, aut crebrius repetunt, omnino à causa procatarctica, sive dispositione prævia pendere, & ab alia, præter irritationem, causa conjuncta exoriri videntur. Ideoque in hoc casu particularis heterogeneas, & valde explosivas spiritibus in hac aut illi corporis regione agentibus accrescere supponimus: deinde ex iniqua hac combinatione, & irre-

*Copula explosiva
preter-naturalis.*

irrequieta hujusmodi materia & spirituum collisione,
crebras, vehementesque explosiones editas, paroxys-
mos & convulsiones inducere.

Enimvero præter copulam elasticam, quæ spiritibus à sanguine arterioso ubi vis accedit, & à cuius explosione ordinata *impetus motivus*, juxta *appetitus nutum*, aut *natura instinctum* in partibus quibusvis nervosis perficitur (prout alibi declaravimus): etiam aliusmodi interdum corpuscula natura efferæ, & pulvis nitrati magis æmula, spiritibus adveniunt, iisque intime adhærent: cuius materia à spirituum amplexibus, cum frequentia & subita divortia contingat, à mutua particularum elisione corpora continentia varie inflantur, adeoque in *motus convulsivos* aguntur. Revera quoties *affectio spasmodica* habitualis evadit, ut paroxysmi convulsivi non raro sua sponte, & sine causa evidenti, passim vero levi quavis occasione oriantur, talis morbi procatarxis in hujusmodi mala spirituum animalium diathesi consistit: Neque enim tantæ ægritudini excitandæ, *colluvies serosa*, aliique minus efferi humores, licet in ipsis cerebri ventriculis, aut circa nervorum origines depositi, sufficiunt: Quippe in defunctorum corporibus non raro cerebri meditullia, ipsaque nervorum principia aquæ limpidæ proflus immersa vidi; quibus tamen dum vixerunt, nec *Epilepsia*, nec *motus convulsivi* adfuerunt: Quin potius ad hos motus producendos requiruntur *corpuscula maxime activa*, qualia sunt *salina*, & *sulphurea*; quæ cum spiritibus combinata, & dein subito erumpentia, particularum mineralium combinationes, violentasque explosiones imitentur. Quandoquidem enim in motu regulari & ordinario (prout modo innuimus) musculi *impetum motuum*, & vim elasticam concipere nequimus, nisi spirituum animalium *explosio* quædam supponatur; certe multo magis pro *insultibus epilepticis*, aliisque *convulsionibus* admirandis, quæ passim eveniunt, excitandis, eorundem spirituum, cum aliis

particulis valde effteris *complications*, eorumque ab invicem *elisiones* vehementes requiri, assere licebit. Circa ejusmodi vero *copulam spasmodicam*, quia differt à *naturali* & *ordinaria*, quam in motu regulari adesse, & ubivis à sanguine suppeditari alibi ostendimus, inquirere oportet *undenam illa prouenit*, & *quo ritu*, *quibusque in locis spiritibus accrescere* solet.

Quoad prius, observare licet *explosiones spasmodicas* non solum in *musculis*, quibus solis, quæ motum regularem efficiunt limitantur, sed etiam in *membranis*, sc. *ventriculo*, *intestinis*, *mesenterio*, aliisque partibus fere *ex aughibus* passim contingere: porro *explosiones ipsas* in *affectione convulsiva*, licet *contra appetitus nutum*, & *natura morem* excitantur, longe *vehementiores* esse, & *diutius persistere*, quam in *motu regulari*: Ex quibus constare videtur, *copulam explosivam spasmodicam* aliunde

Copula explosiva
spasmodica
immediate
non à san-
guine ve-
rum à Ce-
rebro.

quam *motus regularis effectricem* advenire: Et quidem probabile est illam, non uti hanc à *sanguino arterioso* inter *fibras musculosas* ubique *interflu*, profluere, verum à *cerebro* cum *liquore nervos irrigante* descendere, & dein *juxta horum origines*, *medios processus*, *plexus*, *extremitates*, quasi in morbi convulsivi mineram congeri. Profecto nihil evidentius liquet, quam *affectus spasmodicos*, ob *noxiam imprimis cerebro affixam*, & exinde in *varias systematis nervosi partes transmissam*, sàpissime oriri: hinc enim accidit, quod *passio vehemens*, uti *timor*, *ira*, aut *tristitia* *spiritus & iesu* quæ *hos pites afficiens*, ita *crebro pathemata* *data hysterica*, ac *hypochondriaca* ordiatur: Porro quod in *malis februm crisis*, cum *sanguinis recrementa adusta* in *caput transferuntur*, *convulsiones* *passim succedant*: Porro & hæc ratio est cur *Vertigo*, *capitis inflatior*, *mentis torpor*, *aliaque supra-
ma regionis accidentia*, *spasmodorum in visceribus*, & non raro in *toto corpore* *subsequentium proce-
mum* esse solent. Quapropter minime dubitan-
dum est, quin *particula heterogena*, & *explosiva* è
san-

sanguine una cum succo nervoso *cerebro* instillantur, quæ postea in *nervosum genus* detrusæ inibi spiritibus accrescunt, iisque diathesin convulsivam inferunt. Reversa *affectionis* ~~causæ~~ *modis*, qui aut *universalis* sunt, aut saltem plures simul corporis partes occupant, hoc tantum ritu fere oriuntur. Interm tamen haud negamus, quin *Spasmi particulares*, qui se intra quosdam locos, capite nullatenus affecto, continent, aliis interdum modis inducuntur. Nam siquidem *nervi* ab utroque fine, sc. *radice*, & *extremis ramentis*, humorem suum imbibunt (quod & *Doctissimus Glissonius* verisimilium esse statuit, & à nobis non sine summa probabilitate in *reverendissimis* nostra ostenditur), profecto hinc quoque inferre licebit, etiam particulæ *spasmodicas* non tantum à *nervorum principiis*, sed aliquatenus per illorum *extremitates* intus admitti: Id *Interdum à nervo- ex liene male affecto Spasmi* circa ipsius regionem *rum fini- exorti hypochondria*, & non raro *præcordia* infi- *bis susci- stant. Novi quibus à tumore, vel ulcere in mesente- pitur.*

utero, aliisque visceribus existente *Convulsione* cum in parte affecta, tum circum circa eam increbescere solebant: cuius ratio videtur non aliunde petenda quam à particulis heterogeneis in loco affecto uberioris congestis, quæque simul in fibras nerveas per totam viciniam confitas irrepentes, iis motuum convulsiorum, velut *pulveris pyri igniendi* somitem suppeditant: at vero *Spasmi* ob tales ~~causæ~~ oriundi haud sese solent longe lateque diffundere, neque semper ad caput ascendere.

His ita præmissis de affectionis *Spasmodicæ* *causæ internæ* & *proxima*, quam sc. *potissimum*, ac *sæpius ipsi capiti*, quadantenus item *nervorum extremitatibus* ortum debere statuimus; modo restat ut varias in utroque genere *causas remotores*, & multiplicem hujus morbi apparatum particularius designemus. Aegritudo igitur *Convulsiva* plenunque originem suam à capite desumit: nimi-

rum quoties particula heterogenea & explosive à sanguine in cerebrum aut appendicem ejus medullarem suffusæ, illinc postea in nervosum genus derivantur, ibidemque spiritibus accrescunt: hoc autem fieri contingit variis de causis: plures enim sunt rationes, modique quibus materies morbifica in caput admittitur; plures item quibus in hanc, aut illam systematis nervosæ regionem deducitur; & juxta varias ejusmodi causæ morbifica translationes, diversæ motuum convulsuorum species constituuntur.

3. *Materies morbifica intra caput aggeritur via, tum, sanguinis diffundit, & cerebri suscipiens vitio imputandum est.*

1. Cum *sanguis* materiam morbificam capiti suffundit, vel tota ejus massa deprivatur, uti frequenter accidit in *febris malignis*, item in *affectione scorbutica, cacoehymica*, ac *imprimis originaliter morbida*; vel *sanguis* ex se insens, & incorruptus corpuscula maligna aliunde accipit, eaque postea cerebro affigit, ita in magnis viscerum impuritatibus, ac præcipue cum partes aliquæ *abscessu* aut *ulcere virulento*, vel *fermento noxiō* afficiuntur; è talibus enim *μιασματων* *νοσεցον* *mineris* particulae noxiæ in sanguinem ebulliunt, ejusque commeatu postea in cerebrum deponuntur: ita ob *Lienem*, *uterum*, *aliaque viscera* male affecta *morbis Convulsu* excitantur; qui tamen immediatus à cerebro, istarum partium labes, per sanguinis commercium suscipiente, dependent.

tum Cerebri suscipiens.

2. Attamen 2. *sanguis*, ut ut vitiosus, & semino morbo imprægnatus fuerit, haud facile inquinamentum suum capiti allinit, nisi etiam *cerebri*, ejusque *appendicis* constitutio aliquatenus in vitio fuerit; quandiu hæ partes bene conformantur, & vigore pollent, se, suaque tuentur; foribus occlusis, nil præter liquorem spirituosum suis usibus dicatum, putum, putumque admittunt: sin vero aut *cerebri meatus*. & pori nimis laxan-

laxantur, aut *spiritus ostiarii* ab excubiis suis cef-
 sant, vel avocantur, una cum *succo nervoso*, mate-
 ries heterogenea & morbifica irrepit, ac in regimi-
 ne animali malignitatem suam explicat. Quod *Cerebri*
 spectat ad ipsius *Cerebri malam dispositionem*, ea-
 mala dia-
 dem aliquando *hæreditaria* existit: ita parentibus *thespis*, vel
epilepticus, aut *convulsioni obnoxiiis* oriundi, in *hæreditas*,
 eosdem affectus plerunque & ipsi proclives sunt:
 & quidem constitutio cerebri à partu multis mo-
 dis fieri potest vitiosa: nam aut ipsius *intemperies*
 justo est *humidior*, aut *seccior*, vel alterius qual-
 itatis excessu, aut *defectu* peccat. Interdum *pori*
 sunt *laxiores*, vel *consistentia* ejus nimis *dura* aut
mollis est: quin & *partium Cerebri* & *appendicis*
 ejus *conformatio* indebito more habere potest:
 Cæterum aliquando *Cerebri* & *nervorum* *indoles* *rel* *acqui-*
 originaliter *sana* & *firma* ex *accidente* *vitiatur*, & *sita*.
 diathesin *morbida* *acquirit*: *longa intemperan-*
tia *has* *partes* *enervat*; quin & *febres maligna*, &
morbi chronic *ei* *as* *plutimum* *debilitant*: porro *ac-*
cidentia *externa*, uti *frigoris* & *caloris excessus*,
vulnus, aut *plaga* *earum* *cras* *sæpe* *pervertit*, &
impressionum *morbidarum* *magis* *capaces* *reddit*.
 Quod vero spectat ad *spirituum animalium* & *re-*
ligas, propter *quas* *particulae* *heterogeneæ* & *spas-*
modicæ *cerebrum* *absque* *repulsi* *subeunt*, illique
facilius *cohærent*; *observare* est *spiritus animales*
quibusdam *ab ipsa* *nativitate* *teneriores*, & *cito* *dis-*
sipabiles *existere*, ita quidem ut *nihil* *sensui*, aut
imaginationi *fortius* & *vehementius* *oblatum* *tol-*
erare *possint*, quin *statim* *in* *confusiones* *adigan-*
tur: propter *hanc* *rationem*, *fæminæ* *præ* *viris*
eatumque *aliæ* *præ* *aliis* *affectionibus* *diqis* *hysteris*
obnoxiae *fiunt*. Porro interdum *passio violenta* *spi-*
ritibus *ut* *ut* *mediocriter* *firmis* *ejusmodi* *proster-*
nationem *ac* *inordinationem* *imprimit*, *ut* *postea*
nihil *fortiter* *sufferre*, *nec* *cuivis* *injuriæ* *resistere*
valeant: ita *passim* *accidit* *subito timore*, aut *in-*
genti *tristitia* *regimini* *animali* *impressions* *morbidas* *affigi*, *quaæ* *postea* *vix unquam* *delentur*:

DE MORBIS

hinc enim mulieres s^epe affectiones dictas uterinas,
& viri hypochondriacas primo contrahunt, iisque

postea s^ere f^ere s^emp^erl^{er} aliuecunt.

2. Mater-
ries morbi-
fica intra-
caput ad-
caput ad-

causas materies spasmatica intra $\gamma\kappa\epsilon\pi\alpha\delta\omega$ admit-
ti solet: jam proxime videamus quid de illa fiat
missa, quo- postea, siquidem ista materia ad Cerebrum advecta
modo dispo- affectus convulsivos aut non s^emp^erl^{er}, aut non eo-
nitur. dem prorsus modo inducit.

Interdum è
Cerebro re-
geritur.

1. Interdum accidit particulas heterogeneas &
explosivas in Cerebrum admitti, que tamen exin-
de sine magna noxa, & priusquam genus nervo-
sum subeunt, rursus exterminantur: quippe vena
& lymphaductus s^epe quod superfluum & regi-
mini animali inimicum est, reforbent, & vel for-
ras convehunt, vel in emunctoria deponunt. Dum
talis materia parumper in cerebro agitatur, parti-
culae ejus spiritibus nonnullis affixa, ab iisque de-
mum elisa, vertiginem & scotomiam cident; at ve-
ro quia nervorum ductus haud subeant, affectio-
nes spasmicæ minime succedunt.

Interdum
in genus
nervosum
detruditur.

2. Quando materies morbifica intra $\gamma\kappa\epsilon\pi\alpha\delta\omega$
admissa, non exinde statim relegatur, s^epenumero
noxam suam, priusquam nervoso generi infertur,
haud prodit; nam intra Cerebrum spiritus anima-
les admodum vegeti, & spatium libeius nacti,
copulae cuiusvis heterogenea complexus evadunt;
quos equidem intra angustos nervorum canales
evitare nequeunt: potro ipsa materies morbifica,
siquidem è Cerebro per vasa excretoria aman-
dati non potest, exinde mox in *systema nervo-*
sum, utpote partem ignobiliorum dimittitur: fin-
veto invitis facultatum superiorum præsidii, ta-
lis materia intra Cerebrium diutius commoretur,
eiusque spiritus incolas valde inficiat, epilepsiam
inducit, prout infra speciatim ostendetur: at-
tamen multo crebrius, labes è Cerebro absque
magna noxa ejus, in *nervosum genus traducitur*;
hoc autem non uno s^emp^erl^{er} modo fieri con-
tingit.

In Cerebro
manens
aducum
infert.

Anim-

Enimvero particula heterogenea liquori nervoso *Materie* immixtae, ac versus nervorum principia delapsæ, *Spasmodica* eadem non simul omnia, neque hæc aut illa, *in nervo-* prout sors tulerit, indifferenter subeunt, verum *sum genere* in aliorum ductus *præ alii*, idque non sine aliqua *delapsæ*. ratione diriguntur. Namque observamus *sympto-* *mata convulsiva* sedem plerumque aliam *in pueris* ac *in adultis*, aliamque *in tenerioribus* ac *in robustis* sibi eligere.

In pueris, qui *affectibus cordis*, & *membrorum* *In pueris* exteriorum exercitus nondum assueverunt (quibus *nervos* sc. utrisque causa morbifica longinquius à cerebro *priores affi-* profertur) *materies spasmodica* in nervos proximi- *cit.* mos, eos sc. *3i. 5i. & 6i.* *paris* sæpius incurrit; quare illis *faciei*, ac *oris* partes maxime convelluntur: tamquamque est & in aliud *utriusque iis viscera*, & *præcordia*, prout in adultis attolli, motu inordinato affici: E contra in *proiecta etatis homini-* *bus*, adiut ad *nervos paris vagi*, & *intercostales*, *secutæ in-* uti ad istos *spinalis medulla*, magis patente, par- *adultis.* tes, quas nervi illi respiciunt, frequentius convelli solent: hoc tamen cum discrimine, quod *in tenerioribus*, & *iis qui sunt valde imparib[us]*, quibus, ob passiones animi, *præcordia* & *viscera* sæpius perturbantur, *materies spasmodica* *nervo-* *rum interiorum* *ductus* *apertiores* promptius subit; illique propter *espasmus*, in *abdomine*, & *thorace* excitatis, magis obnoxii redduntur: Hinc enim est quod *mulieres passionibus diætis hysterici*, ac *viri* *quidam hypochondriacis* molestantur; sicut postea, cum de *affectibus istis* *particulatum* dissimu- *mus*, fusius declarabitur.

Cum *materies spasmodica* quorumvis *nervo-* *rum* *capita* adpellit, vel *ibidem* *subsistens* *vertigi-* *net* *tantum*, *partiumque* ad *quas* *nervi* *isti* *per-* *tingunt*, *leviores spasmos*, & *subsultus* *creat*, *vel* *in* *nervorum* *ductus* *altius* *prolapsa* *paroxysmos* *convulsivos* *atrociores* *parit*: *eadem* *vero* *in* *pro-* *cessus* *nerveos* *delata*, *per* *caudicis*, *five* *trunci* *unitis* *aut* *plurium* *propagines*, *modo omnes*, *mo-* *do* *Quo rite* *juxta nero-* *vorum* *principio* *subsistens*, *aut in du-* *ctus altius* *prolapsa* *Spiritus* *afficit.*

do aliquas tantum, cæteris patentiores disponi-
tur; atque *spiritibus* tum intra ipsos nervos, tum
intra *fibras* appendices consitis paulatim accrescit:
nimirum par ratio est, & similis fit apparatus in
dispositione ad paroxysmos convulsivos, ac si
pulveris pyrii successive explodendi grana per lon-
gas series jacerentur. *Spiritus* ad hunc modum *co-*
pula heterogenea imbuti, tum intra nervorum
truncos, tum intra *fibras membranis*, & *musculis*
intertexias, potissimum vero intra *plexus nerveos*
hospitantur; cumque illi aut gravati ob nimiam
plenitudinem, aut data aliqua occasione exagitati,
copulam suam excutere coguntur, particulae elisæ
& ab invicem profluentes partes continentis val-
de inflant, adeoque *impetum motivum* contra *ap-*
petitus, & *naturæ justæ*, & leges exerunt: Porro
spiritus ad *motus convulsivos* obeundos semel in-
citati, à *systematis nervosi* extremitate, una, aut
altera, ut plurimum vero in *fine* *explosiones* or-
diuntur. Illi autem, qui primo *explosi* sunt, proxi-
mos quoque *prædispositos*, velut *traduceignario*
corripiunt; adeoque longa, & continuata *spa-*
smorum serie, à meta una ad alteram affectio-
nem inceptam propagant: nam *convulsio* ab imo
abdomine, aut à *pede*, aut *manu* exorta, sensim
ad *superiora*, & pierumque ad *ipsum* *cænæ* *or*
prorepit; idemque affectus cum à *cerebro* (prout
in *Epilepsia*) orditur, illinc pariter deorsum ad
viscera remota, etiam ad *membra* & *artus exte-*
riores derivatur.

Materies
Spasmodica
convulsi-
ones, aut
continuas
aut *perio-*
dicas in-
fert.

Materies *morbifica* in *capita nervorum* influens
pro varia sui copia & dispensatione, diversimoda
convulsionum genera producit: nam primo ob-
servare est, abundante, & exuberante materia,
interdum *systematis nervosi*, aut quorundam ejus
partium *toto* *ductus* occupari, ita ut *spiritus ani-*
mæles tum influi, tum insiti, *copula* heterogenea,
ejusque supplemento perpetuo saturati, in *spasmos*
continuos urgantur. Novi quibus *musculi* omnes,
ac *tendines* in *toto* *corporis* *contracturis* & *subful-*
tibus

ibus sine intermissione afficiebantur: Novi *alios*, quibus *brachia*, & *crura*, cæterique artus in variæ flexiones, & distorsiones perpetuo cogebantur: quin & *alios* vidi, qui saltate, huc illuc discutere, pedibus, manibusque humum contundere necesse habuerunt; quod ni facerent in immanes viscerum, & præcordiorum convulsiones incidebant. 2. *Particula heterogenea & explosiva*, si minori copia cum spiritibus combinatae sint, ipsis sine tumultu, aut perturbatione adhærent, donec post aliquod tempus utræque particulae iterum disflientes, ac ab *invicem* elisæ paroxysmos convulsivos cident; cujusmodi *paroxysmi* sunt vel *periodici*, & *statis horis* exacte repetunt; quod accidit ob *materiam morbificam* *æquali dimensio* generi *nervoso* quotidie suffusam, proindeque circa idem temporis spatiū, ad *plenitudinem* *explosivam* etiam quotidie aggestam; vel *vagi & incerti*, in quibus sc. particulae heterogeneæ minori adhuc copia suffusa, non nisi longo tempore ad *saturatōnem* *explosivam* assūgunt; quarum interim cum plenior aggestio, tum *explosio* ob plures occasiones, sive *causas evidentes* modo *crebrius*, modo *rarius* solent accidere: hinc fit ut *affectione spasmatica* nonnunquam *causa* evidenti in totum ascribatur, cum tevera nisi *procataraxis convulsiva* præcesserat, talis *causa* nullam excitasset.

Itaque ut de *convulsionum causis* *evidentibus* non-
nihil dicamus: supra observavimus, si *vehementiores* fuerint, & *cerebri*, ac *nervos generis* consti-
tutioni teneriori, ac *imbecillæ* acciderint, eas in-
terdum *solitarias*, *pathemata convulsiva* inferre:
at vero quoties *affectione spasmatica* gravior, & *ha-
bitualis* facta, sæpius redire solet, licet *causa evi-
dēs* in *propatulo* sit, & effectus culpam sustineat,
nihilominus suspicati licet *procataracticam* inus-
latere, & in efficiendo potiorem existere: nisi enim
spiritus copula heterogenea imbuerentur, in explo-
siones involuntarias, & *præternaturales* nec tam
facile, nec tam *crebro* adigerentur.

Causa eri-
dens du-
plex, sc.
implus, &
irritans.

Causarum evidenter duplex ordo, sive classi-
occurrit; aut enim ejusmodi sunt quæ procatarxin
adaugent, tamque citius ad plenitudinem explo-
suum perducunt, uti sunt mala virtus ratio, &
errata in sex nonnaturalibus, quæ sanguinem &
succum nervosum inquinando, particulas hetero-
geneas majori copia spiritibus ad saturationem sug-
gerunt, proindeque accessiones spasmodicas eo ci-
tius accersunt. *Vel 2. causa evidens dicitur quic-
quid spiritus drepente exagitans & irritans*, ut sta-
tim explodantur, efficit, & copulam suam, qua-
liscunque fuerit, elidant: atque hujus generis plu-
rima sunt, quæ spiritibus modo intra *enervantur*,
modo intra *systema nervosum* constitutis, accidentia
motus convulsivos instinetu diversimodo (prou-
in regularibus assolet) aut directos, aut reflexos.

Causa ir-
ritans ciet
spasmos
directos,
aut re-
flexos.

1. Prioris generis potissimum sunt violentæ ani-
mi perturbationes, quibus spiritus Cerebri incola-
agitati, atque confusi, alias intra *nervosum* ge-
nus scatentes, & saepe prædispositos ad *explosiones*
irregulares incitant; ita vehemens *timor*, *ira*, aut
tristitia non modo incommoda valetudine affe-
ctis *insultus epilepticos*, aut *hystericos* inducunt;
sed interdum aliis quibuscumque cordis *palpitatio-*
nem & *tremorem*, quin & membrorum & artuum
convulsiones horrificas accersunt. 2. Quoad alte-
rum cause evidenter genus, quo sc. *Spasmi actu*
reflexo incitantur; hoc quidem nec infrequenter
locum habet, quoties *gravis molestia*, cum *fibra-*
rum & *spirituum* *irritatione*, *nervoso* generi ali-
cubi exhibetur: quippe eadem *molestia* mox cum
primis *spirituum* *fontibus*, nempe *cerebro* aut *ce-*
rebello *communicata*, exinde *motus inordinati*,
ac *violentia* præter animi arbitrium incepti, h. e.
convulsivi, retorquentur; ita namque *lumbri-*
ci, *pharmacæ*, aut *acres humores*, *intestinorum*
tunicas immaniter vellicantia, istarum partium,
& non raro membrorum *externorum* *spasmos* in-
ferunt.

Hæc

Hæc de singulis causarum, conjunctæ, procatarcticæ, & evidentium generibus, à quibus morbi convulsivi habituales facti, & cum gravioribus paroxysmis repetere soliti, exortiuntur: Cum vero alteram hujus morbi speciem assignavimus, ubi paroxysmi à causa evidenti solitaria, seu fere tantum ab irritatione, spiritibus nondum copula explosiva præoccupatis, dependent; jam proxime disquicatur quibus, & quot modis hoc fieri continet. Super his in communi statuitur *insultus spasmodicus*, à mera irritatione productus, aut leviores esse, & cito pertransentes, aut gravissimos, & non raro *lethales*, prout quando venenis assumptis, aut *explosivis* superveniunt. Porro adnotetur cum *materies morbiferae*, sive *irritativa* ipsiis nervorum caudicibus, aut plexibus infederit, eam non raro etiam *explosivam* evadere, utcunque spasmos etiam à mera irritatione productos (prout supra annotavimus) explosiones quasdam esse. Itaque his prælibatis, rem propositam expediamus.

Partium nervosarum irritatio, quæ motus contusivos efficere solet, variis in locis, variisque ex variis rebus, quæ spiritibus & fibru incongrua, atque inimica sunt, contingit. Quoad res spirituum natura adversantes, observare est præter venena, & qualitatum tangibilium excessus, qui ab extra infliguntur, multa quæ intus in nobis gignuntur, sc. varia sanguinis, & succinervosi recrumenta, miasmata febrilia, humores præternaturales, salinos, aut sulphureos, quinimo lumbricos, calculos, cum pluribus aliis nervoso generi infesta esse, & irritations spasmodicas passim ciere. Quoad loca affecta, sive materia irritativa sedem; licet hæc in qualibet systematis nervosi parte noxam inferat, ut plurimum vero maxime infesta esse solet cum juxta systematis nervosi principia, vel extremitates, vel circa medios nervorum processis, ac præcipue in eorum plexibus desigatur: Porro talis materia, quæ spiritus irritans, causa evidenti loco esse solet, non raro, prout modo innuimus, etiam procatarcticæ

Causa irri-
tans di-
singulitur
quondam loca
affecta,
quoad sub-
jecta.

Loca affec-
ta sunt
nervorum
principia,
extremita-
tes, & me-
dii proce-
sus & ple-
xis.

ratio-

rationem subit, quatenus nimirum particulæ heterogeneæ ab illa emissæ, fibras nerveas subeunt, & cum spiritibus combinatæ, eos ad explodendum aptiores, & procliviores reddunt.

Causa irritans ut nervorum origines afficit.

*Ut nervo-
rum extre-
mitates.*

1. Igitur interdum accidit *humores malignos*, & nervoso generi infestos è *sanguine* in *cerebri regionem* suffusos, & exinde demum in posticam capitis regionem delatos, *nervorum origini* incumbe-re; ubi si disrupta pellicula, quæ medullam ob-longatam investit, in *nervorum* trunco nudo in-cidunt, eorumque fibras altius subeunt; propterea quidem *motus convulsivi* non modo in *partibus capiti vicinis*, verum aliquando in valde *remotis*, & non raro in *toto systemate nervoso* oriuntur: Hoc passim observare est in *malis febribus* *crisis*, materia morbifica in caput translata; item in *af-fectibus cephalicis*, in *statum pessimum*, ac *lethalem* evectis. Revera cum plurimum hoc ritu defunctorum capita aperuerim, reperi in omnibus posticam *medulla oblongata* regionem sero acri & *salsugineo* immersam.

2. Quemadmodum systematis nervosi *extremi-tas* *interior*, sive *origo*, ita non raro *exterior*, sive *finis* à *vellicatione* illic facta, *spasmos*, sive *motus convulsivos* suscipit, eosdemque quaquaversus transfert: hoc in *membris exterioribus* passim fieri, testantur *tendinum ac nervorum punctura*. Nec minus à *vellicatione* in *visceribus* facta *spasmi* circumquaque excitari solent, si quando *pharmaca*, aut *humores acre*, nec non *lumbrici* in *ventriculo*, aut *intestinis* scatentes partes membranaceas velli-cant, adeoque sensionem molestam primis sensoriis imprimunt; exinde statim ob *spirituum ex-candescientias* *motus convulsivi* modo in *partes af-fectas*, modo indifferenter in *alias* quascunque re-torquentur: nam à *graviori visceris* cuiusdam noxa sæpe *spasmi* non tantum *partes affectas*, & vicinas occupant, verum in *facie* ac *oris* muscu-los, nec non in *membra exteriora* transferuntur. *Calculus ureteri* impactus haud tantum in isto du-etu,

tu, verum in tota vicinia contractions immanes accersit. Porro symptomata quædam hysterica, diaque hypochondriaca nonnunquam hac ratione inducuntur; quatenus nimis ad vellicatione in visceris cujusdam membranis facta, illico spasmus retorquetur.

3. Materies irritativa, quæ spasmorum causa evidens esse solet, interdum medios nervorum processus occupat; & propterea partes modo supra, modo infra illius sedem ad motus convulsivos incitantur: Hoc de netyorum plexibus satis constare videtur; cum enim succi nervosi recrementa acria processus in iisdem congeruntur, non raro spasmī per totam viciniam procreantur: hac ratione affectio colica, atque hysterica, nulla viscerum istorum culpa, tantum ab humore in mesenterii plexibus deposito non raro proctigni, ac excitari videntur (quod e quidem posthac, cum de affectibus istis particulatim agemus planius ostendetur): Pariter ob plexus ganglioformes humore acri & irritativo obsessos, præfocatio in gutture, nec non variæ præcordiorum contractiones inferuntur. Porro affectiones spasmodicae ab humore acri intra totos nervorum caudices, & corporum nervosorum meatus scante non raro dependent. Vidimus quosdam convulsionibus admirandis, ac perpetuis affectos, ut necessè habuerint (prout supra retulimus) membra hoc illuc jactare, & distorquere, saltare, discurrere, humum manibus, aut pedibus contundere, aliasque gesticulationes stupendas exercere, haud se cū ac si sagarum præstigiis læderentur, cujusmodi passionum causa genuina in eo consistere videatur, quod succus nervosum genus irrigans, instar aquæ Stygia acerrimus, ac à debita crasi degener factus, spiritus insitos insluosque continuo irritaret, ac velut cæstro quodam afflaret.

Ex his quæ circa varias convulsionum causas spasmorum disleruimus, multiplices eorundem species & differentiae rentiæ eliciantur: Nam primo annotavimus respectu à originis, pathemata spasmodica sèpissime à

capite

capite affecto, seu materia morbifica in nervorum principia influente, derivari; quandoque tamen licet rarius, eas à tali materia in nervorum extremitates irrerente perdere.

2. Quoad morbi & symptomatum productio-

Causarum. nem, obseruamus eandem aliquando à causa evi-
denti solitaria, uti passione subita, & vehementer
producit: Sæpius vero *procatarxim*, sive disposi-
tionem præviam requiri: porro causas interdum
ita coincidere, ut *causa procatarctica* etiam eviden-
tis vicem suppletat; quin etiam è contra, ut ha-
ilius loeo fuerit.

*Morbi ex- 3. Quoad morbi extensionem, affectio convulsi-
tensionis. va* distingui potest in *universalem*, qua spiritus fere
totum *systema nervosum*, ipsumque $\epsilon\gamma\kappa\epsilon\rho\alpha\lambda\omega$
actuantes, successive exploduntur; & *particula-
rem*, in qua spiritus intra *privatam* quandam di-
tensionis *animalis regionem* afficiuntur.

1. Prior ista cietur quando spiritus *animales*
intra primos ipsorum fontes, nempe *Cerebri*, &
Cerebelli meditullia irritantur, unde ipsorum ex-
plosiones violentæ accidentur: quapropter tum
animæ *functio quævis interna*, sc. *sensus*, & *imagi-
natio* obscurantur, ejusque *facultas exterior loco-
motiva* pervertitur: Hujusmodi *affectio spasmo-
dica universalis*, in qua sc. præter artuum & visce-
rum spasmos, interiores animæ *potentia* eclipsi pa-
tiuntur, iterum *duplex est*: nempe aut *primaria*,
quæ ab $\epsilon\gamma\kappa\epsilon\rho\alpha\lambda\omega$ incipit, oriturque in quan-
tum spiritus hujus incolæ *particulis nitrosul-
phureis* imbuti primo exploduntur, eorumque
accensio, cæteros in *appendice tum medullari*,
tum nervoso scatentes corripit, ibique exploso-
nes *convulsivas* concitat, prout cernitur in epi-
lepsia.

2. Vel *passio isthac universalis à vero ñstria*
inferens *secundaria est*, quæ sc. alicubi in *nervoso*
genere inchoata, exinde spirituum copiis successive
affectis, factaque velu: *aquarum undulatione*, de-
num ipsi $\epsilon\gamma\kappa\epsilon\rho\alpha\lambda\omega$ traditur: hoc passim acci-
dit

it in paroxysmis, qui dicuntur hysterici, in quibus ob spasmodum principio in imo ventre incipientem, moles, sive intumescens in *abdomine* extatur; dein eodem affectu per nervorum ductus perius lato, *ventriculus*, ac mox *præcordia* conahuntur, ac tandem spasmus *caput* impetente, tientes corrunt, iisque notitia omnis admiratur; denique morbo in *nervos* *alios* reflexo, membrorum exteriorum motus convulsivi faccentur.

2. Quod vero spectat ad *spasmodum particulatum*, in cuius paroxysmo ægrotantes animo contentant, hic quidem varias differentias sortiuntur. Quoad *materia* *sedem*, quæ circa nervorum principia, extremitates, aut medios processus contingit, spasmorum (uti ostendimus) diversitas oritur: quinimo prout ista *materies morbifica*, nervorum incipia obsidens circa *medullæ oblongata* *caput*, *pedietatem*, aut *caudam* defigitur; propterea accedit modo tanum faciei, aut *oris* partes, modo *imam*, aut *medii ventris* viscera, ac modo *artus* *exteriores* potissimum, ac fere tantum concelli.

Porro *convulsio*, quoad *insultus durationem*, *Insultus* usque *magnitudinem*, distingui solet in *continua* *duratione*, *ac* *intermittentem*: Prior sicut *supra* inauimus dicatur *tertio*, sive *contractio permanens*, tuncum pars una, aut simul plures constanti *tenone contractæ* aut *distortæ* in eodem situ *præternaturali* aliquandiu detinentur; sic quandoque *musculus*, aut *membrum*, puta *oculus*, *labium*, *gena*, recta positione distortur, nec statim facile educi possunt: cuius causa interdum est *resolutio*, *ve* *paralysis* in quibusdam aliis *musculis*; qui cum relaxantur, oppositi nimis fortiter agunt, & artem, quæ inter utrosque velut in *æquilibrio* consistere debuit, versus se totam corripiunt: aliando tamen talis *contractio permanens* excitatur propter tendines humore seroso impasto obsecros, qui proinde rigidi evadunt: Hujusmodi affectus in

in scorbuto familiaris existit, ut ægri quandoque nullum membrum aut articulum extendere possint; sed velut in orbem, seu globum contrahantur. Nonnunquam tendines in dorso, ob talem humoris incursum, ossa extra debitum situm trahunt, & gibbositatem, vel corporis incurvaturam pariunt. *Tetanus* distingui solet in *universalē*, cuius tres sunt species; sc. *éμπεδο τον* & *όμοδο τον*, & *τέταγ* ita proprie dictus & *particularē*, quæ membrum quoddam vel articulum privatum respicit: Super his postea speciatim dicemus.

2. *Convulsio intermittens*, aut *brevis* est & *momentanea*, quæ per crebras vices, & quasi per *sub-sultus* peragitur, prout observare est in *horrore* & *tendinum concussionibus*, quæ semper crebra *motus*, & *quietis* alternatione interstinguntur: vel *Spasmorum insultus*, eorumque intervalla diutius protrahuntur: ita usitatum est *paroxysmos convulsivos*, quando repeatunt, aliquandiu perdurare, ac rursus desinere; tales autem periodi modo *certa* sunt, atque statim horis eveniunt, modo *rara*, ac *incerta*, atque pro variis datis occasionibus diversimode contingunt. Plures sunt aliae hujuscæ affectus differentiæ, quæ postea cum de singulis *convulsionum* speciebus *particulatim* dicemus, melius elucecent.

CAPUT II.

De Epilepsia.

HAec tenus *Spasmorum*, sive *Convulsionum* in genere *naturam*, *causas*, & *differentias*, juxta hypothesisin plane novam, & insolitam, sed rationi (ut opinor) satis congruam tractavimus: jam proxime incumbit præcipuas istius affectus species *particulatim* explicate; inter quas *Epilepsia* prærogativam facile meretur, ejusque consideratio methodi, sive ordinis jure quodam præcedere debet;

bet; quippe hic morbus in corpore humano quasi imperium amplissimum natus, non modo in to-
rum ἐγκέφαλον, sed plerumque simul in omnes systematis nervosi partes tyrannidem exercet: quapropter ab affectionis immanitate, *morbus Herculeus*, ab insultus more tanquam à numine immissi admodum stupendo, *vōσ ισπn*, sive morbus sacer ab antiquis appellabatur; cui accedit cu-
usdam nostratis, haud infimae notæ, Theologi conjectura, nempe plures, qui in novo Testa-
mento pro *Damoniacis* habentur, tantum *Epilepticos* fuisse; morbique hujus à Christo Salvatore unctionem, *spiritus mali* ejectionem sive exorcismum dici: Revera in hoc affectu materia morbi-
cæ adeo obscura aut prossus nulla vestigia appa-
rent, ut merito hic *spiritus malefici* afflatum su-
picenur: saltem probabile est, quoties diaboli
us præstigiis suis miseris mortales affigere per-
mititur, ipsum non posse ex alia pharetra gravior-
es sagittas torquere, aut sub meliori larva, quam
monstrosi hujuscem morbi insultibus miracula-
stentare.

Epilepsia symptomata uti sunt plurimum stu-
penda, ita illorum *causa*, & ipsius morbi ratio-
nalis difficillime explicantur. Enimvero inter
Authores tum de *parte affecta*, tum de afficiendi
modo, res varie controvertitur: plerique hujus
ēdem in cerebro, aut ventriculus ejus; alii in me-
ningibus, quin & nonnulli in medio, aut *imo* ven-
tre collocant; quo tamen jure mox inquiretur:
interim ut missis aliorum opinionibus, recti ra-
iocinii filo vera morbi hujus *Theoria* investiga-
tur, primo *descriptionem* ejus, simul cum integro
Phænomeno censu exarare; secundo, istis rite per-
sens, morbi *subjectum*, & partes præcipue *affectas*
eruere; tertio demum *rationem* & *modum* quo
morbus iste generetur, cum veris *symptomatum*
ausis subjecerentur.

Primo, quoad morbi ideam, insultus epilepti-
us, universalis, ac immanior tantum *convulsio seu morbi*
Epilepsia *descriptio*, *eslebistoria*.

estis videtur, in qua sc. spiritibus cerebri incolis primo irregulariter commotis, & velut confusis cæteri omnes $\tau\delta\gamma\kappa\sigma\tau\alpha\lambda\gamma$ appendicem tum *medullarem* tum *nervosam* incolentes, simul *motus convulsivos*, sive *contractiones* inordinatas ineunt, easque aliquandiu cum crebris subsultibus continuant: *morbi accessio* ut plurimum **ex improviso** aggreditur, ægrotisque nihil tale cogitantes opprimit, atque iætu oculi citius sensu & intellectu orbos, in terram præcipitat: quippe non tam *cadunt*, quam cum impetu quodam *prosternuntur*, ut saepe pars primo in terram aut corpora adjacentia allisa livore aut vulnera afficiatur; prostratis supervenit *stridor dentium*, cum *spuma oris*, saepe etiam *capitis concusso*, & *crebra ad humum alliso*; *brachia & crura*, quinimo *cervix & dorsum* aut *statim rigida* sunt, aut *varius flexionibus* huc illuc distorquentur; aliqui *pectus* immaniter contundunt, alii *brachia & crura* valide exerunt; eaque, ac totum aliquando corpus huc illuc impetuose jaëtant; plerisque autem *præcordia & hypochondria*, nec non *totus inferior venter intumescent*, & valde *inflantur*: post aliquod tempus modo brevius modo longius hæc symptomata, quasi *Tragœdia* peracta, derepente cessant, & tunc ægroti denuo ad se redeunt, ac mente constant; superstite vero post *paroxysmum* *capitis dolore*, cum *torpore*, & *hebetudine sensuum*, & non raro *vertigine & scotomia*.

Paroxysmi epileptici repetere solent, quandoque statis temporibus diei, mensis, aut anni, ut plurimum vero juxta majores anni $\tau\epsilon\gamma\pi\alpha\varsigma$, aut luna, aut solis $\alpha\gamma\lambda\gamma\pi\alpha\varsigma$ vel *aspectus* oppositos certius redire, & gravius affigere solent: quandoque *accessiones* sunt *incertæ*, & *vagæ*, pro occasione & varietate causarum evidentium: sunt autem *paroxysmi* modo *leviores*, qui cito pertransiunt, ita ut ægroti vix in terram præcipitentur, nec *avudnōia* corripiantur; modo *graviores* sunt, quibus cor-
repti

repti plurium horarum spatio insensiles decumbunt, & velut dæmoniaci, horrendis symptomatis torquenur: aliquando, licet rarius, signa quædam paroxysmi prænuncia lapsuros commonefaciunt, ut sunt *capitis gravedo, oculorum coruscatio, aurum tinnitus*: interdum in parte quædam exteriori, *brachio* nempe, aut *trurre*, aut etiam in *dorso*, vel *hypochondriis* spasmus præcedit, qui exinde instar *aura frigidæ ascensio* & *versus caput perreptans*, caducum inferre videtur: *Morbo huic, pueri, & adolescentes*, magis quam maturæ ætatis homines, aut senes obnoxii reperiuntur: quicunque insulatum ejus semel perpessi sunt, nisi remediorum ope curantur, postea vix per totam vitam ejus labore prorsus immunes fiunt; paroxysmi quo sapienter repellant eo graviores usque evadunt, qui cum frequenter iterati valde atroces existunt, *memoria, imaginationis, & rationis usum*, & dein totius functionis animalis robur ac vires enervant; donec hujus cœconomia valde perversa, functio demum vitalis labascat, & sensim aboleatur. *Exploratis ad hunc modum hujus morbi telis, & apparatu malefico; jam proxime inquiramus in qua parte sedem figat, sive quod sit proximum ejus subiectum.*

2. *Epilepsia accessio & invasionis modus plane* *Morbi*
innuere videntur sedem ejus primariam, sive *partem* *præcipue affectam* alicubi intra caput contineat; quod autem *paroxysmus* nonnunquam in *partibus remotis* incipiat, & exinde *versus caput* *ascendat*, hoc quidem ita fieri *videtur* tantum, & *ex accidente* contingit, cum interim *causa morbi* *circum ipsum ιγνερπελον* subsistat (prout inferius declarabitur): verum quod à primo morbi insulatu statim *αρρενοια* cum membrorum & viscerum fere omnium contractionibus succedit, hoc manifesto indicio est, una *totam ιγνερπελον* & *compiaginem*, & *nervorum omnium* origines à causa morbi occupari; At vero etiam *unum explicatu* diffili-

ficillimum videtur, ubi *causa* ista, sive *materies* *morbifica* præcipue subtilitatem; neque enim probable est, eandem per cunctas cerebri partes diffundi, nec tamen constat in quo loco singulari ea defixa, cæteras omnes partes ita subito in ejusdem noxæ consensum trahat.

*Hanc alii
meninges
alii cerebri
meditul-
lim flan-
tuunt.*

E variis super hac re Authorum sententiis, due præ cæteris magis probabiles videntur, & pari verisimilitudine assensum vendicant. Quarum una asserit *Cerebri meditullum*, atque altera *meninges ipsum investientes* esse primariam *Epilepsia* sedem: *Prioris* ratio in hoc fundatur, quod ubi spirituum animalium fons, & ipsius animæ sensitivæ origo consistit, ibidem hujus morbi causa poni debet; nempe cum principes facultates primo laeduntur, cæteræ omnes ejusdem noxæ facile participant: verum enim vero ut concedam in *Apoplexia*, & *spirituum deliquio* ita habere, attamen in *convulsione* (cujusmodi *affettus* est *Epilepsia*) non sequitur fibras & nervos omnes convelli, quia *cerebri meditullum* prius convelitur: quippe hoc cum sit mollis & fluidæ substantiæ, atque motus & sensus expers, *contractionis*, sive *affectionis spasmodica* minime capax videtur: quapropter alii *cerebrum* & quamvis ejus partem à morbi hujus culpa eximentes, causam ejus omnino in *meninges* rejiciunt; ascendentes sc. *membranas cerebrum investientes*, ac in primis illarum *processus cerebri*, ac *cerebelli fissionibus instratos*, siquidem à materia *morbifica* vellificantur, *spasmos*, sive *convulsiones immanes cencipere*; dein à *meningibus istis contractu & diductis* una *cerebrum* inelulum valde *comprimi*, & *constringi*, ita ut poris, & meatibus ejus constrictis *cauda* *interna* inferatur, simulque nervorum caudices, quibus utraque meninx appenditur, in consensum illarum perducunt, etiam motus convulsivos ineant: Et quidem ad hunc modum, *Epilepsia* *ratio formalis* forte explicabilis videtur; at vero cum rem altius perpendo, etiam ab hac sententia discedere visum est, quia nimirum haud con-

constat quo ritu, & quam ob causam, imminente caduco, meninges ista spasmos adeo horrendos concipient. Quinimo nec liquet, quomodo ab ictu, ut ut convulsis, paroxysmus epilepticus inveniatur.

Quoad prius, impossibile videtur *meninges*, *Afferitur* quoad totas earum concavitates, ita contrahi, ut *meninges* *non esse* iusta maiuscula etiis constituti, contenta sua un*primario* ique convellant, ac in spatum angustius contra*affectiones*.
 quippe *dura mater* pluribus in locis *calvariae* firmissime cohaeret; quia & isti pia mater, iuxta *sinuum processus*, mucro membranatum necu, & ubi que praeter vasorum continuitate colgatur: hinc facile patet, utramque membranam, quoad magnam sui partem, immobilem esse, ita ut *spasmos universales* nequaquam ineant: quod vero ad spasmos minores attinet, ut cum *meninges* *injus*, aut *istius*, vel simul utriusque portio quælam convellitur, revera tales eveniente concedimus: nam saepius audivi *cephalalgia* graviori affectos, de magna partium sub *calvariae latere*, modo dextro, modo sinistro constitutum *constrictione* minanter queri, nec tamen exinde ictus *caduci* *insultus* sequebatur: porro ut membranae istæ in signiter laxæ velicationes maximas subeant, haud propterea tamen *paroxysmus epilepticus* induci solet: Novi enim *abscessu* in *dura matre* excitato, & *ossea* disrupto cum à pure fætidissimo *meninx* enuior, & *cerebri cortex* exederentur, ægrotantem primo in *suporem*, & denrum in *Apoplexiam* etalem incidisse, qui tamen in toto morbi deutsu, *symptomate* quovis epileptico immunis debat: Item memini *duram matrem*, terebello chirурgo imperito adhibito valde dilaceratam; in alio casu eam cum parte *calvariae* per *vulnus* *descisam*, ut portio quædam *cerebri* extuberaret; nec tamen cuilibet horum pathemata quævis *epileptica* supervenerunt: Quapropter nec verisimile est, *sanguinem*, aut *humores*, vel (si quispiam ita contendat) *vapores meningibus* ictus impactos, ma-

jorem noxam inferre, quam aut *plagam*, aut *vulnera* iisdem inflicta, aut *saniem* ibi suffusam: præterea *Epilepsia* leviori affecti, siquidem vix concidunt, ac per totum morti infultum adhuc animo constant, *membranas* ita *contra* *globum* arctius compingi perciperent, si ejusmodi que *epiam* affectio subefset; verum illi è *contra* *cerebrum* quasi *inflatum*, & *spiritus* cum effervatione quadam *exilentes*, ac velut *explosos* persenscere videntur.

Spiritus
animales
intra cere-
bri medi-
tum
confitos
esse prima-
cerebrum ipsum inflatur,
ad eoque insensile redi-
rum morbi iduntur,
simulque nervi appensi in convulsiones agun-

tor: hinc enimvero contingit hujus morbi accessionem ita derepente incipere, & perfecte terminari, sine magna *materia morbifica* aut *provisione*, aut *reliquis*; quia nempe labes non tam *partibus solidis*, quam *ipsis spiritibus* infertur.

Supra ostendimus, quo ritu *copula* *heterogenea* & *explosiva* *particulis*, uti videtur, *nitrosulphureis* constans *spirituum animalium* *particulis* *spirituosalinis* accrescens, ab iisque ob plenitudinem, aut irritationem denuo *elisa* & *explosa*, *symptoma* *ta convulsiva* producit: quamvis autem ejusmodi *copula* *spasmodica*, è *sanguine* in *cerebrum* primo extillatur; plerumque tamen *spiritus* ibi non prhendit, aut cum iis saltem illic non diu hospitatur: quin potius versus *appendicem nervosam* illico detrusa, *spasmos* *particulares*, & *juxtaloca* affecta respectivos accersit: interdum vero, siquidem *materies spasmodica* *uberior* & *potens*, atque *cerebri constitutio* *imbecillus* fuerit, *copula* *heterogenea* *spiritibus* non tantum in *nervoso* *genere*, sed etiam intra ipsum ἐγκέφαλον consitis affixa, *diathesin* *epilepticam* infert; atque *spirituum* & *copula* *istius* *particulae* *explosive* ab invicem *elisa* *caduci*

aduci paroxysmum carent. Quandoquidem enim urgente epilepsia insultu & *convulsione* plerumque symptoma primum, & fere pathognomonicum existit, infere licet spiritus animales intra ipsum cerebri meditullium scatentes, ante alios affici; proindeque partem eam esse principalem morbi sedem: dein quatenus agrotantis casus, sive in humum projectio, atque membrorum & viscerum spasmi & expissime *convulsione*, illi succedunt, sequitur spiritus animales etiam *systematis nervosi incolas*, eadem copula explosiva imbuiri, cumque ipsis cerebri incolis in confusum trahi, ab iisque ad explosiones pariter inordinatas excitari; licet aliquando (tota spirituum tum in cerebro, tum in nervoso genere consitorum serie, instat longioris pulveris pyrii tractus, ad explosiones praedita) spasmus exterius & è longinquo, forsitan in membro quodam, aut viscere incipiens, posterius in cerebrum traducatur, prout infra plenius ostendetur. Intervim ipsis cerebri regio semper hujus morbi sedes primaria statuatur; atque pro affectus causa conjuncta supponere debemus, non aquam in cerebri ventriculus congestam, nec humorem crassum, aut viscidum ejus poris & meatibus impacium, tales enim cause sensum gignentur, & proinde signa quedam paroxysmii imminentis praenuntia ederent; porro accessione morbi finita, talis materia non ita brevi tempore peritus discuteretur, quin à reliquis ejus functionis animalis impedimenta quedam manerent, quod equidem in *Epilepsia*, nisi inveterata, rarius contingit: attamen pro *aduci insultu* excitando, nihil minus suspicari licet, quam spiritus animales, qui intra medullarem cerebri substantiam scatentes, *sensus interioris, imaginationis, & appetitus actus* perficiunt, copulam heterogeneam natum inordinate explodi, proindeque, istis extra ordines & stationes suas perturbatis, superiores regiminis animalis facultates eclipsin pati; dein ab hac majori spirituum explosione, velut à somite ignario, spiritus alios, ap-

pendicis medullaris, & nervosæ hospites, etiam in explosiones prædispositos, similes $\lambda\tau\alpha\zeta\lambda\alpha$ s conciperæ, pariterque explosos, corporum continentium morus convulsivos ciere.

*Morbis
secundario primariam Epilepsia sedem, & ab initio, fere tan-
tum in illa regione, materiam morbificam con-
geri statuimus: tamen affectu ingravescente, hæc
überius in caput delata fines suos latius explicat,
adeo ut particula spasmatica, & in reliquo cere-
bro, & insuper in appendice nervosa, tanquam
pulveris pyrii, sive seminii explosivi strata, hue
illuc, longe lateque protensa jacintur; quo sit ut
pimo $\lambda\tau\alpha\zeta\lambda\alpha$ s insultui, convulsiones modo
in his, modo in illis partibus, & non raro in to-
to corpore excitatæ, superveniant.*

C A P U T III.

*Epilepsia differentia, & symptomatum
quorundam rationes explicantur. Nec
non ejus methodus therapeutica adum-
bratur.*

Hæc de Epilepsia essentia, & causis in genero: jam proxime incumbit hujus morbi differentia nec non accidentium quorundam, & symptomatum ad eum pertinentium rationes explicare: quibus demum observationes, & ægrotantium historiæ cum medendi methodo subjungentur.

Epilepsia maxime notabilis differentia peti solet à subjecto, nempe quod cerebrum, aut pars ejus in hoc morbo laborans, vel primario, ac idiopathetice, vel secundario ac non nisi per consensum cum aliis partibus afficitur: de priori specie haec-
tus dissentiimus; quoad alteram, in qua sc. ca-
duci insultus alicubi extra caput oriri visus, dein
ipsum secundario & velut afflatu aliunde immisso

cor-

corripit: observare est, ejusmodi *affeluum* (prout Epilepsia Galenus annotavit) vel à *partibus externis*, aut in-que per *ternis* procedere: plura equidem epilepticorum *confensum* exempla occurunt, in quibus *paroxysmo* in-*excitari* gruente, primo *Spasmus* cum stupore in *manu*, ^{tig.} aut pedis digito, aliove membro particulari sentitur, qui statim exinde, velut cum formicatio-*nis* sensu versus caput protépit; quod cum attinge-*rit*, illuc ægrotans in terram prostratus *diversus* *in-
stolat*, aliisque pathognomonicis *caduci symptomata* corripit: nec minus usitatum est istius mor-*bi* procésum, & primam quasi velicationem, à *stomacho*, *liene*, *utero*, *intestinis*, *genitalibus*, aut aliis *visceribus* incipere; imprimi, nerape in isto-*rum* aliquo, perturbatio quædam cietur; d^rum ab eo loco, *aura* velut frigidæ in caput ascensus percipit; cui statim affectioni, *caduci accessio*, cum horrendo symptomatum apparatu succedit: hinc vulgo creditur *Epilepsia causam* in parte ita primario affici visa, delitescere, atque noxam suam in cerebrum, ex se infons, propagare.

Verum enim vero super his dicendum esse vide-*Epilepsie* tur, in quavis *Epilepsia* causam non modo *proca-
causa* *contarcticam*, sed & *conjunctam* omnino in *cerebro juncta* consistere; nempe *spiritus* hujus *incolas* ad *explo-
tandum* *dispositos*, *ibidemque explosos*, *caducum* *consistit*. omnem inferre. Quoad præliminaria istæc in quibusdam *epilepticu* symptomata, ea interdum *causa* *evidens*, nonnunquam vero tanum *signi-
cationem* habent: si quando enim diathesi epilepticæ mala cuiusdam visceris, puta *stomachi*, *lieni*, aut *uteri* *dispositio* accidat; quoties in visce-*re* isto affecto, perturbatio quædam cietur, facile contingit, ob fermenti illuc *transmissionem*, aut *spasmi* in *caput continuationem*, in cere-*bro* prædisposito accessionem epilepticam exci-*tati*.

Attamen ejusmodi *caduci symptomata*, quæ exteri suscitata affectum cerebro propagare vi-*dentur*, non raro ipsius *cerebri* *confensu* oriuntur.

& paroxysmi epileptici ingruentis, sive spirituum in cerebro explodi incipientium tantum signa existunt: cum enim spiritus animales in cerebri & cerebelli meditulliis, simulque in medulla oblongata juxta nervorum origines consiti, copula heterogenea ita saturantur, ut ad ipsam elidendam, proindeque morbi insultum acciendum parari sint, priusquam illi una omnes conglobatim exploduntur, spiritus aliqui exterius in privatis quibusdam nervis scatentes, siquidem assueto superiorum influxu destituuntur, inordinationes quadam concipiunt, proindeque spasmos ineunt; qui spasmi (prout in ejusmodi affectibus saepe mos est) à nervorum extremitatibus huic, vel isti membro, aut visceri insertis incipiunt, unde sensim ad eorum principia prorepunt; quo cum pervenitur, illlico spiritus per totum ἐγκέφαλον, prius in explosiones dispositi, ab eo spasmus commoti, proindeque tanquam fomite ignario correpti, subito eliduntur; adeoque Epilepsie paroxysmum per se prius incipientem, velut secundario, & instanti aliunde tradito excitare videntur: ad hunc modum aliquando passiones hysterica, cum ab imo ventre incipientes, cerebro communicantur, à visceribus illis oriri, & eorum culpa suscitari creduntur; cum interim causa morbifica circa nervorum origines potissimum subsistat, sicut alibi innuimus, & infra, cum de affectibus spasmodicis particulatim agemus, fusi ostendetur.

Epilepsie
differentiae
alii.

Restant plures aliæ morbi comitiales differentiae; nempe quod sic vel hereditarius vel acquisitus; rursus utraque species varie distinguitur, ratione aetatis seu temporis quo primo ingruit, nempe cum prima accessio ante vel circa puberatem vel post eam contingit; porto quoad morbi efficaciam, in fortem, & debilens, quatenus paroxysmi cum vel sine avarordine, & calu sunt; quoad mortem ejus inordinatum, cuius insultus sunt vagi ac incerti; quinetiam juxta symptomata his, aut illis ægrotantibus, propter quandum temperamenti indo-

indolem, aut *idiosyncrasiam* peculiaria, multifac-
tiam discriminari solet.

Cæterum ex præmissis, *symptomatum* plurimo-
rum quæ in hoc morbo occurunt, causæ facile
elucescunt, ut non opus sit istæ omnia particula-
tum hic considerare; de nonnullis vero quæ magis
intricata videntur, non abs re fuerit hoc in loco
dissere.

Imprimis igitur hic lubet inquirere, cur hoc *Cur Epileptici cum impetu ca-*
morbo laborantes non tam *cadunt*, prout *Apoplexici*, *syncopen passi*, sed potius cum *impetu ca-*
prosternuntur, inque terram, aliave corpora fortu-
tuo objecta, tanquam à sp. ita quodam malefico
dejecti *alliduntur*; ita ut sæpiissime aliqua *capitis*,
aut faciei pars præ casu violento lœdatur: *affectione*
que haud secus ac *Demoniacus* in *Evangelio* non
raro in ignem, aut aquam præcipitentur: Huc
referre oportet, *Epilepticos* ejusmodi malis ob-
noxios fieri, eo quod, urgente paroxysmo, iis no-
titia omnis, sive providentia adimitur; ac insu-
per *nervis* capiti vicinis valide contractis, tota cor-
poris moles in *præceps* corripitur: Nimirum in *syn-cope*, & *Apoplexia* corporis affecti casus videut
tanquam ædificii ruina, quæ ob fulcimenta ejus
substræcta contingit: at vero in caduco, non ali-
ter res habet quam si domus à pulvere pyro ex-
ploso subverteretur, quæ ut plurimum extralocum
in quo steterat dimovetur.

2. *Epilepsia* *symptoma* maxime *pathognomicum* *Unde spu-*
vulgo *habetur*, si affectis in terram prostratis, & ma oris
convulsiones *horrendas* *passis*, *saliva* *spumea* *ex epilepticis*
ore effluat; quæ quidem à cerebro constricto in *contingit*,
palatum exprimi putatur: Verum enim vero ut
concedatur *hoc spuma effluvium* sæpenumero *ca-*
duci *signum esse*; tamen illud non ita huic morbo
appropriatur, quin idem in *Apoplexia*, in *Caro*,
in *affectibus hysteris*, aliisque *convulsiris* inter-
dum accidit: porro ejusmodi *spuma* haudqua-
quam à cerebro descendit, nullus enim per quem
transeat meatus patescit; verum à *pulmonibus* in-
flatim,

flatis, ac usque ad *laryngem* elevatis, unde velut cuni effeivescentia quadam, & ebullitione saliva spumescit: urgente enim *caduci paroxysmo*, cum plerique *nervi* in toto corpore contrahuntur, etiam qui *pulmonum* & *diaphragmatis* motibus inser-
viunt *spasmos* immanes passi, *præcordia* omnia sur-
sum elevant, eaque in *systole* diurna fere *immo-
bilis* continent; ita nimurum ut *pulsus* & *respi-
ratio* vix, ac ne vix perficiantur: interea quia *san-
guis* intra *cordis* *sinus* coercitus ipsum distendit
admodum, ac fere opprimit, *pulmones* utcunque
impediti ne more solito & naturali moveantur,
quod possunt tamen festinata & spissa agitatione,
quoquo modo *sanguinem* è *corde* exantare sata-
gunt; à quo ipsorum nisu, aër humiditatem
viscosam ciebra respiratione succutens, ut agita-
tum ovi albumen in spumam attollit, mox sursum
in *oris* cavitatem elevat, & illinc ulterius foras
propellit: quare *saliva* *spumosa* etiam in aliis affe-
ctibus ubi *nervi* *pneumonici*, aut contrahuntur, aut
à functione sua obeunda inhibentur non raro suc-
cedit.

Quare non-
nulli in ea-
duco pesto-
ra contun-
sunt.

3. Porro ob eandem hanc rationem evenit
quod *epileptici* quidam in terram prostrati, pe-
titora sua manibus gravissime tundunt, & cohiberi-
se ægre tolerant: nam cum *præcordia* *spasmo* affe-
cta & *præpedita* movere se solito more non pos-
sint, sanguisque in iis stagnans, non sine insigni
(*cordis* gravamine, vitæ suffocationem minatur:
tunc fit ut laborantes, *cerebro* licet inscio, mero
nature insinuatu, thotacem percutiant; nimurum
ut *præcordia* ita concusla, & velut exagitata, mo-
tus suos redintegrent, adeoque sanguis à stagna-
tione, & cor à gravi oppressione vindicentur:
Non al similī ritu hic fieri videtur, ac cum dor-
mientes aut titillati, aut pulicū morsu velli-
cati, illico locum affectum inscii *confri-
cant*, au-
scalpunt.

Morbi tro-
gnosis.

Quod spectat ad *morbi* hujus *prognosim*, eam
difficillimæ curationis esse supra ianuimus, quæ
qui-

quidem difficultas in eo consistit, quod cerebri mediullum (in quo spirituum animalium prima scaturigo & fons est) non tantum à *causa morbisca*, sed insuper ab *effectis ejus*, nempe singulis paroxysmis plurimum *debilitatur*, ejusque *pori laxantur*, ut deinceps materiæ cujusque heterogeneæ incursibus facillime pateant; adeoque ipsa diathesis morbida repetitis paroxysmis *confusa*ta, atque radices altius agens ægrius tollatur. Verumtamen observare est, *Epilepsiam* interdum sua sponte terminari, item aliquando *medicamentorum ope profigari*: quorum illud circa *puberitatem*, & tunc fere tantum contingit; adeo ut qui ista *periodo elapsa*, h. e. ante 25 ætatis annum minime curantur, vix unquam postea sanitatem recuperent. Nimitum circa *puberitatem* corpori humano *duplex alteratio*, atque propterea *morbi comitialis*, aut alterius cujusvis alius radicati non raro solutio contingit: Nam primo, hoc tempore humor genitalis in *vasis spermaticis* congeri incipit; unde sequitur *particulus spirituosa*s, quæque ipsis accrescere solent *nitrosulphureas*, & *morbificas* non tantum in *cerebrum*, sed etiam in *testes* deponi: quare si heterogenea ista spirituum copula in novum hoc *promptuarium* ubetius inferatur, exinde *cerebrum* immunius degens *diathesin epilepticam* aut alias *morbidam* non raro exuit. 2. Circa *puberitatem*, prout *sanguis* aliquid *cerebro* prius *destinatum* per *arterias spermaticas* *genitalibus* suffundit; sic etiam fermentum quoddam ab *isdem partibus* per *venas retiubulum* accipit: sc. particulæ quædam *seminali tintura* imbutæ in massam sanguinem regeuntur, quæ ipsam vigorant, ac virtutem novam & vegetiorem inspirant; quare tunc temporis & corporis, & animi dotes se potissimum exerunt, pili erumpunt, vox magis sonora evadit, fœminis catamenia fluunt, aliaque accidentia supervenient, quibus liquido constat & *sanguinem* & *succum nervosum* ζυμώσι quadam recenti imprægnari: quare fermenta, sive *seminea morbifica*

nisi ab hoc novo fermento naturali superantur deinceps s^epe usque in mortem indonita persistunt.

At vero Epilepsiam aliquando medicamentorum ope farari experientia testatur: de medendi methodo, & remediorum maxime celebium ratione uox disquitemus; interim quod ad morbi huic prognosin ulteius spe^ciat, si nec circa puberum definit, neque medicamentorum usu profligari potest, diversimodum adhuc eventum in variis agrotantibus sortitur; nam vel immediate in mortem terminatur, vel in aliud morbum, sc. paralysin, stupiditatem, aut melancholiam plerumque incurabilem commutatur.

Epilepsia
in alios
morbos
commuta-
tur.

Quod prius, cum paroxysmi crebro repetunt, & qualibet vice atrociores sunt, functio animalis brevi debilitatur; atque hinc labore spiritus, & nervos praecordiis inservientes sensum traducta, functio vitalis paulatim enervatur, donec tandem languente toto corpore, pulsus immunito, acommodum cessante, postremo flamma vitalis extinguitur.

Quod autem hic morbus non raro in paralysin, melancholiam, aut maniam definit, ratio est, quia crebris spirituum animalium explosionibus cerebri tonus, & conformatio depravatur, ejusque naturalis status tandem ita pervertitur, ut particulis morbo si etiam aliis generis inius admisssis spiritus figantur, nec amplius in explosiones justo procliviores sint; quin potius vitio interdum contraria superinducto ipsorum virtus elastica nimium deficit, ita ut supra modum hebetes & torpidi evadant; non secus ac intensiora febris incendia sanguinis intemperies justo frigidior s^epe excipiunt: atque haec quidem spirituum depressiones partim propria ipsorum culpa contingunt; quippe partium agilitatis nimium explosis, segniores tantum supersunt, & deinceps suppeditantur; partim vero uti dicimus, cerebri vitio accident: eo quod post & meatus ejus a crebris caduci paroxysmis

ysmis usque adeo dilatantur & aperiuntur , ut
postea una cum succo nervoso , particulis quibus-
vis heterogeneis , & diversimode morbificis adi-
cūs patescat.

Hæc de *Epilepsia* *diagnosi* , & *prognosi* ; quibus *Epilepsia*
explicandis necesse erat *rationes* non nihil *abstrusas* , *Therapeu-*
& à *communi pathologia* diversas inducere : nec sis .
minus in morbi hujus *Therapeia* , à *vulgi* , in-
que aliis affectibus trita *medendi methodo* recedere
cogimur : Enimvero *dogmaticorum* *prescriptiones* ,
quibus fere tantum per cathartica *materiam morbi-*
ficam *educere* , ac penitus eradicare conantur , in
caduco parum , aur nihil prosumt , imo frequen-
ter obesse solent . Novi quosdam insignes *Pratti-*
cos , omisla penitus intentionum *Therapeuticarum*
serie , ad *remedia quadam empirica* , absque ulla
totius provisione se receperisile : hujusmodi *praxis* ,
licet interdum feliciter succedat , ea tamen multo
certius propositam curationem assequeretur , si
per alia itidem *pharmaca* *corpo rite preparato* ,
impedimenta quævis summoveverentur .

Quare circa morbi *comitialis medelam* , *indica-*
tiones (prout vulgo recensentur) erunt vel *curato-*
ria , quæ paroxysmum respiciunt , eumque vel
ingruentem arcent , vel *præsentem* *citius abigunt* :
vel *prophylactica* , quæ morbi *causam* spectant ,
quam si tollant in posterum accessiones ejus inhi-
bentur .

Quantum ad priorem intentionem , *evacuantia*
generalia vix locum habent ; nec enim in *paro-*
xyso *vomitus* , aut *purgatio* , atque raro admo-
dum *venæ* *sestio* adhiberi debent ; si *evacuatio*
diutius persistat , *enemata* interdum usui esse fo-
lent ; id vero quod potissimum incumbit est *spi-*
ritus *animales* *nimis efferos* & *volatile* *figere* ,
nec non eorum *explosiones* *inceptas* *supprimere* : in
quos si quis duo *remediorum* genera præcipue condu-
cunt : sc. primo quæ *spiritus* *animales* *efferrari* &
exilire aptos reprimunt , & velut suffici quodam
iis ingrato repellunt , inquæ ordines suos cogunt :
quod

quod equidem medicamenta sale volatili, & armoniaco, aut etiam sulphure vitriolico praedicta efficiunt; cuiusmodi sunt sal, & oleum succini, & sanguinus, C. cervi, fuliginis, tinctura Castorei, & similia: haec enim intus sumpta, aut naribus admota, saepe levamen conferunt, quin & malos hujus morbi spiritus non secus ac apud Tobitum fumus è felle pisces combusto demonem abigere creduntur. Secundo spiritus animales ab explosionibus ineundis avocantur, aut inhibentur, cum illi in opera quædam ipsis assueta alliciuntur, & occupati tenentur: quapropter urgente paroxysmo frictiones per totum corpus adhibita, & aliquandiu continuatae saepe juvant: quod autem nonnulli affectos erigunt, eorum brachia & crura à motu convulsivo penitus cohibent, vel in hoc, vel illo situ constringunt, porro quod sternutatoria naribus inflant, & cardiaca fortiora oii ingerunt, aut cucurbitulas, & scarifications adhibent, aliisque administrationum modis caducos asperitus trahant, & paroxysmi morem inturbant; hujusmodi inquam praxis saepissime perpetram instituitur; quoniam hoc modo duplex natura molestia, alia nimis à morbo, aliaque non levior ab astantibus & ministris intentatur; cum longe præstiterat paroxysmo juxta morem suum transire permisso, laborantes unica tantum plaga absolvi.

Profecto maxima Medici cura & remediorum efficacia circa morbi huius prophylaxim versatur, ut causa ejus sublata, seu radice præcisa, si uetus omnes emareescant: medicamenta huic indicacioni requisita plures intentiones respiciunt; quæ ramen ad d'uso hac præcipua capita reduci possint: sc. primo ut morbi fomes immediate à sanguine vitiioso, aut succo nervoso, atque mediarius à visceribus, primisque viis suppeditatus præcidiatur; dein secundo ut mala cerebri & spirituum ejus incolarum d'athesis, quæ nempe Epilepsia peculiaris est, tollatur.

Quoad prius indicatum, hic vomitoria, & pur-

gan-

intia, aliaque tum *evacuantia*, tum *alterantia*,
minimo *phlebotomia* & *cauteria* locum habent;
autenius nimirum hisce modis ac *viis* & *viscerum*,
& *humorum impuritates* subducuntur, ac *discrasias*
mendantur; quanquam enim *hujusmodi* phar-
macia, & *administrationes* medicæ per se raro-
at nunquam *Epilepsiam* sanent, attamen hæc
impedimenta tollunt, naturam erigunt, atque ad
ostern suum aggrediendum incitare; etiam vias
tæparant ut propterea *remedia specifica* certius
& efficacius virtutes suas exerant; quare solenne
et dum morbi *hujus cura*, per *secreta* & *arcana*
eragitur, *Vere*, & *Autumno*, aliisque idoneis
temporibus ejusmodi medicamentorum usus in-
tercalare.

2º. Quod spectat ad *remedia specifica*; quæ qui-
em sola, licet non semper, *Epilepsie* causam attrin-
dere, eamque expugnare perhibentur, cujusmo-
dum sunt *Paeonia* *mas*, *viscus* *quercinus*, *Ruta*, *Ca-*
oreum, *ungula* *Alcis*, *preparata* è *cranio* *buma-*
to, *succino*, *corallio* cum *multo* *aliu*: quando-
quidem hæc sine quavis sensibili evacuatione, aut
tiam perturbatione in *visceribus* aut *humoribus*
ubiqui sequente assūmuntur, mirum est qua *ratione*
ormali, aut *agendi* *virtute* in hoc morbo uspiam
uvare solent.

Super hac re intricate satis & obscura, si quis *specifico-*
conjecturæ locus sit, cum *Epilepsia* *procataxin rum* in *E-*
ncopula *heterogenea* *spiritibus* *cerebri* *incolis* ac- *Epilepsia*
rescente, eosque ad *explosiones* *præternaturales* *virtus in*
incitante confistere superias asservimus; sequetur
ea quæ *talem* *causam* expugnant, aut tollunt, e-
ius naturæ esse ut *cerebrum* *corroborando*, ejusque
poros *constringendo* *copulam* *istam* *extudant*, *spiritu*
usque intra *cerebri* *meditullium* *scantentes* *eorum*
copulam *exuendo* ita *figant*, & *quasi* *constipent*, ut
non amplius in *explosiones* *irregulares* *apti* & *pro-*
clives fuerint; simili forsitan ritu ac cum *pulvis*
χευονεψανι cum *sulphure* *tritus*, aut *spiritu*
vitrioli *irroratus*, *virtutem* *suam* *fulminantem*
amit-

amittit. Et revera hujusmodi proprietates, nem
pe alteram, aut simul utramque in plerisque reme-
diis ant-epilepticis suspicati, immo aliquatenus de-
tegere licebit: enimvero *paonia*, *viscus querci*
nus, *ruta*, *lilium convallium*, cum multis aliis
manifesta quadam astrictione pollent; ut veris-
mile sit eorum particulas intus sumptas, adeoque
sanguinis, aut succi nervosi vehiculo ad cerebrum
delatas, poros ejus nimis *laxos* & *apertos* ita con-
stringere & *occludere*, ut in posterum materia
morbificæ adiui minime patescant: potro quo-
niam *hæc concreta zvædūpiætiv*, quasi *armonia*
cam, sive *dissipativam* spirant; idcirco eadem
spiritus animales depurare, & *copula heterogenea*
exutus figere, & *corroborare* dicuntur: *hæc virtus*
spirituum depurativa à sale armoniaco procedens in
remediis quæ ex mineralium, & *animalium fa-*
miliis peuntur; *qualia* sunt *crani humani*, *san-*
guinis, *succini*, & *corallii* *præparata*, magis elu-
cevit; sicut *alia astrictoria* in *vegetabilium parti-*
bis & *præparatis* *potior* existit.

Non erit hic opus *Epilepsia curanda completam*
medendi methodum, cum exactis *præscriptionum*
formulis proponere, quia apud *Authores* & *ge-*
neralia præcepta, & *elegantissima* *remed'a* *pas-*
sim extant, *prudensque Medicus* *tum* *indications*,
tum *überem* *istum* *rei* *pharmaceuticæ* *apparatum*
ad *particulares* *ægrotantium* *casus* *facile* *ac-*
commodabit. *Veruſt* *quia morbi* *hujus theoriæ* *hoc*
in *loco* *plane* *novam* *exhibemus*, *etiam methodus*
Therapeutica *eidem* *adaptata*, *hic* *tradi* *debet*:
quam *equidem* *mox* *pleniū* *adumbrabimus*: *post-*
quam *casus* *aliquot*, sive *histoias* *Epilepsia* *la-*
bantum *descripsimus*.

I.
Obserua-
tio.

Puella *venusta* *parentilis* *us* *medio* *criter* *sanis* *or-*
ta, *ipsaque* *ad* *puberatatem* *usque* *benie* *valens*, *sub*
id *tempus* *de* *capite* *niale* *affecto* *que* *i* *cepit*: *Et*
primo *per* *vinces* *quasdam* *vertiginem* *juxta* *syncri-*
put, *qua* *omnia* *circumagi* *videbantur* *perpessa*
est; *simulque* *dum* *illud* *symptoma* *urget*, *mox*
delite

lire loqui, & quicquid modo egerat oblivisci
lebat: hujusmodi paroxysmi primo intra horæ
quadrandam transire, & semel tantum aut bis in
tense repete, quorum intervallis satis recte
abuit: postea insultus sensim graviores facti,
iam saepius redibant, atque intra sesquiannum,
tetro indies magis labefactato *vertiginosus* iste
sestus plane in *Epilepsiam* mutabatur, ut ægrot-
ans quovis paroxysmo in terram allisa, *in uerbera*
& *convulsionibus horrendis*, ore etiam *spuma* dif-
fusente, afficeretur. Observabant domestici eam
semper inidem *latus præcipitari*, ita ut juxta fo-
rum sedens, si angulum *dextrum* occuparet in
nedios ignes, si vero *sinistrum*, in murum à
ergo positum allidereetur: semel cum sola in ædi-
bus relicta supra carbones accensos corrueret,
acies ei & synciput ita misere concremata sunt,
ut cranio, cute & carne denudato, eschara lata
& profunda inureretur: & postea exterior tabu-
a ejus ad palmæ magnitudinem decideret. Ægrot-
a interim quandiu ulcera ab ustione *contrafacta*
canie manabant paroxysmis caruit; postquam ea
fanabantur caducus rediit: *Morbus hic comitalis*
circa pubertatem primo emicuit, nam pueræ sta-
tim ab initio ægriudinis catanenia fluente cœpe-
runt, & postea statas periodos ordinate satis ob-
servabant, affectu licet indies in pejus evesto:
Varia medicamentorum genera huic ægrotanti ad-
hibita nihil profuere, quonia n ipsius & amico-
rum eius mos & studium fuit cum medicum, tum
medicinae methodum, siquidem iis felix eventus
non statim successit, subinde mutare, seque ad em-
piricos quosvis, & agyrtas circumforaneos ut plu-
ritum recipere.

Quod in hoc casu *affectus vertiginosus* cum *bre-
vi delirio Epilepsie prænuncius* fuerat, plane arguit
hujus morbi originem in *cerebri meditullio* consi-
tam, à spirituum inordinatione quadam pende-
re; nimirum illi ibidem scarentes, ab initio co-
pulani heterogeneam admittere cooperant; quæ
ple-

plenus aggesta aut sponte sua , aut occasionaliter commota cum excuteretur , ob spiritus perturbatos , necdum vero valide explosos , priores istos affectus inducebat : postea cum ab eadem causa sensim in deteriorius evecta , spirituum perturbationes in ipsum manifestas explosions assurgent , *vertigo* , & *delirium* in *Epilepsiam* migrabant.

Quod vero hæc puella circa pubertatem ægrotare cœperit , hinc plane sequitur uti fermenta naturalia , sic interdum præternaturalia eo tempore sese primo explicare ; quare sicut purgationes menstruæ tunc primo erupere , ita morbi comitialis seminaria , sive innata , sive acquisititia tunc paululum germinare , & sensim in suos maturari contigit : cum fermentum præternaturale prius emicuit , non raro naturale succedens ipsum delet , hinc *Epilepsia impuberis* non raro circa puberitatem terminatur ; sin fermentum illud , sive *mixta* *verrœgij* fluxu menstruo posterius , aut cum eo simul in actum emergens non statim succumbit , postea ut plurimum ex se indomitum , & remedis quibusvis insuperabile durante vita perstat.

Ex observatione ista , quod huic ægrotanti *causa* teria accidentaliter , & casu excitata à morbi insultibus immunitatem præstitere ; inferre liceat *fontanellas* in *Epilepsia* curatione utiliter adhiberi : ubicunque enim pro latice seroso , tum è sanguine , tum succo nervoso constanter educendo , *emissarium* aperitur , illac plures particulae heterogeneæ , ac morbificæ una effununt , propterea ut cerebrum immunius perstet.

2.
Observa-
tio.

Filia Cerevisiarii Oxoniensis à prima infancia catarrho in oculos decumbenti graviter obnoxia fuerat , alias satis sana & robusta , item duris laboribus quotidie assueta degebat ; circa 14^m aetatis annum *paroxysmus epilepticus* tentari cœpit , quorum plures juxta majores luna *tertias* præcipue redeentes perpella est : ut curationem ejus moliar roga-

rogatus, vomitorium ex precipitato solari exhibui, & idem triduo ante quævis novi- & plenilunia iterandum consului; insuper ut qualibet vice per quatriduum à vomitorio assumpto bis in die caperet pulv. rad. *Paeonia maris* 3 j. cum hau-
ſu ag. cerasor. nigr. His remediis paroxysmi tamdiu intermittebant ut morbus sanari videtur. Posthæc cum iterum redibant eorundem medicamentorum usu denuo recuperabatur; & dein fluxu menstruo erumpente, & periodos suas rite observante, in posterum à morbo isto immunis perstinet.

Methodus therapeutica.

In curatione Epilepsia à Catharsi incipientum esse duco; & si æger vomitionem facile toleraverit, Emeticum imprimis exhibeat; & per plures menses quatriduo ante plenilunium repetatur. Infantibus, & pueris *vinum scilliticum*, *oleo amygdalarum dul. recenti admixtum*, aut etiam *sal vitrioli* à 3 B. ad 3 j. exhibeat: Ad ultioribus & constitutione robusta prædictis sequentes medicamentorum formulæ præscribantur.

Rx. *Croci metallor. aut Mercurii vitæ gr. iiiij. Vomito ad vij. Mercuri idulcis gr. 16. ad 3 j. simul teran- ria. tur in marmore, misce cum pulpa pomi cocti, aut conserua Boraginis 3 j. f. *Bolus.* vel exhibeatur infuso croci metallorum, aut Mercurii vitæ in vi- no Hispanico facta ab 3 B. ad 3 j. B. *Vel Rx.* *Tar- tari emetici Mynsicht.* gr. iiiij. ad vij. *Qui tenerioris* sunt constitutionis sumant salis Vitrioli 3 j. ad 3 B. & post hora f. superbibant plures libras laetis cerevisiati: dein, penna, aut digito gutturi indi- to, vomitus provocetur, & aliquoties iteretur.*

Die sequente vomitorium, nisi aliiquid contra indicet, mittatur sanguis è brachio, vel è ve- nis hæmorrhoidalibus hirudinum suetu: dein postridie sumatur medicamentum purgans, quod postea

postea quatriduo ante novilunium constanti vice
repetatur.

Purgatio-
nus.

R. Resin. Jalap. $\frac{1}{2}$ L. Mercurii dul. $\frac{1}{2}$ j. Ca-
storei gr. iiij. Conserve flor. Paeonia 3 j. f. Bolut.
R. Pilul. fatid. Majorum $\frac{1}{2}$ ij. Resin. Jalap.
gr. v. Ammoniaci solut. in aq. hysterica q. f. f. Pi-
lul. v. **R.** Fibrar. Hellebor. nigr. in acer. ma-
cerat. exiccat. & pulv. 3 L. Zinziberis $\frac{1}{2}$ L. sa-
lis Absynth. gr. xij. Olei succini gutt. ij. f. pul-
vis. Detur in pulpa pomi cocti. **R.** Pulveris hermo-
daetilior. composit. 3 j. Cranii humani preparat.
gr. vi. f. pulvis, detur in haustu decoct. hyssop. aut
salvia.

In diebus quibus à purgatione vacat, præser-
tim circalunationum tempora, mane, & vespe-
ri exhibeantur remedia specifica, quæ virtute qua-
dam secreta & innata hunc morbum curare di-
cuntur: horum immensa extat sylva, eaque va-
riis compositionum formulis præscribuntur.

Specif.ca.

Medicamenta simplicissima, quaque experien-
tia valde efficacia fuisse comprobavit, sunt ra-
dix Paeonia maris, & semina ejusdem. **R.** rad.
Paeonia maris fiscat. & pulv. 3 j. ad ij. vel iij. de-
tur bū in die in tintatura sequenti. **R.** folior.
visci qu. 3 ij. rad. Paeonia incis. 3 L. Castorei 3 i. po-
nuntur in vase clauso cum aq. Betonica, vel Pae-
onia simpl. & vini albi an. $\frac{1}{2}$ j. salis visci quercenti
vel communis 3 ij. digerantur in vase clauso calore
arene per duos dies, capiat 3 iij. cum desj pulv. præ-
script.

Pauperes sumant pulverem prædict. in decoct.
hyssopi, aut castorei in aq. fontan. & vino albo
facto.

Eodem tempore radix paeoniae in taleolas di-
scissa, & filo transfixa collo suspendatur. E-
tiam radices fargagine fixæ, aut ad teneritudi-
nem coctæ, inter esculentæ quotidie assumen-
tur.

R. Rad. & sem. Paeonia maris an. 3 ij. Visci
qu. unguis Alci an 3 j. incis & contus. in sindonem
raram

ram insuantur f. *sacculus*, qui super ventriculi robem gestetur.

Inter specifica hic pulvis à multis Authoribus val- Pulveres.
commendatur. Rx. *Castorei*, *Opoponacis*, *san-
guinis Draconis*, *Antimonii*, *sem. Paeoniae an. f.*
alvis sumatur 3 B. ad 3 j. omni mane cum vino,
*et decocto appropriato, aut cum aqua cerasor. ni-
or.*

Rx. *Cranii humani* preparat. $\frac{3}{2}$ j. *visci qu. Cin-
ibaris* factitia, *ungula alcis an.* $\frac{3}{2}$ B. misce. Dosis
B. ad 3 j.

Si formula pulveris cuiquam ingrata sit, vel si
iuturnior ejus usus tædio fuerit, *Eleætuaria*, *pi-
sta*, *trochisci*, *spiritus*, & *Elixires*, quæ fin-
ula medicamentis specificis constant, præscribi-
bent.

Rx. *Conseru. flor. Paeoniae maris*, *Lilior. con- Eleætua-
allis an.* $\frac{3}{2}$ iij. *sem. & rad. Paeoniae maris. pulv. an.* ria.

$\frac{3}{2}$ ij. *Corallii* preparat. $\frac{3}{2}$ j. *margarit. pulv. Cranii hu-
mani* preparat. *an. 3 ij. salis visci quercini* $\frac{3}{2}$ j. B.
um f. q. syr. è *Coralliu f. Eleætuarium*; *capiat*
nane & vesperi qu. Nucis Moschat.

Rx. *Rad. Paeoniae maris pulv.* $\frac{3}{2}$ j. *seminum e-
usdem* $\frac{3}{2}$ B. *visci qu. unguis Alcis*, *Cranii humani*
repar. an. $\frac{3}{2}$ ij. *rad. Angelicae*, *contrayerva ser-
pentaria virginiana an.* $\frac{3}{2}$ j. *succini albissimi Corallii*
alcinat. an. $\frac{3}{2}$ j. *salis visci communis* $\frac{3}{2}$ ij. *sacchari*
candi in f. q. aquæ antiepileptica. Langi solut. $\frac{3}{2}$ viij.
f. confectio, *capiat bis in die q. Nucis Moschat.*

Pulveres isti addito sale succini, & C. *Cervi Pilulæ*,
cum f. q. *Balsami Capiv.* fermentur in massam pi-
lulariem, cuius sumantur 3. vel 4. pilulæ mane,
& vesperi, superbibendo haustum liquoris appro-
priati.

Vel paretur hujusmodi *Elixiris*, cuius gtt. 8. ad
10. sumantur bis in die in cochleari *Julapii* appro-
priat. superbibendo parum ejusdem.

Rx. *Vitrioli Hungarici* $\frac{1}{2}$ vj. *defillentur in re- Elixires.*
torta vitrea arena per horas 24. dein retorta
eadem loricata cum recipiente amplio ponatur in
furno

furno reverberii , ut spiritus acidi igne fortissimo , quoisque exibunt , urgeantur . Liquor totus extil-
latus in retorta minori vitrea calore arena avocetur
& in matracio superaffundatur rad. Paeonia mari-
in taleolas scis. & exiccat . 3 iij. sem. ejusdem 3 j
Cranii human. prepar. Ungul. Alcis coral. rubr
an. 3 B. visci qu. 3 ij. digeratur leni calore per plu-
res dies ad tinturae extractionem : liquor decanta-
tus avocetur in retorta vitrea ad tertia parti: rema-
nentiam ; extillatus seorsim asseretur : remanen-
tia isti affundet sp. vini rectificatis. & eorundem in-
gredientium infusione impragnati parem qu. & di-
geratur per 6 dies in fimo equino. f. Elixir cuius do-
sis 3 B. ad 3 j. Liquor extillatus detur à cochleariis
ad integrum propterea eisdem intentiones .

Vel paretur oleum ex sale Veneris juxta præ-
scriptum apud Henricum ab Heers , & exhibeatu
modo descripto .

Inter remedias specifica quæ (cum superiora noi-
fuerint proficia) etiam tentari debent , habentu-
Remedia ranarum hepata , vesca apri , cum urina exicca
empirica. ta. Rad. Bryonia pul. pul. cuculi , corvorum , coagu-
lum , & pulmo leporis , hepar lupi , lapilli hirun-
dinibus exempti , milvijecur , ova corvorum inter ali-
menta , & medicamenta quotidie assumenda
cum multis aliis quorum catalogus insignis apud
Henricum à Bra medicum Zutphaliensem extat
& è quibus præscripta pro pauperibus , utpote fa-
cile , & sine magno pretio parabilia desumi po-
terunt .

Dum hujusmodi remedia juxta methodum præ-
dictam intus sumuntur , administrationes quæ
dam exteius adhibitæ opem contribuunt , & in
curationis partem merito asciscuntur ; quare sem-
per in hoc morbo fontanella , sc. una aut altera in
locis idoneis excitentur , etiam vesicatoria sàpiu-
adhibeantur .

Amuleta. Periaptæ collo suspensa , aut super ventricul-
scrobem gestata , usui esse putantur : radices pae-
nia recentes in taleolas scissæ , & filo transfixæ in
braetco

oradecolas formentur quæ toti collo circumdene-
ur; quamprimum exaruerint substituantur no-
ræ, illæque in pulverem intus sumendum redi-
cantur. **Re. rad. & sem. Pæonia** an. 3 ij. **ungu-**
rofæ pulv. in sericum rubrum insuantur & f. sac-
ulus collo suspendendus.

Amuletum ex frutice sambuci in salice inventi
salde commendatur.

Convenit nonnullis capillitio deraſo Emplastrum Emplas-
trum incipiti applicari. **Re. rad. & sem. pæonia, Ca-**
stra. **Re. rad. & sem. quercini, crani humani tenuissime**
pulv. an. 3 j. **emplastrum de betonica** 3 ij. **caranna, Ta-**
amahaccæ an. 3 ij. **Balsami capiv. q. s. f. massa, ex-**
endatur super alutam, f. emplastrum pro suturis ca-
ritis.

Tempora & nares saepius inungantur oleo succi-
ti per se, vel cum oleo **Capiv.** admixto.

Sternutatoria, & Apophlegmatismi horis matu-
inis quotidiano sint in usu. **R. Ellebori albi** 3 j. **toria.**
astorei, Euphorbii an. 3 f. **Majorane odorat. fo-**
lior. Ryst. an. 3 ij. **f. pulv.** **Decoct. salvia vel hyffo-**
cum confectione sinapeos in eo solut. ore, & guttu-
e ob volvatur.

Enemata juxta usus exigentiam quandoque in-
siciantur.

Quandoquidem medicamenta solidiora liqui-
lis interdum dilui, aut hæc illis superbibi debent,
in hanc rem presto sint **Aqua destillata, Jula-** **Aqua de-**
cia, decocta, aut tinctura, que virtute quadam stillatae.
contra hunc morbum specifica prædicta sunt.

R. Vitrioli Hungarici 1b. iiiij. **crani humani**
recentis pulv. 3 iiiij. **rad. Pæonia incis.** 3 vj. **sinu-**
ontus in mortario affunde vini Hispanici, vel albi
enioris, vel vini e succo Cerasorum nigrorum in
olio fermentato 1b. ij. **destillentur in retorta vitrea**
alore arena.

R. rasura ligni Buxi, Vitrioli Hungarici an.
1b. ij. folior. visci. qu. vel communis M. ij. folior.
Ruta M. ij. simul contusis affunde vini Hispanici
C **1b** iiiij.

DE MORBI S

lb. iiiij. Destillentur in cucurbita vitrea calore a-
renæ.

Julapia.

℞. Vitrioli com. lb. vij. rad. Paonia mari
z vi. visci qu. 3 j. Juglandum viridarium 3 viij in-
cis. & contus. destillentur in olla vitreata, alembico
vitreo superimposito in calore arenae. Be. hujus li-
quoris lb. j. aq. Cerasor. nigr. flor. Tilia an. lb. B.
sacchari albissimi 3 iiiij. misce f. Julapium: dosis
3 ij. ad iiiij. bis vel ter in die.

Oxymel sciliticum, item hydromel cum hyssopo
incotto ab antiquis plurimum laudantur. Vel hujus-
modi Apozema paretur cuius sumantur 3 iiiij. ad vij.
vel viij. bis in die.

Apoze-
mata.

℞. Rad. Paonia mari, angelica, Imperato-
ria, Valeriana an. 3 vj. folior. Betonica, Salvia,
Lilii convallis, pulegii an. M. i Sem. Rut. Nigella
an. 3 iii. Paonia 3 B. Passifl. 3 iii. Liquiritia 3 B.
incis. & contus. coquantur in aq. fontan. lb. vij. ad
tertia partis consumptionem. Circa finem adde vini
Cerasor. nigror. lb. B. vel 3 x. f. colatura, que
servetur in vasis occlusis. Dosis 3 vj. ad viij. bis in
die post remedia superius prescripta.

Vel predicta ingredientia exceptis liquiritia, &
passifl. coquantur in hydromelitis lb. vij. ad con-
sumptionem tertia partis: dosis 3 iiiij. ad vij.

Quod si predicta methodus, cathartico. & spe-
cifico. usu constans, aliquandiu tentata prorsus
incassum cedit, ad aliis generis remedia, & pra-
fertim ad ista que magna dicuntur, devenire oport-
ebit: In hoc censu diaphoretica, salivantia, Ther-
mæ, & Acidulæ ponuntur.

Alphonsus Ferrius plurimos epilepticos, simplici
Guajaci decocto bis in die ad 3 vj. vel viij. prescri-
pto, ejusque decocto secundario, vice potus ordi-
narii (prout in lue venerea assolet) assumpto,
se curasse affirmat. si tali Decotto rad. Paonia alia-
que specifica addantur forsitan efficacior fuerit. Pro-
babile videtur salivationem à Mercurio potenter
excitatum, succedente postea diata sudorifera, hunc
morbum certissime esse curaturam. Quid Therma

aut acidulae possint, aut propria aut aliorum experientia, mihi nondum innotuit. Experiar forsan aliquando quid acidulae nostra artificiales, sc. tum erro, tum Antimonio impragnatae per plures dies in magna quantitate assumpta, circa Epilepsia curationem valebunt.

C A P U T I V .

De cateris Convulsionum speciebus, ac
imprimis de motibus convulsivis
puerorum.

POst Epilepsiam, velut principem Spasnum in principe loco, sc. intra Cerebri meditullia excitatum, cæteræ Convulsionum species ordine pertractandæ occurunt. Hatum differentiæ à duplice causarum genere, & variis utriusque modis, & accidentibus optime desumuntur. Supra ostendimus affectiones quascunque spasmodicas vel à mera spirituum irritatione, vel ab eorum, propter copulæ elasticæ adhæsum, explosione; vel simul ab utroque coniunctim profluere: Quapropter multiplices spasmodorum Ideæ distingui, ac in classes quasdam distribui possint, prout *hanc illam*, aut *simul utramque causam* in variis *èγνεσίαις* vel appendicis nervosæ locis consistente contingit. Enimvero materies spasmodica, sive spirituum copula explosiva potissimum, ac sæpius per cerebrum, interdum vero & aliquatenus per nervorum extremitates aditum inveniens, aut circanervorum origines, aut medios processus, aut fines extimos subflitit, vel in totis eorum ductibus scaturit, prout inferius speciatim declarabitur: porto irritatio per se, vel cum procatarxi prævia convulsiones ciens, licet ubivis in nervoso genere fiat: præcipue tamen, ac frequentius talem effectum circa nervorum principia, medios processus, & plexus, aut fines producit. Cæterum ejusdem

§2 DE MORBIS

generis causa, & effectus alio ritu in *infantibus*, ac *pueris*, alioque in *adolescentibus* & *adulterioribus* habent. Cum itaque singulas convulsionum species particulatim considerare statutum fuerit, imprimis de motibus *Convulsivis infantum ac puerorum* differemus.

Infantes, & pueros affectibus spasmodicis tentari passim, & tam frequenter accidit, ut hæc præcipua, & fere unica convulsionum species statuatur; nam ejusmodi symptomata in adultis aliis insigniuntur nominibus, atque ad Epilepsiam, passiones hystericas, hypochondriacam, colicam, aut etiam ad scorbutum referri solent; in pueris vero, quasi καὶ ἔξοχοι motus convulsivi appellantur.

Super his observare est, circa duo potissimum tempora pueros convulsionibus maxime obnoxios reperi, sc. intra primum à partu mensem, & circa dentium eruptiones: Quanquam hujus morbi insultus etiam aliis temporibus, & quibusdam aliis de causis non raro eveniant.

Primo igitur sæpenumero accidit infantulos recens natos, aut saltem nondum bimestres, crebravice spasmi in diversis partibus excitatis affici; Quippe oculorum inversiones, genarum, & labiorum distortiones, aut tremores, quinimo tendinum contractiones, membrorum, & non raro totius corporis subsultus, & concussions subitæ eos infestant; eundemque affectum etiam præcordia nonnunquam afficere hinc sat plane liquet, quod dum spasmi artus, & membra exteriora occupant, etiam à sanguine in corde, & pulmonibus una contractis stagnante, facies modo palorem, modo livorem contrahit. Cum itaque in pueris spasmis tres corporis regiones infestare soleant, nempe capitis & faciei partes, membra, & artus exteriores, atque præcordia & viscera, observamus modo has, modo illas, modo binas, aut simul omnes regiones à causa morbifica occupari, nempe prout eadem aut circa nervorum origi-

origines, aut extremitates defigitur; & cum prius horum accidit, prout medullæ oblongatæ pars superior, media, aut infima spinalis, sc. unica aut plures simul à causa morbifica impetuntur.

Quod vero spectat ad cæteras hujus affectus causas, nempe procatareticas, & evidentes; quæ prioris generis sunt, in his duobus præcipue consistunt; primo quod infantibus πάντα τέ γνωρίας valde sint imbecillia, & viscosa humiditate sca-
teant; nempe Cerebrum minus firmum, atque nervorum tonus valde laxus, ne leviores quidem cuiusvis materiae impetus sustinere possint, quin spiritus eorum incolæ, etiam à proprio, quo istæ partes irrigantur, liquore paululum modo immo-
deratior affluxerit, aut saltem copiosior quam pro tantilli roberis modulo, facile in motus irregulares, sive spasmos incitantur. Atamen secun-
do quoniam observatione constat puerulos, nec solos, nec omnes qui tenuioris sunt constitutio-
nis in hunc morbum proclives reperiri; idcirco pro potiore procatareos morbidæ ratione haberi debet, quod infantibus quibusdam, propter ma-
la ab utero contracta, & sanguis, & succus ner-
vosi originaliter vitiōsi existunt: quippe recens
natis massa sanguinea per plures retro menses even-
tilatione carens, impurior evadit; quapropter ple-
risque infantibus brevi à partu efflorescentia latæ,
& rubicundæ morbillorum instar per totam cu-
tem erumpunt; cuiusmodi ἔξινσης si impedi-
tur, aut reprimitur, sæpenumero aphthæ pericu-
losæ circa oris partes succedunt. Hinc merito su-
spicamur tales sanguinis impuritates, quandoque in Cerebrum & nervosum genus, utpote debilio-
ra suffundi, & propterea spasmoidicas affectiones
oriri; nempe dum sanguis ab utero viciōsus exi-
stens depurare se fatigat, fæculentias suas, efflo-
rescentia in curim facta exterminari solitas, in ca-
put transfert: quare latex modo tenuis & serosus,
modo crassior & viscidus, ac uterque salium &
sulphurum præternaturalium particeps intra hos,

aut illos cerebri, cerebelli, atque medullæ oblongatae recessus, & cavitates deponuntur; cujusmodi incrementa cum nervi hujus aut illius, ac interdum una plurium origines, aut caudices obfident, spiritibus eorum incolis particulas heterogeneas, atque in explosiones spasmaticas aptas affigunt. Quamprimum enim nervi tales particulas altius imbibent, spiritus eorum copula onus, aut sponte sua aut à causis evidenteribus incitati, eam elidere, & excutere satagunt; proindeque explosiones spasmaticas ineunt.

Causæ evidentes, quæ in puerulis prædispositis motus convulsivos inferunt, sunt bini generis, sc. primo quæcunque sanguinis effervescentias solito majores cident, uti sunt frigoris & caloris excessus, nutritio uberior, aut justo calidior; aëris, ac auræ mutationes, ac imprimis lunationum periodi; etenim propter has, aliasque similes occasiones sanguis plus debito effervescentis copulam heterogeneam spiritibus usque ad plenitudinem citius affigit; utque ab ipsis perturbatis è vestigio elidatur & explodatur, efficit. 2º. Irritatio fere in qualibet systematis nervosi parte dispositionem spasmaticam non raro in actu deducit: quare non modo qualitatum tangibilium excessus exterius inflicti; verum & lac in ventriculo coagulatum, bilis, aliisque humores acres aut etiam vermes intestina vellicantes spasmos excitare solent: porro hujusmodi causæ evidentes, siquidem fortiores sint, aliquando per se, absque diathesi prævia affectus spasmaticos inducunt; quippe lumbrici, forte & acres humores puerulis quibusvis, saltem tenerioribus motus convulsivos inferunt.

Quo certius atque ad sensum pateret cujusmodi in motibus convulsivis sit materies morbifica, plurium quos hic morbus oppressit defunctorum cadavera aperui: causam intra coctionis viscera & primas vias semper frustra quæsivi; multorum capitibus latex serofus intra cavitatem cerebello subiectam congestus, & membranam, qua medulla

dulla oblongata investitur distendens , nervorum origines inundabat : in quibusdam nulla hujus morbi vestigia apparebant ; adeo quod spiritibus accrescens eos ad explosions irritat interdum imperceptibili prolsus constat mole , & originem tam occultam habet , ut vel perspicacissimum vi-
sus scrutinium omnino lateat . Olim in hac urbe cuiusdam mulieris nati plures ex hoc morbo interierunt ; tandem fetus quarti intra mensem , ut priores , interempti , caput dissecuimus ; nulla hic ferosa colluvies ventriculos inundabat , sed cerebri tantum , ejusque appendicis substantia erat ju-
sto humidior , & laxior : quod potissimum ob-
servatu dignum erat , in cavitate quæ cerebello subjicitur , supra medullæ oblongatae caudicem , sanguinis grumosi , & velut concreti copiam insi-
gnem reperiebamus : at vero incertum est utrum materies isthæc ibidem ab initio deposita spasmos primario intulerat ; an potius sanguis iste à partiū circumcirca consitatum contractione expref-
sus , & extravasatus , convulsionum effectus , & producūtum , ac minime istarum causa fuerit ; Nam & in Apoplecticis ejusmodi Phænomenon paſſim occurrit ; quod tamen morbi effectum potius quam causam esse posthæc ostenderemus .

Profecto quod particulae heterogeneæ , quæ san-
guini ab utero innatae , in plerisque pueris per
εξάνθητα in toto corpore cutaneam amandari so-
lent ; in aliis capiti suffusæ , affectionis spasmodicæ
causa materialis existunt , præter rationes supe-
rius citatas , etiam à remediis maximè juvantibus
inferre licet : quippe in puerulis hæreditario huic
motbo obnoxiosis , insultus convulsivi optime præ-
caventur , si mox à partu fontanella in nucha ex-
citetur , & sanguis hirudinum suetum è venis jugu-
laribus detrahatur ; illa namque succi nervosi cor-
rupentes subducuntur , atque hoc cruoris efflo-
rescentia impuræ à capite avocantur , hisce admi-
nistracionum modis , cum prius duo aut tres e-
iusdem parentis nati brevi post partum convulsi

interiissent fœtus omnes alii ab eodem malo libera-
bantur.

2. Hæc de puerorum motibus Convulsivis, qui
mox à partu, propter labem ab utero contractam
eos infestare solent. Quod si hac vice aut ipsum
morbum aut saltem mortiferas ejus plagas eva-
sint; nihilominus circa dentitionis tempora ei-
dem periculo denuo obnoxii reperiuntur: quan-
do enim dentes, præsertim maiores, è gingivis e-
rupti sunt, sæpe febris excitatur, cui non raro
motus convulsivi adjunguntur: Et licet hoc tem-
pore infantes viribus plus valeant, eoque morbi
insultus melius quam recens nati tolerent; atta-
men affectiones spasmodicæ etiam nunc nec gra-
viore aliqua occasione excitatae valde periculosæ,
ac interdum lethales existunt.

Quandoquidem autem pueri qui circa denti-
tionem febricitant, non omnes motibus convul-
sivis tentantur; ideo sequitur hujus morbi dispo-
sitionem quandam, sive innatam, sive acquisitam
præcedere, atque dolorem à dentitione illatum,
tantum causæ evidenter fortioris rationem habere,
sc. puéri, quibus aut cacoehymicis, aut Cerebri
& nervosi generis constitutione debiliori prædi-
tis, spiritus animales vel adulterati, vel dissipati-
biles nimis existunt, in affectiones spasmodicas
quandoque ineundas disponuntur: quare cum do-
lor admodum acutus una cum febre urget, dispo-
sitione ista latens in aetum ducitur.

Si hic inquiratur qua ratione febris, & dein qua
motus convulsivi in prædispositis dentitioni su-
perveniunt; dicendum erit quod uterque affectus
ad dolorem velut causam immediatam referri de-
bent: In nobis ipsis experimur quis sit cruciatus
qui irritationem circa dentium radices sequitur,
revera tantus & tam atrox ut excitari vix possit
atrocior; quippe nervorum quinti paris una aut
altera insignis propago ad cuiusque dentis radicem
pertinet, quæ cum à sanguinis, aliquorūve hu-
morū particulis acrioribus illic congestis velli-
catur,

catur, corrugatione sua acerrium molestiæ sensum, sive dolorem infert; Istiusmodi autem hujus nervi vellicatio in pueris dentientibus ideo contingit; quia dentibus jam in majorem molem crescentibus, & adhuc intra gingivæ vixdum cataras inclusis, membranæ & fibræ quaquaversus distenduntur: hinc sanguis in circuitu præpeditus tumore infert, adeoque nervos comprimit, quin & aciores seri particulas iis suffundit, quibus illi insigniter vellicati corrugationibus, & spasmis dolorificis torquentur.

Cum itaque pueris dolores ita atroces à dentitione contingunt, nihil mirum est si febres, ac etiam motus convulsivi interdum succedant: prior horum accidit & quatenus sanguis circa partem dolentem ne solito atque æquabili cursu circuletur impeditus, propterea in toto corpore inordinatus movetur, & insuper quia spasmis alicubi in nervoso genere excitatis, nervi corrugati & contracti arteias comprimit & convellunt, proindeque in sanguine fluctuationes irregulares & febriles concitant. Cæterum motus convulsivi dentitioni aliquando superveniunt tum quia sanguis effervescent, particulas heterogeneas regimini animali suffundit, adeoque spiritus in explosiones ciet; tum præterea cum dolor iste acutus, & velut lancinatio dentes erupturos sequuta sensum valde molestum ac irritativum à partibus affectis τῷ τρόπῳ γιδητικῷ communicet, exinde statim per eisdem nervos, vel alios affines exandescientia motus (qui ob dispositionem præviam non raro convulsivus evadit) retorquetur.

Præter has binas (quæ in pueris præcipue, & crebriores esse solent) motuum convulsivorum occasiones, sc. prima infantiae, & dentitionis tempora: Affæctus iste etiam aliis temporibus, & propter alias causas sæpenumero excitatur: In quibus enim dispositionis spasmodicæ seminia jacuntur, illa interdum aut statim à partu se explicant, ac in morbos fructus maturantur, sed

aliquandiu latitantia dentitionem modo præveniunt, modo eam è longinquo sequuntur; & propter causas evidentes alias, sc. vel internas, vel externas, cujusmodi sunt nutrix inyaletudinaria, aut prægnans, lac in ventriculo coagulatum, aut in putrilaginem acidam aut amaram degenerans, intemperies febrilis, capit, aliarumque partium ulcera, aut exanthemata subito evanescantia, aëris mutationes, solis, ac lunæ *ovulæ* aut aspectus oppositi & similia, tandem incerto eventu in actum erumpunt. Super his non opus est ut particulatim disseramus.

Cum viri cujusdam in hac vicinia degentis, natim omnes intra trimestre spatium convulsi interierint; tandem ad præcavendum, in puerulo recens edito, ejusmodi fatalem eventum, remedia expetuntur: Post aliquot à partu dies acceritus, consulo ut imprimis fontanella in nucha excitetur; dein postidie ut hitudine utriusque lateris venæ jugulari applicata, sanguis ad 3 ij. extrahatur; insuper ut juxta singulas solis & lunæ *ovulæ*, & aspectus oppositos, per tres dies mane, & vesperi pulveris sequentis circiter gr. v. exhibentur ē cochleari Julapii. Rx. Cranii humani præparat. rad. Pæoniæ marisan. 3 j. margarit. pulv. 3 fl. sacchari albissimi 3 j. misce, f. pulvis subtilissimus. Rx. Aq. Cerasor. nigror. 3 ij. antiepilepticæ Langii 3 j. syr. de floribus Pæoniæ maris 3 vj. misce; item præcepit ut auræ iisdem temporibus medicis sumneret haustum seri lactis, cui fern. & rad. Pæoniæ maris & fol. Lilii convallis incocta sunt. Infans per quatuor circiter menses bene valebat, tunc vero affectibus convulsivis tentari coepit: quo tempore iisdem remediis in dosi majori tum infanti, tum nutrici adhibitis, vesicatoria etiam pone aures applicabantur, & hirudinum suæ sanguis ex utraque vena jugulari fuit detractus: Intra duos vel tres dies puer convaluit: postea cum intra 4 vel 5 menses spastmi aliquoties redirent, eorundem usque remediiorum usu sanatus.

batur. Post seculum affectiones convulsivæ penitus cessabant; attamen circa infimam spinæ dorsi partem tumor indolens succrevit, à quo vertebrarum distortio quædam, atque crurum imbecillitas, & demum paralysis inducebantur. Videtur in hoc casu, quod materies spasmodica primo cerebrum, & nervorum principia impetrare solita, ultimo spinalem medullam subiens, inque extremitatem ejus detrusa nervorum appendiculum capita omnino obstrueret, atque spiritibus transitum præcluserat: nimurum quia particulis exploitivis aliæ narcoticæ & crassiores sese adiunxerant.

*Methodus Therapeutica contra affectiones
Convulsivæ in pueris.*

In pueris ac infantibus passiones spasmodicas, aut imminentes præcavere, aut jamjam exorsas curare incumbit.

Nam si ejusdem parentis nati priores Convul-*Infantum* sionibus obnoxii fuerunt, malum illud cæteris spasmis post natis tempestivo remediorum usu præveni-*præservari*-*ratio* debet: in hunc finem solenne est, fœtui re-cens edito, quamprimum spirare incipit, medicamentum aliquod *aviparorum* ori ingerere: hinc nonnulli guttas quasdam mellis purissimi, alii cochleare vini canarini saccharo imbuti, quin & alii oleum amygdalar. dul. recens extra&atum exhibere solent; à quibusdam olei succini gutta 1. aut aquæ epilepticæ semicochleare infunditur.

Præter hæc prima infantum libamina, quæ certè nullius non momenti esse videntur, alia quædam remedia, & administrationum modi in usum ascisci debent: sc. bis in die propinetur cochlear 1. liquoris huic affectui appropriati. e. g. Rx. aq. Cerasor. nigror. Ruta an. 3 j. B. Antiepileptica Langii 3 j. syr. è Gorallius 3 vj. Margarit. præparat. gr. xv. misce in phiala. Die tertio aut quarto post partum exciteatur fontanella in nucha,

dein si vultus sit floridi, parum sanguinis ad 3 j. s. vel ij. è venis jugularibus hirudinum suctu extrahatur, cavendo ne inter dormiendum sanguis copiose nimis effluat; tempora, & cervix blande fricentur tali linimento. Rx. Olei Nucis Moschata, per expressionem 3 ij. Capivii 3 iii. succini 3 j. Periaptum ex radicibus, & seminibus Paeoniae majoris addito parum ungula alcis collo suspenderetur.

Methodus
medendi
nutriciae
adhiben-
dit.

Porro medicamenta antispasmodica nutriciae quotidie exhibeantur: sumat mane, & vesperi haustum feri laetis cui rad. & sem. Paeoniae maris, & sem. sanicul. dul. incocta sunt. Rx. Conserv. flor. Betonicae, Paeoniae maris, Anthosan. 3 ij. pulv. rad. & flor. Paeoniae maris an. 3 ij. Corallii rubri preparat. succini albissimi an. 3 j. rad. Angelicae, Zedoariae preparat. an. 3 s. cum f. q. syrapi de Paeonia, f. Electuarium: capitiat q. Nucis Moschatae mane & vesperi.

Rx. Pulveris rad. Paeoniae maris 3 ij. sem. ejusdem 3 j. f. pulvis, sacchari albissimi solut. in aqua florum Tiliae & ad tabulat. cocti 3 iii. Olei succini 3 j. f. f. artem Tabula, singula pendant 3 s. Comediat 1. hora qualibet sexta. Illa etiam exacta viuetus ratione utatur.

Infantum
Spasmis
laboran-
tium Cu-
ratio.

Quod si infans quispiam Convulsionibus agit afficiatur, quia fontanella minus, & tardius operatur, vesicatorum in nucha, aut pone utramque autem applicari expedit, & nisi temperamentum frigidius obstat, sanguis hirudinum suctu venis jugularibus extrahatur: Linimenta circa tempora, nates, & cervicem, item plantis pedum emplastria admoveantur; enemata quæ alvum copiose subducunt quotidie injiciantur: porro sæpius in die, nempe sexta aut octava qualibet hora, remedia specifica intus sumantur.

Linimen-
ta.

Rx. Olei Capivii, castorei an. 3 ij. succini 3 s. f. linimentum.

Rx. Emplastri Oxycrocei p. ij. Galbani solut. p. j. Olei succini 3 j. f. Emplastrum pro plantis pendulum.

dum pulv. de gutteta juxta descriptionem Riverii exhibeatur bis vel quater in die.

R. Cranii humani prepar. sem. *Paonia*, un- Pulveres. gula *Alcis*, *Margaritar.* prepar. an. 3 **B.** *Ambræ griseæ* gr. vi. f pulv. Dosis gr. vi. in cochleari li- quoris infra scripti ter aut quater in die.

V. **R.** Cranii humani prepar. *Magarit.* an. 3 **B.** *Salu succini* 3 j. *sacchari perlati* 3 j. Do- sis 3 **B.**

V. **R.** *Sp. C. Cervi* gtt iiiij. detur sexta vel a- etava qualibet hora in cochleari *Julapii* infra pra- scripti.

*Pauperum natis exhibeatur pul. radicis *Valeriana sylvestris* 3 **B.** ad 3 j. detur bis in die in cochleari la- ttis, vel liquoris appropriati.*

*Untzerus valde commendat fel catelli lactantis, nempe ut totus succus cysti fellea exemptus puerulo cum pauxillo aqua florum *Tilia* propinetur.*

Nuper mihi retulit Medicus Eruditus se novis- se plures hoc remedio curatos: Porro solent em- pirici pueris majoribus, post fel epotum, etiam catelli hepaticum comedendum tradere.

Julapia, aquæ destillata, aliisque liquores ap- Liquores. propriati juxta praescripta sequentia parati pos- sunt.

R. *Aq. Cerasor. nigror. 3 iiiij. Antiepileptica Langii 3 j. sacchari perlati 3 ij. misce.*

R. *Rad. *Paonia maris* recent. in taleolas scis- sarum 3 vj. *Vitrioli Hungarici* 3 viij. cranii humani 3 ij. aq. Antiepileptica *Langii* 1b. **B.** Misce & de- stillentur in retorta vitrea calore arena. Dosis co- chlear j. ad ij.*

R. *Rad. *Paonia maris* recent. incis. 3 iiiij. con- tinus in mortario marmoreo affunde vini *Hijpanici* 1b. j. f. expressio fortis, adde manus Christi perlata. 3 **B.** servetur in vitro occluso. Dosis cochlear j. vel ij. bis in die.*

Cum ob dentitionem difficultem motus convul- *Spasmi: ob* sivi eveniunt, symptoma hoc quemadmodum se- *dentitio-* cundarium & minus pericolosum existit, ita in *nem exi-* *The-* *tati.*

Therapeia non semper primam aut præcipuam exigit medendi operam, sed nonnunquam de dolore sedando, & intemperie febrili summovenda potius solliciti sumus; quare & patiens, & nutrit viam tenui & refrigerante uti debent; dentibus erupturis gingivarum aut frictione, aut sectione exitus patet; quin & partibus istis intumefactis, & dolentibus anodyna applicentur: Enemata, & sanguinis detracatio, non raro hic locum habent: somnum conciliare, & sanguinis ferociam attemporare decet: interim remedia Antispasmodica usurpentur, verum temperatiota, & quæ sanguinem, & humores minus exagitant: vesicatoria, quia serum in caput nimis suffundi aptum evanuant, sæpe juvamen conferunt.

*Spasmi
propter a-
llias occa-
siones exci-
tati.*

Quando pueri nec statim à partu, neque odentes erupturos, sed propter alias occasiones, & accidentia motibus Convulsivis tentantur; talis affectionis causa ut plurimum vel in capite, vel alicubi circa coctionis viscera subsistit. Quando prioris suspicio habetur, uti liquere solet à signis quæ colluyenti fetosam intra ἐγκέφαλον nimis congestam arguant, remedia superius citata in paulo majori dosi exhiberi debent; insuper in istis qui catharsin bene ferunt, interdum vomitus, & levis purgatio instituantur: *vinum & oxymel scilicet*; item *Mercurius dulcis, Rhabarbarum, & resina Jalap* egregii sunt usus.

Quoties affectionis spasmoidicæ causa in visceribus subesse videtur, aut *lumbrici*, aut *acres humores* ventris termina cientes in vitio deprehenduntur.

*Propter
lumbricos.*

Contra Lumbricos purgatio ex *Rhabarbaro*, aut *Mercurio dulci*, addita resina *Jalappa* instituitur. Olim puer convulsionibus miserrime affecto, ut jamjam moribundus videretur, dosin *Mercurii dulcis* cum resina *Jalappa* exhibui; cum alvi dejectionibus, quas 4 habuit, lumbricos 12 excretit, & drepente convaluit.

*Rx. Rad. Serpentaria virginiana pul. 3 j. co-
rallii*

ralii ad albedinem calcinati 3 ℥. f. pulvis, dosis
15. ad 3 j. bus in die per tres dies continuos, super-
bibendo decoctum rad. graminis. Rx. Specier. Hier-
rat 3 j. ℥. Theriacæ Venet. 3 ij. f. emplastrum pro al-
domine, vel Emplastrum ex Galbano applicetur
umbilico.

Si motus convulsivos à ventriculi, & intestino-Propter-
rum irritatione, per acres humores facta, proce- acres hu-
dere sulpicamur, lenis cathartis, aut vomitu, aut ^{mores.}
secessu, aut successive utroque institui debet. In
hunc finem blanda emetica ex *vino scillitico*, aut
sale vitrioli propinentur: si quando sc. laborantes
vomendi nixu sponte tentantur: si evacuatio po-
tius ~~negat~~ tentanda videbitur, *Rhabarbari infusio*,
aut pulvis, syrpus de *Cichorio cum Rhabarbaro*,
aut *rosarum cum agarico propinari* debeat: & non
raro hisce remedii tempestive adhibitis, affectio-
nem convulsivam in pueris sanatam vidi: porro
in hoc casu enemata sint crebri usus: Cæterum
non omittantur medicamenta externa, sc. fo-
tus, linimenta, aut emplastra abdomini appli-
canda.

Rx. Folior. Camomillæ minutim incis. M.
ij. includantur duobus sacculis è lino tenui aut se-
rico confectis, qui lacti calido intincti & expressi
abdomini successive applicentur.

Rx. Summitates, aut flor. malyæ pariter in-
cis. incoquantur butyro recenti, vel sevo porcino,
& sub forma linimenti, aut cataplasmati ventri
applicentur.

CAPUT V.

De morbis Convulsivis adultiorum, propter originem nervosam præcipue affectam, oriundis.

LIET affectiones Convulsiva quæ adultioribus accidunt, aliis nominibus insignitæ, etiam aliis cuiusdam prosapicæ vulgo reputentur, atque ad passiones dictas hystericas, hypoehondriacas, aut colicas, vel ad scorbutum referri soleant; attamen si res paulo attentius consideretur, facile patebit symptomata quædam spasmodica tum vritis, tum fæminis crebro evenire, quæ Convulsionis nomen sibi proprie ac jure vendicant: Hæc autem (uti supra innuimus) pro multiplici causæ morbificæ sede vario modo distingui posunt, potissimum spasmodorum vero in has tres species, sc. in spasmos quosdam obrivorum originem præcipue affectam excitatos; inque alios qui propter nervorum extremitates materia morbifica obssessas, cidentur; ac demum in alios quorum materies morbifica à capite descendens, nervorum quorundam, vel simul omnium ductus aut totos, aut quoad maximam partem, occupat. De singulis hisce Convulsionum speciesbus ordine dicemus.

Ab origine nervosa affecta oriundi distinguuntur.

I.

Juxta vagum, & intercostale particulas heterogeneas rios nervos maxime imbibunt; & tunc abdominis, & hypo- affectos.

Itaque imprimitur convulsiones, à nervorum origine affecta oriundas explicare pergamus; hic in primis notandum sit materiam morbificam nervorum principia obssidentem, quandoque in priora nervorum paria, quæ sc. oculorum & facies musculis prospiciunt, potissimum influere; proindeque modo *nasi*, *genarum*, aut *laborum* contractions, & tremores, modo *oculorum*, aut *oris* distortiones sequuntur. Secundo aliquando

&

Secundis palpitatio, tremor, respiratio difficilis ac
interrupta, pulsus intermittens, aliaque medii,
aut infimi ventis symptomata plurimum infe-
stant. Tertio, nonnunquam vero causa morbifica
posterioris confusa, spinalis medullam præcipue
afficit, & propterea membra exteriora & artus
subsaltibus & contracturis inordinatis obnoxia
redduntur: porro in pluribus hujusmodi casibus,
quia spiritus animales circa nervorum origines ex-
plosi, versus γ νέραν inordinate resiliunt, id-
circo quibusvis fere spasmis hoc ritu excitatis,
vertigo, item saepe Scotomia, aurium tinnitus,
& nonnunquam τ ραυδησία adjunguntur, aut suc-
cedunt.

Cæterum prout ex variis affectionis convulsivæ. 2.
typis conjicere licebit, videtur quod materies Fuxta co-
spasmodica, hos aut illos nervos, aut simul eo-rundem
rum plures adpellens; vel circa ipsorum nervorum
fere tantum hospitetur, ita ut spiritibus ibidem varia loca
crebro explosis, vertigo frequens, & valde molesta
oriatur; insuper circa præcordia tremores, ac bre-
ve deliquium, & leipothymia metus, non raro in
visceribus aut musculis subsaltus, & contracturae
leves sentiantur. Vel secundo particulæ explosivæ
ad nervorum origines delatae, eorum processus al-
tius subeunt, & non raro in plexus nerveos, ad
præcordia aut viscera imi ventris, aut etiam mem-
bra exteriora pertinentes delapsæ, illic affectio-
num spasmodicarum alias quasi nidos consiscunt,
ut quoties spiritus circa originem nervosam in ex-
plosiones adiunguntur, statim in abdomen, tho-
raxe, aut artubus paroxysmi velut hysterici, asth-
matici, aut alias convulsivi orientur: Horum
exempla, & quibus fiunt modis infra clarius sub-
dentur: Interim materies spasmodica nervorum
duetus influens cum usque ad processus, & plexus
eorum remotos transfertur, quandoque tamen
præcipuam mineram adhuc circa originem ner-
vosam habet; adeo ut post graves viscerum aut
membrorum spasmos, magna cerebri perturbatio,

cum

cum *vertigine*, *aurium tinnitus*, & non raro *divitiae* subsequatur: interdum vero materia morbiſica, quoad maximam partem, ad longinquos nervorum fines translata, deinceps circa eorum principia immunius agitur: Etenim plures obſervavi, qui dum principio *vertigine*, *crebro leipothymias metu*, *cephalalgia*, & *occipitiū gravitate* infestarentur, circa *præcordia*, aut *viscera* leviores tantum inflationes, aut tremores pertulisse; poſtea tamen circa has partes spasmos immaniores perpessos, de prioribus capitib⁹ affeſtibus minime conqueſtos fuſſe.

*Materies
spasmodica
quo ritu
nervos in-
ſtituit.*

Quod ſi de materia *spasmodica* amplius inquiratur, unde nam illa ſuggeritur, & quibus viis verſus nervorum origines defertur, & cujusmodi ibidem ſitus, & quaſi focos obtinet; dicendum videatur, quod licet hujus duc⁹ maniſtatos, & veſtigia detegere nequimus; quantum tamen ex obſervationib⁹ quibusdam, & rerum analogia colligere datur, ſupponere licebit *binos hōſe* *diſtin-*
ctos tranſitus modos; quibus particulae *spasmodica* primum ē *sanguine*, in *Cerebrum*, & *Cerebellum* ſuſſuſæ, exinde verſus nervorum principia convehuntur: ſc. 1º. Interdum materies iſta ac *crebro*, ac *cerebello* imbibita, ac utriusque poros ſenſim pertransiens in medullæ oblongatae caudicem delabitur, cujus item traſtu quodam ſuperrato, una cum ſucco nervoſo, verſus nervorum origines prolabitur, ac prope illorum capita, vel intra iſpsum caudicem medullarem, vel intra prominentias annulares aggeritur; in quibus locis aut diutius ſubſiſtens, crebras vertigines, ac in parti- bus remotis spasmos leviores, uī diuīum eſt, ciet; vel exinde in nervorum duc⁹ altius de- lapsa, convulſionum valde atrocium paroxysmos excitat: talem cauſa morbiſica progressum fuſpicamur, in quibus vertigo, ſcotomia, capitis gravedo, ac mentis torpor insultus convulſivos præcedunt; cujusmodi quidem affectus prævios, *materies* *voce pñ* adhuc in *crebro*, & appendice medul-

nedullari scatens producit; quæ deinceps in nervos allapsa convulsiones infert.

20. Restat alter modus, quo liquide patet materialis affectus spasmodici causam in principia nervorum transferri; nempe cum eadem à collutie serosa intra cavitates, sive ventriculos $\tau\delta\epsilon\gamma\kappa\epsilon\lambda\delta\alpha\lambda$ deposita in vicinas nervorum radices insinuantur: Enimvero in morbis chronicis, cum ad insigmem sanguinis, & humorum dyscrasiam cerebri quoque prava dispositio accedit, sæpe ingens eti acris, & nervoso generi infestatio copia, è pleuum choroideum valis exudans, in cerebri eiusque appendicis ventriculos dilabitur; serofus autem hic latex postea in quartum ventriculum cerebello substratum irrumens, luxata ibidem pellicula, qua medulla oblongata obtegitur, unius aut plurium nervorum origines obsider, eosque vel irritando, vel particulis heterogeneis & explosivis imbuendo diathesin spasmodicam inducit. Atque hæc fere causa est, quod post febres diurnas, aut male judicatae, etiam post morbos cephalicos graviores, ægrotantes derum convulsi intereunt, prout ex crebra cadaverum, eo ritu defunctorum, Anatome deprehendi. Quinetiam ex observatione Anatomica constat, cerebrum colluvie serosa quadam inundari, absque dispositio-
nem spasmodicæ affectu; porro & nonnullis ab Epilepsia, aliisque morbis convulsivis defunctis, nullum intra cerebri ventriculos seri diluvium ad-
fuisse: Ex quo datur intelligere, affectiones spasmo-
dicas haud tantum ab aquosa $\tau\delta\epsilon\gamma\kappa\epsilon\lambda\delta\alpha\lambda$ illuvie pro-
ficiere; cæterum nec omnino à tali causa ori, nisi latex serofus cerebri ventriculos, ac imprimis istum cerebello substratum inundans, particulis heterogeneis & explosivis imbuatur. Memini olim petitum esse meum consilium pro adolescente e-
gregio phthisi laborante, & tunc temporis plane desperato. Præter tussim & dyspnœam, ille per plures dies, immo hebdomadas graviter conque-
stus erat, non potuisse se in lecto supinum decum-
bete,

bere , aut dum in cathedra federet , caput vel minimum reclinare : quippe ab hoc , illove corporis situ , illico *cordis tremores* , & *spirituum deliquia* , quasi jamjam moribundus esset , pati solebat : quapropter necesse habuit , *caput semper pronum* , si- ve antrorsum inclinatum tenere. Post obitum ca- davere dissēto , pulmones fere per totum schir- rosi , & in quibusdam locis ulcerosi apparebant : dein cranio aperto ingens seri flavi , & falsi copia intra omnes cerebri ventriculos fluctuabat : qui certe latex , dum capite reclinato in *quartum ven- triculum* supra medullā oblongatā caudicem pro- laberetur , in nervorum *paris vagi* & *intercosta- lis* capita irruens , circa præcordia convulsiones prædictas ciebat : quamdiu autem , capite antror- sum inclinato , ista seri colluvies in anteriores ce- rebri ventriculos refluebat , nervorum origines ab ista materia spasmodica immunes perstiterere.

Ostendo hactenus *quot modis & quibus viis* ma- teries morbifica , versus nervorum origines dela- ta , spasmos inferre videtur , facile eset juxta has- tationes multa symptomata convulsiva explicare : Nam præter *infantum* , & *puerorum motus con- vulsivos* , ab ejusmodi cauſis ſæpissime excitatos , etiam huc referri debent partium nervofarum *contractiones* , & *subsaltus* quæ febribus superven- niunt. Quin etiam *passiones vulgo dictæ hystericæ* , item *hypochondriacæ* , & quædam aliae , non raro à cauſa morbifica nervorum principia impetente procedunt : Hujusce igitur hypothefæs veritatem quibusdam aliis *agrotantium historiis* , & exemplis astruere nitemur ; imprimis vero ejusmodi obser- vationes proponemus , in quibus materies mor- bifica *nervorum principia obſidens* , necdum in illorum proceſſus altius delapsa , *crebras vertigines* , & *leviores tantum viscerum & præcordiorum spa- smos* inducit.

I.
Obſerva-
tio.

Famina perillustris 30 cīciter annos nata , con- ſtitutione tenera , & gracili corporis habitu præ- diita , quavis hyeme *catarrho* in *tracheam & pul- mones* .

zzone exudante, cum *tuffi*, *raucedine*, & *spustatione copiosa* graviter affligi solebat; novissimo tamen anno, cura, & cautione diligentia usū istud malum evitavit: at vero post solstictium Brumale à frigore suscepito, immāni *capitu dolore*, *aurium tinnitum*, *vertigine*, cum *ingenti coryza* afficiebatur, ut facile constaret seri colluviem, antehac in pētus exudare solitam, tunc temporis intra caput & cerebrum omnino deponi; cujus insuper effectus erat, quod *passionibus*, quasi *hyſtericus*, quibus nunquam prius obnoxia fuerat, quoties dormire inciperet valde infestaretur: Si quando enim somnū initura, oculos clauderet, illoco in abdōmine molis ascensus, in gutture præfocatio, circa præcordia tremores, & subsultus excitabantur; quæ tamen affectiones, cum perfēcte evigilaret, protinus ceflabant, ita ut ægrotans necesse haberet per plures dies & noctes somno fere in to-tum abstinere.

Ad hanc Dominam, postquam plures dies ægrotans valde imbecillis evaseat, accessitus, medicamentis tanum blandis uti cogebat: itaque *sanguinem* ex pede ad $\frac{3}{4}$ iiiij. protinus detrahen-dum, & quolibet die *clysterem* è lācte saccharato injiciendum curavi, à quo ter, aut quater alvum dejicere solebat: porro octava qualibet hora do-fin *sp. C. Cervi* in cochleari sequentis *Julapii* exhibui. *Bz. Aq. Pulegii, juglandum, Cerasorum nigror. an. $\frac{3}{4}$ ij. aq. hyſterica $\frac{3}{4}$ ij. syr. Caryophillor. $\frac{3}{4}$ j. S. Cafforei nodulo ligat. & in vitro suspensi $\frac{3}{4}$ S. Margaritæ pulv. Dij. misce. Vescatoria pone aures, & cataplasma ex foliis *Ruta* & *Aronis* cum rad. *Bryonia*, *sale marino*, & sapone nigro plantis pedum cum fructu admovi. Interdum vesperi in hauſtulo *Julapii* præscripti, *Diacodii* $\frac{3}{4}$ S. exhibui, cui somnus moderatus, absque solita spasmorum con-sequentialia, succedebat; cujusmodi effectum, ab opiatis in tali casu exhibitis sèpius expertus sum: pro siti restinguenda *ptisanam* cum ingredientibus diureticis incoctis propinavi: horum usu intra breve*

breve tempus plurimum alleviata fuit. Attamen, quod maximo emolumento cessit, *abscessus in aure sinistra sponte disruptus* primo saniem flavam, ac postea per multos dies ichoris tenuis copiam ingentem profudit, à qua evacuatione, viscerum, & præcordiorum spasmis in totum cessantibus, morbus perfecte judicatus fuit.

Quod spectat ad prædicta ægritudinis *Ætiologiam*, extra dubium videtur, affectus istos à *coltruvie serosa* *æti* & *iynezanov* deposita excitatos fuisse; nam & istius humoris in *caput translatio*, morbum primo intulit, ejusque per *auris emunctorium* *excrevit*, symptomata quævis sustulit: porro cum materies morbifica spiritibus circa nervorum principia consitis *diathesin* aliquatenus *explosivam* intulisset, isti, licet tanquam cestro perciti, fere continuo agitarentur, quamdiu tamen versus cerebrum resilientes, spatum in quo possent liberius expandi obtinerent, phantasiam quidem illi solum vehementius exercabant & absque ulteriori incommodo, *vigilias* tantum induxere. At vero cum somno interdum obrepente spirituum irrequietorum excursus versus Cerebrum cohiberetur (quod quidem necessario evenit quando obdormiscimus, liquore nervoso intra Cerebri poros tunc temporis uberioris admissio) nervorum *paris vagi* & *intercostalis* capita iidem tumultuarie irruentes, spirituum intra nervorum istorum ductus scatentium totas series perturbaverunt, adeoque prædictos, *circapräcordia*, *viscera*, & *gula* *musculos*, *spasmos* intulere. Plures hoc ritum viros, tum fæminas ægrotantes novi, qui cum *cephalalgia*, *occipitis gravitate*, aut *vertigine* laborarent, inter edormiscendum, illico in *præcordiis*, aut *visceribus*, aut simul in utrisque perturbationes quasi *spasmodicas* sensere, quod quidem contingit à spirituum tumultuantium *ponit* à cerebro in nervorum origines reflexa: Quod autem huic ægrotæ opiatarum usus somnum placidum, absque solita spasmorum consequentia, accersi-

ersivit, ratio erat, quia spiritus animales, utut ir-
equieti & furentes, particularum tamen narcoti-
rum implexu, velut catenis injectis, ligabantur,
et dein sine resistentia quavis, somno obruentur.
n invero graves *convulsionum paroxysmos* tum
phmaticos, tum quasi hystericos, opiatis exhibi-
s, non raro feliciter curavi.

Mulier honesta M. G. 67° anno ætatis, vultu
dhuc florido, & habitu corporis obeso, cum ^{2.}
rius faciei intumescentia, & gravioribus cepha-
lgiæ paroxysmis dudum obnoxia degisset, inten-
s Brumæ frigore, in vertiginem valde molestam,
um tremore cordis, spirituum deliquio, & cre-
bro vomendi nixu incidit: lecto imposita si o-
culos apetiret, aut è latere in latus converteretur,
latim insigni scotomia, leipothymias metu, & in-
uper vomatu inani afficiebatur. Hanc invisens mi-
nime dubitabam, quin ægritudinis causa foret
materies spasmatica ab exteriori *capitus* regione, ad
ntimos τε ιγνερά & recessus translata; cujus af-
fatu, sive copula heterogenea spiritus animales
acti, dum inordinate versus cerebrum exilirent,
affectus vertiginosos, dumque isti in nervorum
capita tumultuarie irruerent, scotomiam, præcor-
diorum æræ, & vomendi nixum excitabant.
Hujus curationem vesicatoria larga nuchæ, & po-
ne aures applicata, enemata quotidie injecta: item
frequens sp. C. Cervi, & Julapii *cephalici usus* in-
tra paucos dies perfecerunt.

Vir egregius 34 circiter annos natus, cum ex ^{3.}
longo tempore tussi, cum sputo copioso, & cras-
so obnoxius egerat, insuper cutis poros valde a-
pertos habens, continuo madere, & qualibet fe-
re nocte sudore multo perfundi solebat: sub initio
veris evacuationes istas solennes parcus e-
venire persensit; interim conquestus est, de ma-
nuum & pedum plenitudine, ac velut intume-
scencia quadam, ita ut *hydropem* ingruentem ve-
reretur; cæterum & in capite scotomia, & ver-
tigine crebra afficiebatur: Brevi postea hoc malo
in-

Observa-
tio.

Observatio.

ingravescente, circa labia, aliasque oris ac faciei partes, leves contrafuræ, & subiti spasmi passim excitabantur; subinde etiam (materia morbifica, uti videtur nervorum paris vagi & intercoitalis origines influente) cordis tremorem & subsultus, cum crebris spirituum vitalium deliquiis, quasi *leipothymia* jamjam imminentे, perperclus est.

Scio plurimos, pathemata hæc convulsiva, præcordia ita graviter infestantia, *vaporibus à liene elevatis* ascribere: attamen ratio longe potior videtur, eadem à materia spasmodica intra cerebrum aggredita, & in nervorum principia irruente deducere; quia sc. excrementi cuiusdam à partibus aliis in caput metastasis præcessit, ipsumque adeo *σει & ἐγκέφαλοι* deponi, affectus vertiginosus fere continuus, istique partium oris ac faciei spasmi plane testantur: quare huic remedia, juxta methodum inferius traditam præscribere vi-sum est.

Postrem hic plurimas hujusmodi observationes proponere, in quibus *materies morbifica* prope *nervorum origines* subsistens, cum vertigine, leviores tantum viscerum, aut *membrorum spasmos* cier. Cæterum quia istius materiæ portio quædam, à capite descendens nervorum ductus sæpe altius subit, adeoque circa medios, ultimosque eorum processus, & plexus, *seminii explosivi*, quasi *pulveris pyrii* fomitem struit. Ex re fore videtur hujusmodi casuum exempla quædam subjecere.

4.

Observatio.

Puella quædam E. L. procera, & venusta, parentibus sanis orta; ipsaque constitutionis (prout videbatur) originaliter sanæ; postquam Hero longa invaletudine detento, diu & fere continuo ministrasset, atque hinc sæpius totas noctes evigilare, aliasque temporibus crebro expergisci cogere-tur, ut nunquam somnus, nisi brevis & interruptus, capesseretur, tandem de *capitis hebetudine* cum *crebra vertigine* queri ccepit: intra brevem exinde temporis tractum, affectu indies ingravescente,

scente, *tremores* sensit in toto corpore, cum levī membrorum succusſu, quibusdam vīcībus, licet vagis & incertis, ingruentes: postea deī paroxīmos plane convulſivos, eosque horrendos & crebro infestantes perpeſſa erat: paulo ante morbi iſultum *Scotomia* brevi afficiebatur, mox pectoſus anguſtiam & oppressionem magnam, qua p̄cordia ſimul omnia ſtictim contrahebantur, perſenſit; tum illico ſtictorem ingentem, cum forti ejulatu edens, in terram concidere solebat; interī animo conſtabat; at maxima cordis oppressione laborans, donec iſta pectoīis conſtrictio relaxaretur, ſe nullo modo televare potuit: poſte cum paroxysmus p̄transierat, iſigni cordie palpitatione, ſenſuum torpore, & functionis animalis debilitate magna adhuc aliquamdiu afficiebatur. Poſtquam hæc ægrotans per quatuordecim circiter menses ejusmodi paroxysmis crebra vice reperientibus obnoxia degiſſet, demum epileptica evaſit, ut quoties mali iſultus rediret, in terram proſtrata, a valdeſtia cum ſpuma otiſ, aliisque pathognomiciſ caduci ſympotomatis corriperetur. Neque hic affectus iſte gradum ſiſtebat, quin, vix elapſo anni ſpatio, in maniam degenerabat, ut denique ægrotans, amitto rationis uſu, modo cum furore iſaniret, modo cum ſupore plane deſiperet.

Ex morbi hujus initio, progreſſu, & crebra me- *Prædicti-*
tamorphoſi liquido patet eum primo in capite pro- *Casus E-*
pe nervorum origines & causam, & ſedem ha- *tiologia.*
uiſſe, & exinde fines ſuos & in cerebrum & in
ſyſtema nervosum quotidie latius explicuiſſe: nam
ab initio materies morbiſica juxta nervorum
principia conſiſtens, viſcerum, & membrorum le-
iōres tantum ſpasmos, & ſuccuſſiones cum Ver-
iſiſe intulit, poſte ejus portio in nervos pneu-
monicos, eorumque plexus delapſa, graviflmas
racerdotorum, diaphragmatis & ventriculi con-
uulſiones prodiuſit; quin & ejusdem materiæ
portio altera cerebrum ejusque meditullia inva-
dens,

dens, *aveudmias*, ac dein caduci paroxysmos inferebat; atque demum spirituum textura in totum vitiata, eorumque latice in liquorem aceratum, ac velut stygium degeneri, *affectiones spasmodicae in maniam* transibant.

Quod itaque spectat ad particulares tum *morbi*, tum *symptomatum rationes*; videtur quod prædicta virgo ex vita sedentaria, (omni corporis exercitatione & auræ liberioris usu penitus ademptis) præsertim vero ex vigiliis nocturnis, & somno frequenter interrupto, vitiosam *sanguinis* & humorum diathesin, simulque pravam & debilem *cerebri*, & *nervosi generis* constitutionem contrarerat: quibus accessit, quod illa hero suo gravissimis convulsionum affectibus laboranti perpetuo ministraret, atque ex eo forte contagium aliquod, sive miasmata *spasmodica* susceperebat: Et primo quidem particulæ heterogeneæ una cum succo nervoso in *cerebrum* & *cerebellum* suffusæ, ibidemque spiritibus accrescentes, præliminari *Scotomia*, & *vertiginoso* affectu quali velitabantur; dein materies *spasmodica nervorum paris vagi* & *intercostalis*, atque *medulla spinalis* principia obsidentes una cum *vertigine viscerum* & *musculorum subultus*, & *succussiones* leviores intulit: postea cum eadem nervorum ductus altius subiens, in *plexus cervicales*, *cardiacos*, & forsan *intercostales*, aliosque deferretur, atque spiritus *respirationis*, & *pulsus mania* exequentes, copula explosiva imbueret; illi crebra vice ob plenitudinem, vel propter irritationem, una cum superioribus nervosæ originis incolis, in explosiones adacti, partium respectivarum *spasmos* horrendos excitabant: Enimvero urgente paroxysmo, à *nervis pneumonicis* constrictis derepente thoracis systole inordinata ciebatur; deinde statim dia phragmate subito & vehementer retracto, ejulatus iste obstreperus succedebat: porro cum ob istam thoracis systolen diutius continuatam, sanguis ne moveri possit impeditus, omnino in præcordiis

cordiis stagnaret, idcirco durante paroxysmo, cordis oppressio magna, cum *āpnoia* & *ānuoia* laborantem urgebat: interim vero, cum adhuc cerebri regio à spirituum explosionibus libera ac immunis perstaret, ægrotans animo constabat; postea vero cum materies spasmodica indies adiusta, etiam in cerebri debilitati & præfracti meditullia explicaretur, prioribus circa præcordia pathematis, *āvudnīa*, dein *Epilepsia*, ac ultimo *mania*, propter rationes modo citatas, super-venerunt. Huic ægrotanti medicamenta plura-ma, & varii generis, à multis tum medicis, tum empiricis, confuse tamen, methodoque incer-ta, & subinde mutata, præscripta ne hilum pro-fuere.

Mulier quædam venusta δύχεσθαι & δύσπναι à diutino in corpore in diathesin invaletudinariam 5. Observatio. incidit; circa meridiem, & horas vespertinas plerunque mediocriter habuit, mane autem cum somno satis, & sæpe plus nimio indulserat, usque magis somnolenta, & torpida evasit: è exper-gefæcta, statim queri solebat *de gravitate*, ac velut *stupore* in toto capite, cum *vertigine* ad quenvis motum, aut capitis circumactionem; paulo post-ea *paroxysmum convulsivum*, aut *āvudnīa* fere constanter expectabat, eamque modo hæc, modo iste infestare solebat: quippe post vertigi-nem, quasi velitationem præviam, plerunque in *ventriculo*, & latere *sinistro* dolorem gravativum huc illuc transcurrentem sensit; hinc rugitus, vomendi nixus, flatuum eruptions, nec non abdo-minis, & hypochondriorum distensiones miræ insequebantur, & plurimis interdum horis hanc misere exercebant: interdum vero hæc sympto-mata abesse contigit, & tunc in *cerebro* affectio immanior successit: namque in crebras *āvudnīas* incidens, aliquandiu immota, & clausis oculis, sine sensu, aut intellectu perstare solebat; cumque famulæ ejus *frictionibus*, & *nicotiana* fu-nigatione ipsam excitarent, mox animo consta-bat,

bat, at denuo statim revolvitur in similem *circumscriptiā*, atque ita quatuor, aut quinque vices ejus subit, priusquam ad se perfecte, & sine recidiva mox expectanda redit: Tandem peracta tragœdia, etiamnum *capitus gravitate & torpore aliquantulum afficiebatur*: circa meridiem vero, nebulis omnino discussis, sudum, & serenum *tempore* τὸ ἐγκεφάλον obtinere solebant; donec proximo mane, rursus eadem symptomata reverterentur.

*Actio-
gia.*

Qui symptomata hæc rite perpendit, non habebit necesse vapores ab *utero*, aut *liene* elevatos supponere, atque in ipsis causam morbificam frustra quærere: nempe quam multo certius poterit in ipso capite collocare? Videatur enim quod huic ab initio, propter ingentem morbo (prout in feminis crebro assolet) *cerebro & nervoso generi magna debilitas*, simulque *vitiosa labes* imprimenterunt; ita quidem ut spiritus animales in *Cerebrum & Cerebellum* derivati, secum particulas heterogeneas mixti generis, sc. partim *narcoticas*, & partim *explosivas* afferrent: cuiusmodi copulam cum illi a somnis uberiorem conciperent, mera plenitudine ad ipsam excutiendam ciebantur: quamprium igitur exercefieret mulier; iidem spiritus commoti, vel *sortes inferius* facta, in *nervorum origines* deprimebantur, ibidemque *explosi* viscerum spasmos excitabant, aut versus *cerebri meditullium* resilientes, ibidemque elisi, *crebras & terribiles circumscriptias* intulere. Revera hæc affectio Epilepsia aliquantulum affinis erat, nisi quod materies morbifica nondum intra regale cerebri palatum, sive meditullium ejus ita commorabatur, ut spiritus illic intra primos ipsorum fontes inficeret; iidem tamen inferius dissociatis, & juxta nervorum origines, sese in varios, minoresque rivulos dividentibus, eadem copula heterogena arctius adhærebat. Interea spiritus, quo istam materiam excuterent, crebrius *explosi*, cum versus *cerebri aream* tumultuose raperentur, stuporem, & *circumscriptias*, si in alio vergentes in *nervorum*

vorum principia irruerent, propterea istos *viscerum spasmos* intulere: Quod autem paroxysmi tantum *horis matutinis* post somnum plenorem inguebant, ratio erat quia spirituum copula heterogena iis cum succo nervoso adveniens, eo tempore ad plenitudinem explosionibus aptam congregebatur; quæ siquidem tunc integre discuteretur, re iquo die ægrotans ab affectu immunis perstitit; donec postridie, cum *somnus nocturnus* novum materiax morbisæ supplementum capiti intulerat, mane similis paroxysmus redibat; qui forsan prout somnus brevior aut protractior fuerat, modo intra *cerebrum*, modo juxta *originem nervosam* peragebatur.

Nec tantum in *sexu fæmineo*, utpote debiliori *Observatio* & magis patibili, *spasmi* ab origine nervosa prin- *affectionis* *quasi hysterice in vi-* cipaliter affecta oriuntur; verum ejusmodi affec- *to.*
tiones aliquando in *viris*, à simili procatarxi ex-
citatas observare licet. Ante aliquot annos festi-
nanter accersitus ad hospitem quendam in hac ur-
be diversantem, ipsum primo intuitu, revera dæ-
moniacum suspicabar, eique *exorcismis*, potius
quam *pharmacis* opus fuisse rebar. Erat is quadra-
genarius, qui jam per tres annos statis quibusdam
temporibus *motibus convulsivis* tentari solitus est;
hujuscæ ægritudinis, dum hic paucos dies fortuito
hospitaretur, occasione ingentis mœstitiae, insul-
tum solito majorem perpessus erat: morbi acces-
sionem per duos aut tres dies præsentiscere sole-
bat; nempe ex magna intra *sinciput commotione*,
continua fere *vertigine*, & *crebra oculorum obscu-*
ratione; ingruente autem paroxysmo, primo o-
culi varie contorquebantur, invertebanturque,
dein moles quædam instar vivi animalis, ab imo
ventre sursum versus Cor & Thoracem, & exinde
in caput obrepere videbatur: hujusmodi mo-
tum egomet manu ventrem ejus comprimens, pla-
ne persensi; & quamdiu, palmis totis viribus ob-
tentis, istius globi ascensum inhiberem, se medio-
criter habuit: quamprimum vero intumescentia

istæc sensim superius obrepens ad caput pertigebat, illico membra totius corporis immaniter convellebantur, ut tanquam *spiritu malo* obseßus, se ad parietes, & postes illideret: à quatuor robustis viis, vix summa vi detineri, & coērceri potuit, quin exiliret, & brachia, & pedes, & caput motibus diversimodis huc illuc jactaret: quando ab exilitione cessaret, membra fuerunt robustissime extenta, & musculi rigidi, & velut tetano affecti: Talis paroxysmus circiter horæ quadrantem durabat; dein ad se rediens sobrie loquutus est, in cubiculo obambulavit, qualia passus erat consivit, & veniam ab astantibus petiit; brevi postea oculos invertere, & occissime volutare cœpit; dein statim affectus spasmodes repetens, similem uti prius excitabat tragœdiam: atque isto ritu intra tres horas quinque aut sex paroxysmos ejusmodi convulsivos sustinuit. In medio quodam paroxysmo, vena in brachio pertusa, factoque orificio satis largo, sanguis lente affluens, & statim congelati visus est; ita quidem ut in pelvem exceptus, haud liquidorum more, in superficiem planam & aequabilem diffueret, at instar sevi liquefacti, & in vas frigidum instillati, gutta super guttam accumulata, in mollem accresceret.

Casus prædicti Aetiologya.

Si affectio hæc stupenda mulieri contigisset, obvium esset, eam *hystericam* dicere, ejusque causam in *uteri* vitium conjicere; eo magis, quia tanquam molis cuiusdam ab imo ventre ascensus paroxysmum inchoavit: attamen cum vulgaris ista solutio, quæ sèpissime merum ignorantia subterfugium est, in hoc casu admitti nequit; rationi maxime congruum videtur, omnia istæc symptomata in malas *cerebri* & *nervosæ* generis affectiones referre. Enimvero morbi causam in ipso capite latere, ex symptomatis paroxysmum præcedentibus, quæ spirituum intra ἐγκέφαλον scendentium agitationem insignem denotabant, plaus colligitur: ista *cerebri inflatio*, graves *Scotomie*, quæ-

quæque insultu jamjam ingruente, constanter eveni-
nerunt, *oculorum contorsiones*, manifesto arguunt
particulas heterogeneas, & explosivas spiritibus
intra $\epsilon\gamma\mu\epsilon\pi\alpha\lambda\sigma\sigma$ juxta nervorum principia degen-
tibus accrevissæ. Adeo ut hic casus etiam ad *Epi-
lepsia* naturam prope accederet, excepto tamen
quod intra *cerebri meditullium* spiritus, nec copu-
lam heterogeneam admitterent, nec alibi explo-
si, illic tumultuarie perrumperent; durante enim
paroxysmo, ægrotans usque animo constabat:
at vero materies morbifica, in capite uberioris con-
gesta, cum illinc in nervorum tum interiorum,
tum exteriorum ductus altius prolaberetur, in
visceribus tum imi, tum medii ventris, etiam in
membris exterioribus, seminii explosivi mineras
valde diffusas posuerat; adeo ut cum spiritus ani-
males juxta nervorum origines explodi inciperent,
illlico statim alii *plexus mesentericos*, & deinceps
alii alios *plexus nerveos* à meta extima, usque ad
caput interiectos, incolentes, ordine explosi, spa-
smos à parte in partem usque continuabant, do-
nec ad $\epsilon\gamma\mu\epsilon\pi\alpha\lambda\sigma\sigma$ perveniretur: exinde vero ex-
plosione statim ad spiritus *spinalis medulla*, & *ner-
vorum appendicum* hospites, translata, musculo-
rum, & membrorum totius corporis convulsio-
nes validissimæ insequutæ sunt: Quod autem iste
velut *molis ascensus*, qui sæpumero in imo
ventre, circa convulsionum initia percipitur, à
spiritibus intra *plexus mesentericos* in explosiones
adaëtis procedat, inferius, cum de *passionibus hy-
stericis* dicemus, fuse declarabitur.

Interea si inquiritur ob quam rationem paro-
xysono convulsivo $\omega\sigma\iota$ & $\epsilon\gamma\mu\epsilon\pi\alpha\lambda\sigma\sigma$ juxta ner-
vorum origines incipiente, illlico spiritus extime
degentes (quotquot in illud symptoma prædisposi-
ti sunt) explosiones ineunt, adeoque affectio-
nem spasmodicam illic plenius exorsam sursum
transferant, (nam ita plerumque habet, sive mor-
bi accessio in *imo ventre*, sive circa *medium ab-
domen*, *hypochondria*, aut *præcordia* incipit: quip-

Quare spasmus ab ipsis locis sensim versus caput pro-
repare solet. Dico propter hujus solutionem hæc
duo imprimis consideranda offerri, sc. primo ad-
vertimus quod, cum spirituum integra quædam
series perturbatur, qui in extremo ambitu resi-
dent influxu originali primo destituantur; quare
isti ante alios tumultuari, & irregulariter habere
incipiunt, hinc quando nervus cubiti, aut femo-
ris ab incubatu constringitur, ut solita spirituum
influentia impediatur, stupor cum punctionis sen-
su in manus, aut pedis digitis primo sentitur; unde
sensim superius versus loca affecta perreptat.
Secundo subest altera, eaque potior istius affectus
ratio, nempe quod spiritus in explosiones parati,
cum intra ductus nervosos, unum aut plures, qua-
si totidem distinctos tubulos continentur, spa-
tium satis amplum requirunt, in quo plurimum,
& quidem successively rarefieri & expandi queant;
quod siquidem intra nervorum truncos à prin-
cipio versus finem haud facile conceditur; idcir-
co dum spiritus, circa originem nervosam primo
elisi, versus ἐγκέφαλον resiliunt, proindeque ver-
tiginem cident; spirituum explosio apertior circa
nervorum processus inferiores, aut extremitates,
ubi nervi caudex, aut in plexus ampliores dilata-
tur, aut in plures fibras late dispersas terminatur,
plerumque incipit; dein spiritibus ipsis explosis,
statim aliis ordine succendentibus, quo pauciter ex-
plodi possint, locus conceditur: Hinc observate
est, dum spiritus exteriores explodantur, si ligata-
tura, aut compressione strictius facta, aliorum in
idem spatium successio, aut versus exteriora pro-
gressus intercipitur, spasmus ne sursum ascendet
inhiberi solet: quare cum stupor (prout historiae
medicæ testantur) ab extremo manus aut pedis
digo exorsus, cum formicationis sensu, aut, in-
star auræ frigidæ ad superiora repit, ac denum
cerebrum perrens, convulsiones horrendas infert;
si mox ab initio insultus, brachium, aut crus forti-
ter ligetur, spasmus locum istum ligatum supe-
tare

rate non valens, à capite condescendendo impeditur; quinimo usitatum est *fæminis hystericis*, quamprimum ventris intumefactio, sive molis in abdomen ascensus primo sentitur, medium corporis truncum fasciis circumpositis valde constringere, adeoque sæpius præcavetur, ne præcordia, & capitis regio eodem paroxysmo convulsivo afficiantur.

Quod autem sanguis medio paroxysmo eductus cito congelabatur; ita quidem fieri in affectibus convulsivis, & apoplecticis passim assoler, *Quare sanguis in affectibus convulsivis*, & apoplecticis passim assoler, *festibus prout doctissimus Heighmorus ex recensione Heidechii prius annotavit*: attamen quod nonnulli hinc contendunt, convulsiones omnino à sanguinis crassitie, motu impedito, & stagnatione pendere, minime concedendum erit: quippe sanguis ab iis qui spasmis obnoxii sunt, paulo ante paroxysmum detractus, sero dilutus, atque satis fluidus existit. Quapropter opinari liceat congelationem istam ab ipso paroxysmo induci; quia sc. in motibus convulsivis, ab immodicis musculorum & viscerum contractionibus, sanguis interflus, spiritu & sero ejus exhalantibus, aliquantulum in mixtione solvit, & propterea aliquatenus coagulatur, non aliter quam cum lac, propter nimiam agitationem & partium ab invicem separationem, in *butyrum* concrescit: *Quare hujusmodi sanguinis coagulatio*, videtur *convulsionum* potius esse *effectus*, quam *causa*.

Methodus therapeutica.

Quod spectat ad curationem ejusmodi affectionum spasmodicarum, quæ in fæminis, aut viris à causa morbifica nervorum origines obsidente, procedunt. Prima indicatio erit morbi somitem subtrahere, sc. impedire, quo minus sanguis particulæ heterogeneas, aut in se genitas, aut aliunde à visceribus acceptas, capiti affigat. In hanc rem *evacuatio* & per *catharsin*, & per *phlebotomiam*,

22 DE MORBI
miam, nisi aliquid contraindicat, instituta, com-
modo adhiberi solet.

Emetica.

Vomitio sepiissime juvamen praestat, quare eme-
tica ex infusione croci metallorum, vel ex sale vi-
trioli, aut vino scillitico ab initio propincentur.
Dein propediem sanguinis detraictio, aut phlebo-
tomia in brachio, aut hirudinum succu è venis se-
dalibus celebretur; dein postea lenis purgatio aut
pilulis, aut apozemate solutivo instituatur, &
tempestive repetatur.

*Cathartici-
ca.*

Rx. *Tilul.* è succino Cratonis, vel Tartarearum
Bontii 3 ij. resin. Falap. gr. xvij. Castorei 3 j. Olei
rorismarini vel succini 3 B. Gummi Ammoniaci
solut. in aq. hysterica q. s. f. pilule 16. sumantur
quatuor die quolibet sexto aut septimo.

Rx. *Rad. Polypodii* qu. *Lapathi* acut. preparat.
Cherefolii an. 3 vj. *Paeonia maris* 3 iij. folior. *Be-
tonica chamadryos*, *chamæpityos*, *verbena*, *veronica*
maris an. M. j. *sem. carthami*, *bardana* an. 3 iij.
Coquantur in aq. fontan. 1b iiiij. ad medietatem,
adde vini albi 1b j. coletur in matracium, cui im-
ponatur folior. sennæ opt. 3 j. *Rhabarbari* 3 vj.
Turbith. Gummosi 3 B. *Epithymi*, *santal.* *citrini*
an. 3 ij. *salis Absynthii*, *cochlearia* an. 3 j. *Flave-
dinis* *cortic.* *Aurantii* 3 ij. Digerantur clause, in
calore arena per horas 12. Colatura usui servetur:
edulcoretur (si opus sit) cum s. q. *Syripi Augustani*,
vel è *cichoreo* cum *Rhabarbaro*. Dosis 3 vj.
semel aut bis in hebdomade.

*Remedia
in tempe-
ramento
calidiori.*

Singulis diebus quibus à purgatione vacat, re-
media cerebrum corroborantia, quin & spiritus
animales, à copula heterogenea suscipienda, aut
ab explosionibus ineundis, vindicantia, exhibeantur.
De quibus tamen juxta agrotantius tem-
peramentum, corpori habitum, & constitutionem
delectus quidam instituatur: nam gracili corporis
habitu, & sanguini fervidiori præditis medica-
menta minus calida, quæque sanguinem haud
supra modum exagitent, propinari debent: è
contra phlegmaticis, obesis, quorum urina te-
nuis

nuis & aquosa est, atque sanguis hebetius circulatur, visceraque infarciuntur; remedia calidiora, & humores insigniter fermentare apta designantur. In priori casu ad hunc modum prescribatur.

Rx. Conservae flor. Betonicae, Tamarisci, paeoniae Corrobomaris an. 3 ij. spec. diamargarit. frigid. 3 j. B. ranta & pulv. rad. paeoniae, & seminis ejusdem an. 3 j. Co- Specifica. rallii rubr. prepar. 3 ij. Vitrioli martis 3 ij. salis Absynthii 3 ij. cum s. q. succi Aurantior. f. Ele-
ctuar. capiat bis vel ter in die, superbibendo haustu-
lum Julapii infra prescripti.

Rx. Corallii rubri cum succo Aurantiorum in mar- Pulveres.
more, aut mortario vitreo triti, & exiccati 3 B.
pulv. visci qu. rad. paeoniae maris an. 3 ij. sacchari
perlat. 3 iii. f. pulvis. Dosis 3 j. ad 3 B. bis vel ter
in die.

Rx. Specier. diamargarit. frigid. 3 ij. salis Ab-
synthii 3 iii. rad. aronis pulv. 3 j. misce, f. pulvis,
dividatur in viginti partes, sumatur dosis mane, &
hora quarta.

Rx. Pwl. rad. Petaстidos 3 j. dos. 3 B. ad 3 j.
bis in die.

Rx. Folior. bardana, ari an. M. vj. incisa, & si Aquae de-
mul mista desillentur. Dosis 3 ij. ad iiij. bis vel ter stillata &
in die post dosim Electuarii, aut pulveris. Julapia.

Rx. Hujus aquae stillata 1b ij. Chalybis nostri
prepar. 3 ij. misce in phiola, sumantur eodem
modo.

Rx. Aq. Jugland. simplicis, Cerasorum nigror.
an. 1b B. Limacum 3 iiiij. syr. flor. Paeoniae ma-
ris 3 ij. Dosis 3 j. B. ad ij. eodem modo.

Rx. Rasur. Eboris, C. Cervi an. 3 iiij. rad. chere- Apozema-
folii, bardana, valeriana an. 3 B. folior. betonicae, 1a.
chamapityos, scolopendrii, summitat. Tamarisci
an. M. j. corticum Tamarisci, solani lignosi an. 3 B.
coquuntur in aq. fontana 1b iiiij. ad tertia partis
consumptionem, adde vini albi 3 viij. coletur in
lagenam, cui imponatur foliis. becabunga, carda-
mines an. M. j. f. infusio tepida, & clausa per horas

quatuor, colatura servetur in vitris oclusis. Dosis 3 vj. bis in die, post dosin medicamenti solidi. Interdum tali Apozemati infundantur chalybis nostri 3 ij. & sumantur eodem modo.

Tempore aestivo aquar. acidularum usus convenit, in earum defectu nostræ artificiales substituantur.

Remedia in
tempera-
mento fri-
gidiori.

Electua-
rium.

Tabnæ.

Pilule.

Spiritu.

Aqua de-
silitate.

Quod si ob rationes supra citatas, medicamenta calidiora indicantur, juxta methodum sequentem procedere licebit.

Ex. Conservæ anthos, flavedinis Aurantii, Limonii an. 3 ij. nucum Jugland. & Myrobalanor. condit. an. no 5. ligni Aloes, Santali citrini, rad. serpentaria, contrayerva, angelica, ari an. 3 j. vitrioli martis (vel chalybis prepar.) 3 iiiij. salis absynthii, cochlearia an. 3 j. cum f. q. conditura nucum Juglandum. f. Electuarium. sumatur bis in die qu. nucis mosch. superbibendo dosin liquoris appropriati.

Ex. Rad. Peonia maris, angelica, corallii rubri prepar. an. 3 ij. sacchari solut. in aq. limacum, & ad tabulatum cocti 3 vj. Olei succini rectificatissimi 3 B. s. a. f. Tabula, singulæ pendant circiter 3 B. una, aut altera sumatur bis vel ter in die, superbibendo dosin liquoris appropriati.

Ex. Rad. serpentaria Virginiana, contrayerva, Valeriana an. 3 ij. corallii rubr. prepar. margarit. an. 3 j. Cort. Winteran. rad. dictamni cretici an. 3 j. vitrioli martis, salis Absynthii an. 3 j. B. Extract. Centaurii 3 ij. Ammoniaci solut. in aq. hysterica q. s. f. massa pilularis. sumantur quatuor pilula mane & hora quarta p. m.

Ex. Sp. C. Cervi, aut fuliginis, vel sanguinis humani, vel salis Ammoniaci q. s. sumantur. gutt. 10. ad. 12. mane, & vespere in cochleari Fulapii superbibendo haustulum ejusdem.

Ex. Folior. betonica, verbena, salvia, cardamina, ari, bardana an. Mij. Jugland. viridium no 20. cortices 6. Aurantior. & quatuor Limonum, cardamom. subebat. an. 3 j. concisis, & contusis affundit.

affunde seri lactis è pomaceo, aut vino albo facti
lib vj. destillentur s. a. dosis 3 ij. vel 3 ij. bis in die
post dosim medicamenti solidi. Hujus lib ij. adde
Chalybis nostri 3 ij.

R. Aq. Lumbricor. limacum. an. 3 vj. Jugland.
simplicis 3 iiiij. Raphani composit. 3 ij. Sacchari al-
bissimi 3 ij. f. Julapium. Dosis cocchlearia 4 vel 6.
bus in die post dosim medicamenti solidi.

R. Millepedum mundator. lib j. caryophyllor.
concis. 3 B. superaffunde vini albi lib ij. destillen-
tur in cucurbita vitrea, dosis 3 j. ad 3 j. B. bis in
die.

Pauperioribus, per remedia facilius parabilia ad
hunc modum consulatur.

R. Conserva folior. ruta cum aq. p. Sacchari fa-
cta 3 vj. sumatur quantitas Nuci Moschat. bus in
die superbibendo decoct. sem. & rad. bardana in sero
lactis cum vino albo parat.

Vel paretur Conserva ex foliis Arboris vita cum
aquali parte Sacchari. dosis 3 B. ad 3 j. bis in die.

R. Pulveris Millepedum prepar. 3 iiij. sem. a-
meos 3 j. f. pulvis, dividatur in 10. partes. sumat-
ur dosis bis in die, vel asellis 12. contusis cum vino
albo affusa, exprimatur succus, f. haustris, sumatur
bis in die.

Interea dum hæc remedia intus sumuntur, con-
venit interdum vescatoriis in nucha, & pone aures
applicatis ulcuscula excitare; ita namque serosi,
& acres humores à capite plurimum emulgentur:
porro sternutatoria, & apophlegmatismi non raro
juvamen insigne præstant. Sanguinis detraffio è
venis sedalibus, aut è pede aliquoties iterari debet:
quin & urgente affectu, emplastrum, vel cataplas-
mata plantis pedum utiliter adhibentur. Juvat e-
tiam circa suras, & femora epiphastica admovere.

CAPUT VI.

*De motibus Convulsivis, quorum causa
circa nervorum extremitates, aut
intra plexus nerveos subsistit.*

Affectiones spasmodicas interdum absque capitio-
vitio, à spirituum circa nervorum extremita-
tes scatentium irritatione, explosioneque oriri, vel
hinc constat, quia cum pharmaca ventriculi, aut
intestinorum tunicas acris vellicant, aut *lumbrici*
eas corrident, non tantum in ipsis partibus suc-
cedunt spasmi, sed insuper motus convulsivi non-
nunquam in membra, & artus exteriores retror-
quentur: enimvero, prout alibi ostendimus, cum
partem aliquam gravioris molestiae sensus excru-
ciat & ab illa *primo sensorio* communicatur; exinde
statim spiritibus ibidem irritatis, motus involun-
tarius & irregularis reflecti solet; idque non
tantum per eosdem nervos, quibus doloris sensus
afferebatur, sed interdum etiam per alios aut affi-
nes, aut prorsus extraneos spasmodus reciprocatur:
Ita lapis *ureteri* infixus, fibrasque ejus nerveas plu-
rimum irritans, motus convulsivos non tantum
in vase affecto, sed in cunctis fere abdominis vi-
sceribus excitat; adeo ut urina suppressa, tormi-
na huc illuc diffusa, & vomitiones horrendæ ut
plurimum succedant. Quapropter minime ambi-
gendum est, etiam morbos, & symptomata quæ-
dam spasmodica, propter noxam externam ner-
vorum apicibus intra membranas, musculos, aut
viscera terminatis illatam, sæpenumero induci:
quinimo in *passionibus hysterico*, *hypochondriacis*
& quibusdam aliis, si quando motus convulsivi,
capite illæso, uteri, lienis aut aliis visceris culpa
excitantur; næ illi hac solum ratione, nempe re-
liquarum partium incommodis hac via per nervos,
nullatenus autem per vapores ad cerebrum transla-
tis,

tis , oriuntur , ac quoquoversum in varias corporis regiones propagantur.

Hic autem adnotetur , quod licet *causa evidens spasmi* & solitaria , siquidem ea fortis ac vehemens fuerit , *nervorum convulsiones interdum per se* , & absque dispositiō-
nione prævia inducat ; quatenus nimirum spiritus animales supra modum irritati , explosions de-
bito majores & plusquam ordinarias ineunt ; pro-
ut in *hypercatharsi* , ac *paroxysmis colicis* , & *nephritis* passim evenire solet ; attamen in plerisque aliis affectibus spasmodicis , quorum accessiones sunt crebræ & habituales , præter irritationem circa nervorum extremitates factam , quæ ut plurimum causæ evidenter loco est , etiam *procataxē* quædam adest , cujus efficaciam morbi insultus præcipue debetur ; nempe cum motus con- *Et propter vulsiviliens* , *uteri* , aut aliis privatæ partis , vi-
tio excitati , ac crebra vice repetere solent ; su-
spicari licet , quod *spiritus animales* fibrarum in parte affecta , & in vicinia ejus dispositarum incolæ , *copulam heterogeneam* , & *explosivam* prius contraxerant , qua ad plenitudinem saturi , levi occasione in explosions spasmodicas cidentur : dein istæ circa nervorum extremitates primo incepitæ eorundem nervorum ductu sursum perreptant , & non raro ad ipsam *originem nervosam* , ac interdum ulterius ad *cerebri meditullium* traducuntur : à quo denuo in genus nervosum reflexæ , etiam membrorum , ac *artuum spasmos* secundario inferunt : postquam vero cerebrum , & superior systematis nervosi portio , spasmodis infra excitatis saepius compati & coaffici astueverunt , etiam spiritus istarum partium incolæ ipsi tandem adulterari , *copulam heterogeneam* , & *explosivam* admittere , adeoque in causæ procataxē partem adscisci incipiunt ; hinc demum procataxē spasmodica utrique caudicis cujusdam nervosi termino communis evadit , atque spiritus animales in nervi unius , aut plurium tum *capite* , tum *cauda* male dispositi , ab alterutro explosions con-

concipiunt, easque alteri statim tradunt, prout infra cum de *passionibus hysteris*, aliisque speciatim dicenius, fusius declarabitur: Interim *hysteria* quasdam, & *observationes* spasmorum à nervorum extremitatibus oriundorum subjiciemus.

Virgo lectissima circa 16. aetatis suæ annum ab equo decidens, & saxo protuberantia allisa, mammam sinistram graviter lœsit, unde tumor cum dolore exortus est, quæ tamen symptomata ab initio remediorum usu mitigari, & deinceps ad longum tempus mediocriter habere visa sunt; post triennium vero à frigore suscepito, ac pessima vi-
etus ratione adhibita, omnia exacerbari coepi-
unt; pars lœsa in majorem molem intumescens
dolore peracuto, & fere constanti afficiebatur,
ut ægrotans præ insigni cruciis dies & noctes
plerisque insomnes degerit, mammæque glandu-
las tumidiores tunc factas nec tangi nec pertracta-
ri, imo ne strepitum quemvis, aut concussionem
in cubiculo factam sufferre potuerit.

Cum huic tumoris, versus cancerosum degene-
ri, fatus & cataplasmata ex *cicuta*, & *mandrago-
ra*, aliisque stupefacentibus, & repercussivis ap-
plicarentur, perillustris Domina affectiones quas-
dam spasmoidicas crebra vice infestantes pati cœ-
pit: imprimis quoties in mamma dolor atrocius
urgeret; illic loci punctiones, nec non spasmos
ac contraaduras hic illuc excurrentes persensit:
deinde statim ventriculus ac hypocondria, & non
raro totum abdomen cum rugitu & vomendi
nixu inflari, ac plurimum distendi solebant; mox
idem affectus sensim ad superiora translatus
excitabat, cui brevi postea, motus
convulsivi in toto corpore adeo validi succede-
bant, ut ægrotans vix à tribus aut quatuor ro-
bus suis viris contineri potuerit.

Hujusmodi paroxysmi primo erant vagi, &
occasionaliter tantum excitati; nempe succede-
bant, quoties dolor pectoris à causa quadam evi-
denti intenderetur: postea convulsiones istæ cre-
brius

brius infestabant ; ac demum periodicæ , ac habitu-
tales factæ , bis in die , nempe totidem statim ho-
ris à pastu constanter repetere solebant : Cumque
ad hunc modum per 6 menses ægrotans miserri-
me affligererur , tandem *vertiginoso capitiu affe-*
ctu , eam fere continuo exercente , molestari cœ-
pit ; cui malo cum fatus ex herbis aromaticis &
cephalicis capiti aliquamdiu adhiberetur , quoad
vertiginem melius habuit ; verum exinde novo &
plane admirando symptomate , *tussi sc. inani* ab-
sque sputo dies & noctes , nisi cum somno obrue-
retur , perpetuo infestabatur : postquam clarissi-
ma hæc virgo , diversimoda remedia à variis me-
dicis præscripta , absque multo commodo tenta-
verat , denum *thermus temperatus* apud *Bathoniam*
usa juvabatur , deinde statim nupta , à *conceptu* ac
puerperio sensim convalluit.

Si totius morbi ejusque accidentium rationes *Eius M-
inquirantur* , extra dubium est affectionem con-
tiologia .
vulsivam à *mamma tumore* , sive loco dolente
primo excitatam fuisse ; cuius causa partim fuit
acutissimus doloris sensus , à fibris ac nervis istius
partis impressus , partim autem *copula heterogenea*
spiritibus istarum fibrarum nervorumque incolis
affixa ; enimvero suspicari licet humorem acerri-
mum tumoris impactum , qui forsan aliquatenus
nervorum ductibus illuc confluxerat , Topicorum
usu repercutsum , fibras & filamenta nervea per
totam viciniam disposita subiisse , proindeque
copulam heterogeneam & explosivam spiritibus
accrevissè ; ad quam elidendam , quoties à dolo-
re incitabantur , explosiones spastmodicas inibant ,
similique spiritus alii , intra nervos affines scaten-
tes priorum consensu (uti crebro affulet) pari ri-
tu explodebantur : dein affectio spastmodica ner-
vorum extremitatibus ubi primo inceperat , per
eorundem ductus usque ad *synecharoy* continuata ,
avulsi , & exinde in totum systema nervosum
resiliens , artuum & membrorum omnium mo-
tus convulsivos inferre solebat : circa ægitudinis
ini-

initium paroxysmi ad hunc modum à parte affeta propter dolorem excitati, ad cerebrum & appendicem ejus secundario traducebantur: postea vero cum spiritus horum incolæ per sympathiam crebro explosi, partium continentium poros ita laxarant & debilitaverant, ut intra eosdem, una cum succo nervoso, particulis quibusvis heterogeneis aditus patesceret, procat arxi spasmatica etiam in capite succrescebat, atque spiritus ēγκέρπλον incolentes, copula heterogena infecti, paroxysmum spasmaticum ipsi inchoabant, aut saltem insultibus ejus primos instinctus præbueret, qui ut plurimum à pastu totidem statim horis redibant; quia sc. materies morbifica una cum succo nervoso æquali fere dimerso inferebatur: revera in ejusmodi casibus ubi convulsio generalis fere omnes totius systematis nervosi partes successive occupat, suspicari licet spiritus animales in toto genere nervoso copulam heterogeneam & explosivam contraxisse, quæ cum statim tempore ad plenitudinem afflurgat, ipsos spiritus pariter hora condita ad explosionem incitat; eademque explosio alicubi inchoata, somnis ignarii ritu, in omnes ordine propagatur.

Quod spectat ad *tussim* istam *inanem*, quæ capitis fomentationi succedens, ægrotantem istam per plures menses fere incessanter exercuit; videtur quod symptoma istud omnino ab *origine nervosa affecta*, & nequaquam à *pulmonum infarctu* penderet, nihil enim tussi excernebat; & si quando ictum tussiendi imperium violenter inhiberet, statim in gutture præfocationis sensu afficiebatur: adeo ut verisimilius sit materiem morbificam prope originem nervosam depositam à fotu rarefactam, & commotam, nervorum pulmonibus dicatorum capita altius subiisse, atque in fibris, & filamentis eorum spasmos perpetuos irritasse: simili quodam titu, ac cum succus nervosus, qui muscularum fibras & tendines irrigat, acris, ac degener factus, partibus iis subsultus, ac contra-

Euras

CONVULSIVS.

21

Auras continuas inducit; hinc quando spasmus in aliquibus nervorum affectionum surculis susteretur, ita ut tussire non liceret, statim motus convulsivus in surculos alios ejusdem, aut affinis nervi incurrrens, præfocationem in gutture excitabat. Libet hic exemplum aliud spasmī è nervorum extremitatibus affectionis oriundi proponere.

Clarissima Matrona quinquagenaria postquam ei menstrua per sesquiannum fluere desierant, pri-
mo de dolore pungitivo in mamma sinistra queri cœ-
pit; dein postea illo affectu cessante, circa ventri-
culum male habuit: illic nimirum tumor durus, &
velut schirrosus cum dolore gravativo subortus est:
huic stomachi inflatio cum respiratione difficulti,
nausea, & vomitione crebra supervenit: dein
moiōbo ingravescente, dolore magis acuto, & hoc
illuc quaqueversus excurrente, in affectiones ven-
triculi convulsivas incidit: nempe illic loci spa-
smis varie excurrentibus, haud secus ac si ventri-
culus multifariam distraheretur, fere continuo mo-
lestabatur: porro cum siti & vigiliis, constans ani-
mi perturbatio, & crebra spirituum deliquia, qua-
si jamjam moribunda esset, Dominam ægrotan-
tem exercebant: quæ tamen omnia symptomata
ex isto ventriculi tumore semper oriri, eadem pla-
ne persensit: Huic medicamina quævis vomito-
ria, cathartica, antiscorbutica, & hysterica, abs-
que ullo levamine, molestiæ potius & nocumento
fuisse videbantur: à sanguinis missione per hirudi-
nes, & lactis asinini usu nonnihil commodi rece-
pit, & postea ab acidulis diu epotis plurimum al-
leviabatur.

Prædicta symptomata, quæ vulgo *passioni hy- Eius*
stericæ, & vaporibus uterinis ascriberentur, palam *tiologia.*
est à tumore circa ventriculi fundum excitato pro-
cessisse: quippe sanguis Dominæ isti valde fervidus
& atrabilius existens, cum non amplius cata-
meniorum fluxu purgaretur, recrementa sua &
fæculentias adustas primo in mamma, & deinde
de novo incepto, in stomachi membranis depositus:
a tu-

à tumore ibidem facto , particulæ acres & heterogeneæ perperim decedentes , fibras , & nervos circumcirca consitos subierant ; quæ spiritibus eorum partium *in situ* , *influxisque* continuo acrecentes , ipsos ad crebras explosiones , adeoque affectiones spasmodicas in tota vicinia excitabant : quandoquidem vero motus convulsivi illuc loci habiti , leviores fuerint , hinc appareret totum nervosum genus , ipsumque *ἐγκέφαλον* (prout in spasmis majoribus assolet) in eundem affectionem nondum consensisse : attamen spirituum inordinatio circa partes affectiones exorsa , & illinc minori undulatione ad caput tradueta , ejusque adeo spirituus incolæ leviter tantum afficiens , vigilias , cum ingenti æstu , & phantasiæ perturbatione inducebat . Quæ haec tenus de spasmis à causa morbifica alterutrum systematis nervosi finem obsidente , distinximus , clarus eluceat , cum postea de præcipuis convulsionum speciebus , de passionibus sc. *hystericis* , *hypochondriacis* , aliisque particulari magemus : Interea huic , de *spasmus* , propter nervorum extremitates affectiones , oriundis , hypothesi methodum therapeutican non opus erit adjicere , quoniam medendi rationes hujusmodi pathematis postea speciatim tradendis , melius accommodari possunt : In præsenciarum vero procedere oportet ad explicandas passiones spasmodicas , quarum causa , sive materies morbifica intra plexus nervos subsistere videtur .

De plexibus nervis alibi satis fuse differuimus , atque ex illorum descriptione & usu verisimilissimum esse ostendimus motuum convulsivorum paroxysmos graviores intra hasce partes sæpenumero incipientes , exinde quaquaversus in viciniam , & non raro in longinquum propagari : saltem multo probabilius videri , particulas heterogeneas & explosivas , postquam *τὸ ἐγκέφαλον* , ejusque appendicis medullaris tractus superaverint , inque nervorum canales , eorumque ductus , una cum succo ipsos irrigante , altius prolapsas , intra plexus

plexus nerveos, velut *compita*, sive *diverticula*, ^{Plexus}
 copias explicare, ibidemque aliquandiu *flativa* ^{nerveos}
 habere, donec tandem uberius aggeta, quasi ^{materie}
 collectis viribus, affectiones spasmoides ^{spasmodica}
 immaniores ^{sedem effe.}
 producant: hoc, inquam, longe probabilius ap-
 paret, quam (quod vulgo fit) ex *utero*, *liene*, *ven-
 triculo*, *aliove viscere* *vapores elevatos* supponere,
 in quos omnis culpa ex facili conjiciatur: Nam
 intra *hosce plexus* pro mineris morbiis spatio sa-
 tis idonea conceduntur, ut materies illic sensim
 deponi possit, & manere, donec ad plenitudinem
 congeratur: deinde vero, quia *spirituum copias in-
 gentes*, supra quam in aliis quibuscumque cellu-
 lis, illic hospitari credimus, *copula heterogenea*.
 iis accrescens, in *explosiones* *graviores* quasi *fo-
 mitem* struit; adeo ut *spiritus* intra haec corpora ex-
 plosi ea non modo inflent, & dilatent, verum de-
 situ elevent, & attollant, (velut cum aedificium à
 pulvere pyro subvertitur) quare partes supraja-
 centes subito in tumorem efferuntur, atque ap-
 pensæ ^{3.} *hunc* *violenter* *contrahuntur*. Ad hunc
 modum atrociores, circa *præcordia* & *viscera*,
 convulsionum paroxysmos sæpenumero excitati,
 præter argumenta ex ratione petita, non ita pri-
 dem *à utrūq; comprobatum* habui: Cum enim
 fœminæ *illusterrimæ* paulo ante obitum *affectionibus* ^{Observa-}
 (quos dicunt) *hystericas* *gravissime* *laborantis*, ^{tio.}
 cadaver aperitem, uterum quidem protus inson-
 tem reperi; verum juxta *mesenterii plexus nerveos*
 (uti videbatur) in molem attolli, & elevari so-
 litos, visceris istius *membranas* ab *in vicem divul-
 sar*, & *solutas*, ut circumquaque *tumida* & *la-
 xx*, quasi *in bullulas*, sive *vesiculas inflatae* appa-
 terent.

Profecto plura sunt *rationum solidarum* mo-
 menta, quibus adducimur ut credamus *pathema-
 tra dicta hysterica* *scipissime* à materia *spasmodica*
 intra *plexus mesentericos* aggeta, & per vices ex-
 plosa oriti: quod quidem ubi de morbis istis spe-
 ciatim ageimus, clarius patebit: sed neque minus

pro-

probabile est dolores colicos à materia actiori, & irritativa, *iiisdem plexibus* contenta non raro procedere. Cæterum quoties paroxysmi convulsivi à siene, aut ventriculo incipere videntur, utpote quorum initia sunt partium istarum inflationes, & perturbationes insignes; verisimile est materia spasmatica nidum, intra plexus nervos ad *liennem*, aut *ventriculum* pertinentes reconditum fuisse: Quineriam ejusmodi materies, intra plexus cardiacos gravissimos cordis tremores & passiones, intra plexus pneumonicos, aut cervicales, terribiles asthmatis insultus excitare videtur. In Neurologia nostra casum insignem petillistris feminæ retulimus, cui materies serosa è *syncipite per narem sinistram extillari* solita, pone *aurem* decubuerat; ubi cum dolor atrocissimus infestaret, spasmi insuper, & contractiones admiranda succedebant; quibus sc. modo *cerebri* & *totius* *synapses compages deorsum*, modo *guttur*, *præcordia*, & *viscera sursum* convelli viderentur: cuiusmodi convulsiones partes ita oppositas, & longe distitas per vices affidentes, cum ab una eademque morbi sede in medio consta procederent; obvium erit concipere, locum dolentem, uicis & affectionis utriusque spasmatica originem, fuisse plexum *ganglioformem*, juxta *parotidas* situm; in quem sc. nervi tum *paris* vagi è *capite descendentes* ingrediuntur, & è quo *propagines in gutturis muculos*, atque rami in *præcordia* & *viscera* protrahuntur. Porro ab eadem causa, sc. materia *corporis* *muīdū* intra plexus *ganglioformes* aggesta & per vices explosa, istum in *guttur* *præfocationis sensum* in paroxysmis convulsivis tam crebro excitatum procedere (nec immerito) arbitramur. Verum super his quando morbos, & symptomata spasmatica particulatim tractabimus, erit opportunitas dicendi locus. Quod restat de *convulsionum*, quarum supra mentionem fecimus, *specie ultima*, quæ nempe in *liquore nervoso* per totam *sui massam*, particulisheterogeneis & explosivis infecto,

pro-

proindeque totos nervorum, corporumque nerveorum processus in spasmos universales, eosque aut continuos, aut intermittentes irritante dependet, modo disquirere incumbit.

C A P U T VII.

De motibus convulsivis, à liquore corpora nervosa irrigante, totosque eorum processus in spasmos irritante, oriundis.

Affectiones convulsivas aliquando per totum genitum nervosum vagari, atque partes modo has, modo illas, modo plurimas simul infestare, adeo notum est, & experientia fere quotidianæ obvium, ut nihil magis: quippe advertere licet in his, muscularum tendines ubique subtilire, spasmos contrahi, in aliis, membra quævis exteriæ, variis flexionibus contortionibusque huc illuc multifariam flecti, aut extendi. Vidimus nonnullos spirituum effræni & indomita vi coactos, modo veluti æstro percitos, currere, aut salire, modo pedibus, aut pugnis, terram, vel objecta quævis validissime contundere; quod ni facerent, illico in lipothymias, & horrenda spirituum delicia incidere. Nimii esset tædii singulos spasmodum casus spasmorum universalium, & per totum genus universum oberrantium, enumerare: istiusmodi autem symptomata, licet varia & multiplicia fuerint, ad tria tamen capita præcipua quodammodo reduci possunt; nimicrum quatenus à tribus causarum generibus potissimum dependent: quandoquidem enim in vagis hisce spasmis supponere debemus totum liquorem nervosum vitiari, atque spiritus animales in eodem ubique scatentes adulterari, proindeque fere perpetim explodi: Advertere licet ejusmodi labem, & succo nervoso, & spiritibus ubique influis, uno, aut altero ex tribus hisce modis, ut plurimum imprimi; sc. 1º. vel à venenis, aut veneficiis. 2º. vel à febre maligna,

ligna, aut *male judicata* in quibus sc. materies *morbifica* in *cerebrum*, aut *nervosum genus* *suf- funditur*; vel 3°. cum *liquor nervosus* longo tem- *poris tractu*, propter *affectionem scorbuticam*, aut *alias viriosam*, à debita crasi, in *liquorem acrem*, aut *acidum*, aut *alio modo praternaturalem*, & *spasmodicum* degenerat. Libet hic singulos prædi- *citos casus considerare*, & primo de *spasmi* *insulti- bus* qui à *venenis* aut *veneficiis* producuntur.

A venenis & veneficiis. Primo igitur, *venena* quædam in *liquorem ner- vosum*, potius quam in *sanguinem* agere, quæ il- *lum depravantia*, *affectiones spasmodicas* potissi- *mum* inducunt, alibi à nobis ostensum est; &

A venenis & veneficiis. è *vegetabi- risus*, *mandragora*, *solani furiosi*, *pastinaca syl- lium classe*. *vestris*, alia umque *herbarum noxiatum*, quam nempe brevi subsequi solent *horrendæ ventriculi contractions*, *torpor*, *delirium*, atque in *toto cor- pore* *tendinum spasmi*, ac *subsultus*: porro ejus- *modi* *affectiones convulsivæ* succedunt in *demorsis*

A cane rabido. à *cane rabido*, aliisque feris *venenatis*; ubi *miasma* *vii* *ulentum* à *succo nervoso suscep- tum*, in *codem diu* *delitescens*, se *tandem* *exerit*, atque *totam*, *liquoris* quo *involvitur*, *massam*, *fermento* *suo* *inficit* *ac venenat*: Id quod *clarus adhuc* & *li-*

quidius *illustrant* *symptomata admiranda*, *spasmi* *nimirum dolorifici*, & *indefessa saltatio*, quæ *ta-* *rantula morsii* *succedere* ab *authoribus* *perhi-* *bentur*; & possint quidem *fabulosa* *videri*, nisi quod *rei veritas*, à *pluribus bona fidei* *viris*, tum *antiquis*, tum *recentioribus* *asseritur*: Nam *præ-* *ter* *Mathiolum*, & *Epiphanium Ferdinandum*, *Gassendus*, & *Kircherus* addunt se *affactus* *istius* *testes oculatos* *fuisse*: quinimo fertur in *Apulia* *notissimum esse*, & *usu* *fere* *quotidiano* *receptum*; nempe in *regione* *istac phalangii*, sive *aranea* *ge-* *nus* *quoddam* *extare*, quod *Tarantula*, à *Tarento* *antiqua Apulia* *urbe*, appellatur. *Animalculum* *hoc* in *æstate* *valde* *frequens*, *incolas* *incautos* *sæpe* *mordet*, atque *ictu* *venenato* *afficit*, unde *statim*

statim dolor in parte lœsa, cum tumore & pruritu, mox in variis corporis partibus stupor & tremor, nec non membrorum convulsiones & resolutions, aliaque symptomata spasmatica, cum summa virtutum prostratione succedunt; uti ex Mathiolo, Ferdinando, aliisque stupendam hujus morbi *pathologiam* enarrantibus, colligere datur. At vero maxima admiratione dignum est, quod de *Curatione* hujus affectus isti Authores referunt, atque per totam regionem vulgo in praxi est: Namque icti à Tarantula, utut graviter laborant, auditis musicis instrumentis, statim à plangoribus cessant, atque in medium proflentes, tripudiare, ac saltare incipiunt; tamque diu rem persequuntur, ac si sani essent, ac nullo unquam teneantur dolore: quod si eveniat, ut Tibicines tantum quiescant, non multo post tempore in terram concidunt, ac ad pristinos redeunt languores, nisi tamdiu sonitu indesinenti saliunt, atque tripudiant, donec venenum penitus discutiatur: Ob id igitur Tibicines stipendio conducuntur, alternatimque mutantur, ut absque ulla sonitus intermissione, tamdiu tripudient demorsū, quousque penitus curati conquiescent. Ita Mathiolus: Quibus addit Ferdinandus, pauperes in Apulia omnem fere substantiam suam in musicos & Tibicines erogare, qui per totam illam provinciam evagantur, & Tarantatis inserviendo, multum lucri faciunt: & quidem tripudiant, ac saltant intra oppida, in publicis plateis, in agris, alii uno die, alii una hebdomada, alii pluribus. His Authoribus suffragantur viri Doctissimi Gassendus & Kircherus, quorum utrique ex propria observatione referunt, sc̄ taliter affectos novisse, assertuntque, ipsos haud quavis musica indifferenter, at certis cantilenarum generibus affici, excitari, ac ad numeros quosdam, præ aliis tripudiate.

In prædictorum *accidentium rationes*, ut, si quid conjectura assequi possimus, paululum modo inquiramus; imprimis extra dubium habetur, ab

*Symptoma-
tum Ta-
rantula
demorsū
ani- Etiologia.*

animalculi istius morsu, miasmata quædam venenata corpori humano infigi, quæ tamen *sanguini*, & *spiritui vitali* minus intesta, quam primum ex ipso in *liquorem nervosum* transierint, per totam ejus massam, fermenti instar, statim se expllicant, atque spiritus animales, ubi vis in ea scatentes inficiunt; ita quidem ut ipsis ab invicem distracti, & huc illuc inordinate agitati, affectio-nes spasmodicas inducant, quas partium continentium modo contractura, modo languor, & resolu-*luti* comitantur.

*In sedan-
dis sympto-
matis mu-
sica ratio-
in qua
conficit.*

Cur autem, quæ à *Tarantula* morsu convul-siones dolorificæ suscitantur, statim à *musica* se-data, in *saltationem* commutari solent, non ita plane constat, quod nonnulli assentunt, *animal-culum* hoc (siquidem teste Aristotele *οὐρανού* fuerit) *musica* delectari, atque eapropter vene-num ejus homini inditum, humores fermentando, parem *musica* amorem inducere: hæc in-quam conjectura animo veritatis avido minus satisfacit, utpote quæ in *araneo* naturam *philoso-micam*, eandemque postea cum homine, per *metaphysin*, seu velut *μετεμψύχωσιν* quandam communicatam supponit; quæ quidem utraque & *gratis dicta* sunt, & minus arrident; quin potius dicendum videtur, venenum à morsu *Tarantula* liquori nervoso inflatum, mitius esse, quam ut spiritus animales penitus extinguere valeat, aut distractos protersus dissipare, & in explosiones im-maniores cogere; sed eos tantum in fugam conji-cere, fugatosque hinc inde in spasmos leviores, ac fere tantum dolorificos, incitare; at vero *mu-sicam*, blanda mulcedine sua, spiritus ita dissipato-s facile una congregare, ac mutuo associare: quapropter cum iidem spiritus, ob miasmata vi-tulenta ipsis adhærentia, usque in motus invo-luntarios, & convulsivos apti fuerint, *melodia*, eos simul allectatos, in tales spasmos disponit, ac dirigit, ut serie, ac ordine quodam, nervorum corpora subeuntes, certis velut in cancellis, ac orbi-

orbitis ferantur, donec tandem veneni particulis penitus evaporatis, atque spirituum furore, ac impetu delassato, cestrum illud omnino excuscent. Enimvero *musica* homines sanos & sobrios, etiam invitatos, aut aliud cogitantes, in actiones modulaminis auditu æmulas facile rapit; ut primo statim *Tibicinis* inflatu, adstantes, manus & pedes agitate incipient, & vix, ac ne vix à saltando se contineant: ne quis ergo miretur, in hominibus, à *Tarantula* demortsis, ubi spiritus animales, velut stimulis agitati, huc illuc sponte exilire, & divagari coguntur, si ad citharae impulsu, in saltationes, & motus compositos excitentur; adeo ut in hisce affectibus *musica* spiritus debacchantes velut incantans, eorumque motus convulsivos quodammodo regens, atque commutans, *antidotis* loco habeatur: in quantum sc. spiritus animales, ad hunc modum diu ac multum exerciti, *copulam elasticam* à veneno aut alias contractam, penitus excutiunt, ipsique plurimum defatigati, demum ab æstro seu incitatione sua conquiescent.

Huic affine est malum, quod *Chorea S. Viti Chorea S.* appellatur, de quo refert *Gregorius Horsius*, se *Viti* descri-*cum mulieribus quibusdam locutum, qua quotan-*ptio.*nis Sacellum S. Viti, quod est in finibus Ulmen-*stium visitantes, ibidemque saltu cum perturbatio-*ne mentis, eousque sese nocte dieque exercent, do-*ne*c ecstaticarum instar corruunt: qua ratione sibi* restituta videntur, ut parum vel nihil sentiant per annum integrum, usque ad Maii tempus subse-*quens, ubi membrorum inquietudine eousque sese* torqueri referunt, ut viciissim circa festum *S. Viti* ad predictum locum, saltationis gratia, sese con-*fesse cogantur. Hors. Epist. med. sett. 7. de admi-*randis convulsionibus.

Profecto usitatum est (prout sæpius observavi) *Eius* *Æ-*rum inquietudine, & velut æstro quodam urgeri, ut necesse habuerint, usque ad latitudinem ambu-
lare,

late, quin etiam saltare, huc illuc discurrere, ut
hac ratione graviores molestias, & lipothymias
alioquin invasuras, evitare possint. Quorum ra-
tio videtur esse, quod spiritus animales, quatenus
in toto nervoso genere à copula heterogenea inci-
tati, efferi prorsus ac effrænes evadunt: quos qui-
dem ita exerceri, atterique opus est, tum ut ipsi
perdomentur, tum ut copula explosiva excutia-
tur.

*Spasmi u-
niversales
à veneficio.*

*Qui vulgo
sed falso
habiti.*

*Quorum
Aetiologya.*

Affectiones convulsivas interdum à veneficio
excitari, & vulgo creditur, & à multis fide di-
gnis Authoribus passim asseritur: & quidem ut
concedamus, admiranda in corpore humano pa-
themata, à diaboli præstigiis sæpenumero produci;
quatenus nimurum iste, pro mira, qua pollet,
agendi subtilitate, animæ sensitivæ, sive spirituum
animalium systasi, atomos, sive corpuscula hete-
rogenea insinuat, adeoque functionibus ejus modo
stimulos addit, modo vincula injicit, modo eas
in perversum rapit: quinetiam aliquomodo, ipse
corpus humanum subit, & quasi altera anima po-
tentior ei coëxextendit; singulas partes, & mem-
bra actuat, vigore insolito inspirat, ac pro libitu
suo regit, ac ad facinora immania & supernatura-
lia perpetranda incitat: attamen omnia spasmo-
rum genera, quæ præter communem istius morbi
morem, prodigiosa apparent, non statim sag-
rarium incantamentis inscribi debent, aut *Damon*
Σπό μηχανή semper in scenam vocandus. Enim-
vero quoties è potentioribus cuiquam viro, natus,
aut affinis, spasmis forte atrocioribus & insoliti-
tis corripitur, plerunque sit, ut *vetula* mox pro-
xima veneficii accusetur, reaperatur, laqueum-
que aut flamas vix, ac ne vix quidem misera e-
vadat; cum interim morbus, à causis mere na-
turalibus procedens, non alio *exorcismo*, quam
remediis contra affectiones convulsivas præscribi
solitis, facile curetur: Revera spiritus animales
copula explosiva immaniori prædicti, & ab ea
confertim elisi, tantum robotis, ac vigoris, su-
pra

pra propriam ac solitam suam potestatem exerunt, quantum *flamma* *pulveris* *pyri*, supra *flammæ* communis deflagrationem; adeo ut qui morbo huic obnoxii, extra paroxysmum levissimo unius vii ductu regi, attolli, & quo libitum erit agi poterint, eodem urgente, quatuor ad minus robustorum hominum ultimos conatus, nixusque eludant: Sin vero in cuiusquam laborantis casu *Qui veno-
ficium ar-
veneficii*, aut *fascinationis* *suspicio* exoriatur, duo *guunt.*
sunt imprimis motuum genera, quæ hanc creare, & fovere solent, sc. 10. si patiens ejusmodi membrorum, aut totius corporis contorsiones, aut gesticulationes perficiat, quas nemo sanus, ne quidem *mimus*, aut *gesticulator* quispiam, imitari solet. Dein secundo, si robust exerat, quod vim omnem humanam superat; quibus, si rerum monstrorum excretiones accedant; uti cum *aciculorum* *fasciculi*, prout refert *Henricus ab Heers*, rejiciuntur *vomitu*, aut *viva anguilla*, prout refert *Cornelius Gemma*, per sedem dejicitur, extra dubium ponitur, in hac *tragædia diabolum* partes suas habere, & agere.

Obvium hic esset plurimas, & quidem admirandas hominum cuiusque ætatis & sexus, more stupendo, & tanquam supernaturali, cum manifesta *veneficii* *suspicio*, affectorum, historias congerere: tales enim apud Authores tum *medicos*, tum *philosophos* passim extant; quin & morbos à *fascinatione* excitatos, in unaquaque fere regione sèpius evenire, vulgaris rumor perstrepit: attamen quoniam ejusmodi casus, vel *impostura* sunt pleni, vel admirationis creandæ gratia, *ficti-
tiis narrantium commentis*, semper aucti, eos (si quidem & rarius sub *Therapeusi medica* cadunt) hic consulto prætermittam. Quod supereft, proximam convulsionum universalium speciem, qualis nempe *febribus malignis*, *aliisve anomalis*, aut *male judicatis* supervenit, explicare pergam.

CAPUT VIII.

De spasmis universalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibusdam anomalis, excitari solent.

Spasmi u-
niversalis
febribus
accidentes.

Symptoma-
rum & -
tiologia.

Convulsiones febricitantibus interdum accidere, nullus è vulgo fere est, quin passim advertit, & exinde mortis, aut periculi insigne prognosticum desumat: Enimvero in febribus malignis, item aliquando in ordinariis male judicatis, prout *vertigo*, aut *delirium*, à materia morbifica, è sanguine in *cerebrum* deposita oriuntur, sic ab eadem in *nervosum* genus delapsa, *muscularum*, ac *tendinum* *contractura* & *subfultus*, nec non *memborum*, ac *artuum* subitæ *succussiones*, ac interdum in *toto corpore*, *rigores* *horrifici* succedunt: Cujusmodi symptomatum ratio in eo consistere videtur, quod liquor partium nervosarum irruens, particulis heterogeneis, ac spirituum irritativis ubique scateat: propterea namque *spiritus* tum *infus*, tum *infisi* ab æquabili suo effluxu & emanatione perturbati, in crebras *explosiones* & continuos quasi *crepitus* incitantur; non absimili ritu, ac cum *lampadis* flamma, oleo fæculento & salito imbuta, cum *strepitu* & *scintillatione* ardescit. Cujusmodi tamen affectus spasmus, ut plurimum accidunt circa febrium *æmores*; cum materies morbifica, primo in *sanguine* congesta, illinc in *cerebrum* transferatur, coque vel protenus *trajecto*, vel simul *infecto*, in *systema nervosum* proficit; proindeque *pathemata convulsiva*, cum, vel sine *delirio* accidentur.

At vero, præter hujusmodi affectiones spasmus, febribus *epizacœrias*, & secundario excitatas, observare est interdum, in maligna aëris constitutione, etiam à contagii pestilentis afflatus, *liquorem nervosum*, *sanguine prius*, aut ab

eo seorsim infici , & propterea delirium , ac convulsiones , intemperiem febrilem prævertere . Porro sæpius observavi febres quædam *anomalias* increbuisse , in quibus sanguine , vix ebullire , aut supra modum effervescere viso , primum in humore nervoso , febris lenta , ac valde periculosa initia jaciebantur ; quæ sensim ad maturitatem evecta , affectus spasmodicus , cum delirio , aut *mania* , aliisque spirituum animalium deliquiis , aut exorbitantiis inducebant . ægrotantes enim de calore aut siti minime conquerti , cito debiles , & quasi enerves facti , crebræ vertigini , nec non artuum tremoribus , ac velut exsitionibus , insuper muscularum ac tendinum subsultibus , & contracturis , atque doloribus hinc inde vagis statim obnoxii siebant . Hujusmodi ægriudo à quibusdam medicis , siquidem in solidis partibus , potius quam in sanguine consistere videtur , febris maligna hec tica , appellatur ; cum revera eadem in humore nervoso potissimum defixa , *lues revagadus convulsiva* melius dicitur .

Apud Gregorium Horstium mentio fit morbi *convulsiva & maligni* , qui olim *Hassia* , *Westphalia* , & in locis vicinis *epidemicus* fuerat : Illo cor-
repti , sine febrili astu , aut immodica sanguinis effervescentia , dum circa negotia familiaria ver-
sarentur , sese vix modo ægrotare percipientes , circa manus , aut pedes , ac interdum in utrisque formicationis sensum , cum stupore , huc illuc trans-
currentem , habere solebant ; dein mox digitu , si-
mulque brachia & crura , modo arête con-
trahebantur , modo validissime , ac si obriguis-
sent , extendebantur . Hujusmodi contractio-
nes & extensiones se alternatim excipiebant , &
subinde loca mutabant , ut nunc in hac parte , dein
statim in alia affectus resideret : siu (uti non raro
contigit) morbus cerebrum una totum invaderet , *convulsiones universales* , & sæpe *insultus epileptici* ægrotos infestabant ; insuper laborantes per-
vices quædam *delirio* , *mania* , ac interdum *le-*

thargo obnoxii fuerunt, ægritudo hæc sine crisi, aut integra solutione diu perseverabat, & vix in solidum ita curati potuit, quin cerebri, & partium nervosarum diatheses malæ ac morbidæ per totam postea vitam duraverint.

*Symptoma-
tum &
tiologia.*

Quoad morbi hujus, & symptomatum, ratios, satis obvium est, eadem omnino à succo nervi vitio, ac insigni depravatione pendere. *Iste formicationis sensus ægritudinem plerunque inchoans, propterea ciebatur, quoniam liquor iste à miasmate maligno venenari, ac in mixtione solvi incipiens, statim spiritus animales in ipso scatentes opprimebat, & ab expansione solita ac libera inhibebat; quare illi semiobruti, ac velut inter vepretes, ac retinacula obrepere coacti, quasi formicarum transcurrentium sensum excitabant: deinceps vero quoniam hoc morbo ingravescere, liquor nervosus in crasi sua adhuc magis pervertebatur, quæ in illo congerabantur particulae heterogeneæ, spiritibus accrescentes, eos huc illic exagitari, & inordinate explodi fecerunt; propterea quidem ut in *membris contractiones, distensionesque* horrendæ, ac in *capite tumultus & inordinationes* maximæ cierentur. Quod autem in hac febre *revagid soluto*, sive *crisis difficilis*, ceu potius nulla contigit, ratio erat, quia *succus nervosus*, utpote lensus, & quasi mucilaginosus, proindeque in motu tardus, haud uti *sanguis*, effervescentia eccentrica defæcatur, nec ejusmodi *fermentationem* facile concipit, qua purum ab impuro secernitur.*

Profecto ægritudinem, simili prorsus *typo* insignitam, non raro apud nostrates excitatam, & per totas familias, saltem in pueros & juniores grassatam fuisse, novi. Ante aliquot annos *febris popularis cerebro, & nervoso generi* plurimum infesta in hac regione, imo fere per totam *Angliam*, plurimum increbuit: Cujus morbi historiam eo tempore quo sœvit, sc. anno 1661. *descriptam, hoc in loco pathologia nostræ spasmodi* inferere hic

hic operæ pretium videtur: Hinc enim confit, quo ritu, & quibus de causis, *symptomata convulsiva*, quæ febribus quibuscumque supervenient, excitari solent.

Febris epidemicæ cerebro & nervoso generi potissimum infestæ, anno 1661. incrementis descriptio.

In hac *regione*, ante novissimam æstatem sc. *Febris epidemicæ anno 1661. grassantis historia.* anni 1660. morbo quovis populari, nisi qui tantum in quibusdam locis sporadicè gravabatur, supra biennium immunes degeramus; tunc autem, ante solsticium æstivum, *morbilli* (affectus hic raro epidemicus) variis in locis exorti, plurimum reviebant. Post æstatem illam, quæ intense calida & sicca fuerat, *autumnus* folio humidior insequutus est; quem postea *hyems* mitissima, & frigoris pene expers exceptit: toto ejus spatio, vix erat tellus nive obiecta, aut unquam supra tres, aut quatuor dies continuos gelu constricta; adeo ut intra paucas à solsticio brumali hebdomadas, arbores frondescere, plantæ vernales è terræ sinu erumpere & efflorescere, quin & aves nidificare inceperint: tempestati huic miti, ac corpusculis nitrosis à Borea sufflari solitis, haudquam eventilarat sub initium *veris*, imbrium, fere continuo madentium, squalor maximus successit. Post *aequinoctium vernale*, febris quædam anomala & inaslueta nonnullos sparsim incessit; quæ tamen intra mensem in tantum *epidemica* evasit, ut pluribus in locis *morbus novus* appellari coepit: in pueros & adolescentes potissimum deserviens, eos longa, & velut chronicæ aggratione affligere solebat: quinimo interdum sines, & proveetæ ætatis homines, licet rarius infestabat, at eos citius, & quidem certius jugulabat. *Affectus primus* quempiam invadens, ita tacite obrepedit, ut *symptoma-* *ta.* *aggrationis initia* vix perciperentur: nam sine calo-

calore immodico, aut siti acriori exotiens, statim in toto corpore, debilitatem magnam, cum spirituum languore, & functionis animalis torpeditate, inducebat; *stomachus* esculenta quævis fastidire, & ab ingestis aggravari, nec tamen facile in vomitum proclivis erat. Laborantes ad motum quemvis inepti, tantum lesto discumbere, & otio frui ambebant: Intra breve tempus, etiam aliquando ab ipso morbi insultu, de *vertigine* gravi, *aurium* *tinnitu*, sœpe item de *cerebri* quasi *rumultu*, & perturbatione magna querebantur. Cujusmodi symptomata sœpiissime hujus morbi inguentis signum quasi pathognomicum habebantur: si in quibusdam hæc deesse, aut remissius habere contigit, vice *capitis* eo ritu affecti, morbus in *peltore*, cum *tussi* *excitata*, altiores radices egit, uti mox diceatur. Dum vero cerebro, ac appendice nervosa ad hunc modum affectis, spiritus animales mox ab ægritudinis principio obtorpescent, *febris* *lenta* ac velut *hæctica* in toto accendebat: attamen crux effervescentia, quæ vix continua, sed *vaga* & *incerta* fuit, juxta ipsius sanguinis crasis, in aliis intensius, inque aliis remissius habuit; proindeque sitis, linguæ scabrities, aliaque symptomata, quæ ab intemperie febrili dependent, plus aut minus infestabant: sudor haud sponte successit, nec facile aut cum levamine ab arte produci potuit: quinimo nec hujus, nec aliasmodi, evacuatio, velut *critica* unquam succedens, hunc morbum dærente solvebat; verum iste per plures hebdomadas ac interdum menses persistens, in summam *atrophiam* ægrotantes rededit, & non raro eos tare incurabili affectit.

Circa morbi incrementum, quod in plerisque intra octiduum contigit, si affectus (uti sœpius afolebat) *cerebrum*, ac *systema nervosum* præcipue ob sideret, in eorum regimine, symptomata graviora, sc. aperta *phrenesis*, aut altus *stupor*, sive *araudrynia* infestabant. Nam sœpius observavi, in ple-

plerisque pueris, atque non raro in feminis, post septem aut octo à decubitu dies, *sensationem & loquaciam* penitus defecisse, adeoque ægrotantes aliquandiu, immo interdum totius mensis spatio, sine adstantium notitia, cumque involuntario excrementorum profluvio decubuisse; sin judicii & rationis usus aliquatenus perstaret, eos tamen crebro delirio, & constanter in somnis *fabulatione absurdâ & incongrua* laborasse. In *viru* autem, aliisque temperamenti calidioris, à materia morbifica, vice *criseos*, in cerebrum translata, *furor*, aut *phrenesis* periculosa, ac sæpe lethalis succedebat. Sin neque *stupor*, neque *distractio* immanior inguebat, *scotomia*, *motus convulsivi*, cum membrorum spasmis ac tendinum subsultibus gravius infestabant. In quibusvis fere ægrotantibus, *alvus* ut plurimum soluta erat, modo flava, modo tenuia & serosa cum insigni fecatore copiose dejiciens: raro erat quod *vomitio* quempiam incesset: *urina* in toto morbi processu (nisi cum materies morbifica uberior in cerebrum correpta, phrenitidem minaretur) fuit intense *rubicunda*, ita ut nonnulli propter saturatum lotii colorem, hanc febrem plane *scorbuticam* fuisse censerent: Quod tamen secus habuisse constitit, quoniam remedia *antiscorbutica* (quorum sane pluimæ, & cujuscunque fere generis tentabanur) parum aut nihil proficiere. Maxime admirandum erat, quam cito ab hujus morbi insultu ægrotantium carnes contabescerent, ipsique in *sceleti marcorem* redigerentur, cum interea nec adfuit calor immanis, qui partes solidas sensim absumeret, nec evacuatio quævis violenta, quæ illas affatim deterreret.

Præter hæc mala *capitis* regionem infestantia, affectio non minus periculosa sæpenumero *thoracem* incessit. Quippe in aliquibus, licer non omnibus, *tussis* valde molesta, cum *sputo* copioso, ac crastio excitabatur: hæc in nonnullis circum *morti* *declinationem* successit; nempe dura cerebricognitio.

res D' E M O R B I S

finia serenum obtinerent, quasi nubibus illinc in thoracem di missis, *catarrhus* ingens subito in pulmones depluebat. Verum in aliquibus, præsertim qui in *capite* morbi noxam minorem luebant, statim à febris initio, *tussis* immanis, & foeda expulatio, cum *diathesi* velut *tabida* ingruèbant, & ægrotantes subito ac improviso in *phthisin* præcipitabant; è qua tamen, tempestiva remediorum ope, saxe insperato emergebant. Adverti in non nullis, post diutinam facultatis sensitivæ *eclipsin*, & cerebri à materia morbifica oppressionem, quod demum in *glandulis* juxta cervicem *tumores* succederint, & quibus ægre maturatis & disruptis *ichor* tenuis & foetidus longo tempore emanavit, & levamen contulit. Vidi etiam *pustulas aquosas* in aliis partibus corporis excitatas, quæ in *ulcera* cava, & ægre sanabilia transiebant: interdum *maculae* exiguæ, & *petechiales* sparsim appaerunt: non audivi tamen latiores aut lividas in hujusmodi ægrotis unquam conspicuas fuisse. Ut cunque licet hæc *febris exanthematis* plurimum malignis ratiis insigniebatur, haud tamen *contagio* vacabat: Quippe ireadem familia, pueros, & juniores successive fere omnes invasit, etiam non raro provectionis ætatis homines, qui ægrotantibus ministrando, circa eorum cubilia & stragula familiarius versabantur, eadem luc inficiebantur: at vero haud tanta suspicionis causa erat, ut propterea ægrotantium amici ab eorum commercio aut visitatione omnino interdicerentur.

Quanquam hujus morbi *decursus* (nisi cum *crebrum* intime ob sideretur) tantummodo mitis apparebat, ac sine horrendo quovis symptomate peragebatur; tamen *curatio* ejus semper difficultis, non nisi longo tempore successit: Etenim labrantes raro intra tres aut quatuor *hebdomadas*, immo ut plurimum vix intra totidem *menses* convalescebant. Quod si in homines præfractæ ætatis, aut virium, hic morbus inciderit, præsertim qui affectibus cephalicis, uti *Lethargo*, *Apoplexia*,

aut spasmo erant prius obnoxii, eos sæpenumero breviori spatio interfecit: sin vero convalescentiæ spes ulla suberat, ista tarde admodum promoveri potuit (remediis quibusvis vix levamen sensibile conferentibus) ut ægrotantes, non citius extra febris hujuscæ sphæram evaderent, quam intra tabis confinia sifterentur.

Si prædictæ agititudinis ratio formalis, & causa Eorum inquirantur; facile hic constat, *liquorem cerebri* *Etiologia* & *nervosæ generis irriguum*, fere simul, atque *sanguinem* in culpa, & symptomatum præcipue urgentium, causam immediatam fuisse: nempe in quantum iste *latex*, statim à primo morbi insulitu solito pauperior, & quasi effætus evaserat, propterea in toto corpore, *languor* & *enervatio*, cum *lassitudine spontanea*, ac *impotentia* ad *motum*, cumque *subita corporis intabescens* ægrotantibus accidebant. Porro quatenus idem liquor particulis heterogeneis, sc. partim *narcoticis*, partim *explosivis* referciretur, idcirco *stupor*, *formicationis* *sensus*, *tendinum* & *musculorum subsultus*, & *contractura*, nec non *vértigo*, *scotomia*, aliæque *affectiones* *cephalicae* graviores suboriebantur: Porro aliquatenus ob *succi nervosæ* *labem*, non cito aut facile emendandam, *morbi solutio* aut *fanatio* tam *ardua* ac *diurna* extitit. At vero siquidem *laticis* hujuscæ vitium à *sanguinis dyscrasia*, etiam à *cerebri* *constitutione* prava, necessario dependet; quales eorum diatheses morbidæ fuerint, & quo iitu *febris* modo *descriptæ* symptomatis, ortum, vel fomitem præbuerint, jam proxime videamus.

Quoad prius, videtur, quod hac tempestate, propter anni constitutionem calidam, & humidam, ac à *Borea* (cujus nimirum corpuscula, sanguinem, & succos corporis nostri, *conditura* velut *nitroſa* imbuunt, eosque exagitando contra putredinem muniunt) minime perflatam; sanguis in plenisque hominibus, ac præsertim in *pueris*, *adolescentibus* & *feminis*, instar aquæ sta-

gnantis, proindeque situm contrahentis, valde impurus, particulis heterogeneis resertus, atque ad lentorem & aquositatem vergens evaserat; in quo sc. spiritu, ac sulphure puriori aliquantum depresso, particula aquosa, cum sale & sulphure impuro simul evectis, nimis exaltarentur. Quamobrem sanguis, tum propter cras in ejus vitiatam, tum ob particulas heterogeneas in sinu ejus uberioris congestas, effervescentia febrili, aut sua sponte, aut occasionaliter, aut propter contagium suscipienda habilior factus est, proinde ut plurimi hoc tempore febricitarent. Attamen sanguis, à maiestate febrili suscepto effervescent, non statim cum aperto incendio, sed tanquam ligna viridia foco imposita, cum flamma velut suppressa, ac fumo plurimum obvoluta exardeceret. Quapropter materies morbifica, intra maslam ejus aggesta non (uti in febre regulari) deflagrando absumi, ejusque reliquæ statu tempore per cras exterminari solebant: sed tamen mox à febris initio, istius materiæ portio ingens, in caput vel thoracem, vel simul in utrumque suffusa, & postea iisdem partibus continuo suppeditata, aut prædictas cerebri, & nervosæ generis affectiones, aut tussim cum dispositiōne tabida, vel simul utrasque inducebat: atque ob hanc rationem circa initia hujus morbi, cum pulsus debito celerior, & urina rubicunda, & contentis saturata, sanguinem ab intemperie febrili effervescente indicabant, exortantes de calore, aut siti minime conquesti sunt; quia nimis sanguis effervescent, impunitates & recrementa sua illico in liquoris nervosæ petum, aut in pulmones deponebat; quare intra hac receptacula, symptomata pejora statim acciebantur; postea tamen, morbo in statum evecto, calor nonnihil acris, cum linguæ scabritie in aliquibus fatis molestus esse solebat; quinimo in omnibus febris lenta, & velut hætica perdurabat, quæ nec sudore, nec transpiratione insensili ita in totum amoveri potuit, quin illa quotidie, præseruum à pastu, licet tenuis-

tenuissimo, redintegraretur: quod equidem ita contigissem videtur, quia *sucus nervosus* faculentiis à *sanguine* depositis saur, eas postea, haud in copia tam uberi excipiebat; quin recrementa ista ex una cum *humore nutritio* (siquidem & hic particulis solidis alendis minime absumeretur; intra massam sanguineam restantia, ipsam usque febriter effervescere fecerunt.

2. Præter hanc *sanguinis* diathesin morbidam ab anni intemperie contractam, videtur & *cerebrum* ab eadem περιστοι, in pathemata prædicta proclive factum. Cum enim longo temporis tractu, *venti austrini*, cum humidiori aëris constitutione, jugiter spirarent; proinde *cerebri* meatus & pori plurimum laxati & aperti, ejusque compages nimis dissoluta, humoribus serosis, & particulis quibusvis heterogeneis aditum facilius præbeant; quare *sanguis* valde faculentus & aquosus, quamprimum à febre effervesceret, recrementa serosa, & sordes suas statim intrat in *neuræ* & *fores* nimis patentes ingerebat: enim vero quotusquisque est, qui non *humido celo*, de capite nimis oppletu, & *spirituum* torpore queritur? quia sc. excrementitii humores, in *cerebrum* à tali occasione laxatum irruunt: è contra hujus poris à frigore intenso, aut sicciori aëte constrictis, sensus & facultates omnes vegeti magis & expediti persistant.

His ita de *cerebri* & *humorum*, nempe *sanguinis* & *humoris nervosus* apparatu, propter anni constitutionem, morbido, præmissis; quo quidem plurimi tunc temporis in febrem lentam, in aqualem, diuturnam, symptomatis cephalicis & convulsivis stipatam, nec non ægre solubilem incidenterint: hinc etiam facile erit reliquorum symptomatum & *Cur mor- accidentium* in isto morbo præcipue notabilium, rationes extricatae.

Primo etenim, quod hæc febris anomala, in pueros, adolescentes, feminas, & viros phlegmaticos potissimum desceviebat, in causa erat, quo- bus hic
pueros, fa-
minas &
viros phle-
gmaticos
potissimum
niam invasit.

niam in istiusmodi corporibus, & *sanguis* aquosior, minus perspirabilis, proindeque colluviem serosam, & faculencias heterogeneas congerere aptus est, quin & *cerebrum* humidius, debiliusque existens, sanguinis recrementa quævis facile fuscipit. Quapropter observare licet, ejusmodi personas, in *convulsiones*, propter alias *περιπάτεις* oriundas, magis proclives reperiuntur.

*Atrophie
huic febri
superve-
nientis ra-
tio.*

Secundo, *in signis atrophia* tam cito huic febri supervenit, quoniam ob *succi nervosi* depravationem, nutritius munia ab eo pendentia (quæ propter alibi ostendimus sunt maxime activa) protinus defecerunt. Quamvis enim minime concedimus, *humorem nervosum*, solummodo nutritium esse, sed materiam partibus alendis destinatam, in massa sanguinea præparatam, per arterias dispensari; attamen arbitrari fas sit, liquorum, cerebri, & nervosi generis irriguum, sub ratione *causa effi-
cientis*, alimentationi plurimum conducere; hic enim spiritu animali turgescens, succum nutritium, cuiilibet parti à sanguine allatum actuat, & vigorat, eumque in corporis alendi meatus ac intimos recessus admittens, & velut intro manuducens, assimilat. Quare cum hic *liquor œconomus* adeo depravatur, ut spiritus animales, circa nutritionis opus requisitos, haud rite suppeditet, membra quælibet ac partes, veluti stomachus in tono suo vitiosus, nutrimentum quodvis oblatum, vel respuant, vel proprium in usum recipere nequeunt: propterea quidem in hoc *morro*, moles, sive habitus corporis utut plenior, aut obesus, plus accidit decerebatur, quam in *febre caufone*, ubi à calore intenso, aut sudoribus copiosis, longe plus evaporat. Cujus ratio est, quoniam in *febre ardenti*, licet *sanguis* valde effervescens copiosius exhalat, interea tamen aliquid nutritimenti jugiter apponit, quod singulæ partes, *liquoris nervosi* beneficio adjutæ, facile excipiunt, & assimilantur; verum in ista *lue venegordi*, quanquam materia nutritiva satis appararetur, tamen

spic.

spirituum $\delta\mu\psi\mu\pi\mu\pi\omega\mu$ defectu, nutritio prorsus inhibebatur.

3. Ob prædictas rationes, etiam febris ista diu- *Cur febris*
tissime protracta, vix unquam critice judicari, ac ^{hac egre}
difficulter admodum medicamentorum ope, cu-
rari solebat: materies enim febrilis statim à morbi
initio in liquorem nervosum irrepens, ab ejus si-
nu ægre postea, & non nisi longo tempore exter-
minari potuit: quippe hic latex motu segni, in-
que valis obstruetis lente scaturiens, non uti *san-*
guis effervescentiam depurativam, sive fermenta-
tionem sponte concipit, neque medicamentorum
vires ad eum facile ac illibatae pertingunt; sed aut
aliis partibus prius impenduntur, aut si quidem he-
terogenea sunt, à cerebro incongruum quodvis
responente, prorsus excluduntur. Evidem ob hanc
tationem, quævis cerebri, & nervorum affectio-
nes, medicinæ velut opprobrium facientes, diffi-
cillime sanantur. Itaque in hac febre, si quando-
labes cerebro & nervoso generi impressa tolleretur,
vel tussis immanis cum sputo copioso, vel *tumo-*
res, & *abscessus* in collo succedebant: sc. mate-
ria morbifica, à sanguine resorpta, & rursus de-
posita, vel in *thoracem*, vel in *glandulas*, & *e-*
muntoria juxta cervicem consita. Cæterum hic
morbus consumacior extitit, quoniam & *sanguini*
nis dyscrasia non facile emendaretur: nam licet
ab initio latex ejus recrementis usque in liquorem
nervosum suffusis, minus ac inertius effervesce-
ret; postea tamen receptaculis hisce oppletis, &
facultia *morbifica*, ac insuper *materies nutritia*
partibus solidis alendis minime impensa, usque
in cruento *resides*, ipsum aggravabant; eique pro-
pter molesti hujus non miscibilis exclusionem,
effervescentiam, non secus ac in *febre hættica* asso-
let, aut fere *continuam*, aut subinde repetere a-
pram inducebant. Enimvero saepius observavi,
in hac febre, à jusculis avenaceis, decocto hor-
dei, alioque vietu tenuiori, non minus ebulli-
tionis in *sanguine* concitari, quam à jure car-
nium

nium consummato: nempe utrobique succus nutritius, è chylo in sanguinem suppeditatus, siquidem in nutritionis opus non impendebatur, velut quoddam heterogeneum, & non rite miscibile sanguini molestiam inferebat; atque ob hujus sui superflui particulas cum sero copiose amandatas, *urina valde crassa, rubicunda, & contentis plutina saturata* existebat: Etiam ob hanc rationem *alvus* plerunque *soluta* fuit, in quantum sanguis succo nutritio satur, minorem chyli portionem è visceribus exugebat, atque istius, quod ipsi inferebatur, partem intellectu reinfundebat, intemperies insuper febrilis tamdiu crux inhærebat, quia donec regimine animali restituto, nutritio rite peragreatur, materies ista superflua, in massâ sanguinea congerebatur.

Febris prædicta typum, ejusque Aetiologyam ideo fuisus tradidimus, quoniam idem morbus apud nostrates etiam aliis temporibus sporadicè increbuit: eo quippe nuper in hac urbe cuiuscumdam familiæ juniores successive omnes ægrorabant: quin & olim memini plures à tali febre laborasse. E variis, quæ prostant ab ea, quando epidemica fuit, ægrotantium historias & exemplis, libet hic unum aut alterum proponere.

I. *Juvenis robustus & floridus sub initium veris*
Observatio. *Anni 1661. sine causa evidenti ægrotans, absque calore aut siti intensis, cito debilis & quasi enervis, cum appetitu dejecto, & spirituum languore evasit. Remedia cathartica, antipyretica, digestiva, quin & antiscorbutica, aliaque variis generis, ex medicorum celebrium præscriptis, adhibita, nequicquam profuere: attamen æger usque languidus, cum febre lenta & vaga, pulsu celeri & debili, urina intense rubicunda, per sesquimensem decubuit: insuper ad summum marcorum redactus de vertigine, aurium tinnitu, & sonitus in capite velut fluctuatione conquestus est: Licet magno stupore afficeretur, tamen somni erat valde perturbati, ac interrupti, cum fabulatione*

ione delira. Post 40. dies, cum febris nondum declinabat, visum erat, sanguinis circiter $\frac{3}{4}$ iiiij. vel v. è venis sedalibus, hirudinum suè detraheret; hinc statim febris plutinum exacerbari cœpit: nam calor magis intensus, cum siti, vigiliis, & corporis jaëtatione fere continua, etiam lingua exicca & scabra evasit; dein brevi, *tussis molesta*, cum sputo copioso & decolori, successit: Huic *amygdalata* & *hordeata*, cum *bechicis* temperatis incoëtis, *aqua è latte*, cum *limacibus*, & *herbis* *thoracici* deltilata, *pulveres testacei*, *nitrum præparatum*, insuper *opiate* & *cardiacæ* sedulo exhibebantur; quibus tamen vix ullum juvamen conferrentibus, æger usque debilior factus erat: Cumque hoc ritu, supra bimæstre spatiū ægrotans, febrili intemperie, & *tussi* etiam indies in pejus euntibus, obicui approximari videretur, tandem diaphoresi sponte oborta, noctibus modo singulis, modo alternis sudore copioso perfundebatur, & exinde paulatim se melius habens, prædictis remediis deinceps usus, intra 6 hebdomadas integre convaluit.

Morbum hunc, donec plures eodem ritu ægrotasse cernerem, omnino febrem hæticam, cum tabida pulmonum diathes, suspicatus fueram: at tamen cum multi alii, tunc temporis, simili modo passim decumberent, hujuscè febris *Ætiologia*. *Eius* *Ætiologia*. qualis supra describitur, facile instituebam: nempe quod sanguis, propter anni intemperiem, & forsitan errata in viëtu, procatarxin vitiosam contraxerat; dein iste febiliter effervescentis, atque impuritates suas statim cerebro ingerens, ejusque adeo, & *nervosæ generis* succum irriguum deprivans, *affectus vertiginosos*, cum *stupore*, *spirituum languore*, & totius corporis *atrophia* inducebatur: quamdiu autem sanguis recrumenta sua è proprio sanguine, in cerebrum, ac appendicem nervosam transferebat, effervescentia febrilis blandius ac mitius peragebatur: Postea tamen, quando hæmorrhoidum apertio materiæ morbidicæ *ponitus*

perniciosa à cerebro avocarat; eadem primo intra massam sanguineam retenta febrem auxit; dein pulmonibus suffusa, tussim immanem cum sputo copioso excitavit: quatenus autem pulmonum catto, usque à putredine immunis persistit, quam primum colluvies serosa per uberiorem diaphoresin foras amandaretur, ægrotans tum à febre, tum à phthisi deplorata visa, incolumis evasit.

2.
Observa-
tio.

Interea dum iste decubuit, alium 12 circiter annos natum pari modo affectum invisi. Hic autem, cum primo accerseret, supra mensem ægrotans in sceleti marcorem redigebatur: porro vertigine, cum aurium tinnitu, & surditate, ac insuper, tussi violenta, cum sputo flavo, ac velut tabido afficiebatur: fuit pulsus celer, & debilis, urina rubicunda, & crassa, appetitus plutimum dejectus, spiritus ita languidi, ac vires prostratae, ut lecto absinere nequiret. Huic aquam è lacte cum limacibus & herbis temperatis destillatam sæpius in die propinavi: insuper decoctum aperitivum, quale in rachitide utilitatum est, vice potus ordinarii quotidie assumentum præcepi. Cujusmodi remediorum ope, intra mensis spatium, sanitati restituebatur. Hoc tempore ad plures alios eiususque ætatis, & sexus homines, eodem morbo tunc plane epidemico affectos, vocabat: nam iste per totas familias grassatus, non tantum in hac urbe, eiususque vicinia, sed in regionibus longe dissipatis, prout à medicis aliorum locorum incolis, audiui, increbuit. Plerique ab hac febre laborantes, modo alioqui essent sani, idoneo circa medicinam & dietam regimine usi, convalescebant: Illis sæpumero male cessit, qui aut senio fracti, aut invaletinaria cerebri & nervosæ generis constitutione prædicti fuerunt; cæterum non raro ægrotantium casus aëre periculosa subjiciebantur; quia Medici non statim à morbi initio, quinimo vix antequam hujus radices altiores jaciebantur, ipsaque meqendi occasio præterierat, accersi solebant.

Prōpterea namque hæc febris in viii cujusdam
prænobilis familia, inter natos ejus, affectionibus *Observa-*
cephalicis originaliter obnoxios, admodum fune-
tio.

sta evasit. Circa *æquinoctium vernalē*, puer in æ-
tate circiter undecim annorum ægrotare cœpit :
imp. imis absque calore, aut siti intensis, *appeti-*
tus dejectio & virium languor accesserant : Insuper,
vertigo fere continua molestabat, *cum* crebro
lipothymias metu, ut sœpius *animi deliquium* in-
stare putaverit. Huius ex mulieris cujusdam mini-
strantis consilio, clysteres quotidie injiciebantur :
dein cum ex lingua, orisque spurcitie, febris si-
gna manifesta apparerent, *Empirica* ista, die quin-
to *vomitorium* ex *infusione croci metallorum* pro-
pinabat, atque die septimo *pulvere cardiano* exhibi-
to, ægrotum stragulis coopertum ad sudandum
incitabat : vix cutis madefieri cœperat, quin statim
hic delire loquutus, de pileo suo in aquas delapsio
conquestus, mox *æwō* factus, intra quatuor
horas, dummodo egomet accerseret, ante adven-
tum expirabat.

Brevi posthac, sororem ejus ætate minorem,
idem morbus incessit; cuius tamen ægritudo, *Observa-*
quoniam tussi crebra, & humida stipata fuerat, *tio.*
primo tantum *frigoris susceptio* putabatur; verum
intra paucos dies, ista tussis plane *convulsiva*-
evasit: adeo ut inter tussiendum, diaphragmate sur-
sum elato, & cum systole repetita, ita aliquandiu
retento, stridor ingens, & velut suffocativus e-
deretur: deinde puellula hæc apertius febricitans,
ac de siti & calore conquesta, noctes insomnes,
cum insigni corporis agitatione ducebat, atque
propediem delire loquuta, uti prius frater ejus, de-
veste sua in aquas delapsa querebatur; cumque o-
mnia in pejus ruerint, motibus convulsivis, pri-
mo in artibus, mox in facie, & subinde in toto
corpore tentari cœpit: paroxysmi crebra vice,
nempe bis, aut ter intra horam repetentes, gra-
vissime urgebant, adeo ut misella hæc, intra
hyæthemi spatium, à quo affectiones spasmodi-

cæ graviores exortæ fuerint, spirituum animallium tenore penitus labefacto, fatum obierit. Dum paroxysmi convulsivi urgerent, pulsus erat plurimum inordinatus, ac sœpe intermitens, etiam vomitione crebra afficiebatur. Ad hanc invisendam, etiam sero nimis, sc. paulo ante obitum, accersitus, cum nihil vitæ prorogandæ contribuere potuisset, quantum licebat ex morte ejus, in prædiæli morbi *diagnosin* inquirere satagebam; proinde cadaveris dissecandi venia impetrata, symptomatum in hac febre præcipue urgentium rationes & vestigia clarius patebant.

Morbi dia- Itaque ventrem inferiorem primo aperiens, *gnosis è* viscera omnia in eo contenta satis sana & sarta te-*disecto ca-* ña inveni: Ventriculus, licet inani vomitione *davere in* crebro lacesitus, nihil præter liquorem nuper ore *vestigata.* ingeflum continebat: etenim neque in ipso, nec in appendice ejus *lumbrici*, aut *acres humores* (qui sœpe ejusmodi convulsionum causæ perhiberi solent) reperiebantur: intestina tenuia pluribus in locis mutuo involvebantur: nempe partis unius superficies convexa, in alterius concavam, tanquam in vaginam fuit intrusa, & alte recondita; quod quidem à viscerum istorum motibus convulsivis omnino contigisse arbitror: dum enim ob spasmum vehementem ab origine nervosa excitatum, fibræ oppositæ simul convulsæ, idem intestinum una in motus contrarios agerent, facile eveniat ut intestini ilei pars una sursum latâ, alterius deorsum raptæ, cavitatem incurreret.

Thorace aperto, pulmonum caro valde rubicunda, & velut crux suffusa, immo in quibusdam locis quasi livida, & fere nigra apparebat: ex eadem vibi discissâ ichor tenuis & spumosus exudabat. Certe hoc indicio constituit, materiem febrilem, sive serosæ sanguinis effervescentis impuricates illico *pulmonibus* impæctas, eorum poros & meatus adeo infervicisse, ut ipse sanguis, solito, & liberiori ejus circuitu præcluso, ibidem sta-

agnans , & extravasatus , inflammationem quam
excitat.

Nec minus clara mortbi hujus adeo funesti ve-
ligia in capite deteximus : nam calvariae olla a-
nuta , statim vasa meningas perreptantia , sanguine
plurimum turgescere conspiciebantur ; quasi
tota cruris masla , in capite aggereretur : ve-
nis enim circa viscera imi ac medii ventris sectis ,
ut disruptis , parum sanguinis effluxit : porro
nembranæ istæ , ubi cerebellum investiunt , at-
que altius instrata ipsum à cerebro dirimunt , san-
guine pluribus in locis extravasato suffusæ , co-
loce atro-purpureo insigniebantur ; ut minime du-
bitandum esset , quin *phlogosis* , sive *inflammatio*
illic circumcirca excitata , *convulsionum* adeo a-
trociter infestantium causa fuerit. Integumentis
hisce ablatis , cerebri substantia prorsus madida ,
& humore aquoso supra modum irrigata videba-
tur : quinimo ejus cortice exempto , ventriculi
omnes aqua limpida erant repleti ; cujusmodi pel-
lucidi liquoris , plusquam libræ semissimæ eximere
sicut.

Ex his *phænomenis* prædictæ febris *pathologia* *Prædictæ*
facile colligiur: Nempe in hac ægrotante , sicut febris pa-
netiam in pletisque aliis , sanguis febriliter efferve-
scens , statim recrumenta sua tum in *pulmones* ,
tum in *cerebrum* deponebat ; quare serofæ collu-
vies utriusque compagem illico inundabat ; dein
propriæ sanguis , & hic & illic à debita *circula-
tione* præpeditus , circa partium affetarum confini-
a plurimum coacervari , demum stagnare , &
quasi *phlogosin* inferre ceperit : hinc ob serum in
pulmonibus copiose aggestum , & calore assatum ,
tussis molesta , cum sputo crasso & decolori , ple-
runque isti morbo supervenit ; atque ob similem
affectionem intra eum & aliam excitatam , *vertigo* ,
scotomia , *stupor* , aliave pathemata cephalica , la-
borantes fere constanter incessabant : Cujusmodi
affectus in hac puellula ac in fratre ejus , propter
cerebri constitutionem in utroque prius invaleu-
dina-

dinariam, graviores facti in *apoplexiam* terminabantur. In promptu hic esset plures alias ab hac febre tunc temporis ægrotantium, historias proponere; verum ex his modo citatis morbi prædicti typus satis innotescat: Quoniam vero *eadem febris* quosdam prædispositos, fere quotannis incessit, & propter malam anni constitutionem forsitan aliquando posthæc *epidemica* evadet, ex re fore videtur, circa *curationem* ejus methodum quandam adumbrare.

Methodus De qua, imprimis annotetur, in hac febre *therapeuti-criticos*, prout in *synocho vulgari*, nequaquam obseruandos esse: etenim sanguis, quamprimum effervescente incipit, materia mortificæ, partem adhuc crudam, ac minime subactam, è comple-xu suo statim *capiti*, aut *thoraci* suffundit: Quapropter incassum esset expectare, ut sanguis particulas heterogeneas, in massa sua ad plenitudinem congeri sinat; dein ut *efflorescentia* statim temporum intervallis oborta, easdem subtilitas foras excernat. Quinimo iste effervescentis, haud magno, & aperto incendio gliscit; verum instar ignis cespitibus cooperti, fumum sive halitum madidum, potius quam flammarum emitit: ita tamen ut exinde propter *succum nervosum*, statim in crasi depravatum, & non raro ob pulmones materia tabifica infarctos, symptomata aut *convulsiva* aut *phthisica* in toto morbi decursu, præcipue urgerent.

Initio morbi sanguis *Intentiones curativas* juxta varia *morbi tempora*, & *symptomatum* præcipue urgentium diversitates *mittendus*, designare oportebit. Circa febris hujus initium, *sanguinis missio* fere omnibus convenire videbatur: Hoc remedii genus saepe in parvulis cum fructu expertus sum: Quippe hoc modo, tenuis massa tacite ac cooperante effervescenti, fuliginesque suas in partes nobiliores obrudenti, *spiraculum* quasi aliud aperitur, proindeque efforescentia ejus impuræ, à *cerebro* & *pulmonibus* avocantur: quanquam igitur hæc febris *mali moris* aliqua-

quatenus maligna audiat, attamen in quantum sanguis haud statim coagulari, sed fundi nimis, & serositates suas in partes nobiliores, nempe cerebrum, & pulmones suggestere aptus fuerit, idcirco phlebotomia, modo in principio morbi celebretur, fere nulli non convenit.

Propter eandem juvaminis rationem, medica- *Emetica & menta cathartica*, ac in primis *vomitoria*, statim *cathartica* à morbi principio adhibentur; hæc enim non modo coctionis viscera evacuant, adeoque morbi fomitem primum, & quasi originalem subducunt, verum insuper à sanguine serositates emulgent, adeoque purgamenta ejus potius in *stomachum* & *intestina*, quam in *caput* aut *pulmones* suggesti faciunt. Porro ab *emetis*, in quantum glandulæ lymphæductuum exceptrices, cum succus magna vellicantur, succi nervosi superfluitates, ne cerebrum, ejusque appendicem male afficiant, in viscera inferiora exprimuntur: etiam in hunc finem, crebro *enematum* usu, alvus continuo soluta teneatur. Interea tamen dum sanguis, hujus morbi labe inquinatus, *cerebro*, aut *præcordiū* malum minatur, haud tuum erit, aut *diaphoreticis*, aut *diureticis*, aut etiam *catharticis* fortioribus quidpiam moliri: hujusmodi enim *pharmaca*, quatenus sanguinem valde fundunt, & serositates ejus in exitus apertiores adiungunt, recrementa quævis à cruxis massâ abscedere apta, *cerebro*, aut *pulmonibus*, si quando debilioris sint constitutionis, facile obtrudunt: Ita in juvene supra citato, sudore intempestive citato *aperitæ* supervenit: Novi etiam in morbida pulmonum diathesi *sudorifica*, non secus ac *chalybeata*, tabem intulisse.

Itaque phlebotomia, & si opus fuerit, *vomitione*, aut *catharsi*, sc. altera, aut utraque mox ab initio morbi celebratis, cæteræ intentiones erunt, sanguinis serositates morbificas, in *caput* & *thoracem* exundare aptas, avocare, perque alias evacuationum vias leniter derivare, & foras

Vesicatoria. excernere. In hunc finem vesicatoria circa nucham, aut parotidas, juxta alas, aut inguina, circa femora, aut suras, sc. modo in hac parte, modo in ista applicari debent; nimis ut ulcuscula hic illic excitata, & continuo manantia, serum particulis heterogeneis & morbidis imbutum copiose profundant.

Diuretica. Cæterum remedia serum in renes & vias urinarias blande ducentia, sèpissime cum fructu adhibentur: in hanc rem *Apozemata*, & *Julapia* diuretica juxta formulas sequentes instituantur.

Apozema diureticum. Rx. Radicum scorzonerae, chærefolii, graminis, eryngii condit. an. 3 vj. pomum j. incisum, folior. pimpinella, Ulmaria an. M. j. passular. 3 j. B. C. Cervi usi 3 ij. incis. & contus. coquuntur igne claro in aq. fontana lib. iiiij. ad tertie partis consumptiæ, colatura clara lib. ij. adde syrapi acerostatis citri, aut violar. 3 ij. salis prunellæ 3 j. B. f. Apozema. Dosis 3 iiiij. ad vj. ter in die.

Emulſio. Vel colatura ista superaffundatur amygdalar. dulcium ex corticatar. no. 15. & 4. sem. frigid. an. 3 j. contusis. s. a. fiat Emulſio.

Julapium. Rx. Aq. Dracontii, cerasor. nigror. an. 3 iiiij. scordii compositi 3 ij. Theriacalis 3 j. B. syr. Caryophyllor. 3 ij. sp. vitrioligtt. xij. f. *Julapium*.

Pulvis. Sal Prunella sapis in die ad 3 B. vel 3 ij. propinetur in cerevisia tenui, vel sero lactis.

Blande diaphoretica. Torro in hac febre medicamenta blande diaphoretica, ejusmodi imprimis, quæ spiritus animales restaurant, eosque copula quavis heterogenea vindicant, egregii sunt usus: quare aut margaritarum pulvis, aut spiritus C. Cervi, vel sanguinis in modica dosis in die, sc. mane & vesperi, exhibeantur.

Enemata. Enemata quolibet fere die injiciantur, & si opportunum videatur, pharmacia leniter solutiva, semel aut bis in septimana repetatur.

Vitium. Viatus non nisi tenuis, qualis nimis in aliis febribus assölet, instituantur, carne, aut brodio ejus penitus interdictis, solum jusculis avenaceis, aut

aut hordeaceis æger vescatur, potius sit cerevisia tenuis, aut seri lactis.

Quod si non obstante *περιπλακέσ* quavis medica, materies morbifica *cerebrum*, aut *pulmones*, vel simul utrumque occuparit, ita ut *functionis animalis deliquum & inordinatio*, aut etiam *tussis violenta* inguerint; considerare oportebit, quid in utrolibet morbi statu, in conditionem malam ad hunc modum evecta, agendum fuerit, tunc autem *indications curativa* respicere debent *stuporem*, aut *insaniam*, aut *tussim*: atque demum, si morbo in declinatione positio, hæc symptomata remittent, contra *Atrophiam*, velut *ultimum hujus febris propugnaculum* remedia appropriata adhibeantur.

1. Itaque si *materia morbifica*, uti crebro assolet, *cerebro illata*, *stuporem*, aut *affectus soporos intulerit*, remedia ipsam alio deducentia, & quoquomodo à capite derivantia, insuper quæ spiritus animales exuscitant, & copulam impuram exuunt, sedulo administrari debent. Quare in hoc casu exterius *Episipasticorum* usus plurimum augeatur, *spiritus C. Cervi* fere sexta qualibet hora, in dosi paulo majori exhibetur, sanguis adhuc amplius è *venis jugularibus*, *salvatella*, aut etiam ex *venis sedalibus* hirudinum suctu detrahatur. Si *affectus minime remittit*, *capillitio derafo*, *fotis emollientes* capiti sèpius applicentur: porro *cucurbita*, *emplastrum*, & *cataplasma* plantis pedum admovenda, aliique administrationum modi, quales pro *stupore* curando vulgo indicantur, adhiberi debent: pariter, si malæ, aut nulli hujus febris *crisis*, *phrenes*, aut *mania* supervenit, remedia in istis affectibus appropriata usurpentur.

2. Sin vero, cum, vel sine hujusmodi plaga *In tussi capiti illata*, etiam *pulmones* morbi noxam luunt, ita ut ægrotantes, neendum febre immunes, cum *tussi molesta*, *sputo copioso & crassio*, non raro item *discolori*, in *tabem*, sive *phthisin* incidisse videantur,

tur, medicamenta in hujusmodi affectibus communiter indicata, satis convenient, quare decocta pectoralia, Ecclegmata, syrapi, aqua lactis, & limacum destillata, aliaque hujus farinæ remedia diligenter usurpari debent, quorum formulæ in casibus supra descriptis reperiuntur.

Hactenus febrem continuam, maxima ex parte convulsivam, atque ex succi nervosi non minus quam sanguinis vitio oriundam descripsimus. Insuper hic subest morbi, febris intermittentis typum referentis, atque in succo nervoso potissimum radicati exemplum proponere; cuiusmodi affectus, siquidem oppido rari, atque ad pathologiam spasmodicam rite pertinentis natura ex sequenti historia elucesceret.

*Observatio
oppido ra-
tæ.*

Mulier lecitissima, tenera admodum, atque cerebri & nervosi generis constitutione imbecilliori prædita, proindeque affectibus spasmodicis valde obnoxia, postquam utero conceperat, circa quartum gravitationis mensem, à frigore suscepto paroxysmis asthmaticis, insuper crebris spirituum deliquis gravissime affligebatur: Verum ab hujusmodi pathematis remediorum sale volatili prædictorum usu intra binas septimanæ convaluit; atamen deinceps post sesquimensem affectio insolita & plane admiranda hanc dominam incessit.

Quodam mane, post somnum ea nocte minus tranquillum evigilans, in toto corpore levem rigorem, tanquam urgente febris tertiana paroxysmo patitur; succedunt crebra oscitationes & pandiculationes, cum frequenti vomendinixu: dein urina, quæ modo fuit citrina cum hypostasi laudabili, pallida & aquosa evadit, & crebra vice, sc. fere quovis horæ minuto exercitunt: porro circa lumbos & hypochondria, aliisque in locis dolores cum spasmis levioribus hic illuc transcurrentes excitantur: Cuiusmodi symptomata plane spasmodica, cum crebro urinæ limpide mihi à mane fere ad vesperam persistunt; quo temporis spatio, lotii quantitas ingens, nempe triplex ad minus supra liquorem

rem assumptum redditur; interim nec calor intendantur, nec sitis urget, neque pulsus augetur: *vesperi* affectus prædicti cessant, atque *urina rufus citrina*, ac *modica* evadit; tota insuper nocte somno moderato fruitur; dein mane sequenti juxta *eandem horam* *redit paroxysmus*, simili protus *symptomatum* apparatu stipatus, & quotidie *eandem oīnnino* *tragoediam* peragit.

Hanc Dominam, postquam per *duodecem dies* *Ejus* *Etiologia*.

hoc titu ægrotarat, invisens, prædicti *casus* *hujusmodi* *Etiologiam* instituo: Nempe quod *morbus* iste in *nervo* *genere* *potissimum* *radicatus*, ab *humoris* *partes* *nerveas* *irrigantibus* *effervescentia* & *fluore* *dependeat*: *Enimvero* *suspicari* licet hunc *laticem* à *sanguine*, propter *catamenia* *suppressa*, *degeneri* *facto*, in *cerebrum*, & *nervosum* *genus* *diffusum*, plus *debito* *acrem* ac *serosum*, *proindeque* *partibus* *continentibus* *incongruum* *evadere*: *quare à somno nocturno* ad *plenitudinem* *aggressus*, *eas* propter *sui* *expulsionem* *ubique* in *corrugationes*, *contractionesque* *irritat*: *hinc* in *toto* *corpore* *rigores*, *pandiculationes*, *oscitatio* *crebra*, & *dolores* *vagi* *excitati*: *porro à partibus* *solidis* *hoc modo* *contrattu* & *concussis* *non* *tantum* *liquor* *nervosus*, *sed* *etiam* *nutritius* *partibus* *solidis* *ubique* *appositus*, *ne* *cedum* *vero* *assimilatus* *extinguitur*: *ac* *dein* *uterque* *latex* *receptaculis* *suis* *exterminatus*, & *per lymphaductus* *aut* *venas* *exceptus*, *masfæ* *sanguineæ* *redditur*: *è* *cujus* *sinu* *priusquam* *ab eo* *tineturam* *lixivialem* *acquirat*, *per renes* *denuo* *secretus* *urinam* *limpidam* & *copiosam* *constituit*: *quod autem* *affectus* *isti* *periodos* *adeo exaltas* *observant*, *ratio* *est*, *quia* *latex* *nervosus* *inæquali* *dimenso* *suppeditatus*, *stato* *quotidie* *tempore* *ad* *turgescentiæ* *plenitudinem* *assurgit*: *propterea* *item* *utina* *ante* & *post* *paroxysmum* *concolta* & *citrina* *apparet*, *quia* *tunc* *materna* *ejus* *tantum* *è* *sanguinis* *sero* *constat*: *postea* *durante* *accessione* *spasmis* & *humor* *limpidus* à *partibus* *nerveis* & *solidis* *excusius*, & *sanguinem*

cito trajiciens, lotii quantitatem & colorem alterat. Huic gravidæ phlebotomiam ac insuper pulvrem è corallo, margaritis, ebore, aliisque cardiacis compositum in liquore appropriato ter in die sumendum præscripsi; mane & vesperi cepit tinctura antimonii (cujus effectum in nimio urinæ profluvio singularem aliquoties expertus sum) gtt. 12. Horum usu intra breve tempus symptoma omnia remittebant.

CAPUT IX.

De spasmis universalibus, qui propter succi nervosi diathesin scorbuticam excitari solent.

HAECENUS de spasmis universalibus per totum genus nervosum diffusis, qui febribus superveniunt; ac speciatim de convolutionibus, quæ in febre maligna helvetica vulgo dicta, excitari solent. Restat adhuc (quod tertio erat propositum) ostendere, quo ritu, & quibus de causis, spasmis universales, absque veneno, aut miasmate febrili, propter succi nervosi dyscrasiam scorbuticam, aut alias vitiosam inducuntur. Enimvero liquor, tum nervos, tum partes nerveas irrigans, interdum à crassi naturali ac idonea desciscens particulis heterogeneis & explosivis in tantum refertur, ut spiritus animales, copulam incongruam, fibram etiabimur ubi viscerescentem, admittentes, in continuos velut crepitus, sive explosiones convulsivas irritentur: cujusmodi spirituum affectiones, aut sunt *Harum due species, sc. discreta & connexa.* multæpartes corporis, simul totidem spasmis sibi propriis, afficiuntur, qui se invicem successive non excipiunt, sed in eodem musculo aut membro ubi incipiunt, terminantur: quo ritu novi quosdam ægrotantes, quibus musculi & tendines simul

simul omnes in toto corpore totidem distinctis convulsionibus perpetuo subsilirent. Vel secundo *affectiones convulsiva* quæ in toto genere nervoso simul excitantur, sunt *continua*, sive *connexæ*, quæ perpetua quadam vicissitudine inter se continuatae invicem succedunt; in quantum membrorum fere omnium, motus inordinati sese mutuo excipientes, ab una parte exorsæ, mox in alias transeunt. Ita nimirum *Horstius* refert puellam *motibus convulsivis* obnoxiam, cuius non tantum membra, & artus in diversimodas flexiones, ac distorsiones urgebantur, verum insuper illa, tanquam malo spiritu agitata, eodem loco stare impotens, in hypocauſto hinc inde discurrere, & saltare usque necesse habuit; neque ulla vi, aut *increpatione* detineri potuit, quo minus hinc inde cursitaret, se modo in pedes conjiceret, modo alias se impetuose jaſtitaret; nam si vel paululum tantum subſttere conaretur, statim *præcordia* gravissime affligebantur. Quare præsentis instituti res est in *utrinque affectionis convulsiva*, nempe tum *illius* quæ per *tendinum* & *musculorum* una *plurium* *subſultus*, tum *hujus*, quæ per *membrorum*, aut *totius corporis* *œſtra* & *inquietudines* peragitur, *naturam*, & *causas* paulo exactius inquire: exinde ut constet qualis *medendi methodus* in utroque casu adhiberi debeat.

1. Quod itaque spectat ad *speciem priorem*, facile occurrit ejusmodi affectus non simplices, sed *convulſio-complicatos* esse, nimirum ex *ſpasmo* & *paralyſi*: *nis intercisa natura.* Nam licet musculi, & tendines motibus convulsivis perpetuo urgentur, tamen ægrotantes nerves facti, membra quævis, aut totum corpus strenue movere nequeunt; quinimmo his pathematis, dolores per singulos artus æque diffusi adjunguntur. Hinc inferre liceat, spiritus animales *copula multiplici*, sc. *particulis* tum *explosivis* tum *narcoticis*, tum etiam aliquatenus *irritativis* imbui: adeo ut quamvis semper onusli, *explosiones* ineunt, tamen nec plures simul, ob *particulas alias* *alius generis*.

interjectas, nec quidem ulli expedite ac vegete exploduntur; quare impetus motivus haud longe pergit, sed brevis usque & interruptus existit: Res fere simili modo haberet, ac cum *pulvis nitratu*s humore limoso subactus ignitur: quippe non tota simul massa cum fragore eliditur, nec unus acervus illico aliud accedit, sed pauca tantum grana, eaque successive, sc. alia aliquandiu post alia, cum exiguis crepitibus exploduntur: pariter & *liquor nervosus*, *particulis spasmodicis* quæ spiritibus usque accrescunt, per totum referuntur; in quantum vero quædam *narcotica*, aliæque *dolorifica* illis admiscentur, priorum *vix elatistica*, ut ut perennis, & valde diffusa, tamen multum refringitur, ac ubique interciditur.

Observatio. Pro illustranda hujusmodi affectione *cora opacæ* & *intercisa*, libet hic *generosæ* cuiusdam in hac vicinia nuper degentis, casum maxime notabilem describere; cui quidem plane stupendo vix medicorum scripta, aut observationes ullæ patem suggerunt. *Vir Illustrissimus* quem refero parentibus, proavisque aut cerebri, aut nervorum dispositio- ni alias morbidæ obnoxii oriundi, circa ætatis suæ *ægriulus* seminii istius *vix opacæ* fructus luere coepit: primo enim attuum debilitate, stupore, & spasmodis levioribus tentati solebat, cujuimodi affectibus cum diu laborasset, demum curationis gratia *Bathoniam* adiens, *thermis* calidioribus nimis crebro usus, vice remedii, tantam morbi exacerbationem retulit, ut ab isto tempore praedita symptomata non amplius per vices, sed fere constanter urgerent; nimirum singulos artus, imo quamvis partem corporis motus convulsivi, & tensiones dolorifica incessanter exercebant, ita ut musculi simul omnes subsultibus repetitis perpetuo convellerentur, idque non sine insigni cruciato; cuius unica sedandi ratio in hoc sita erat, ut corpus modo totum, modo aliqua ejus *membra*, motu locali perpetim exercearentur; quamdiu enim evigilabat, in lecto vel sedili agitari, aut in

in curru vehi , aut membra comprimi vel fricari
necesse habuit ; in quem finem illi parabantur ca-
thedrae & lecti cum basi arcuata , ut sunt puer-
rum incunabula , in quibus cum decumberet vel
erectus federet , huc illuc , motu versatili , con-
tinuo agitaretur ; quod si fieret , immanni dolore ,
& muscularum tensionibus atrocioribus infesta-
batur : Hujusmodi diurnam affectionis spasmodi-
ca molestiam tempore nocturno , & statim à somno
symptomata longe graviora exceperat : nam recens
expergefacto , illico totum corpus horrescere ,
musculi tensionibus dolorificis plurimum exerce-
ri , singuli artus , velut instanti mortis agone , sudore
squalido perfundi solebant ; qui in tantum
corrosivus erat , ut instar *aqua fortis* , lintea , ni
statim abluerentur , cito exederet , & corrumperet .
Æger durante hoc conflictu , sudores inter &
horrores per plures horas torquebatur , donec pe-
nitus desfatigato somnus obrepens levamen aliquod
afferret ; quod si paroxysmo ingruente protinus
è lecto excitaretur , melius habuit , adeoque solita-
m affe^tus ferociam præcavebat ; idcirco quam-
primum à somno expurgiceretur , licet hoc intra
horæ semissem contingenteret , illico ut torturam e-
vaderet , domesticis ascitis , statim lecto exime-
batur : quantum ad appetitum satis valens , abs-
que nausea comedebat , neque à comedis sto-
machus turbabatur ; s^æpe tamen de *cardialgia*
querebatur , ac interdum *sputatio molesta* , cum
fætore oris , velut ab assumpto *mercurio* , per plu-
res dies eum exercuit . Calidiora quævis , tum ali-
menta , tum pharmaca constitutioni ejus minime
congruebant ; vinum , aut cerevisiam generosio-
rem ne pitissare audebat . Primis aggreditionis suæ
annis ad conspectum ignis horrescet , postea im-
becillior factus , licet urgente bruma prope focum
sedere renuebat ; urina semper fuit citrini colotis ,
quæ si in vase fistili supra prunas evaporaretur ,
foeculentia^æ salinæ , supra dimidium liquoris , in
fundo residuebant ; alvus continuo astricta , nisi à

pharmaco, aut enemate irritata sarcinam nunquam depositus. Quinimo præter motus convulsivos *paralysis spuria* totius corporis membra quævis occupabat, nec enim manus attollere, aut pedes gressu acceſſare potuit, lingua vacillans verba non nisi imperfeta protulit, interdum vero cum ex occasione gaudio repentina gestiret animus, sp̄asitibus, & robore mire exultatis, è cathedra subito surgere, & sine alterius ope, recta incedere, & salire valebat. quod tamen intervallum, vix horæ minutum durabat, quin membra denuo vacillarent, & solito languore & tremore afficerentur. Cum supra duodecim annos Dominus insignis ad hunc modum ægrotabat, Medicorum in tota Anglia maxime celebrium consilia adhibuit, & remedia quamplurima, ac fere nullius non generis tentavit, sc. *antiparalytica*, *antiscorbutica*, *diatas exiccantes*, *sudoriferas*, *purgantia*, *cauteria*, *balnea*, *linimenta*, quin & *salivationem* bis expertus est, verum nulla ejusmodi medendi methodo sanari potuit, quare dimissa penitus curationis spe, per septem posteriores vitæ suæ annos, tantum remedia, quædam symptomata præcipua respicientia usurpavit; sc. ter in septimana, medicamentum solutivum, ex *senna* & *rhubarbo*, cum correctivis, in forma modo *syrupi*, modo *extracti* cepit; opiate ex conservis & speciebus temperatis dosin, qualibet nocte sumere solebat: porro *Julapium* pro data occasione, cum spiritus facicerent, sumendum præsto habuit, insuper *cerevisiam avenaceam*, herbis temperatis & diureticis alteratam, continuo bibebat. Horum usū septem ut minus annos, sine magna in pejus alteratione, transegit; tandem ingravescente *senio*, simul ac *morbo*, spasmorum paroxysmi atrociores, non ut prius, somno peracto, sed quamprimum lecto incalesceret, ipsum invaserunt, ut necessè habuerit, lecto suo omnino abstinere, atque vestimenta raro, nisi ut linteal mutarentur, exueret: hinc transpiratione impedita, rectementa ferosa,

rosa , aliaque evaporari solita , in pulmones defiebantur , quæ primo respirationem crebram , postea affectionem asthmaticam , ac denique tabem lethalem intulere .

Si prædictorum affectuum rationes inquirantur , Symptoma-
obvium erit , universa hæc mala à prava cerebri , tum preci-
& nervosi generis constitutione , ac immediatius fun-
ci istas partes irrigantibus dyscrasiam , ac vitio deduci- tum urgen-
cere . Nam cum liquor iste , in quo spiritus ani- tum ra-
males scaturiunt , quoad temperiem summe acris ,
& instar aquæ stygiæ corrosivus eset & quoad
mixtionem particulatum narcoticum , tum explosio-
nem referciebatur ; haud mirum est , propterea spiritu-
spiritus plurimum onustos , proindeque à debita ex-
pansione cohibus , ubique in minutis explosio-
nes , seu velut crepitus urget , quin & corpora
continet , à debita tensitate , & robore exolu-
ta , etiam in corrugationes dolorificas continuo-
ritati .

Affectiones istæ spasmatica , mox à somno a- Exacerba-
crius infestabant , quoniā calor lecti heteroge- tio mox à
neas succi nervosi particulas exuscitat , easque ra- somno unde
refaciens velut in explosiones adigit ; tum etiam processit .

quia partes nervosa in somno succum suum , ac
cum eo simul allatae materiæ morbifica penum u-
beriorem , inbibunt ; quibus ad plenitudinem fa-
turae , primo vigilationis instanti , protinus quod
molestem est excutere mituntur . Propter hanc ra-
tionem , obseruare est scorbuticorum dolores , &
asthmaticorum paroxysmos à lecti calore , atque à
somno plurimum ingravescere ; ideo statim lecto
eximi , ut his , ita ægrotu nostro levamen con-
ferre solebat : Quod autem molestia à continuis Cur motu
musculorum subsultibus , & tensionibus dolorifi- sedatur.

cis excitata corporis , aut membrorum motu lo-
cali aliquatenus sedaretur , ratio est quia spiritus
animales , dummodo in actiones diversas ab extra
coguntur , inordinationes quasvis ab intra susci-
tatas remittunt : etenim ut in dolore & pruritu ,
qui leviores sunt spasm ; partem affectum com-

primere, fricare, aut scalpere juvat, ita musculorum, ac tendinum motus convulsivi, à totius corporis, aut membrorum agitatione inordinata aliquatenus placantur.

*Ptyalysmis-
ratio.*

Quod spectat ad *ptyalismum*, sive copiosam oris sputationem, cum factore anhelitus, quæ incertis intervallis redire solita est; suspicari est, eam forte à mercurio clanculum aliquando exhibito processisse; quanquam & multos viderim affectibus tum convulsivis, tum scorbuticis laborantes, quibus hujusmodi perpetua sputi ex ore defluxio, circa omnem Mercurii suspicionem, molesta fuit; nonnullos etiam (ut mox infra dicetur) quibus salivatio superveniens (materia explosiva ad hunc modum critice evacuata) morbum solvit: porro verisimile est, hunc affectum à meritis succi nervosi incrementis producendum fuisse, *ductusque salivales*, cum plures & satis patentes fuerint, superfluitates à nervis, æque ac arteriis in glandulis copiose depositas excipere, & foras convehere.

*Cur æger
hic indu-
cias quas-
dam obti-
nuit.*

Quoad lucida intervalla quibus æger inducias quasdam, licet breves, mitigata quasi morbi ferocia, obtinere solebat; ut quem modo ægritudo cathedræ alligabat, derepente exilire, & circumcirca deambulare potuerit; insperato tamen atque evanido hoc robore, mox iterum in pristinum languorem desinente: Dico ejusmodi motus naturæ laborantis, & sub gravi onere prostratæ, fortiores quosdam nixus, & ultimos conatus esse, quibus sc. ad momentum temporis se recolilit, & quasi morbi jugum excutere tentat; verum quia huic certamini diu sustinendo imparsit, denuo statim relabitur, & pristinæ succumbit sarcinæ. Profecto mirum est quantum supernaturæ vires, ira ac timor, aliæque animi passiones quædam, nervosum genus intendant, atque impetus plane stupendos edere cogant: sunt vero exiguae tantum durationis hæc *conatum prodigia*.

De-

Designata ad hunc modum *morbi* prædicti *cau-
sa conjuncta*, & *symptomatum* præcipue *urgen-
tium* *rationibus* *ostensis*; adhuc inquirendum re-
stat, circa causam περιγραφής, nempe ob quas
περιστοι *sucus nervosus* ita degener factus, pri-
mo *paralyſin*, ac deinde *musculorum* omnium
subfultus, sive *spasmos* intestinos intulerit: porro
explicare oportet, quamobrem morbi hujus fru-
ctus paulatim accrescentes, *thermarum* *usu* tam
cito ad maturitatem pervenerint, item quare *agri-
tudo* ista nullis remediis cedens, *incurabilis* exti-
terat.

Quoad prius, dicendum esse videtur, quod *æ-
grotans* parentibus, qui morbis *cephalicis* gravi-
ter obnoxii fuerunt, oriundus, malam *cerebri* *causæ*
& *nervosæ* *generis* *constitutionem* originaliter con-
traxerat, adeo ut intra sextum *ætatis* suæ *lustrum*
paralyſis *spuria* *laborare* inceperit; dein cum pro-
cata rxi huic *hæreditaria* *causa* *evidentes* sanguini,
& humoribus majorem indies labem affigentes
accederent, (erant enim varii casus atque infortu-
nia quæ viro eximio mœstitione & melancholiæ
continuo intulere) propterea quidem *liquor ner-
vosus* *sale* *fixo*, & *scorbutico* supra modum imbu-
tus, instar *aqua fortis*, aut *stagmatis* *vitrioli*,
summe *acris*, & *irritativus* evalit; proindeque
spiritus, & *corpora* eos continentia, non secus
ac prædicti liquores lumbricis suffusi, in corruga-
tiones, & contracturas spastodicas continuo
incitaverit.

Quod autem hic *morbus*, primo sensim accre-
scens *thermarum* *calidiorum* *usu*, in statum longe
deteriorem cito evadetur, ratio facile patet; ex-
perientia enim constat *balnea calida*, & *sulphurea*
in corpore humano, *salinas*, aliasque *morbidas*,
quæ intra viscera, aut humores scatent, particu-
las, plurimum exaltare, & cito ad *æruginosus*
perducere; eas sc. exagitando efferationes redde-
re, è primis viis in sanguinem, & exinde in ce-
rebrum & *nervosum* genus urgere, quinimo prius
Cur affe-
tus hic
therma-
rum usu
ingraue-
scet.

secretas & otiosas conjungere , ac in Σύμωνι quandam incitare : quare qui aut *arthritidi* , aut *calculo* hereditario obnoxii , istorum affectuum paroxysmos nondum perpepsi fuerunt , à *thermarum* usu sapissime alterutrius morbi fructus in se statim maturari sentiunt : Cum itaque in hoc *agrotante* & *sanguis* , & liquor *cerebrum nervosum* irrigans particulatum narcoticis , tum *spasmodicus* imbuuerentur : quin & à *crassi dulci* , & *balsamica* , iste versus *salsum* , atque hic in *acetosum* , & *stigmatis vitriolici* æmulum degenerarent , tantum abfuit *aquarum calidarum mineralium usus* ab auxilio ferendo contra hæc mala , ut propterea statim , omnia plurimum exacerbarentur : arque *morbus* ab humoribus , quoad *temperiem* & *muteturam* ita depravatis procedens , nullis uspiam remedii curari potuerit ; nihilo facilius sc. quam *acetum* in *vinum* reducatur .

Cum Illusterrimi hujus viri à *phthisi* demum extinti *cadaver aperuissim* , pauca admodum ejusmodi gravissimorum pathematum *vestigia* detersere licebat . Hinc ut constet , *paralytic* & *spasmodum* non tam à *crassa* & *copiosa* materia , aliæ cubi in *minoris* congesta , quam à *mala spirituum animalium* , qui subtilissimi ac *invisibiles* sunt , affectione pendere . Quæ circa hujus *anatomem* notatu digna occurrebant , paucis exponam .

*In dissecto
cadavere
notatu di-
gna.*

Abdomine aperto omentum (prout in plenis que à *tabe* , aliisque morbis chronicis interemptis assolet) putridum erat , & fere consumptum . Interim *ventriculus* , *intestina* , *pancreas* , & *mesenterium* satis recte habuerunt ; sc. *membranae* erant firmæ , bene coloratae , & *abscessu* quovis aut *tu-* *more* *scirrhoso* liberæ : *intestinis* majoribus excre-*scentia* quædam *carnea* , instar auricularum muris adnasebantur ; hujusmodi cum plurimæ fuerint , ex utroque *intestinorum* *coli* , & *recti* latere , ad certa quasi *stadia* , instar ramorum arboris , gemellæ prodibant : Simile quiddam in *tabido* olim reperi : Hujus ratio videtur esse , quod in *phthisicis* nutti-

nutritio (licet circa partes solidiores & exteriiores deficiat, aliquando tamen) interius prope succi nutritii fontes plus debito perficitur, proinde ut *epiphyses nonnaturales*, & superfluæ ex crescant.

Lien, qui semper pessime audierat, & à plerisque medicis, velut *scorbuti*, & cæterorum omnium afeœdum *causa principalis* damnatus fuerat, prorsus insons, & quavis culpa immunis apparerebat: nam prout in maxime sanis observamus, fuit *subatri coloris, mollis, & superficie aequalis, obstructione, aut scirrho* quovis liber, *fibris, & vasis* satis *distinctis, & firmis* prædictus: è compage ejus dissecta, sanguis nigricans effusit.

Hepar (quod equidem mirari subest) mediocriter se habuit, nec à tam gravi & diuurna ægrotatione solito durius, aut *scirrhosum*, aut *tuberculatum* obſitum evaserat, erat tantum grandius, & coloris nonnihil obfuscus.

Renes, licet *calculo* ac *ulcere* quovis immunes, tamen culpa non vacabant: nam in medio dextri renis *cavitas* ingens à *pelvi* distincta, eoque multo amplior, aqua limpida impleta, conspiciebatur: talem in *hydropicis* sæpen numero compri: Atque hæc quidem fortasse ex sero in renem istum deposito, quod haud facile per meatus, & poros ejus percolaretur, orta est; quippe serum inibi subsistens, ab initio specum sibi exiguum procurerat, qui sensim postea dilatabantur, cumque ob hanc rationem seri secretio, & per ureterem exitus aliquatenus præpedirentur, latex ejus in sanguinem restagnans, capiti noxam graviorem intulit, quod quidem eo magis suspicari fas erat, quia *ren* etiam *sinister* valde extenuatus, & *absemptus*, plures *hydatidas*, & cavitates aqua limpida repletas continebat.

Pulmones sterni, & costis, & diaphragmati unde quaque adnati, sine ulla fere distinctione lobi- rum, una tantum compages carnis spongiosæ, pu-

puuidæ, & materia ichorosa per totum infarctæ videbantur. Proculdubio agrotans hoc malum non ita pridem contraxerat, sc. cum nullo corporis exercitio defungi, nec intra lectum, ut libe-
rius perspiraret, comimorari potuerit, sanguinis
fæculentia, & recrementa, quæ per cutim evapo-
rare solita sunt, in pulmones deposita, in causa e-
rare quod hi & inter se, & cum aliis partibus
concrecerent, eorumque tonum & conformatio-
nem prolsus vitiarunt, ita ut phthisis denum exor-
ta cæterorum affectum, quibus diu ac misere
affligebatur, effectus, & productum, ac minime cau-
sa fuerit.

In utroque cordis ventriculo sanguis in substantiam solidam, albidam, & carnis coctæ amulam concreverat, quæ juxta cordis, & vasorum cava-
tates, & processus effigiata, serpentis, cum cauda
multiplici & diversa, figuram nonnihil referebat:
quo quidem in multis, post longam invalesti-
nem defunctis, nihil usitatus occurrit: Cujus ra-
tio est, quod sanguis à longa agmentatione effec-
tus, atque hinc circa præcordia pigre circulatus,
in corde & vasis appendis stagnare incipit, proin-
deque in concreta ejusmodi carneæ sensim conge-
latur.

Dum cranio aperto præcipuam morbi causam
inter contenta ejus perquirimus: primo occurre-
bat, cerebri molem justo minorem, & gyris paucioribus
instructam fuisse, unde spiritus animales
non satis copiose producetos suspicati fuimus: por-
tro universa & eterna compages justo humili-
dior, latice aquoso madida & prolsus immersa
videbatur; ut integumenta ejus, sc. meninges in-
tegra divellerentur, atque anfractus & ventricu-
li omnes aqua limpida inundarentur. Probabile
est hoc cerebri diluvium nuper accidisse, nempe
quatenus ob ager volvus impeditam, & lotii secre-
tionem parcus habitam, serositates in massa san-
guinea agrestæ, capiti traderentur: ideoque cere-
bri substantia, & imprimis corpora striata uligino-
sa

nosa prossus & tam madida erant, ut discissa eorum substantia vix compacta maneret, quin, liquidorum inspissatorum more, aliquatenus difflueret intra sinus cerebro ejusque appendici superstratos ac insertos, atque vasa ex iis prodeuntia, sanguis in glomeris duritasculos, ac velut carneos, non secus ac intra cordis ventriculos, & vasa iis appensa, concreverat; quod etiam nuperrime cum sanguis pigre circularetur, propter eandem rationem, qua sanguis intra praecordia coagulatur, accidisse putamus.

Spinalis medulla truncusaque limpidae immersus, valde extenuabatur, ut vix diuidum oscæ cavitatis impleverit: quod equidem à seri salti, cui velut incoquebatur, colluvie, effectum censemus.

Hæc de *spasmis universalibus*, qui affectioni *paralytica* ut plurimum conjuncti, simul in pluribus locis *divisim* excitantur: restant alii quos *continuus* *nus* appellavimus, quia sc. à *partibus aliis* in *alias natura, & sibi translati, se mutuo excipiunt, atque membra modo *hæc*, modo *ista*, & non raro totum corpus involuntarie moveri, diversimode flecti aut agitari cogunt. In hūi modi casibus *spiritus animales* non tantum *infitti* in *privatis quiescenti* *focis*, & *minoris* copulam *explosivam* sibi metu *alascunt*, & eam quatenus vel *saturati*, vel *irritati* per vices quasdam elidunt; sed cum tota *liquoris nervosæ* *massa* *particulis elasticis* abunde scateat: Hæc quidem *spiritibus* tum *inflatis*, tum *infistis* ubique *acrescent*; quos propterea in *spasmos* fere *continuus* *cient*: in quantum vero *spiritus* non simul omnes, utcunque *prædispositi*, explodi queant, (quia sc. tantis illorum agitationibus intra ductus *nerveos* *spatium* satis *amplum* non *conceditur*) idcirco *impetus explosivus* in *bis* aut *illis* *partibus exorsus*, inde mox in *alias*, & subinde in *alias* *transfertur*, adeoque *instar pyroboli*, aut *ignis misericordie* è *pulvere tormentario* *conflati*, sepe *huc illic* *occyssime* *protipientis*, ex *artibus* *hīs in illos*,*

los, & dein statim ex omnibus, in *præcordia*, aut *viscera*, ac vice versa vague transcurrit. Quo hujusmodi *affectionum typi* innotescant, liber hic *ægrotantium*, quibus olim sanandis operam nava-
vi, *casus* quosdam rariores proponere.

I.
Observe-
tio.

Virgo *leptissima* & *piissima*, proceræ & *gracilis*, patre *valetudinario*, sc. *gravissimis* *nervosi* *gene-*
ris *affectionibus* *obnoxio*, *genita*, circa *vicesimum*
ætatis *sue* *annum* *cephalalgia* *valde* *atroci*, & *pe-*
riodica, per *plures* *dies* *affligebatur*; *instanti* *de-*
num *solitario* *brumali* 1656. *dolor* *capitis* *remisit*,
sed in *vicem* *ejus*, *ingens* *catarrhus*, *cum* *sputo*
tenui & *copioso*, *nec* *non* *ulcerosa* *narium*, *o-*
ris, & *gulæ* *affectione* *successit*; *cum* *hujus* *mo-*
lestiam *aliquandiu* *pertulisset*, *tandem* *ex* *mulie-*
ris *cujusdam* *præscripto*, *fumum* *succini* *per* *tubu-*
lum *ore* *excipiens*, *derepente* *sanata* *est*; *catarrhus*
nempe *subito* *sistebatur*, *subinde* *vero* *conquesta*
erat, *de* *vertigine* *insigni* *cum* *capitis* *dolore* & *au-*
rium *tinnitu*; *die* *tertio*, *cervicis* *tendines* *conve-*
lebantur, *ut* *caput* *modo* *antrorsum*, *modo* *re-*
trorsum, *modo* *ad* *latus* *deflecteretur*, *modo* *rigi-*
dum & *immotum* *perstaret*; *brevi* *posthac* *totius*
corporis *membra* *exteriora*, & *artus* *ejusmodi* *af-*
feltio *spasmodica* *invasit*, *brachia* & *manus* *mire*
contorquebantur, *ut* *eorum* *flexiones* & *convo-*
lutiones *haud* *quispiam* *agyrta* *aut* *gesticulator*
imitari *potuerit*; *crura* & *pedes* *huc* *illuc* *divari-*
care, *mutuo* *concitere*, & *alternatim* *transpone-*
re *necesse* *habuit*: *ad* *hunc* *modum* *aut* *in* *cathé-*
dra *sedens*, *aut* *lecto* *commisla*, *nisi* *à* *somno* *ob-*
rueretur, *motibus* *convulsivis* *perpetuo* *afficieba-*
tur; *cumque* *summo* *musculorum* *nixu* *membra*
Paululum *cohiberet*, *statim* *respiratione* *difficili*
& *anhelosa*, *cum* *præfocationis* *sensu* *cortipieba-*
tur; *interim* *vero* *oculi*, *fauces*, *os*, & *viscera*
interiora *spasmo* *quovis* *immunia* *perstabant*; *nec*
vomitu, *rugitu*, *neque* *ventris* *aut* *hypochondrio-*
rum *inflatione* *tentabatur*: *porro* *animo* *usque*
constitit, *memoria*, *intellectus*, & *phantasia* *mu-*
nia

nia rite obivit, nihil delire aut insipienter loquuta est, aut egit; quin inter stupenda hæc mala verbis usque piis, & probis, fortitudinis & patientiae Christianæ specimen admirandum exhibuit; appetius cito dejiciebatur, ut cibos, & alimenta quævis nisi valde tenuia aversaretur; sitis autem continuo urgebat, vires admodum debiles fuerunt, ut nec stare, nedum pedibus incedere potuerit, urina erat coloris citrini, falsedine plurimum saturata, in cujus superficie pellicula tarta-rea concrescet.

Cum sexto ægrotationis die ad hanc *Dominam* accerseret, admirandi istius affectus hujusmodi *Aetiologyam* instituebam: Etenim ne cum multis aliis statim omnia ad *sagarum prestigias* referrem, patris ejus consideratio efficeret, qui in eadem domo passionibus spasmodicis tunc temporis gravissime laborabat: quapropter ut symptomatum istorum causas naturales investigarem, imprimis obvium erat, suspicari *dominam* illam hæreditario affectionum convulsivarum seminaria contraxisse, quæ tandem circa ætatis suæ *anulū* in ejusmodi fructus eruperunt: cum enim sanguis particulis heterogeneis & explosivis plurimum imbuetur, istæ dernum (prout in tali diathesi assoleret) in caput suffundi, ibidemque affigi coeperunt; primo igitur in *meninges* depositæ *cephalalgiam* immanem & periodicam induxerunt, dein postea eadem materies, metastasi accidentaliter facta, in *gula* ac *oris* emunctoria decumbens, *cephalalgiam* in *catarrhum* commutavit; cum denique intempestivo remedii adhibiti usu *defluxio* sistetur, materies morbifica in *cerebrum* regurgitans, *vertiginem* intulit, & exinde in *nervosum* genus destrusa, prædictas affectiones *anoxia* & *spasmodicas* excitat.

Quod vero spectat ad *rationem formalem*, seu *Prædicti generationis* modum, quo materies spasmodica *casus* *Æ-* in *nervosum* genus decumbens symptomata istæc *tiolegia*. admiranda produxisse videatur: opinari fas sit, quod

quod eadem ab ἐγκεφάλῳ, utpote firmioris, confinio, in medullam spinalēm ejusque appendicem detrusa, ac instar fermenti maligni habens, imprimis succi has partes irrigantis massam integrām particulis heterogeneis & summe explosivis inficerat; quæ spiritibus per totas eorum series ubique dispositis accrescentes, ipsosque velut cestro quodam agitantes in explosiones continuas irritabant: revera cum *succus nervosus*, uti dictum est, à materia spasmatica influxu ita fermentatur, qui partes continentis alioqui blando allapsu irrigaret, atque spiritus animales cum expansione æquabili per easdem trajiceret, nunc idem fibras nerveas in varias contractions, & corrugationes torquebat, atque spiritus tum influos, copula nimurum heterogenea onustos, à debita irradiatione inhibebat, tum partis cuiusque *instos* varie exagitans, *afflatu* velut *diabolico* incitabat, adeo ut appetitus imperio minime obsequentes, motus inordinatos iniverint, eosque huc illuc rapi de translatos, reciprocatione perpetua iterarint.

Quamvis autem particulae heterogeneæ è sanguine in cerebrum suffusæ, indeque in *genus nervosum* protrusæ, haud ex aequo nervorum omnium origines, sed *spinalēm medullam*, ejusque propagines nerveas præcipue, ac fere tantum subiere; ita ut *viscera interna*, infuper *oculi*, *oris*, & *faciei* partes spastico quovis immunes perstarent; iste tamen impetus explosivus, quo minus à membris exterioribus obiretur vi quadam inhibitus, illlico velut *ignis missilis*, qua data via, in *præcordia*, ac imi ventris *viscera* incurrire solebat: quia sc. *spiritus influi* cestro quodam perciti, & spatiū amplius in quo baccharentur exigentes, ab uno loco exclusi, mox alium alicubi patentem subeunt: quapropter *cœstrum* illud, si tum à membris, tum à visceribus fuisset repulsum, nullus dubito quin in *cerebrum* regurgitaset, *furorem* ibi aut *æraedoniam* quasi *epilepticam* illaturum. Quæ quidem symptomata abesse contigit, eo quod Domi-

ne hujus ingeniosissimæ cerebrum constitutione summiore præditum, è liquore nervoso recens instillato, quicquid congruum & spirituosum fuerat, in penum proprium arripiebat, eoque fruebatur: interim particulas quasque morbificas in spinalē medullā deprimebat, à quibus membrorum motus involuntarii, eo quo dictum est modo, excitabantur.

Præclara hujus virginis curationem moliri ro- *Methodus*
gatus, facta imprimis levi corporis præparatione, *therapeu-*
potiōnem solutivam ex infusione senna & rhabar- *tica in hoc*
bari, adjectis santalo citrino, & sale absynthii, *casu obser-*
propinabam, qua duodecies, cum magno leva- *vata.*

mine purgata fuit; die sequenti è brachio sinistro sanguinem ad 3 viij. detraxi, quovis vesperi opiatam ex aqua & syrupo florū verbasculi cum pulvere margaritarum exhibui: insuper fēmel intra 6 horas dosin spiritus C. Cervi cum haustulo Julapii sequentis sumendam præscripsi. Rx. Aq. cerasorum nigrorum, juglandum, florū paeoniae an. 3 iii. antiepileptic. langii 3 ii. syrapi è floribus paeoniae maris 3 ii. margaritar. pul. 3 j. misc. f. jula- pium, quia purgationem multam ferre nequibat, enemata ex lacte saccharato erant crebro in usu: præter linimenta antispasmodica cervici & spinæ applicata, frictiones membrorum affectorum cum pannis lancis oleo appropriato madefactis, & ex- calefactis frequentes instituimus.

Horum usu, intra 6 dies agrotans plurimum alleviari visa fuerat; nam motus convulsivi fere in totum cessabant, membra in debito situ, & quiete continere potuit, solummodo caput contractione leviori interdum hoc illuc leniter deflectere cogebatur; potro cathedra exurgere & parum incedere valuit, sed dum gressum faceret, non recta, sed in latus oblique procedebat: Hoc tempore discedens, eam multo melius habere visam, in manifesto convalescentiæ statu reliqui; post alteram vero septimanam, cum Boreas inclem- mētior nocturno tempore exortus, fenestra haud

haud firmiter occlusa ægrotanti lecto commissæ
vehementius afflaret; illa statim à frigore suscep-
pto, ejusmodi *recidivam* passa fuit, ut non modo
pathematis spasmoidis, verum & *paralysis univer-
sali periodica* obnoxia evaserit: nam deinceps à
mane usque ad *vesperam* *capiti* & *membris* (uti
prius) huc illuc vicissim flexis atque jaætatis *artu*
successive omnes circumagere, deflectere, ac
varie detorquere coacta est; donec sub noctem,
motibus ejusmodi prorsus sedatis, *membrorum re-
solutio*, sive *paralysis* succederet, ita ut nec manus,
aut pedes, neque ullam præterea partem mouere,
aut corporis nixum quemvis motivum exercere
potuerit, intra lectum instar faxi, fere *immobilis*
jacens; at aliquanto somno refecta, circa mane
prout *facultati motivæ regularis* virtutem quan-
dam, sc. brachiis & cruribus huc illuc, imbe-
cillius licet, deflectendis parem recuperavit, sic
etiam *motus convulsivi* & *involuntarii*, per totum
exinde diem perdurantes constanter redibant, qui
vesperi rursus in *artuum resolutiones* commuta-
bantur.

Ex his liquido constet, *Dominam ægrotantem*,
& duplii morbo, sc. *paralysi* ac *spasmo*, labo-
rassè, & utriusque causam materialem aliquatenus
distinctam fuisse: videtur enim, quod *spiritus*
animales ubique scatentes, à particulis *narcoticis*
onusti fere continuo ligarentur: præterquam quod
inter dormiendum, una cum succo nervoso,
particule spasmoides ubertim influentes, etiam
spiritibus accrescent: quarum *explosionibus* *spiritus*
incitati motus involuntarios produxerunt;
quin & *copula narcotica* eo tempore aliquatenus
excussa, etiam voluntarios, seu regulares quadan-
tenus perficere valuerunt: Præter remedia modo
citata, alia quamplurima cuiusque fere generis,
sc. *antiscorbutica*, *antiparalytica*, *decolta*, *sudori-
fica*, *quaæ destillata*, *spiritus*, *elixires*, *tinctura*,
balnea, *linimenta*, cum multis aliis sedulo adhibe-
bantur; quorum usu symptomata nonnihil re-
mit-

mittebant, haud tamen morbus integre sanabatur; *paralysis universalis* brevi ceflabat, ita ut omni tempore artus movere, & *huc illuc deflectere* potuerit; quin & membrorum *motus in voluntarii*, eam rarius molestabant, usque tamen *languida* & *imbellus* perstitit. Cumque illa constitutionis tenerioris ac in tabem proclivis & nunc quidem nulli exercitio habilis esset, ob transpirationem impeditam, sanguinis recrementa in *pulmones* deposita, *tussim* inferebant, qua indies ingravescente, denum *phthisica* interibat.

Ante plures annos accersebar ad *virginem nobilis*, simili fere ritu & aliquanto gravius *agro*-
tantem: *Hæc enim capitii & membrorum motus tio.*
Observa-
involuntarios, nempe aut *succussions*, aut *huc il-*
luc deflexiones, vel *circumactiones* fere perpetua vi-
ce redeuntes perpessa fuerat: *insuper diaphragma-*
tis, & *musculorum respirationi* inservientium,
spasmo admodum molesto, & plane stupendo af-
ficebatur: Etenim quovis horæ minuro, & *fa-*
pius spina dorsi circa medietatem ejus subito incur-
vabatur, simulque *pectore* antrorsum exiliente, &
hypochondriis introrsum *contractis*, *singultus* valde
sonorus, idemque modo *duplicatus*, modo *tri-*
plicatus, minus tamen, & usque minus stridulus
edebatur: per plures horas hujusmodi *motus*, &
stridoris reciprocationes obire solebat, ut per totas
ædes exaudiretur: si quando breve hujus interstiu-
tum contigit, illico *brachia & manus*, modo *cru-*
ra & *pedes* valde concutere, aut contorquere, quin
etiam *caput* modo rapidissime conjectare, mox
cervicem quasi rigidam, & immobilem tenere co-
gebatur: quandoque inter loquendum *lingua* eo
ritu corripiebatur, ut idem verbum sæpius immo
aliquando vicies ut minimum repeteret: Cum in
membris exterioribus, motus convulsivi fortius
urgerent, ab affectu isto *stridulo*, & *singultuoso*
aliquantulum vacabat, atque hoc spatium inter-
missionis, & levaminis sui tempus dicebat; licet
interea caput ac membra motibus violentis huc
illuc

illuc protiperentur: si quando in latus sinistrum decumberet, statim dextri hypochondrii introrsum contrac̄tio, cum singulū ciebatur: Intra paucos dies, hujusmodi pathematum assiduitate viribus plurim:um dejectis, tantam in *lumbis* & *crurum artubus* imbecillitatem contraxit, ut nec state, nedum pedibus incedere potuerit: *ventriculus* sive *languore*, sive *spasmo* affectus, quidvis ingestum vomitu reddebat.

Casus de- scripti na- tis animales, non modo huic aut isti parti vel regioni *instos* copulam heterogeneam per vices quasdam elidendam contraxisse, sed & *spiritus* nervorum quorundam *influos*, particulis explosivis imbutos, motus convulsivos perpetuos & vagos intulisse. Cumque ab initio contigit *spiritus* ita affectos, non omnes simul *nervos*, nec quosvis indifferenter, verum *spinalis medulla* appendices, atque ad *diaphragma* pertinentes, fere tantum subiisse, ita ut intra horum spatia, spirituum continuo explosorum debacchatio limitaretur, propterea quidem accidit, *affectiones spasmodicas*, in una qualibet istatum parte cohibitas, in alia statim ferocius erupisse; cumque ex proprio *institu*, illorum impetus motivus in una regione intenderetur, in altera idem interea remitti solebat. Porro in hac ægrotante, *materies morbifera*, particulis tum *narcoticis* tum *spasmodicis* constans, affectionem una *paralyticam* ac *convulsivam* inferebat.

Die quarto adveniens *pharmacum emeticum* propinabam, à quo septies evomuit, pituitam viscidam, cum bile flava copiosa, sine quovis tamen levamine: die postero *sanguinem* è brachio detrahebam ad 3 vj. exinde statim sanguine versus caput impetuofius rapto, de *cephalalgia*, & *vertigine* plurimū conquesta erat: intra triduum vero *phlebotomia* in pede celebrata, sed melius habuit: sumpsit postea remedia nervorum affectibus dicata, sc. *spiritum C. Cervi*, & *sanguinis*, pulv-
verei

veres testaceos, & bezoarticos, julapia, & electuaria antispasmodica: Horum usu symptomata non nihil remittere visa, usque tamen aliquatenus, juxta typos modo descriptos, perdurabant: Post duas septimanas, ex praescripto mulieris cuiusdam rusticæ, cepit sanguinis, ex aure asini detracti, cochlearia 6 in haustu cerevisiaæ, à quo drepente sanati videbatur: nam motus convulsivi illico omnes cessabant; iisque per 24 horas immunis degebat; attamen morbus cum solita ferocia propediem revertens, neutquam isti remedio, nec quidem facile aliis quibusvis cedebat: Itaque in posterum cepit medicamenta methodice praescripta: semel intra 6 dies blande purgabatur; præterea sumebat pulverem ex bezoar, margaritis, & corallis cum rad. & sem. peonia compositum; item electuarium, ab Horstio ad convulsiones hujusmodi admirandas praescriptum; insuper julapia, & decocta in affectibus spasmodicis appropriata: Ene-mata erant crebro in usu, frictions, vesicatoria, & linimenta cum fructu adhibebantur: Intra alteram hebdomadam affectio singultuosa prorsus cef-sabat, quin & reliqui motus convulsivi, sensim mitiores facti plurimum remittebant: ab ipsis ve-ro pathematis convalescens, catharro in fauces de-cumbente, in tantum molestabatur, ut salivam acrem, & velut corrosivam fere continuo expueret, ac si ab assumpto Mercurio salivatio induc-eretur: quod equidem remedii genus, in hoc ca-su peridoneum fuisse eventus comprobavit: ab eo tamen adhibendo, quia cum ægrotantis, & amicorum ejus venia minime licebat, prorsus absti-nebam.

Postquam sputatio isthæc copiosa, & valde mo-lesta per plures dies persticier, morbus fere in to-tum sanari videbatur: adeo ut domina illæbris motibus convulsivis libera, foras incederet, & vi-ribus, & stomacho valeret: solummodo quere-batur quod aliquoties in die, subito totius corpo-ris horrore circiter hora minutum afficeretur;

qualis etiam affectus , quandoque noctu superveniens somnum abrumpebat : Intra mensis spatium , hoc etiam *symptoma* , ac insuper *catarrhus* prorsus cessabant : deinceps vero illa , interdum *summo acore in ventriculo & asophagi ductu* , quandoque etiam in fauibus & palato affligebatur , ut vereretur ne partes istae , cute interiori detrita , diathesin ulcerosam contraherent ; porro saepius in somnis , aliquando etiam evigilans *incubo* tentari solebat . Huic , vere & autumno , blandam *catharsin* cum remediiorum *antiscorbuticorum* , & nonnunquam *chalybeatorum* usu adhibendam præscripti : Cujusmodi methodum tanto suo commodo observavit , ut per plures annos satis recte valuerit , & etiamnum valcat .

Inter multa remedia , quæ contra istum *palati & asophagi acorem* , & diathesin quasi ulcerosam , sumebantur , præscripti ut quolibet mane *propriam urinam* recens excretam ebiberet ; hæc ut plurimum valde falsuginea , levamen ingens conferre solebat ; quibusdam vero temporibus *urina* tenuis & copiosa , quæ tamen minime falsa , verum instar aceti plane *acida effluxit* , à cuius potu , parum aut nihil commodi recepit .

Casus modo descripti *Etiologia* , priori non multum absimilis videtur , nisi quod in hac ægrotante *particula explosiva* , plurium nervorum ductus , sc. præter istos *medulla spinalis* appendices , quosdam insuper *respiratorias* munera , ac per vices quasdam *lingua* motui dicatos subierint , atque spiritus in ipsis scacentes , æstro fere perpetuo affecerint .

Quod autem *morbis* hujus solutio per *humoris aerrimi* , in *oris & gula emunctoria* decubitum contigerit ; hinc colligere licet , hujus *causam* *materialē* fuisse *particulas heterogeneas* , & quasi *nitrosas* in *sanguine* progenitas ; quæ cum exinde , *cerrebro* *trajecto* , in *nervosum* *genus* deferrentur , *pathemata* *prædicta* intulerant : quamprimum vero *remediiorum* ope , uberior istius *materia* proveni-
tus

tus inhiberetur, atque particulae morbificæ, jam jam productæ, tum à sanguine, tum à cerebro & succo nervoso in ista capitu emunctoria derivarentur, affectio convulsiva statim remisit, atque intra breve tempus, tali cœnegiō usque perdurante, morbi solutio perfecta sequebatur.

Quandoquidem urina, ex se plurimum salsa & quasi lixivialis, per vices quasdam acetosa evasit, quæ contra gula acorem, non uti prior, juvamen præsttit: hinc colligere datur, sanguinis & humorum particulas salinas per urinam descendenter duplicum statum, nempe fixitatis & fluoris, subiisse; quare serum, iis imbutum, modo hujus, modo istius indolis extitit: videtur enim quod particulae salinæ, intra massam sanguineam degeneres, fixiores manent, & urinam plerunque lixivialem reddunt: quæ tamen extra sanguinem in succo nervoso scatent, aut circa partes solidas depo- nuntur, in fluorem, sive acetositatem degenerant: Itaque ab his, in oris emunctoria derivatis, insignis iste oris & æsophagi acor procedebat: porro cum ejusmodi particulae in succo nervoso, ac partibus solidis ad plenitudinem aggestæ turgescerent ac flu- xione oborta, in sanguinem ebullierint: hæ statim exinde confertim per renes amandatae, urinam quantitate auctam acetosam reddebat. In quantum vero particula salinæ, diversi status ac minime quæ sunt ejusdem, invicem commissæ, in se mutuo agunt, & vires suas refringunt, idcirco urina salsa ac neutiquam acetosa gula acorem sanabat. Experimento satis vulgari constat spiritum vitrioli acerrinum, salis tartari aut cuiusvis alius lixivialis mixtura, plurimum mitescere: quinimo & humorum acidum in Dominae hujus oris & gulæ partes exudatum, prope ad aceti caleanthini indolem acceſſisse inde constat; quia nicotiana fumus ægrotantis ore acceptus mire dulcescet, prout nimirum in quibusvis à vitriolo pre gustato assolet.

Quoniam hic de convolutionibus admirandis,
G 2 quæ

quæ non passim eveniunt, & quarum *natura* & *causa* in abstruso latent, agimus; pro meliori ejusmodi affectuum illustratione, libet hic *casum* adhuc *unum* & *alterum*, & prioribus haud minus stupendos proponere.

Decem abhinc annis, nobilis cuiusdam *filiam* ad motus *convulsivos* eo ritu incitamat, ut non nulli eam à spiritu malo obsessam putaverint, invisebam: *Virgo* hæc 16 circiter annos nata, pulchra & iuvenilis, patre tamen paralytico progenita, sine causa evidenti, circa *bruma* *solstitium*, male habere ceperit: primo per aliquot dies *cephalalgia* & *vertigine*, haud gravi tamen modo affiebatur; deinde in brachio uno, & mox in altero *tremorem*, & subitam *contractionem* persensit; cuiusmodi spasmi isto die sæpius repetentes, vix punctum temporis durabant; postridie juxta fororem suam in *cathedra* sedens, subito exiliens, saltum unum & alterum, multosque alios successive ad distantiam plurium pedum mira agilitate perficiebat; dein cum camerae extreum limitem attigit, aliquandiu in eodem loco, & quilibet vice ad miram altitudinem saliens perstebat; cum saltationi ulteriori crura deficerent, in terram concidit ac statim caput cum mira violentia *huc* illuc conjectit, quasi illud collo excuteret: quamprimum ab hoc motu præ lassitudine cessaret, statim manus, & pedes idem furor invasit, ut necesse haberet membra hæc parietes, aut postes percutiendo, vel pavimentum contundendo validissime exercere: Quando, ob pudorem, aut verecundiam, amicis aut astantibus debitam, se magna vi ab his motionibus cohiberet, (usque enim animo constabat, & sobrie loquuta erat) statim affectu interius transmissio, insigni cordis oppressione, cum gemitu, & singultu valde stridulo, plurimum infestabatur; dein cum se relaxaret, statim, cæstro ad artuum exteriorum musculos transmissio, aut saltare, aut caput, vel brachia immaniter *huc* illuc conjicere, aut etiam in

came-

camera rapidissime curvitare, vel humum pedibus contundere cogebatur; quippe hujusmodi vehementes artuum, aut viscerum commotiones, affectus tragœdia, velut in orbem, revertente, se mutuo excipiebant.

Die quinto à quo hæc domina primo ægrotat- *Methodus* verat adveniens, vomitorium ex infusione croci therapeu- *metallor. vino scillitico, & sale vitrioli propinata.*

bam, à quo septies evomuit bilem æruginosam, in magna copia, cum admixtione humoris acer- timi, & quâli vitriolici: postridie *sanguis* è vena saphena ad 3 x. detrahebatur; præterea sumebat bis in die antidota ex pulveribus lapidum pretiosorum, crani humani & rad. paonia maris. Horum usū intra septimanam sanari visa, per plures exinde dies affectionibus prædictis immunis degebat: Attamen post binas hebdomadas, instanti plenilunio, ejusdem morbi recidivam solito atrociorē patiebatur; nam præter saltus admirandos, capitis & membrorum contorsiones, convolutionesque vehementes, insuper intra cubilis spatia cursum *huc illuc rapidissimum* iterare cogebatur. Cepis hoc tempore, ex aliotorum præscriptis, *remedia antihysterica*, & statis quibusdam intervallis purgantia, sine quovis tamen juvamine: Denuo aceritus, siquidem robusto corporis habitu, & spirituum efferatione insigni prædicta videretur, *emeticum fortius* propinabam, à quo decies evomuit bilem instar æruginis viridiscentem, cum pituita instar aquæ stygiæ acerima, & subito alleviabatur: Exhibui posthæc, quovis mane, *haustum vini albi cum aqua cerasorum nigrorum dilutum, aselli contusis superaffusum, & fortiter expressum*: Horum usū statim curari visa, per mensam & amplius integre valebat: Cumque postea affectus redituri quævis præludia unquam persen- sit, mox vomitorii & ejusdem *millepedum expre- fissionis usū*, morbi insultum avertebat: Intra tres menses sanitatem pristinam ita recuperabat, ut plures nunc annos affectionibus ejusmodi spa-

simodis immunis degeret: attamen à quo tempore pathemata convulsiva prorsus cessarunt, quandoque circa *oris* & *gula* partes humoris ac-
diffissimi ac instar *stagmati vitriolici*, defluxione af-
fiebat; insuper interdum *malacia* & *pica*, ali-
quando etiam *tussi*, cum *sputo decolori* *phthisis*
minante obnoxia fuit, quæ tamen remediis in e-
jusmodi casibus usitatis facile sanabatur.

Prædicti casus Etiologia. Quod spectat ad prædicti casus *Etiologiam*; non est cur vereamur hujus morbi, & symptomatum causas, ad partículas *explosivas* è *sanguine* (*cerebro* usque impune *trajecto*) in *genus nervosum* continuo *suppeditatas* referre: quæ siquidem copia ingenti suffusæ, intra privatas mineras tan-
tum per vices elidendæ, minime coërcerentur, *spiritibus* ubique tum *influis*, tum *infistis* accrescen-
tes, eos, velut cœstro afflatos perpetim explodi,
& per manipulos huc illuc inordinate efferti co-
gebant: ita nimis ut intra partes continentis paulatim regulari nequirent, quin eos impetuose tumultuantes, & hic illic, turbinis instar, cor-
ripi aptos, exercitio valido, ac admodum vio-
lento subigi, & perdomari opus fuit: Revera in
hac ægrotante non aliter res se habuit, quam in
organis musicis, quæ si vento nimis insufflato su-
pra modum impleantur, ni statim plures fistula-
rum aperturæ recluduntur, brevi totius machinæ
compages concutitur, ac in partes dissilire periclit-
atur: pariter in hac domina cum spiritus anima-
les nervorum quorundam ductus, & fibras ap-
pendices astantes, ultra debitum tenorem exagi-
tarentur, necesse erat eorum impetus, dum cor-
pora nervosa supra modum inflarent, in motus
locales una plures & vehementiores impendi:
quapropter cum eorum rabies ab una parte cohi-
beretur, mox uti ventus occlusus alio se prori-
piens, in quadam alia parte violentius erupit.

In hac ægrotante *vomitorii* usus semel, atque
iterum juvamen præstis, eo quod *cyphi* *fellea*,
quin & *glandulis* & *emunctoriis*, quæ circa coctio-
nis

nis viscera consita sunt, hoc modo inanitis, *sanguinis* & *succi nervosi* purgamenta, in eadem copiosius allicerentur; propterea quidem, ut spiritus animales intra ductus nerveos affectos scatenates, ab iis minus inficerentur: Hac ratione etiam *stercus asellorum* profuit; quatenus materiam morbificam è *nervoso* genere ad *vias urinarias* derivat: Præter hæc remedia materiae morbificæ *radicem* & *ramos* magna ex parte amputantia; cum & alia velut *antidota*, ejus *vegetationem* ubique impeditia sedulo adhiberentur; quicquid ejus reliquum fuit, natura demum superior facta (solita in his casibus *enrejicere*) ad *oris* & *gula* emunctoria ablegabat.

Dum hæc scriberem, *virginem* illustrem invisebam, quæ aliusmodi motibus convulsivis, iisque universalibus & non minus admirandis affiebatur: Hæc circiter annum etatis 18 *euχερη*, venusta, & antehac satis sana, cum gracilante in hac vicinia *pestilentia* ejus contagii periculum incaute subiret, in *terrorem* panicum, cum crebra *leipothymia* incidit, sequenti nocte, tanta spirituum deliquia, & *αταξίας* passa erat, ut plane moribunda videretur: illo tamen malo ægre elutata, deinceps quolibet die *paroxysmos convulsivos*, horis tamen primo incertis, & sub specie multiformi redeuntes habuit: verum intra breve tempus morbi accessiones regulares factæ, *bis in die*, sc. *hora undecima* ante & *quinta* post meridiem, constanter repetebant, ut nulla febris intermittens periodos suas exactius servaverit; quin & singula *paroxysmi* accidentia simili ritu quotidie obtingebant.

4.
Observa-
tio.

Cum per tres septimanas hoc modo laborasset, quodam die accersor ut symptomata quævis ac integrum morbi typum advertere possem: Hora decima matutina lecto excitata, recte valuit, vultu, incessu, colloquio optime se gessit, ut nullus eam quoquomodo ægrotare suspicaretur: hora undecima de *γνησίᾳ* & *plenitudine* & *spirituum torpore*,

110
cum levī scotomia queri cœpit; mox in *hypochondrio sinistro pulsationem* insignem, & quasi vivi animalis exilitionem persenit: hunc motum latere manum meam admovens, plane percepī; dein *pandiculatio* & *rugitus* succedebant; quo facto, illico ad lectum ducebatur, & ancillæ super pulvinar sedenti tenenda tradita est: Hæc ægrotantem in gremio suo, brachiis circa medium corpus ejus complicatis, durante paroxysmo arctissime constringit: insuper præsto sunt ministrae, affinesque adstantes, quæ modo ejus brachia & manus cohibent, modo *ventrem* & *hypochondria* in molem ingentem elevata, & sursum nitentia comprimunt. Præcipua morbi symptomata, quæ vicissim excitata, fere totum paroxysmum dividabant; erant hæc duo, sc. modo *immanes viscerum spasmi* infestabant, ita ut abdomen in molem ingentem asurgens, obtentis astantium manibus contraniteretur, ut vix, ac ne vix compri- mi potuerit; simulque *præcordiis* sursum contratis, cordis & sanguinis motus pene sisterentur: quo temporis spatio virgo hæc caput reclinans, cum pulsu diminuto, & fere nullo $\ddot{\alpha}\varpi\omega\dot{\nu}$, & fere insensibilis jacet; post duo aut tria horæ minuta, hi spasmi cessant; & dein ægrotans se erigens, alacriter circumspicit, & aliquandiu morbi impetum in *colloquia* & *cantilenas* convertit, quorum utraque lepidissima, & supra propriam indolem elegantissimam indefinenter effundit: ejusmodi effatis, & diæteriis adstantes quovis prosequitur, ut nihil uspiam in *comœdia* facetius occurrat; dein *harmonia modulos* suavissimos, & jucundiores quam aut alias quispiam potest, aut ipsamet alio tempore profert: postquam ita jocando, canendoque circiter sex aut septem horæ minuta transagit, denuo viscerum & *præcordiorum* spasmos, & $\ddot{\alpha}\varpi\omega\dot{\nu}$, uti prius incurrit, atque his brevi remittentibus spirituum $\dot{\alpha}\mu\mu\dot{\nu}$ à nervis inferioribus in cerebrum resiliens, denuo loquela cantusque facetiis impeditur; quoties cum

cum adstantibus colloquitur, si quid ab his acerbius aut ignominiosum reponitur, illa viscerum spasmos graviores & diuturniores subit: Ad hunc modum, sc. alterna viscerum & cerebri affectione circiter horæ unius spatium molestari solet; dein paroxysmo versus finem vergente viscerum spasmi leviores facti ter aut quater cum minima intermissione repetunt: dein his in totum cessantibus, morbi impetus, i.e. membra exteriora erumpit, unde statim penitus evanescit: nam brachia & crura per horæ minutum contracturas, subsultusque patiuntur: illoco dein ægrotans excitata, è lecto descendit, omni spastmo, usque dum novus redit paroxysmus, immunis, quin & viribus mediocriter valens, circa ædes obambulat, & durante affectus intersticio, consueta vita munia alacriter obit, excepto tamen quod stomachus languescens toto die alimenta fastidit, vesperi post secundum morbi paroxysmum, modice cœnat.

Hic præsens morbi *status* est; in cuius paroxysmis quarundam facultatum *usus* *illustrior*, aliarum *anomalias* quadantenus compensare videtur: Verum circa ægrotationis initia paulo secus habuit: quippe viscerum spasmi longe graviores fuerunt, iisque *divauditoria* adjungebatur: illorum insuper intersticio, *fabulatio absurdæ*, *cantus inconcinni*, quin & *risus*, aut *fletus*, ratione haud conscientia erumpentes, excipere solebant: nunc autem spiritus animales in explosiones diuturnas coacti, eas tam regulatiter modo hac, modo illac, qua data via commodior, peragunt, ut quodammodo *rationis* & *voluntatis* imperio fieri videantur.

Itaque ut juxta nostram *hypothesin* hujuscce affectus *Etiologiam* instituamus: Videtur impri-
mis quod *timor vehemens*, *spiritus cerebri* & *pra-
cordiorum* incolas in magnas & *raçias* adegerit; ita *Etiolo-
gia*. ut istis extra ordines suos perturbatis, & *amentia* quædam, & *leipothymia* crebra succederent; Porro suspicati licet ab eadem *impressione*, *cerebro*

G 5 ipsi

ipsi noxam illatam fuisse, ita ut conformatio-
nē ejus nonnihil vitiata, particulæ heterogeneæ &
morbificæ, una cum succo nervoso admitteren-
tur: dein licet spiritus ab initio confusi atque per-
turbati, post breves inordinationes sese denuo re-
cuperarent, & functionis tum animalis, tum vitalis
solita munia exequerentur: attamen ob labem ce-
rebro impressam particulæ heterogeneæ constanter
admissiæ spiritibus accrescentes, iis *svaduæ* & *explosi-
væ* inducebant, quamprimum enim spiritus co-
pula extranea ad plenitudinem saturantur, ad
ipsam excutiendam, sive elidendam irritati, ex-
plosiones spastuæ dæc inibant.

Circa morbi principia, cum & cerebri, & spiri-
tuum incolarum diathesis à noxa recens suscep-
ta magis perversa & vitiosa esset, copulæ heteroge-
neæ plenitudo citius contigit, proindeque explo-
sio ejus crebrius & inordinatius succedens, cum
majori tumultu peragebatur; postea vero cum re-
giminis animalis noxa remittente, istius *copula*,
non secus ac *liquoris nervosi* supplementa æquali
dimenso quotidie ingerebantur, spirituum explo-
siones, regulares mitioresque factæ, justas obser-
vabant periodos.

Quod ingruente paroxysmo in *capite plenitudi-
nem*, ac velut *inflationem*, cum spirituum torpore
& scotomia ægrotans persensit: ratio est, quo-
niā hoc tempore, spiritus cerebri incolæ, jam
jam in explosiones parati, primo exagitari, &
velut turgescere solent; dein pulsatio ista in sini-
stro hypochondrio successit, in quantum spiri-
tus, plexus fibrasque nerveas, circa lienem densif-
fime cōsitas, incolentes, explodi incipiunt:
postea cum spiritus intra plexus tum *mesentericos*,
tum *cardiacos* scatentes, una exploduntur, istæ ab-
dominis & thoracis elevationes, & quasi *subfultus*
inducuntur: cumque in hac affectione, *cordis* &
sanguinis motus fere in totum fissuntur, ideo pul-
sus diminutus & fere nullus, cum *æteria* & ali-
quali *iraudoria* evadit.

Remittente viscerum & praecordiorum spasmō, garrulitas & cantus succedunt, quia spiritum adhuc explosorum p̄sonā è nervoso genere in cerebrum facta, spasmos in phantasia exaltationem, & priora phantasiatum exercitia commutat: Quamdiu spiritus intra cerebri meditulliā regulariter a cordinate exploduntur, facultatum & habituum actus tantum nobiliores, & quasi supra naturae vires & tenorem eduntur, prout in hac ægrotante: è contra autem, cum in ista regione spiritum explosiones inordinatae contingunt ut plurimum amentia, aut saltē potentiarum istarum exercitia incongrua, ac absurdā peraguntur.

Viscerum spasmī & actiones phantasticae sese mutuo & alternatim excipiunt; quia sc. spiritum copiæ ad explodendum disposita, velut undulatione directa & reflexa, tendensiam suam modo in hanc partem, modo in istam vicissim faciunt: dein ultimo, cum fere omnes exploduntur, viscerum spasmī cerebriores excitantur; cumque explodendorum manipulstantum exiguum superest, iste denuo tum à capite, tum à visceribus exclusus, in spinalem medullam excurrit, ultimosque morbi impetus in brachiorum & crurum convulsiones impendit.

In hoc casū difficultas adhuc insignis restat, quare morbi hujus paroxysmi, cum statim semper horis exacte repeatant, periodos tamen adeo inæquales habent; nimis ut accessio prima tantum sex horas antecedat secundam, & dein secundæ reditus ad primam non nisi 18 horarum spatio contingat. Propter hujus solutionem, supponendum erit paroxysmos istos pendere à liquore nervoso particulis heterogeneis ad plenitudinem referto; quæ particulæ huic è massa sanguinea omnino convehuntur, atque sanguis easdem è succo nutritio à visceribus suppeditato imbibit. His ita suppositis, considerare oportebit quo temporis spatio, massa sanguinea particulis istis morbificis saturatur, & dein quali dimenso eas in liquorem.

nervosum suffundit. Super his, in ægrotantis hu-
jusce casu ut melius constet, quo titu habent,
sciendum est, cam in toto nycthemero unica tan-
tum vice viæcum plenum assumere: nempe pa-
roxyfmo secundo finito circa horam septimam
mediocriter coenat, reliquo die appetitu carent,
vix quidquam alimenti ingerit; itaque probabile
est materiem morbificam, una cum penitentia
potissimum tempore nocturno in *massam sanguineam*
suffundi; idque uberius quam ut toum
exinde statim in *liquorem nervosum* derivari pos-
sit: particulae heterogeneæ, quæ primo è *sanguine*
recens saturato in *liquorem nervosum* conve-
hantur, ad plenitudinem aggestæ paroxyfsum
primum excitant; cuius accessio ideo diutius pro-
telatur, quoniam & spatium unum requiritur,
quo *sanguis*, & dein aliud quo *cerebrum* & *nervi*
impleantur: post exactum hunc paroxyfsum,
quia *sanguis* adhuc satur, plures alias ejusmodi
particulas in se continens, eas succo nervoso è
vestigio suffundit; idcirco paroxyfus alter sub-
triplo istius spatii quo prior, inducitur: hoc au-
tem finito, quia tum *massa sanguinea* tum *succus*
nervosus sarcina sua prorsus liberantur, ægrotans
melius quam alio quovis tempore se habens, ali-
menta satis avide capessit; deinceps vero, cum ad
paroxyfsum proxime sequentem primo *massa*
sanguinea, & tunc *succus nervosus* materia mor-
bifica saturari debent; ideo *geminò* huic pensò, ho-
ra octodecim requiruntur; siquidem vero ad se-
cundum paroxyfsum tantum opus est particulas
alias è *massa sanguinea* adhuc plena, in *liquorem*
nervosum derivari, ideo huic effectui, spatium
longe nimis, 6 sc. horarum, sufficiat.

Methodus
*therapeu-
tica.*

Postquam hanc Dominam per plures septimanas
ejusmodi paroxyfis periodicis laborantem, de-
novo inviseram, præcepi ut tres horas ante secun-
dum paroxyfsum, *sanguis* è *vena pedis* ad 3 x.
detraheretur, quo facto accessio vesperi expecta-
ta, prorsus eam deseruit, neque unquam postea
repe-

repetebat ; alter vero paroxysmus pristinam vicem observans quotidie redibat , donec phlebotomia paulo ante accessum ejus celebrata , patiens isto die morbo immunis perstiterit , qui tamen postridie rediens , juxta eundem typum eam per plures menses exercuit : interim illa , quia bruma frigus gravissime urgebat , remediiorum usum aliquandiu distulit : atamen ineunte vere , Illustrissima Domina Oxonium adducta sequenti methodo sanabatur.

Imprimis hoc catharticum exhibui , atque sexta aut septima qualibet die idem reperendum curavi . Rx. Sulphuris Antimonii gr. vj. Mercurii dul. 3 j. resin. jalap. gr. iiiij. Zinziberis gr. vj. simul terantur in marmore , dein addendo conserva violar. 3 j. f. bolus : bis aut ter vomitum , atque tres aut quatuor sedes provocare solebat . Catameniorum fluxus ei statim temporibus , in magna copia constanter eveniebat : quare cum sanguis valde copiosus , & calidus videretur , medio inter periodos menstruas tempore phlebotomiam bis aut ter instituebam : porro singulis , quibus à purgatione vacabat , diebus , cepit bis in die quatuor pilulas massa sequentis , superbibendo haustulum julapii infra praescripti . Rx. Radicum paeonia maris 3 B. serpentaria virginiana , contrayerva , dictamni cretician. 3 ij. crani humani prepar. 3 j. B. ungula alcis 3 j. corallii rubr. prepar. Margarit. pul. an. 3 j. salis absynthii 3 ij. salis corallii 3 j. cum s. q. syrupo de floribus paeonia maris , f. massa .

Rx. Ag. florum paeonia maris cerasorum nigrorum , juglandum an. 3 iiiij. ag. antiepileptica Langii 3 ij. syrupo de floribus paeonia 3 j. B. castorei nodulo ligati & in vitro suspensi 3 j. misc. f. jula pium .

Quando pilulae fastidire coepit , iis omissis sumpsit bis in die , sc. primo mane , & sero vesperi circiter 3 j. pulveris sequentis in cochleari julapii , superbibendo 4 aut 5 cochlearia ejusdem . Rx. Lapidis Bezoar , utriusque succini albi , margaritarum

prepar. corallii rubr. an. 3 j. cranii humani 3 ij.
rad. serpentaria virginiana, sem. ruta an. 3 B.
musc. f. pulvis, capiat 3 j. mane & vesperi cum dosi
julapii supra prescripti.

Dein cum & hoc medicamentum tædio esse
cœpisset, pilular. aut etiam elixiris proprietatis,
quandoque etiam per plures dies sp. C. C. usus suc-
cedebat. Postea demum ab isto pulvere aliquanto
spatio quotidie assumpto juvari cœpit.

Interea dum hæc medendi methodus instituitur,
capillitio deraſo, caput tenui ſolum amictu coope-
riebatur. Emplastrum hystericum cum Galbano ad-
mixto ſuper abdomen geſtavit; pro potu ordina-
tio bochetum ex farsa & china, rad. paonia maris,
aliisque appropriatis in aq. fontana infuſis, & de-
coctis libebat. Intra menſem paroxyſmi aliquan-
tulum remittebantur. dein mitiores ſenſim minor-
eſque facti tandem fere in totou mceſſabant: niſi
quod instanti catameniorum fluxu ejusdem morbi
iñſultu uno aut altero affici ſolebat; porro verti-
gine fere conſtantī & anorexia laborabat. media
aſtate bibit acidulas aſtropenſes per ſequimensem,
& perfeſte convaluit.

Quod vero ſpectat ad Therapias rationem in ge-
nere pro convulſionibus ejusmodi admirandis ad-
hibendam; non facile erit aut remedia morbis
huic Herculeis patia, aut curationis methodum cer-
tam, & crebris experimentis comprobatam aſſi-
gnare: præterquam enim quod caſus iſti ſimiles
raro occurruunt; insuper obſervare eſt, quod ea-
dem medicamenta, quaे huic ægrotanti hec
tempore profuerunt, alteri, aut eidem, alio tem-
pore adhibita, ne hilum juvarent: cujuſ ratio vi-
detur eſſe, quod morbi cauſa in ſucci nutritiis
dyſcrasias conſiſtat, qui liquor non uno ſemper
eodemque modo pervertitur; verum à multipli-
ſalium ac ſulphurum combinatione, indolem va-
rii moris, ac generis morbidam adipiſcitur, eam-
que ſubinde commutat: quapropter in gravifor-
mis ejusmodi affectibus, medicamenta haud vul-
garia

garia & ex pharmacopeia deprompta, sed magistralia, & pro re nata, juxta symptomatum admirandorum apparentias præscribantur. *Vomitio lenis, purgatio, & phlebotomia* imprimis celebrari, ac aliquoties prout opportunum videbitur iterari debent. Quoad medicamenta autem specifica ac in casibus ipsis appropriata, cum præcipua indicatio fuerit, *succi nervosi* crasis emendare, plu-
tima tentare, & ab effectu eorum virtutes rimari liceat: itaque experiri fas sit, quid remedia *sale volatili* aut *armoniaco* prædicta efficient. In hanc rem. *sp. & sales C. Cervi, sanguinis, fuliginis, flo-
res & spiritus salis armoniaci* assumantur: His ni-
hil juvantibus ad *chalybeata* deveniendum est,
tinctura & solutiones corallii, ac *antimonii* præ-
beantur; cuiusmodi medicamenta in tali dosi &
forma, & tam crebra vice exhibeantur, ut ex iis
alteratio quædam toti sanguini & succo nervoso in-
ducatur: porro si talibus deerit successus, ad *a-
lexipharmacæ*, quæ contra *venena & malignita-
tem humoribus* impressam juvant, procedere oportet: sc. ex his *vegetabilium decolla*, *destillata*,
pulveres, conservas, aliaque preparata instituere,
& alia cum aliis varie componere, & diversimode administrare. Verisimile est, quod ejusmodi medicamina, quæ *demorsis à viperæ*, aut *cane rabido*, etiam quæ contra *aconita & toxica* ore as-
sumpta prodesse solent, etiam in *convulsionibus* supradictis ex usu esse possunt. Licebit hic, juxta *exemplum Gregor. Horstii* in *tractatibus suis de morbo convulsivo maligno*, item de *convulsionibus* admirandis *remedia magistralia* sub forma *electua-
rii purgantis, item pulveris & antidoti convulsivi* præscribere, eademque ex *simplicibus* partim *a-
lexipharmacis*, partimque *antiepilepticis* varie componere.

CAPUT X.

De passionibus quæ vulgo dicuntur
hysterica.

Passio hysterica, inter morbos muliebres, pessimæ adeo famæ existit, ut *semidamnati* instar, plurius aliorum affectionum culpas gerat: si quando enim ægritudo inusitati moris, aut occultioris originis in corpore foemineo occurrat, ita ut *causa* ejus lateat, & *indicatio* therapeutica sit prorsus incerta, statim *uteri* (qui plerunque infons est) malam influentiam accusamus, & in symptomate quovis inusitato *aliquid hystericum subesse* pronunciamus, proindeque ad *hunc scopum*, qui saepe tantum ignorantiae subterfugium est, intentiones medicæ ac remediiorum usus diriguntur.

Pathemata, quæ ad hunc censum referri solent, varia & multiplicita reperiuntur, quæ raro in diversis foeminis convenient; aut ad eundem prorsus modum contingunt: *communissima* & quæ vulgo *affectionis hysterica* rationem formalem constitutere dicuntur, sunt hæc; sc. *motus in imo ventre*, ibidemque *velut globi cuiusdam ascensus*, *dein rugitus*, aut *vomendi nixus*, *hypochondriorum disstensio* & *conmurmur* cum *flatuum eructatione*, *respiratio inaequalis* ac *ut plurimum impedita*, *presocatio in gutture*, *vertigo*, *oculorum inversio* aut *rotatio*, *seper risus*, aut *fletus*, *fabulatio absurdæ*, quandoque *ærovix* & *æuvnix* cum *pulsu obscuro* aut *nullo* & *aspectu cadavero*so, interdum *motus convulsivi in facie*, ac *artibus*, & nonnunquam *in toto corpore excitati*: verum spasmæ universales rarius contingunt, & non nisi morbo hoc in statum pessimum evecto: quippe ut plurimum sine membrorum contractione tantum in *ventre inferiori*, *thorace* & *capite*, sc. in eorum aliquo, aut successive in *omnibus paroxysmi tragædia* peragitur.

Hu-

*Passionis
hysterica
descriptio.*

Hujusmodi affectionibus obnoxiae sunt *fæmine* cujusque *atatis* & *conditionis*, sc. *divites* & *pauperes*, *virgines*, *uxores* & *vidua*: observavi *symptomata* istæc in *puellis* ante *puberitatem*, etiam in *vetustis* post *catameniorum* *defectum*; quinimo ejusmodi *passiones* interdum *viros* infestant, uti plane constat exemplo superius allato.

Quod spectat ad *symptomatum* istorum *causas*, *symptoma-*
tas *Medici* plerique *veteres* & *quidam* *neoterici* so-
lummodo in *uteri ascensum* & *vapore*s ab *eodem* ^{tum causa-}
elevatos *retulere*: *Prior opinio*, licet antiquum
obtingit, minus *verisimilis* *videtur*; quippe in
virginibus & *viduis* *uteri* *corpus* *adeo* *exigua* *con-*
stat *mole*, & *partibus* *circumquaque* *vicinis* *ita*
strictim *alligatur*, ut *nec* *ipse* *loco* *moveri*, & *a-*
scendere, *nec* *motus* *eius*, *si* *quis* *fuerit*, *perse-*
tiri *poterit*: *quoad* *ut* *modicam* *istam* *vulgarem* *à*
vaporibus *desumptam*, *eam* *uti* *prorsus* *vanam*, &
futilem *alibi* *justis* *de* *causis* *sæpe* *rejicimus*: *pas-*
siones *autem* *modo* *descriptas* *neque* *semper*, *ne-*
que *omnino* *ab* *uteri ascensio* *aut* *vaporibus* *proce-*
dere *judicamus*: *idque* *prius* *quidam* *alii* *celebri-*
ores *medici* *statuerunt*. *Quippe* *olim* *Carolus Piso*,
& nuper *Dottissimus Highmorus* *uterum* *ab* *omni*
culpa *vindicarunt*, *atque* *pathemata*, *quæ* *vulgo*
dicuntur *hysterica*, *hic* *à* *sanguine* *in* *pulmones* *im-*
petusus *irruente*, *atque* *iste* *à* *colluvie* *serosa*, *juxta-*
nervorum *origines* *congesta*, *oriti* *excogitarunt*: *Po-*
sterior *hæc* *opinio* *quantum* *probabilis* *videtur*,
è *sequentibus* *patebit*. *Quoad* *doctrinam* *vero* *su-*
per *hac* *re* *à* *D.D. Highmoro* *traditam*, *quoniam*
à *more* *nostro* *absit* *cujusquam* *placita* *convellere*,
& *mihi* *pene* *religio* *sit* *à* *Clarissimo* *hoc* *viro* *dis-*
sentire; *quia* *tamen* *pathologia* *nostra* *basi* *contra-*
riæ *innitens* (sc. *affectus* *hysterici* *causa* *ad* *genus*
nervosum *immediatus* *quam* *ad* *sanguinem* *impu-*
tata) *gratis* *asserta* *videbitur*, *nisi* *rationes* *quæ*
contra *istam* *hypothesin* & *pro* *nosta* *militant*, *pro-*
feram; *idcirco* *venia* *hic* *detur*, *utramque* *senten-*
tiam, *velut* *in* *bilance* *positam*, *exactius* *trutinare*.

In

D. Highmo^{ri} *opinio*
examina-
tur.

In *paroxysmo* igitur vulgo dicto *hysterico* supponit *vir egregius*, *sanguinem*, utpote *tenuiorem* & *flatulentum* cum *effervescentia* quadam in *vasa* *pneumonica* & *cordis* nimis *confertum* *irruere*, & in iis *impetuose* *ebullire*, adeoque *pulmones* *infernare*, & *plurimum* *aggravare*, ut nec illi *motum* *ineant*, neque *sanguis* è *cordis* *sinibus* *lacunari* *possit*: hinc à *sanguine* in *præcordiis* *stagnante*, *magna* *oppressio*, *respiratio* *difficilis* & *sæpe nulla*, cum *spirituum* *vitalium* *deliquio* *inferri* *solent*: *dein* *septum* *transversum*, ut *pulmonibus* *magis* *magisque* *distantis*, *locum* *cedat*, & *respirationem* *aliquo* *saltem* *modo* *perficiat*, cum *diastole* *immane*, & *diutius* *continuata* *deorsum* *fertur*, adeoque *intestina* *deprimendo*, *abdomen* & *hypochondria* *attollat*, & *motum*, *velut globi* *ascendentis* *simulet*; *poltea* *vero* *functione* *vitali* ad *hunc* *modum* *laborante*, *facultas* *animalis* in *suppetias* *ejus* *insurgit*, *quapropter* *urgente* *motuum* in *variis* *partibus* *necessitate*, *spiritus* *animales* in *principia* *nervorum* *impetuose* *propulsi* *convulsiones* *diversimodas*, hinc inde *vagas*, *edunt*. Hanc *opinione* à *magni juvamine* in *hoc* *affectu* per *sanguinis* *missionem*, nec non ab *insigni* *lascione* *propter* *excretionis* *cujusque* *sanguinea* *retentionem*, tum à *juvantibus*, tum *nocentibus* in *hac* *passione*, *Author* *confirmare* *satagit*.

Verum licet *doctrinam* *hanc* de *suffocatione uterina*, prout valde *ingeniosam*, & *affabre* *excoigitatam*, non possim non laudare; tamen quo minus huic per *omnia* *consentiam*, rationes quædam magni momenti plane evincent. Evidenter me non intelligere quomodo in quibusdam *hystericis*, quæ sc. *temperamenti* *frigidioris* sunt, sæpe etiam *pica* & *malacia* afficiuntur, *sanguis* ita in *pulmones* *immodice* *ebulliat*, sine quibusdam *effervescentia* sua notis alibi conspicuis: Novi *puellas* ob $\chi\lambda\omega\rho\omega\tau\iota\tau\iota$ quasi *exangues*, quarum *nempe* *cuor*, utpote *effetus*, à quovis *exercitio* *in corde* *stagnaret*, & exinde *difficulter* *admodum* *in*

in pulmones exantaretur, quæ tamen *passionibus* dictis *hysteris* erant graviter obnoxiae: certe haud probabile est quod harum sanguis immidice effer-
vescens in vasa pneumonica impetuose irruat, eo-
rumque poros & meatus constitissime infarciat; cum interea tales anhelosæ fiant, propter sanguini-
s à pulmonibus absentiam, aut admissionem
difficilem: præterea quo pacto evenit, ut violen-
tus iste sanguinis in pulmones incursus, qui circa
paroxysmum fieri supponitur, haud *inflammatio-*
nen in iis patiat? quippe sanguis parti cuiquam ra-
pide & nimis confertim impactus, facile extrav-
satur, & ῥάργωσιν ægre discutiendam excitare
solet: unde igitur in *affectu hysterico* cruor pulmo-
nes violenter subiens & distendens *peripneumo-*
niam minime inferat? aut quare non *peripneumo-*
nia, alias *inducta*, *affectus* quasi *hysterici* super-
veniunt? Quamobrem improbabile videtur, quod
sanguis, proprio orgasmo turgescens, in *pulmo-*
nes irruat, eosque infarctione nimia immobiles
reddens *diaphragmatis*, aliarumque partium con-
vulsiones *secundario* & *consequenter* inducat; quin
potius videatur quod ob *diaphragma*, aliaque re-
spirationis organa prius spasmo affecta, sanguis
in *præcordiis* stagnare cogatur: Insuper observare
licet, quod pulmones haud semper ante alias par-
tes afficiuntur; sæpe enim *symptomata spasmatica* alibi incipiunt, & non raro *pectoris* regionem
omnino intactam demittunt. Quippe in aliqui-
bus *vertigo*, & oculorum *coruscationes* paroxys-
mum inchoant, quibus *fletus*, aut *rufus*, aut *ar-
tuum motus convulsivi* sine *thoracu angustia*, aut
cordis oppressione succedunt: in aliis antequam re-
spiratio quovis modo laborat, *infimi ventris intus*
mescentia cum *vomitu*, aut *rugitu*, paroxysmum
ordiuntur, & non raro finiunt; utcunque *respi-
rationis difficultas*, symptomata ista sæpe longo
intervallo sequitur, eamque *fasciarum in hypo-*
chondriis arcta constrictio præcavere solet: porro
videtur quod iste, velut *globi* cuiusdam ab *hypo-*
gastro

gastro ascensus, à septi depressione neutiquam procedat; quoniam sc. in *paroxysmo hysterico*, hæc pars haud semper versus inferiora deprimitur, at sèpenumero ad superiora contracta, pulmones sursum propellit, adeoque spiritu fere præcluso, *suffocationis* periculum minatur. His aliisque rationibus persuasi in ea demum sententia sumus, quod *affectione dicta uterina*, præcipue, ac primario sit *convulsiva*, atque à cerebro & nervoso genere affectis potissimum dependeat quicquid in ordinationis, aut anomaliæ exinde circa *sanguinis* motum contingit, tantum secundario, & dependenter à viscerum spasmis fiat.

*Affectione
hysterica
ad cere-
brum &
nervosum
genus pra-
eipue spe-
rat.*

Enimvero *passio* quæ vulgo perhibetur *hysterica*, sicut alii motus convulsivi, omnino à *spirituum animalium explosionibus* producitur: discriminis ratio, quatum morbi hujus species ab *invicem*, tum ab *aliis affectionibus* spasmodicis differunt, à varia *causa* morbisca origine & extenſione potissimum desumuntur: nam *origo* hujus, sicut plurium aliusmodi spasmorum, *utero* prorsus *insonte*, sèpenumero in *capite* consilit: quandoque tamen hic affectus ab *uteri culpa*, & nonnunquam ab *aliarum partium* *vitio* dependet. Quoad *morbi extensionem* à quacunque origine procedit, utplurimum *nervos interiores*, nempe ad *viscera* & *præcordia* spectantes, eorumque appendices præcipue afficit, spiritusque in iis scatentes potissimum exercet; interdum vero, licet rarius, etiam *spiritus* qui *nervis exterioribus*, item qui *cerebro* & *cerebello* præsident, eodem affectu involvuntur. Primo dicemus de *morbi hujus origine*.

Hanc autem *scipissime* *αρετη* & *ἐγνώσασθαι* consisteret, & symptomatum quæ in *vivis* accidunt comparatio, & defunctorum *observationes anatomicae* aperte indicant: quippe observare licet hunc affectum, à *subito* *terrore*, *ingenti tristitia*, aut *indignatione*, aliave *passione violenta*, in qua *spiritus cerebri* *ingolæ* potissimum afficiuntur, *crebro exortum* ducere; porro nonnullis mala *viatus* ratio,

titio, & varia accidentia quibus humores vitiosi intra caput uberioris congeruntur, hoc malum primo intulerunt: quin & *paroxysmorum* ritus idem manifesto evincit, in quantum sc. *capitis plenitudo*, *vertigo*, *oculorum cornuscatio*, *aurium tinnitus* in multis *paroxysmum* hystericum ordiuntur, eumque non raro concludunt: præterea mulieres quasdam ab aliis morbis defunctas, *passionibus* interim hysteris dum ægrotarent valde obnoxias, aperui, in quibus *utero* satis recte habente, in *occipite* nervorum principia sero acri madida, ac prorsus immersa deprehendi, prout infra fusius declarabimus.

Has aliasque rationes perpendentes, non dubitamus asserrere *passiones*, vulgo dictas *hystericas*, *morbi se-creberrime* oriri, eo quod spiritus animales, *nervorum* principia intra $\epsilon\gamma\chi\epsilon\pi\alpha\lambda\gamma$ occupantes, *labe* quadam afficiuntur; illi nimur aut in confusione acti, aut humoribus vitiosis perfusi, *copulam* heterogeneam & *explosivam* sibimet asciscunt, quam una secum in canales nerveos longe deducunt: cumque iidem spiritus, per totas eorum series sive ordines *copula ista* ad plenitudinem saturantur, aut *sponte sua*, aut *occasionaliter commoti* *explosiones* ineunt, adeoque motus convulsivos cident: quod vero *talis copula* spiritibus adhærens una cum iis in *nervos interiores* potissimum derivatur, ratio est, quoniam in hoc versus *præcordia* & *viscera* commicatu, spiritus animales, propter *animi affectus* plurimum perturbantur; quare noxas quasvis aliunde illatas, facilius admittunt, & anomalies promptius concipiunt. Spiritus enim animales ob hanc præcipue occasionem *diathesin spasmodicam* contrahunt; quatenus nimur illi, ab impressione violenta, extra orbitas suas, ac solitum influentia & actus modum pervertuntur; hinc inordinationes suas non modo postea repetunt, quin & particulas heterogeneas in amplexus suos suscipiunt, cumque iis facilius combinantur: quapropter in quantum spiritus animales

NERVOS

nervos paris vagi, & intercostalis permeantes, appetitus tum concupisibilis, tum irascibilis perturbationibus quibusvis continuo implicantur, nihil mirum est, si illi praeceteris dispositionem convulsivam acquirant.

Eadem
causa post-
ea per totos
nervorum
duetus dis-
ponitur.

Supposito igitur (quod revera supponi debet) spiritus animales, juxta origines nervosas copulatae per totos heterogeneam & explosivam contraxisse, eamque in nervos interiores una secum vexisse, & per totos eorum duetus explicasse; non difficile erit paroxysmi hysterici omniumque ejus symptomatum rationes assignare. Imprimis enim morbo ingruente, sæpenumero vertigo, oculorum rotatio & cerebri velut inflatio quædam, quasi yelitationes præviae excitantur, quia tota spirituum cohorte in explosiones parata, leves eorum copia versus cerebrum resilientes primo eliduntur; deinde statim in *imo ventre*, aut *hypochondriis* perturbatione succedit, in quantum *spiritus* intra *plexus hic* aut *illic confitos* proxime afficiuntur: nam alibi ostendimus, si quando spiritus animales in tota quadam serie exploduntur, qui in extremis partibus resident, affectionem istam primo inire: quare morbi hujus initia in *capite* & visceribus plerunque habentur; quod autem convulsiones modo in *imo ventre*, ac modo in *hypochondriis* primo sentiuntur, ratio est, quia materies morbifica, interdum nervi intercostalis ductu, in *plexus ultimos mesentericos* provehitur; quandoque tamen eadem non ultra *paris vagi* fines delapsa, multo citerius, nempe circa *plexus lienares* aut *stomachicos* subsistit.

Sympto-
matum
hysterico-
rum ratio-
nes expli-
cantur.

Cum itaque spiritus animales, (prout ostensum est) intra nervos *paris vagi* & *intercostalis* ab eorum origine, usque ad fines ultimos *copula heterogenea* & *explosiva* imbuuntur; illi tandem vel mera plenitudine, vel ab irritatione alicubi facta, in explosiones cidentur; in qua affectione si qui spiritus versus cerebri meditullium exilant, *vertiginem*, *capitis inflationem*, aliaque accidentia præ-

via inducunt: attamen spiritus, nervosi caudicis extremitatem alteram, sc. plexus mesentericos incolentes, præcipue explodi incipiunt; qui statim elisione sua, imas hypogastræ partes attolli & sursum contrahi cogunt, adeoque *molus* cuiusdam, quasi *uteri ascensum* inducunt: dein cum plexus mesenterii superiores eodem affectu sensim impllicantur; idcirco, in quantum tota mesenterii compages, visceraque eidem annexa elevantur, & versus superiora impetuose corripiuntur, abdominis intumescentia violenta, velut cum exilitione quadam succedit: porro *ventriculus*, non tantum suu ejus mutato elevatur; quin fibris ejus omnibus, sc. obliquis, rectis & transversis una spastico affectis, sœpe tanquam vesica inflata distenditur: hinc non raro *vomitus*, aut saltē *rugitus* & *hypochondriorum murmura* excitantur: quamprimum vero spiritibus serie quadam explosionis, ad thoracis regionem pervenit, *diaphragma* modo *diastole* immanni convulsum deprivit, adeoque viscerum ascensioni occurrens, inflationem, & summam intumescentiam, cum ingenti lucta infert; ita ut in affectis illico ligamenta vestium solvi debent, secus illæ in *leipothymiam* incidere petulitabuntur: interim septo ita depresso, ejusque *diastole* continuata, *sanguis* fere immotus in *præcordiis* subsistit; adeoque stagnatione sua magnam oppressionem ac non raro functionis vitalis deliquium ciet: porro *septi convulso* modo versus *superiora* contingit; adeoque illud *pulmones* sursum impelleat, thoracis *syphonen* violentam, & diutius quam par sit protractam inducit; cumque hac ratione *sanguis* in *vasa pneumonica* propellitur, nec denuō à cordis sinu excipitur, ibidem ac in toto præterea corpore stagnat, unde *cordis oppressio*, & *spasme leipothymia*, immo interdum *anoxia*, *distressia*, modo cum *livore faciei*, modo cum *aspectu cada vero* insequuntur: postquam hæc in *ima mediaque* regione peraguntur, demum affectio ad *caput*, *nervorum*, quasi *fomitis ignarii ductu*, per tin-

tingit, atque *spiritus* ibidem *explosi*, modo versus *cerebri* meditullium *resilientes*, *scotomiam*, & non raro symptomata *epilepsie* æmula producunt; modo *spiritus* illic *explosi* in *nervorum* aliorum principia irruunt, ibidemque pares *explosiones* scient: quapropter *hysterica* circa finem *paroxysmi* sæpe rident aut plorant, aut delire fabulantur; nonnunquam *facie* ac *orū* partes; quinimo interdum *brachia*, aliaque *membra* motibus *convulsivis* afficiuntur; cumque adeo demum *spiritus* omnes, qui copulam *heterogeneam* contraxerant, exploduntur, *paroxysmus* finitur, verum exinde statim alterius *paroxysmi* materies congeri incepit.

*Symptoma-
tum diver-
sitas unde
contingit.*

Quandoque accidit dispositionem *spasmodicam* non ita longe lateque protensam esse, præterquam enim, quod sæpe *nervi* tantum *paris vagi* & *intercostales* eadem plectuntur; ut neque *cerebrum*, nec *membra* exteriora quicquam afficiantur; quinimo interdum, nec *ipsi nervi* *interiores* per totos eorum processus causa morbifica occupantur: nam diathesis convulsiva, (prout modo innuinus) sæpe non ultra *plexus lienares*, aut *stomachicos* pertingit, & tunc *paroxysmus* à *ventriculi*, aut *hypochondrii* sinistri inflatione incipiens, non *uteri*, sed *lienis* vitio *otiri* creditur: cujusmodi affectio mox ad *thoracem* traducta, ibidemque *septum*, & *pulmones* *spasmo* involvens *respirationem*, & *cordis motum* sistit, aut quodammodo pervertit: subinde vero *paroxysmus* iste modo *cum*, modo *sine* *capitis* perturbatione insigni pertransit. Hæc quidem vario modo contingunt, juxta quod materiem morbificam, sive *copulam explosivam* à capite descendenter, velut *pulveris* *pyri* *acervos*, modo in hac, modo in illa parte plus aut minus congeri accidit: de qua *tamen materia*, quo ritu eadem in capite producta, *nervorum* *originēs* primo afficit, adeoque *passionis* dictæ *hysterica* causam *procatarcticam* constituit, jam proxime inquirendum restat.

Quod

Quod itaque spectat ad materiam *morbificam*, Morbi
sive copulam *explosivam*, quæ spiritibus intra ^{causa pro-}
eynepa or scatentibus accrescens, cumque iis in ^{cataretica}
processus nerveos derivata, non raro affectum, ^{vel juxta-}
qui vulgo perhibentur *uterini*, ^{nervorum} causa existit: di- ^{origines}
cimus hanc, sicut in aliis convulsionum specie- ^{subsistit},
bus, esse particulas heterogeneas, è sanguine suf-
fusas, quæ tamen ob duas potissimum *explosivæ*
spiritibus in nervorum principia influxuris affigi
solent: nempe aut *spirituum ipsorum culpa*, aut ipsius
materia præpollentia: utriusque generis instantiæ
passim occurunt. Interdum accedit *spiritus ani-*
mæles intra cerebrum inque commeatu ab ipso ad
præcordia ducente, consitos, à *subita passione*,
puta *timoris*, *ira*, *tristitia*, plurimum perurbati,
ac in *arægias* cogi; proindeque illos extra
ordines propulsos, particulas heterogeneas quacunque
obvias sibimet asciscere, cumque ipsis
combinari; ut propterea mox diathesin *explosivi-*
vam acquirant, eamque aliquandiu postea reti-
neant, prout supra declaravimus. Insuper secun-
do *ipsa materies morbifica* interdum magis effera
& potentior facta, invitæ *œconomia animalis*
præsidiis, è massâ sanguinea in cerebrum, ejusque
appendicem suffunditur, quæ spiritibus adhære-
scens, eos statim in *explosiones* disponit: hoc
passim cernitur in malis *febrium crissibus*, nec non
in affectibus quibusvis malignis, etiam scorbuti-
cis, aliisque chronicis perperam judicatis. Has
causas plurimum fovet, suscitatque *mala* aut *de-*
bilis cerebri & *nervos generis constitutio*, sive ea-
dem *hæreditaria*, sive ob malam *vitustationem*
acquisita fuerit: namque in corporibus ita dispo-
sitæ, & spiritus *animales*, à levi quavis occasio-
ne in confusionem aguntur, atque cerebri, & sy-
sternatis nervosi meatus, materiæ heterogeneæ, &
explosivæ incurvis facilius patescunt. Reveni
propter hanc rationem *fæmina* præ *viris*, illarum-
que alia præ alii, affectibus convulsivis obnoxia-
hant, prout infra fuisse ostendetur.

Quanquam autem hujusmodi mulierum *passiones* diæta *hysterica* sæpiissime à capitis *vitio*, si-
ve à causa *morbifica* intra *uterum* oriunda pro-
cedunt; attamen aliquando tales affectus propter

Vel juxta causam alibi incipientem, sc. modo in *utero*, mo-
uterum aut do in aliis *visceribus*, suscitantur; atque hujus *pa-*
alia visce- *thologia* *spasmodica* duo sunt præcipue *capita*, sc.
ra.

Posteriorius 1. Interdum accedit *tumorem*, aut *ulcus*, aut
hoc duplicei *humorum* *acrum* *congestiones*, in partibus mem-
modo con- branosis circa *uterum*, aut *alia viscera* consitit
tingit.

Vel ob so- 2. *Continui* in *spasmos* *dolorificos* *crebro* *irritati*: de-
lutionem inde in *quantum* *spiritus* *animales*, *circumcirca*
continui *dispositi*, *influique* in *crebris* *et reñias* *adiguntur*,

illi *demum* *particulas* *heterogeneas* aut à *parte* *af-*
fecta, aut *aliunde* *dimissas* *subimet* *asciscentes*, *ad*
impetus *explosivos* *disponuntur*: *cumque* *impri-*
mis *motus* *convulsivi* *tantum* *in* *loci* *affecti* *vi-*
cinia *contingunt*, *nempe* *ut* *moles* *in* *hypogastrio*
ascendens, *aut* *ventris* *intumescentia*, *solummodo*
percipiuntur; *postea* *corp* *orum* *nerveorum* *du&tu*,
& consensu *spasmi* *ibidem* *incepti* *sensim* *in* *alia*
ventris *imi* *viscera*; *dein* *ad* *præcordia*, *ultimo-*
que *in* *ipsum* *caput* *propagantur*; *atque* *affectu* *ita*
paulatim *ad* *spiritus* *cerebri* *incolas* *delato*, *illi*
insuper *in* *propria* *officina* *copulam* *heterogeneam*
na&ti, *eam* *in* *viscera* *retrorquent*, *adeoque* *cau-*
sa *morbifica* *reciproca* *facta*, *ab* *utraque* *caudicis*
nervos *extremitate* *inchoatur*. *Vidi* *olim* *virginem*
prænobilem, *in* *qua* *tumor* *exiguus* *subter* *os* *pubis*
cum *dolore* *atrocissimo* *exortus*, *convulsiones*
immanes *primo* *in* *ventre* *infimo*, *ac* *postea* *ad*
præcordia *&* *caput* *ascendentes*, *ac* *demum* *in*
membra *exteriora* *protensa* *ciebat*: *nam* *semel*
aut *bis* *in* *die*, *postquam* *in* *parte* *affecta* *cruciatus*
insignes *urgerent*, *abdomen*, *&* *mox* *hypochon-*
dria *attollit* *solebant*: *dein* *respirationis* *difficultas* *&*
circumduc&ta *succedebant*, *atque* *statim* *affectu* *ex-*
teriorius *translato*, *membrorum* *&* *artuum* *contra-*
ctiones, *convulsionesque* *horrendæ* *sequuntæ* *sunt*.

Non-

Nonnunquam etiam accidit *puerperis*, ob noxam *utero illatam*, symptomata spasmatica induci: Refert *Harveus* ab *injectione uterina* acriori convulsione mirandas excitatas fuisse: ita interduum licet rarius accidit, spiritibus circa nervorum extremitates, & prope uterum degentibus, matrem morbificam sive *copulam explosivam* immediate à loco ibidem affecto, & absque cerebri culpa affigi.

2. Restat adhuc alter *casus*, sive *afficiendi modus*, quo dispositio spasmatica, partium longe à cerebro dissitatum vitio producitur: (licet interim labes, quæ istius affectionis causa existit, non raro ipsi cerebro mediate communicetur) nimirum, si quando *succus nervosus*, alicubi in motu suo, sive circulatione impeditur, exinde in partes nervosas restagnans, easque aggravans, sàpè diathesin spasmodicam infert: Ita cum evacuatio quadam solennis, qual liquoris nervosi superfliuitates excerni solebant, cohibetur, uti à *fontanellis* subito *occlusis*, aut *ulceribus* *vetustis* sine catharsi exiccatis, plures in affectiones convulsivas inciderunt: quinimo aliquatenus hic locum obtinet, quod vulgo in *virginibus* & *viduis* pro causa passionum hysteriarum assignari solet, nempe *humoris seminalis*, quem *τάχις τάχις* impendi oportuit, intempestiva *cohibitio*; saltem si quando istæ à conjugali vita statu juvamen recipiunt, ideo accidit quoniam *humoris nervosi* restagnations, quæ cerebro & nervoso generi sàpè labem affigunt, hac ratione præcaventur: Porro *succus nervosus* versus principium suum regurgitat, quia transitus ejus alicubi à *tumore* aut *scirrho* aut *cancro* præcluditur: Nuper in hac urbe istiusinodi affectus insignis instantia contigit, sc. *puella* quædam 12 annos nata *herniam* contraxerat, hinc ex præscripto matris suæ, fasciam male adaptatam, cum fibula duriuscula glandulas inguinales valde comprimente, non sine magno dolore & cruciatu per binas septimanas gestabat: in-

2.
Vel ob succi
nervosi ob-
struetio-
nem.

tra hoc spatiū (cum prius integre valebat) de vertigine & gravi capitis torpore queri coepit; ac paulo postea *affectiones convulsivas* & *quasi hystericas* crebro ingruentes passa erat; simulque *scrophulae* ingentes pone aures ac in cervice ejusdem lateris subnascebantur, quibus antehac in tota vita haudquam obnoxia fuerat. In hoc casu minime est quod dubitem, quin à *glandulis* istis, quæ sunt liquoris nervosi emunctoria, nimis compressis, humoris *istius* superfluitates, inde per vasa lymphatica amandari solitæ, in *caput* restagnantes mala ista pepererint: quippe symptomatum praeditorum, à subligaculi *istius* inguinalis gestatione, ortus, ita subito & manifesto successit, ut in hanc occasionem, vel mater ejus morbi causam retulerit. Insuper etiam in aliis observavi *humoris nervosi*, alicubi in decursu suo obstructi, recrementa versus caput restagnantia, non modo *symptomata spasmatica*, alt deinde *affectiones stru-mosæ* intulisse.

Objectiones contra predictam hypothesin solvuntur.

Hæc de *affectionis dictæ hysterica ratione formali*, diversimoda origine, nec non de *symptomatum* ejus *causis genuinis*: è quibus liquido constare videtur, passiones istas non semper ab *utero*, quin longe crebrius à *cerebri*, aliamque generis *nervosi* partium, vicio pendere: At vero contra hæc multa objiciuntur, quæ juxta veterum opinionem, culpam omnem in *uterum* rejiciunt: Nimirum ita fieri videtur, quoniam hujus *morbi insultus* fere tantum *fæminas* invadit; quin & *mulieres* circa *uterum* male habentes, sc. *puerpera*, aut quibus *catamenia* sistuntur, ei potissimum sunt obnoxiae: porro ex juvantibus hoc arguere licet; quia sc. *emplastrum* super abdomen gestata, item arcta ventris & hypochondriorum constrictio, quibus sc. *uteri ascensus* inhibitetur, paroxysmum ingruentem non raro arcent: hoc etiam indicat, quod *suaveolentia* naribus admota paroxysmum inducunt, atque *factitia* eundem abigunt, è *contra* accidere prohibetur,

tur, si eadem ventri aut pudendo imponuntur.

Ut has *objectiones* diluamus, dicimus imprimis symptomata quæ videntur hysterica, haud tantum mulieres incessere: nam historia superius allata ostendimus *virum* quendam ejusmodi paroxysmis, cum *molis* in imo ventre *ascensu* obnoxium fuisse: quod autem *fæmina* multo crebrius quam *viri* affectibus istis convulsivis tentantur, duæ rationes proferri possunt: sc. primo quod illarum constitutio animalis sit longe debilior; nempe *cerebrum* & *nervos* molliores, & minus firmæ texturæ obtinent, ut nihil fortiter sufferre, nec injuriæ cuivis resistere queant; quin & in illis *spiritus* animales magis in fugam & distractionem proclives, copulam heterogeneam & explosivam facilis admittunt: hinc *fæmina* à subito terrore, aut ingenti tristitia maximas spirituum inordinations subeunt, cum *viri* à tali occasione vix omnino perturbantur. Secundo *fæmina* diathesin spasmodicam promptius suscipiunt, quia materiæ morbificæ copiam uberiorē congerunt: quippe cum vitam sedentariam plerunque degunt, sanguis ob ventilationis defecūtum impurior evadit: insuper in *hoc sexu*, iste particulis heterogeneis, & fermentatibus originaliter scatet; quapropter eum *catameniorum fluxus*, saepius expurgari expedit; quo tamen haud semper, quod extraneum & incongruum est, è massa sanguinea in totum eliminatur, quin superstes sit, quod pro data occasione in *cerebrum* & appendicem ejus suffusum, affectionum convulsivarum causa existat: potro cum *fluxus menstrualis* cohibito, diathesis spasmodica accersitur, haud igitur putandum est, tales affectus ab utero suscitat, verum quod massa sanguinea, particulis heterogeneis plus solito imbuta eas una cum succo nervoso capiti ingerat: quinimo potissimum ob hanc rationem, etiam *puerpera passionibus* quasi *hystericas* obnoxias reperiuntur; præterquam enim quod *læsis uteri* membranis, spasmodus illic, ob

ſectionem molestam incepitus ſurſum perreptat, ac denuo cerebro communicatur; ſepiſſime accidit, ſanguinem à lochiis retentis infeſtum, febrili incendio effervescere, ac dein crifeos loco, miasmata maligna cerebro ingerere; unde affeſtus convulſi, & non raro ſoporofi excitantur.

Quod vero arguitur, *morbum* hunc videri *hy-ſtericum*, quia remedia circa abdomen applicata non raro levamen conferunt, facile erit referre, cauſam morbificam in *mesenterio* ſepiſſus quam in utero conſitam, interdum hac ratione aut tolli, aut ab influentia ſua cohiberi: præterea ejusmodi circa *hypogaſtrium* applicationes nihilominus prodeſt, licet affeſtus origo ab ipſo capite deri- vetur: nam ſupra oſtendimus, quod cum mate- ries heterogenea & exploſio ab ἐγκέφαλῳ de- ſcendens, ſpiritibus intra totos nervorum in- teriorum proceſſus diſpoſitis, diathēſin ſpasmodi- cam intulit; motus convulſi propterea excita- ti, à nervōrum extremitatibus incipiunt; & ex- inde ſurſum versus illorum initia perreptant; adeo ut imprimis viſcera *imi ventris*, dein *præcordia*, ac ultimo *cerebrum* iſum afficiantur; ſin vero ſpiritus *extimi*, sc. in *mesenterii plexibus* degentes, ab exploſionibus ineundis cohibentur, ceteri omnes in reliquo duetū nervoso, intra or- dines ſuos permanent: hoc autem *emplaſtra* ſu- per *umbilicuſ* geſtata, non raro efficiunt: namque *odore* ſuo ſpiritus ab exiſtione reprimunt, ac in ordines cogunt, quinetiam *copulam* illis ac- creſcentem non raro excutiunt, abiguntque: quare cum exploſiones illic ineundæ inhibentur, pa- roxyſmuſ convulſiſ omnino præcavetur: quod adhuc amplius conſtat, in quantum ſi ſpasmuſ in imo ventre incepitus, indeque inſtar *globi aſcen- dens*, ſtatiuſ ſupprimiſtur, ac iſtarum partium con- ſtrictione valida impediſtur, ne ſuperius perreptet, ſepenumero paſſio convulſiſ, *præcordiis*, & ce- rebro intaetis abrumptur: quapropter vulgo in more

more est, mulieres laborantes, *fasciis*, aut *brachiis* circa *epigastrum* complicatis arcte constringere, adeoque symptomatum versus superiora progeslum sistere: Cum enim spiritus animales velut somite ignatio, spasmos successive ineunt, ubicunque fomes abscondit, aut intercipitur, affectio istae prorsus inhibetur.

Quod spectat ad varios *odoratorum* effectus, nempe quod *suavia* paroxysmum accersunt, *fætidæ* vero eundem abigunt, dicendum esse videtur, priora spiritus animales demulcendo, resolvere, ac à solitis influentia pensis nimis relaxare, adeoque ipsos ad explodendum paratos, in tales inordinationes provocare, quinimo velut flam-mula admota aliquatenus accendere; è contra au-tem *graveolentia* spiritus reprimunt, ab excursi-bus & exorbitantiis retro cogunt; inque ordines compellunt, quin velut *sulphur* auro *fulminanti* admixtum, virtutem explosivam iis adimunt.

Quæ hactenus de *passionibus* vulgo dictis uteri-nis fuse disservimus, adhuc clarissim elucescent, si in confirmationem hypotheseos nostræ, argumen-ta ab *anatomicis observationibus* desumpta, adji-ciantur: Itaque libet hic *casum insignem*, quo affectiōnū convulsivarum *ratio formalis* & *causa* plurimum illustrantur, in medium pro-ferre.

Domina perillustris, forma elegantissima, opti-maque animi & morum indole prædita, nuper in hac vicinia degebat, quæ per multos annos affectibus spasmoidicis obnoxia, siquidem valetudina-riam hanc diathesin originaliter, sive hereditario contraxerat, atque hos morbidi seminii fructus, fere quovis ætatis suæ lustro experta fuit; potissi-mum vero quoties utero conceperat, (crebros e-nim conceptus & abortus passa) pathematis con-vulsivis, quasi *hystericis*, supra modum tentari so-lebat: quippe statim à mensibus cohibus, particu-læ heterogeneæ ad *cerebrum* & *nervosum* *genus* translatæ, atrocissimi affectus paroxysmos intulere.

Postquam novissime conceperat, primis mensibus, juxta pristinum morem, *affectionibus convulsivis* subinde molestabatur, circa nonam gravidae hebdomadæ, à frigore suscepto, in *febre* periculosa incidit, in qua dolores valde acuti, per plures dies in *lumbis*, & juxta *hypogastrum* gravissime urgentes *abortum* minari videbantur: attamen *dolores isti*, prout ab eventu constituit, potius *colici censendi*, ab humore acri per *nervorum ductus*, à *cerebro* in istas partes decumbente procedebant; nam circa *febris declinationem*, materia istac alibi translata, *diarrhea*, *pedum dolores*, & dispositio velut ulcerosa successebant.

Quamprimum hæc *Domina à febre & doloribus istis* convaluit, *affectionis convulsivi* redibant, nam quolibet mane è somno evigilans, circa *oris & faciei* partes, nec non in *brachiis & cruribus* *spasmos & contracturas* immanes pati solebat; quæ symptomata proculdubio à *ferosa colluvie*, in capite circa *nervorum origines* aggesta, ab iisque una cum succo irriguo, in somnis altius imbibita oriebantur; & cum postea eadem materies *nervorum interiorum* ductu, iterum in *mesenterii plexus*, ac *lumbos* ferebatur, istarum partium dolores atrocissimi, ac insuper *paroxysmi* quasi *hysterici* eam graviter infestabant.

Enimvero isti *faciei & membrorum* motus convulsivi brevi tempore cessabant; usque tamen imbecilla, ac enervis, cum vultu pallido, gressu infirmo ac tremulo, atque alimenti tantum incongrui, & liquorum calidiorum appetens, persistabat: sub finem *tertii mensis*, quo tempore constanter *abortire* solebat, menstrua eruperunt, quibus per duos aut tres dies, una cum membranarum laceratatum frustulis descendantibus, *abortum* expectabat: attamen fluxu isto cessante, dolores, velut parturientis, in *abdomine & lumbis*, uti prius exorti sunt, eamque hebdomadæ spatio *die & nocte* miserrime torquebant: tandem bal-

neo herbarum emollientium usa, & exinde lecto ad sudandum commissa, uteri sarcinam deposita: conceptus ita cum ingenti cruciatu decedens, galli Indici ovum & magnitudine & figura æquabat: hujus tunica exterior fuit lacera & disrupta, interior integra manens, aqua limpida circiter lib. 3. & nihil præterea continebat; nulla quidem fætus aut formati, aut uspiam futuri rudimenta apparet: postea per quatuor aut quinque dies lochia cum aliquibus membranarum frustis effluebant; interim dolores cum solita atrocia urgebant; cumque elapsa hebdomadæ spatio, haud sponte defierint, demum iis sedandis remedia expetuntur.

Propter hunc finem, imprimis linimenta, fatus, balnea, & clystères crebro adhibentur; etiam medicamina uteri sordes expurgantia, in quas totius mali causa rejicitur, intus sumuntur: priorum usum, terminum brevés intermissiones sequuntur: subinde vero affectus cum insigni molestia redibat; quinimo intra tres hebdomadas, morbus plurimum ingravescens, multa alia hotrenda symptomata ascivit: nam præter dolores in abdomine & lumbis, qui indies atrociores fiebant, insuper in dorso, cervice, scapulis, nec non in brachii & cruribus magno cruciatu mox affiebatur, idque acerbius quoties lecto incalescet; cæterum crebra vertigine, vomitu & nausea, atque sepius in die paroxysmis convulsivis gravissimis affligebatur; sc. primo moles in hypogastrio ascendere visa, illico totum ventrem cum impetu attollebat, mox respiratione cohibita dæmonia cum vultu cadaveroso successit: postquam ita velut demortua, per tria aut quatuor horæ minuta jacuerat, subito exilire solebat, ut ab astantibus vix comprimi, aut contineri posset; dein contractiones immanes & distorsiones in cunctis oris & faciei partibus, nec non in omnibus corporis membris sequuntur: symptomata hæc revera hysterica judicabantur,

H. 5. quo-

quoniam Domina illustris ita nuper abortierat.

Attamen hæc singula perpendens, in ea demum sententia fui, *utriusque paroxysmi*, sc. tum *άγνυξτος*, tum *παροξύς*; causam omnino à mala cerebri & nervosæ generis affectione, etiam absque uteri culpa pendere; nempe quod humor actis intra *έγκεφαλον* congestus, exinde per nervorum ductus in partes longe dissitas descenderet, qui membranis & fibris insidens, cumque humore à massa sanguinea in fluxo fermentescens, eas plurimum irritaret, adeoque dolores atroces ciceret: postea deinde cum particula heterogenea & explosive cum humore isto intra *έγκεφαλον* admissæ, atque ductus nerveos subeuntes, spiritibus accrescerent, propterea diathesis spasmatica subinde in graves paroxysmos erumpens inducebatur, prout mox fusius patebit.

Juxta hujusmodi *Aetiologiam* intentiones curativas instituens, *Domina agrotanti*, quo tempore gravissime laborabat, *sanguinem* è *vena saphena* mitti, intra biduum lene *catharticum* exhiberi, idque semel, aut bis in hebdomada iterandum præcepi: insuper aliis diebus, vesperi & mane sp. *C. Cervi*, aliisque horis bis aut ter in die *pulveris* è *margaritis* & *oculis* *cancerorum* cum dosi sequentis julapii propinabam. *Re. Aq. limacum*, *lumbricorum*, *magistralis* an. 3 iij. *saxifraga cerasorum*, *nigror.* an. 3 iiiij. *hysterica* 3 ij. *syr. è corallio* 3 j. *B. tintura castorei* 3 j. *misce*: *Balneo herbarum* dulcium frequenter usa fuitcum necessitas urgeret, *opiata* semper bono successu assumpsit; *vesicatoria* internæ parti utriusque femoris, etiam cervici applicabantur; porro *fotus*, *linimenta*, *clysteres*, *cucurbita*, *sternutatoria*, cum multis aliis administrationum modis, juxta symptomatum exigentias præscribebantur.

Ab hac medendi methodo per 14 circiter dies adhibita, *Domina illustrissima* plurimum alleviata, *paroxysmis* *convulsivis* omnino caruit. *Quinimo* *viscerum* & *membrorum* *tormina*, *aliaque symptomata*

mata valde mitigata, citæ convalescentiæ spem opimam fovebant: Posthæc vero, partim ob malam viætus rationem, cui ægrotans vel paululum refecta semper indulxit, præcipue tamen, propter subitam terroris vel tristitiae passionem, quam funestum accidens, intra proprias ædes contingens, excitarat, recidivam passâ, mox morbus in multo deteriorem statum evectus, nam & spasmī & dolores atrocios infestabant; quin & ventriculus vomitu fere continuo laceritus, nec alimenta nec medicamina admittebat. *Lac asinum* per aliquot dies cum fructu quodam sumebat; quod tamen, siquidem in ventriculo biles, ei molestiam pareret, brevi omittebatur: tandem invitis omnibus remediis, juxta plurimi medicorum consilia diligentissime præsciptis, nobilissima patiens magis indies, magisque elatigescerat, atque sensim morti appropinquabat: biduo ante obitum *ventris & lumborum* tornina plurimum remittebant, ipsaque solito alacrior facta, convalescentiæ spem quandam concepit; interea tamen conquesta erat, de *capitu dolore & gravitate* insigni; cumque circa initium noctis alte dormiverat, expergefacta in *paroxysmum convulsivum* valde horrendum incidit, qui statim in apoplexiā cito lethalem transit; namque *insensilis & æpov* facta, intra 12 horas hac vita emigravit.

Cum circa ægitudinis, ex qua *illustissima Do-* *Morbi* *E-*
mina obierat, causam, varia judicia ferebantur, *tiologia ex*
plerisque *nimirum* *mala* *omnia* in *affectiones ute-* *observatis*
rinas; *aliis* in *abcessum* *aut apostemam*, *quod ali-* *anatomicis*
cubi *circa* *abdominis* *viscera* *latitans* *suspiciati* *sunt*, *desumpta*.
referentibus; placuit amicis ut cadaver, ob funus
diu *prolatum*, aperiendum, sedulo inspiceretur;
adeoque *genuinæ* *morbi* & *mortis* *causæ* *investi-*
garentur, *quod* *pensum* *curæ* *meæ* *delegatum*,
summa *qua* *poteram* *diligentia* *executus* *sum*.

Itaque primo circa *habitum corporis* *observatu-*
dignum *erat*, *quod* *membra*, & *partes inferiores*,

juxta, ac ultra dolorum sedes consitæ, plurimum contabuerant, ut *crura* prorsus emaciata, instar sceleti apparuerint: interim *facies*, *cervix*, & *brachia* satis plena & torosa manebant, unde constat *liquorem nervosum* operi *nutritio* non minus quam facultatum animalium exercitio conferre: quare cum liquor iste, in *lumbis* & *abdomine* à *transitu* multum impeditus, & spasmis continuis absimptus, haud debito influxu ad partes inferiores descendenter, istæ propterea statim tum enerves, tum emarcidæ evaserunt. Hujusmodi *astrophia* in hoc differt, ab altera *hætæca* quæ *sanguinis* vitio contingit, quoniam in *hac facies Hippocratica* præcipuum morbi signum est, in illa vultus aspectusque parum aut nihil mali produnt.

Domine illustrissimæ cadaver, ut valde emaciatum, & *virilæ* omnia inanita fuerint, tamen illud citissime computruerat, nam intra 40 horas, cutis per totum discolor, in hac parte livida, in ista viridis, inque alia subnigra apparebat; & corpus tam subito putrescens odorem summe teturum expirabat: cuius ratio proculdubio erat, quod propter musculos spasmis perpetuis exercitos, *mixtionis principia* in tantum laxarentur, ut illa in dissolutionem prompta, post obitum mox ab invicem decederent; pari certe titu uti obseruamus de carne ferarum, quæ aut cursu diurno fatigatae, aut fustibus contusæ occiduntur, hæc enim multo citius putrescunt, quam illarum, quæ statu tranquillo & sedato maestantur.

Abdomine aperto, *intestina* & *ventriculus*, satis sana sc. *integra* enim & bene colorata apparebant, erant tamen inanita, & quasi inflata, utpote quæ in perpetuas fere evacuationes, sc. supra, aut infra habitas, sollicitata fuerint: in tota hac cavitate nulla *abscessus*, aut *apostematio* vestigia cernebantur. Dum morbi causam perquirentes, viscera huc illuc devolvimus, in *mesenterio* aliquid notatu dignum occurrebat: nempe circa medium

dium ejus ubi dorso affigitur, atque majores nervorum plexus continet, substantia laxior & pluri-
bus quasi vesiculis inflata manus latitudinem ex-
quans videbatur, eo sc. ritu, ac quando in armo-
vitulino interstitia muscularum a laniis insufflantur,
ut pars ea plenior & velut pinguior facta,
extumescat: Hoc mesenterii loco, quia tumidior
& taetu mollior fuit, humorem aliquem doloris
causam hospitari putaveram; aperiens vero depre-
hendi tantum membranas fuisse ab invicem solu-
tas, & interstitiis suis nihil praeter flatum inclu-
sisse: qualis membranarum separatio, & ab invicem
divulso, proculdubio inducta fuerat a cre-
bris spasmodis, sive spirituum explosionibus, quæ
intra plexus, & fibras nerveas illic densissime con-
sitas fere continuo ciebantur; atque spasmi isti,
ob particulas heterogenas & explosivas illuc
nervorum ductu a capite derivatas contingebant.

Enimvero quod spectat ad ista *ventris termina*,
& in affectibus convulsivis velut *molis ascensum*,
& *abdominis inflationem*, non dubitandum est
quin causæ morbificæ sedes in illa mesenterii parte
delituit: attamen quoniam *uteri* principaliter affecti
tanta suspicio ferebatur, quantum hoc viscus
meruerat, proxime inquirebam: itaque pelvem
intra ossa pubis constatam diligenter scrutatus, *uterum*
in debito situ & quoad omnia sanum, &
fartum testum reperi: corpus ejus ad justam mo-
lem, licet & tanum septimanæ post abortum præ-
terierant, contrahebatur, sc. *pyrum minorem* &
magnitudine & figura referebat; *glandulae* ex ut-
roque fundi latere, quæ *teſſes* dicuntur, perexigua
& flaccidae, sine quovis humore superfluo,
aut virulento in iis contento, apparebant: *uteri*
corpus ubilibet dissecatum, crassitudine sua polli-
cem latum æquabat; ejusque interior cavitas
haud major fuerat quam ut fabam contineret: in-
tra hunc specum, sicuti in aliorum viscerum ca-
vernæ affoleat, mucosum quiddam in perexigua

H 7. quan-

quantitate includebatur: revera circa *uterum*, aut appendicem ejus nihil extabat, cui tanquam causa morbifica, symptomata modo descripta imputari poterint: quapropter hinc quod prius opinatus sum, $\Delta\pi\delta\epsilon\iota\pi\pi\omega$; concludere liceat, *passiones dictas uterinas* s^{er}epissime ab alia causa quam *uteri* virtio excitari.

Intestinis amotis etiam *renes* satis sanos reperiimus; alter tamen eorum inusitatæ erat figuræ, sc. in plures lobos instar *renis vitulini* findebatur.

Lien, *pancreas*, & *omentum* sine culpa: *ventriculus* valde inflatus erat, ejusque tunica interior, absque plicis, aut rugis plana evaferat, quod certe acciderat, propter crebros vomitus, viscere hoc spasmis fere continuis affecto: porro ob hanc rationem, sc. *stomachi* tono præfracto, alimenta nec bene appetere, nec concoquere solebat.

Hepar à sana constitutione plurimum desciverrat, fuit namque tumidum & subdurum, pallidi coloris, atque instar ligni putidi, exangue profus & exicum, hoc proculdubio effecerat liquorum cardiacorum, & impense calidorum crebrior usus.

Pulmones erant lividi coloris, & per totum obstruti, utpote ichore sputoso, & fetido infarcti: Certe hoc *viscus* & *hepar* à longo tempore vitiosa extiterant, propterea ut *sanguis* diutius à recta crassi degener & valde depravatus, aegritudinis prima seminaria, ejusque deinceps fomitem constantem suggesserit.

At vero præcipuum, & quasi originalem morbi *causam* in *capite*, idque haud frustra quæsivimus: itaque *calvaria* exempta, *vasa meningas* & *cerebrum* petreptantia sanguine plena; & distenta apparebant, cum in reliquo corpore, inter dissecandum vix quidquam sanguinis effluxerat: *meninge* crassiori amota, per alteram tenuem, & pellucidam, aqua limpida cerebri plicas & anfractus impletens, ejusque totam compagem quasi inundans, cerne-

cernebatur: revera omnes cerebri cavitates & recessus colluvies serosa impleverat: plexus choroïdes aqua diu immersus, & velut elixus, discolor & semicorruptus evaserat: Juxta nervorum splanchnicorum origines, aqua se plurimum insinuans, piam matrem, à medulla oblongata caudice, per duos digitos latos separaverat, procul-dubio horum nervorum ductu, materies morbifica à capite, in mesenterii plexus descendens, & dolorum, & spasmorum causa extiterat: porro eadem materies etiam aliorum nervorum capita afferiens, eorumque ductus pervadens, postea in aliis partibus, sc. quibusvis fere totius corporis, atrocissimas hasce affectiones produxit.

Quod spectat ad therapiam, sive medendi rationem, in passionibus vulgo dictis hysteris usurpandam; quandoquidem plurima hujus morbi symptomata sunt convulsiva, inde constat remedia antispasmodica, qualia superius describuntur, potissimum indicari; attamen cum affectiones hæc sexui fæmineo sæpiissime contingunt, in quo nempe fluxus menstruus, aliaque uteri accidentia, plerunque in cause morbificæ partem asciscuntur, idcirco medicamenta varias uteri dispositiones responsive prioribus superaddi, iisque multifariam complicari debent: Indicationes therapeuticae sunt vel curatoria in paroxysmo adhibendæ, vel præservatoria, quæ extra paroxysmum institutæ morbi causam tollunt, ejusque accessiones præcavent.

1. Quoad prius, si paroxysmus levior esse solet, Curatoria abisque ulteriori spirituum perturbatione, sua sponte pertransire permittatur, sin eo gravius urgente, naturæ valde oppressæ suppetias afferre opus sit, unum illud agatur, ut spiritus copula heterogeneæ amplexibus immunes facti, inordinatae suæ, explosionesque remittant; in hunc scopum, usu receptissimum, est imprimis fætida & graveolenta naribus admovere, quorum sc. effluvia spiritus nimis efferos, & exilire paratos. pri-

methodus
contra af-
fectiones
hystericas.

primunt; ac in ordines cogunt, quin & copulam heterogeneam iis excutiunt, & non raro penitus profligant: *asa fætida, castoreum, galbanum, sindone rara inclusa, & naribus admota convenient;* item *pluma perdicum, & vetera coria combuſta, aut sulphur accensum:* Porro *spiritus, ac oleum fuliginis, aut cornu cervi non raro juvant:* Novi tamen hujusmodi suffumigia, quibusdam fæminis plurimum infelta paroxysmum aggravasse; probabile est eadem interdum spiritus nimium irritare, ac in majores $\alpha\tau\alpha\zeta\iota\alpha$ adigere: sicut *fætida* naribus admota, ita similia ori infusa non raro levamen conferunt; quare *hysterici tinturam castorei, solutiones asa fætida, & galbani, etiam spiritus C. cervi, ac fuliginis, cum aquis appropriatis sæpius bono cum successu propinamus.*

℞. Sp. C. cervi gtt. 12 ad 15 vel 20. sumantur in haustulo julapii sequentis. *℞. Aq. pulejii, artemisiae an. 3 iij. aq. bryonia composta 3 ij. castorei nodulo ligat. & in vitro suspensi 3 ℥. sacchari albissimi 3 j. misce.* *℞. Tinctura castorei 3 j. ad 3 ℥. sumatur in haustulo cerevisia tenuis.* *℞. Asa fætida, vel galbani 3 ij. dissolvantur in spiritu vini ad tinctura rubicunda extractionem.* Dosis 3 j. in *aq. matricaria cochlear. ij. vel iij. Riverius valde prædicat illud Solenandri.* *℞. Moschi, sanguinis draconis an. 3 j. plus minus sumatur in aq. Naphæ 3 iij. ad iiiij. Johannes Anglicus commendat sem. pastinaca vel aquilegia in vino, aut aq. appropria ta prout remedia certissima. Si paroxysmus diutius persistens $\alpha\tau\alpha\zeta\iota\alpha$ aut $\alpha\tau\alpha\zeta\iota\alpha$ intulerit, enemata acriora, ut rad. bryonia cum carminativis aq. incoctis injiciantur, frictiones crutum ac pedum instiuantur, ac si ad fortiora præcedendum erit, eucurbitula abdomini, aut inguini applicentur, quin & sternutatio crebro provocetur, nonnullis convenit in medio paroxysmo, aq. frigidæ haustum, aut simplicem, aut in qua *camphora* deflagravit, propinare.*

*Præserva-
toria.*

*2. Indicatio præservatoria has tres præcipuas in-
ten-*

tentiones comple&tatur, sc. primo *sanguinis impuritates cerebro ac nervoso generi suffundi aptas tollere*, aut alio derivare. Secundo *cerebrum munitre, spiritusque incolas ita corroborare*, ut illi copulam heterogeneam, vel non omnino suscipiant, vel facile excutiant. Tertio quicquid enorme *uterus* habet, ac *dispositioni spasmodica* contribuit, emendare.

1. *Prima intentio catharsis & phlebotomia*, aliisque communioribus *sanguinem*, & humores depurandi expurgandique viis perficitur. Si emetico locus fuerit, ab eo semper ordiendum esse duco, prae&sentim in *cacochymicu*, atque *pica*, aut *mala&cia affectis*, in quibus *ingens phlegmatis viscosi* *sa&burra*, *ventriculi* *plicis* ac *tunicis* *infarcta*, aliorum medicaminum virtutes inhibet: propediem & *vomitorio*, nisi aliquid contraindicat, *sanguis* *detrahatur*, in *foeminis* *temperamenti* *calidioriis*, statim & *brachio*, & postea, si opus sit, *ex pede*, aut *hirudinum* *suctu* & *venis* *sedalibus*; in corporibus vero ob&structionibus molestatis, & minus *calidis* *sanguis* mittatur *parcius* & *rarius*, ac tantum in locis *infra uterum* consitis: post has eva&cuaciones (si modo indicantur) rite celebratas semel intra sex septenve dies *purgatio* instituatur juxta formulas sequentes. Rx. *Tilul. fætid. ma&jor.* 3 j. & *resina jalap. gr. xij.* *Tartari vitriolat.* *castorei an.* 3 j. *ammoniaci solut. in ag. hysterica* 9. f. f. *pilula* 12 pro tribus dosibus. *Vel Rx. Resinæ jalap. gr. xvij. Calomelanos* 3 j. *castorei* 3 j. *f. pul&vis*, dividatur in tres partes pro tribus dosibus, detur in *pulpa* *pomi* *cocti* vel in *conserva* *boraginis*: *temperamento* *calidiori* *prædiu*, *extra&cti*, *aut* *syrupi* *nostris* *solutivi*, *dosis* *convenienter* *exhibe&atur*: ad *materia* *morbifica* & *capitē* *revulsionem* *fontanella* *suræ*, aut *semori* *inusta*, atque interdum *vesicatoria*, *ligatura*, & *frictiones* *dolorificali* adhiberi solent. Nec tantum *sanguinis* *purgatio*, ejusque *recrementorum* & *capite* *revulsio*, sed *li&quorū* *ejus* *alteratio*, inque *crasin* *debitam* *reductio* hic

hic locum habent: quare in quibusdam hystericiū chalybeata juvant, in aliis acidulae, aut serum latetis, in nonnullis thermarum usus insigniter prodesse solent.

Secunda intentio, nempe cerebri, & spirituum animalium rectificatio, medicamentis cephalicis, ac proprie antispasmodicis perficitur, quæ quidem ferre singulis diebus, quoties à catharsi, aut phlebotomia vacat, sedulo exhibeantur: talium remedium cum varia sunt species & administrationum modi, liber hic selectiores quasdam formulas subjicere.

R. *Facula bryoniae, asa foetidae, castorei an. 3 j. salis corallii, succini, Jovis an. 3 B. galbani solut.* in aq. hysterica q. s. f. massa. Dosis 3 B. ad 3 j. mane & vesperi superbibendo de fini liquoris appropriati.

Vel R. sem. pastinaca sylvestris, urticae an. 3 ij. vitrioli martis 3 j. extracti gentianæ, matricariae an. 3 j. B. cum s. q. syrapi de artemisia, f. massa: sumatur ad 3 B. eodem modo.

Si forma pulveris magis aridet, **R.** *Rad. serpentariae virginianaæ, contrayerva an. 3 j. B. corallii prepar. margarit. succini albissimi an. 3 j. misce f. pulvis.* Dosis 3 j. ad 3 B. mane, & vesperi cum liquore appropriato.

Opiata ad hunc modum componantur. R. Conserv. flor. litii convallii, paeoniae maris, betonicae an. 3 ij. sem. paeoniae, corallii rubr. prepar. an. 3 ij. pulv. dictamni cretici 3 j. B. salis absynthii 3 ij. cum s. q. syr. è corticibus citri, f. electuarium. Dosis mane & vesperi q. N. Moschat. eodem modo pauperibus exhibeatur conserv. foliorum arboris vita, velfoliorum ruta bis in die.

Liquores contra affectiones hystericas appropriati, & medicamentis praedictis superbibendi, sunt vel aquæ destillatae, quæ per se, vel cum aliis in forma julapii sumantur, vel decocta, vel tintura, ac infusiones.

R. *Aq. artemisiae, pulegii an. 1 B. B. hysterica*

rica $\frac{3}{2}$ iiiij. tintura castorei $\frac{3}{2}$ l. syr. è coralliu $\frac{3}{2}$ j. l. misce Dosis $\frac{3}{2}$ j. ad $\frac{3}{2}$ j. l. cum medicamento quolibet è supradictis.

Rx. Folior. pulegii, matricaria, abortani utriusque, calamintha, nepeta, marrubii utriusque an. M. j. rad. bryonia $\frac{3}{2}$ iiiij. sem. pastinaca $\frac{3}{2}$ ij. incisis, & contusis affunde vini albi, vel pomacei $\frac{1}{2}$ vj. de-
fillentur s. a.

Rx. Rad. paeoniae maris, angelicae, valerianae an. $\frac{3}{2}$ l. folior. artemisiae, chamepyteos, calamintha, pulegii, visci qu. an. M. j. sem. utriusque pastinaca sylvestris, an. $\frac{3}{2}$ iiij. passular. M. j. coquantur in aq. fontana $\frac{1}{2}$ iiiij. ad medietatem, adde vini albi $\frac{1}{2}$ j. l. f. colatura, servetur in vasis occlusis. Dosis $\frac{3}{2}$ iiiij. bis in die.

Rx. Sem. pastinaca sylvestris contus. $\frac{3}{2}$ ij. castorei $\frac{3}{2}$ j. ponantur in vitro cum vini albi $\frac{1}{2}$ ij. Dosis $\frac{3}{2}$ ij. bis in die.

3. Quoad tertiam intentionem, quæ uteri inordinationes inhibens passionis dicta hysterica sanationem promovet, dico imprimis, quod olim credebatur circa morbi causam, & curationis scopum, nempe uterum ascendere, ideoque debere in debitum locum reduci, omnino commentitum esse, prout alibi ostendimus: uteri descensus, sive exiis sæpen numero accidit, attamen raro aut nunquam affectus hystericos producit: porro uteri dislocatio puerperis mox à partu interdum contingit, sc. cum uteri corpus capacius factum, & recens inanitum, non recto in loco, intra pelvem subsidet, verum superius ad latus Ilii modo dextri, modo sinistri declinat, ibidemque instar marsupii constricti, in molem ingentem complicatur: cujusmodi moles, juxta inguinis laus diu permanens, fetus alterius, aut secundinæ relictæ, aut etiam tumoris scirrhosi illic accrescentis, suspicionem inferre solet; postea tamen, cum lochia copiose fluentibus, uterus ad debitam magnitudinem redigitur, tumor iste sensim evanescit: atque dum illic persistit, nisi forsan lochia propter ea

pterea fistuntur, *passiones hystericas* minime producit. Huic parti in debitam positionem citius reducenda, *fotus*, *linimenta*, & *emplastrum* bene conducunt. Sæpiissime tamen symptoma illud sine ulteriori noxa sponte pertransit. Quibus præterea affectibus *uterus*, à puerperio obnoxius fuerit, & qua medicinæ methodo iis occurrentum sit, alibi ex professo ostendimus. Quoad cætera istius pannis vitia, qua fœminis aliis, sc. minime puerperis obtingunt, advertimus, ea potissimum esse vel *uteri* morbum ex *solutione continui factum*, qui sc. aut *tumor*, aut *ulcus* est; vel excretionis cuiusdam assuetæ inhibitionem, nempe aut *sanguinis menstrui*, aut *fluoris albi*, aut *humoris seminalis suppressionem*: Propter *menstrua* retenta particulæ heterogeneæ non raro in caput suffusæ, pathemata spasmatica inducunt: pariter cum fluor albus fistitur, materia excrementitia à sanguine resorpta, *cerebro* & *nervosum generi* traditur: Quinimo cum fœminis evacuatio solita inhibetur, humoris nervosi superfluitates in cerebrum regurgitant, ejusque spiritus incolas tintura morbifica & explosiva inficiunt. Super his particularibus uteri affectibus non opus erit speciatim ac fuse discerere, sed *medicamenta* & *administrationes iatricas* morbis muliebribus appropriatas, cum *remediis antispasmodicis* complicare.

C A P U T XI.

De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, ostenditur, maxima ex parte, esse convulsivos, obiter item de medicamentis chalybeatis.

IN superioribus plane evicimus, *passiones diætas hystericas* non semper ab *utero*, imo sæpius à *capite affecto* procedere, inquirendum proxime de *affectibus hypochondriacis*, cuiusmodi originis & naturæ illi fuerint, & à quarum partium *vicio* *potissimum* dependent. Vulgaris invaluit opinio *symptomata*, huic morbo accenseri solita, omnino à *liene* produci; quare ut plurimum *vaporibus* ab hoc viscere elevatis, & huc illuc varie *discurrentibus*, ascribuntur; cum revera ægritudines istæ plerunque sint *partium nervosarum spasmi & contractions*: ut vero constet quibus de causis excitari solent, ipsa *symptomata* *imprimis* *perpendere*, eorumque censum quendam instituere oportet.

Quoad *affectus* igitur, qui vulgo *hypochondriaci* pethibentur, obseruare licet eos hominibus *temperamenti atrabilarii*, cum aspectu lurido, & *graciliori corporis habitu* *potissimum* accidere: *scriptio.*
raro est quod morbus iste *ostendens* vultu florido, aut etiam nimis phlegmatico præditos molestat: circa ætatis *æxmulæ* signis manifestis se prodit: huic *viri*, frequentius quam *fæmina*, obnoxii reperiuntur; in utrisque habitualis factus, ægre admodum aut vix omnino curatur; in *muli* *bus* ob debiliorem constitutionem, affectibus spasmodicis longe pluribus stipatur; quare vulgo dicitur in hoc sexu, *passioni hypochondriaca*, *hysterica* *ascisci*.

Symptomata, quæ huic morbo accensentur, vulgo

valde multiplicia, & diversimoda indolis existunt, neque in omnibus parem originem, aut eandem à se mutuo dependentiam observant: quippe in his *ventris inferioris viscera*, in illis *præcordia*, in aliis *cerebri confinia* plurimum affici videntur: in plerisque, verumtamen haud omnibus, *ventriculus* multum laborat; circa appetitum sæpe nimius, atqui ab ingestis statim aggravatur; cumque alimenta ob *βρεξινπενια* diutius in eo morantur, eorum *particula salina* in fluorem evetæ, totam chyli massam, in *pultem* modo *acidam*, aut *auferam*, modo *in salam*, aut *acrem*, pervertunt: hinc *cardialgia*, *flatuum ingens proventus*, *rugitus*, ac *crebra vomito* succedunt; & quoniam ob *αρενμετωτε* defectum, chymus haud in totum volatilisatur, ac foras provehitur, quin materiæ viscosa faburra *ventriculi tunicis* adhæscens pone relinquitur, *sputatio* fere continua eos infestat; in *sinistro hypochondrio distensio*, & non raro ibidem, ac *subitus ventriculum pulsatio immanis* sentitur, etiam illic dolores paſſim oriuntur, qui hinc inde *vagi* transcurunt, & cum lancingatione quadam per plures horas misere excruciant: interim à membranarum contracturis, & *flatuum* exinde concitatorum fluctuatione, *borborygmi*, & *murmura* producuntur: in *thorace* autem sæpenumero adeſt *magna constrictio* & *angustia*, ut *respiratio difficilis*, & ad motum quemvis laboriosa evadit; etiam in nonnullis *paroxysmi asthmatici* gravissime ingruunt: insuper de *cordis tremore* & *palpitatione*, cum insigni ejusdem oppressione, laborantes queri solent; item *crebra spirituum deliquia*, & *leipothymia metus* superveniunt, ut ægroti mortem iis semper imminentem putarint: in hac regione circa membranas, ac *præcipue mediastinum*, *dolor acutus*, qui modo in una parte circumscribitur, modo ad *scapulam* extendit, hujus morbi symptoma familiare est. At vero in *capite* malorum Ilias *hypochondriacos* plerunque perturbat; nempe *do-
lores*

lores atrocissimi periodice revertentes emergunt; item scotomia, crebra vertigines, vigilia pertinaces, cogitationum astus, & fluctuatio molestissima, animi incertitudo, phantasia perturbata, rei cujusque formido & suspicio, morborum, quibus immunes sunt, possessio imaginaria, pleraque etiam alias spirituum distractiones, imo interdum melancholia, & mania hanc ægitudinem comitantur: præter interiores hasce corporis regiones ab hoc morbo oblessas insuper partes fere quasvis *externas* dolores vagi, nec non spasmi, & stupores cum formicationis sensu invadunt, sudores nocturni, sanguinis in facie & volis manuum suffusiones, febres erraticæ, & pleraque alia incertæ originis symptomata passim oriuntur; de quibus siquidem in promptu non fuerit causas genuinas & fiendi modos assignare, statim in lienem culpa omnis rejicitur, illumque, velut affectus cujusvis anomali primum authorem, medici accusant; verum quo jure mox inquiretur: interim observare *Affectus* est, quod præcipua hujuscæ ægitudinis *symptoma* *hypochondriacæ* sunt spasmæ, atque immediate à spirituum animalium, & succi nervosi anomaliis, potius quam à viscetum coctioni inservientium dyscrasis dependent. Verumtamen unde morbi hujus complicatissimi prima origo procedit, & quare in pluribus ita locis affectiones diversimodas pariat, non ita facile erit designare.

Quid medici veteres atque moderni de *passione* *In passione* *hypochondriaca* ejusque essentia, & causis crediderunt, tædio hic esset particulatim referre; annotamus solum quod plerique valetudinatiam hanc *hypochondriacæ* diathesin unici *lienis* vitio adscriperint; interim nonnulli tota hujus visceris confinia in culpæ partem ascidentes, sanguinem in vasis *splenicis*, & *epigastricis* ubivis scatentem, utpote intemperie calidæ & siccae reum, adeoque adiustioni, & nimiaæ fermentationi obnoxium multiformi huic malo originem præbere contendunt: At vero *insignissimus Highmorus*, *lienii*, & que ac *utero*, vindicias

hypochondriaci ad genus nervosum spant.

causas inquiritur.

dicias afferens, præcipuam hujus morbi causam, omnino in vitiosam *ventriculi* constitutionem re-tulit; atque hinc symptomatum prædictorum rationes originaliter petendas esse voluit. Enimvero ut hypothesin pro solvendis hujus ægitudinis phænomenis idoneam contexeret, supponit im-primitis *stomachi tonum* nimis laxum & debilem evasisse, ut propterea alimenta difficile admo-dum & impefecte coquat: ita nimis ut chyli portio tenuis & spirituosior, debito citius illinc sanguini commissa, ejus crasis versus acrem & calidam pervertat; dein alimenti residuum diu-tiori intra ventriculum mora in phlegma viscidum, & ponderosum degeneret; quod etiam sta-gnatione sua (pariter ac in edulis diutius asservatis observare est) valde acidum aut austерum eva-dit: hinc autem arguit *vir doctissimus*, quod à sanguine nimis serofo, & tenuiori facto, ejus ef-fervescentiae cito transeuntes inducuntur, atque à *stomacho* materiæ viscosæ faburra aggravato, ven-triculi & *hypochondriorum* flatus ac distensiones, nec non ructus & sputatio molestissima oriantur: quo vero *liener* hac culpa penitus eximat, eum neque sanguinis faciem atrabilariam secernere, nec alii cuivis circa *diμάτων* muneri inservire con-tendit; attamen usum ejus fere tantum in eo con-sistere, ut *viscus* hoc sanguine præfervido turge-scens, *ventriculo* adjacenti calorem suppeditet, ipsumque blando tepore foveat.

D.D. Higb-
mori hypo-
thesis ven-
tilatur.

Circa hanc opinionem, licet egregio huic Au-thori catenus consentiam, ut *ventriculam* in hoc affectu sæpe graviter laborare concedam, cuius siquidem tonus sit laxus, & robur præfactum, propter alimenti indigestionem, pituitæ viscosæ faburra usque in sinu ejus progignitur; cui ob par-ticulas salinas diutina mora in fluorem evectas sæ-pe acor insignis aut austeras accidunt; dein quia vitium in prima coctione haud emendatur, in secunda & *πεψα* istam sanguinis dyscrasiam & inor-dinationes excipiunt: Verumtamen in illam opi-nio-

nionem haud adducat *ventriculum* semper esse
primum in culpa, aut cætera morbi hypochondriaci
symptomata tantum à vitiosa illius consti-
tutione pendere: Novi enim plures ægritudine
ista immaniter afflitos, qui *stomacho* satis vale-
bant: etenim de pulsatione in *sinistro hypochondrio*,
de *pectoris angustia*, & dolore vago in eo excitato,
nec non de *cordis tremore & oppressione*, cum me-
tu continuo & *imaginatione* perturbata, plurimum
questi sunt; interim cibos copiose appetere, ac
ingesta quævis sine *ventriculi* molestia, aut gra-
vamine, etiam absque sputatione aut ruetu acido
digerere solebant. Quinimo observavi alios biba-
ces, & mala victus ratione utentes, *stomachi* flac-
citatatem cum *dyspepsia*, *flatulentia*, & *crebra vomitione* contraxisse, qui circa *præcordia* & facul-
tates animales satis sani pro *hypochondriacis* haud
omnino haberentur: præterea in hoc affectu sæ-
pe *ventriculus*, potius aliarum partium aut san-
guinis vitio, quam propterea culpa laborat; quip-
pe usitatum est, hujusmodi ægrotos, quamdiu in
lecto compositi multum perspirant, circa *stoma- chum* recte habere; cum vero excitantur, poris
occlusis, & mastæ sanguineæ fæculentia intus re-
stagnante, statim *cardialgia*, *flatuum aggestione*,
& *crebro vomendi* nixu affici.

Propter hæc, aliaque rationum momenta, *af- fectionis hypochondriaca* originem ab alio fonte
quam à *ventriculi* imbecillitate derivandam esse
existimo: quatenus autem inter partes hic primario
affici suspectas, maximæ querelæ contra *lienem* suscitantur; erit operæ pretium inquirere,
quali officio hoc viscus defungatur; dein quoties
ab eo desciscit, utrum huic morbo contribuat.

Ut concedam igitur, cum D. Higmoro, *lienem* calore suo *ventriculum* fovere, adeoque forsitan usum in-
aliquatenus coctionem juvare: attamen haud eo *quiritur*.
potissimum fine; sed ob usus quosdam nobiliores
hanc partem conditam esse concludo: quippe *sto- macho*, propter alimenti digestionem, haud tam
calore

calore quam fermento activo opus esse videtur: etenim pisces, actu frigidi, esculentia sua integra devorant, ac sine caloris subficio eadem velut à menstruo quodam resoluta facile coquunt: præterea de liene observare est, quod licet in homine tota ejus compages ventriculo adjaceat, in cæteris plerisque animalibus, figura oblonga præditis, quoad maximam ejus portionem, procul à ventriculo amoveatur: porro si lien sit tantum focus in quo sanguinis ventriculum calefaciens continetur, quæ ratio est ut iste potius quam hepar, aut pulmones, lividi colotis evadat, & crux nigrante, ideoque minus præservido infacia tur.

Vid. Dia-
trib. de
ferment.
cap. 5.

Dum hæc perpendo, quod olim de lienis usu annotaveram, longe probabilius videatur, quod nimirum à sanguine per arterias advecta, portio quædam faculentior, sc. materia terrestri & sale fixo constans, in hoc viscere deponatur, quæ illic velut digestione exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuo sanguini per venas refluo committatur, quæ ipsum ζυμασθ^q quadam inspiret, atque circa τευματωσy ejus idem præstet quod fermentum nostrum vulgare (levain dictum) maf-ſæ farinaceæ commisum; nam sicuti panis inco-eti portio quædam ad austerioritatem servata istam indolem assequitur, ut panes alios fermentet, eorumque particulas alias segnes in motum vindicit; ita videtur quod sanguis in liene reconditus, ibidemque velut stagnatione acescens, fermenti naturam induat, quo quidem reliqua crux mafia, aliisque forsan humores, tanquam spiritu alisati, in motum vividiorem aduentur. Quo spe-ctant quæ à nupero Authore, sc. Doctissimo Velt-husio, de lienis usi ingeniose profertuntur: enimve-ro ille in hoc viscere fermentum, quo sanguinis particulae segniores ad activitatis statum perdu-cuntur, contineri, uti summe probabile, con-slituit: quippe animadvertis quod in pueris aliis que temperamento sanguineo, & habitu corporis obesio-

obesiori præditis, uti mores, & animi indoles ad otium, mollitiem, & hebetudinem inclinarent, ita *lien* semper *coloris rubicundi*, & sanguine, uti *hepar*, florido repletus fuerit; hinc concludit, in his, *lienen*, uti partes genitales ante pubertatem, aut in clumbis, minus officio suo fungi; è contra vero, quandoquidem in *viris* circa medium ætatem, præcipue in istis, qui sunt vultus severi & corporis gracilioris, uti solertia, sagacitatis, constantiæ ac fortitudinis indicia se produnt, ita *lien* *coloris lividi*, & sanguine, velut cænoso, imbuuu reperiatur: hinc insuper arguit *sanguinem* in *liene*, velut conditorio, diutius astringatum, plane in fermentum abire, quo reliqua ejus massæ subinde inspirata, subtilisetur magis, ac spiritus acutiores in regimine tum *vitali*, tum *animi* pro-gignat: supponit enim corpora nostra naturaliter humiditate nimia scatere, qua quidem partium & viscerum plerorumque functiones plurimum hebetantur; at vero *lienen* massæ sanguinis communicare partes solidas, constantes, firmas, nec facile dissipabiles; atque has detergere illam humiditatem, simulque aliquatenus à sanguine & spiritibus illam mollitiem auferre, quæ in temella ætate præpollet: eo ferme modo quo *Boreas*, aut *ventus orientalis*, siccitate & robore suarum partium ærem ventilans & intime penetrans, aëri & corporibus nostris roburaspirat.

Sed quæ olim circa lienem meditatus fuerim, cum alibi prostant, non opus erit hoc in loco re-petere: attamen amplius annotare libet, quod in corporibus animalium ex *elementorum quinario* conflatis, uti *spiritus cæteris* præpollere debent: ita quidem isti viscosa *sulphuris* & *aqua* humi-ditate irretiti, præpediuntur adeo, ut sæpe vi- res suas vegete satis exercere nequeant; hinc parti-culae *salinae*, utpote plurimum fermentisbiles, ad hoc requiruntur, ut *corpuscula spirituosa* alio-rum complexu semiobiuta, ac sopita exusciten-tur, ac in motus libertatem vindicentur. Unde in nobis

nobis ipsis experimur, cum à sanguine nimis *ha-*
lituoso, *spiritus* hebefcant, à liquoribus acetosis,
uti primario vini tenuibus & pomaceo insigne ju-
vamen præstari: hujusmodi remedia *spiritus*
exacuunt, ac torporem quemvis excutunt:
Talem omnino $\zeta\mu\omega\sigma\omega$ virtutem à liene reæ se
habente, erga *sanguinem* & *liquorem nervosum* ju-
giter exerceri, facile credimus.

Cum enim hoc viscus triplici vasorum genere
instruatur, sc. arteriis & venis, ac insuper magnis
nervorum plexibus, fibratumque nerveatum textu-
ra constitissima; singulorum usus ad hunc modum
dirimi censemus: nempe per *arterias* sanguis *lieni*
infertur, hinc fræculentias suas è sale fixo & ma-
teria terrestri conflatas, in meatus & porositates
ejus deponit, atque istæ ibidem reconditæ, ve-
lut digestione quadam in succum valde fermenta-
tivum evchuntur: cuius item portio *sanguini* per
venas reducendo, continuo permiscentur: adeo-
que tota ejus mastæ hujusmodi particulis fermenta-
tivis à liene inspiratur; à quibus eidem velut *au-*
steritas quædam, & *acumen*, cum motus vigore
conciliatur; ita ut propterea ipse *sanguis* vege-
tius in vasis feratur, etiam exinde *sucus ner-*
vosus è sanguine procreatus, magis activus re-
gimini animali suppeditetur: at vero haud tan-
tum hoc ritu mediate, & crux interventu, *li-*
eni *virtus* fermentativa cerebrum & genus nervo-
sum inspirat: verumtamen opinati licet, quod
hoc aliquatenus immediato *nervorum*, in *liene* di-
spersorum, commeatu fiat: nam siquidem in hac
parte, *nervorum*, & *plexuum nerveorum*, *fiba-*
rumque ab iis ortarum, ingens satellitum anato-
mia detexit, merito ambigitur quali usui inser-
viunt. Super hoc imprimis annotetur *ventricu-*
lum & *liensem* cum *cerebro* intima commercia ha-
bere; in tantum ut *Helmontius* in visceribus illis
anima *sædem* posuerit; hoc autem nulla, quam
per *nervos predictos*, commodiori via fieri possi-
bile est; Quapropter hic merito suspicamur, non
tan-

tantum *spiritus animales*, à meta alterutra ad alteram internuncios eslè; quinetiam & *liquorem nervosum*, qui spirituum istorum tum pabulo, tum *vehiculō* est, modo à *cerebro* versus hæc viscerā descendere, modo à *visceribus* hisce per *nervos suscep̄tum*, versus ἐγκέφαλον perreptare: Cujusmodi *succus lienarius*, ad *cerebrum* delatus, *spiritus animales* exacuit, eosdem segues erigit, ac in motus pernices irritat: unde à *liene*, *mentis acumen* & *sagacitatem* proficiunt vulgo fertur, & *lienosis* *proingeniosis* habentur. Cæterum probabile est, quod *passionum opus*, impetusque, à *spiritibus cerebri* incolis incepti, *nervorum commeatu*, in *lienem* feruntur; adeoque *spiritus inibi degentes* pathetice afficiunt, & *sanguinem* illuc confluunt in perturbationum fluctus exagitant: hinc enim aliquatenus procedit, quod in *ira*, *tristitia*, aliisque animi affectibus, juxta quod *lienie fermentum*, plus aut minus commotum, sanguini inspiratur, hujus liquor diversimode ebullit: porro ob hanc rationem accidit *lienosis* à *passione* quavis violenta sinistri *hypochondrii* inflationes & commotiones magnas cieri.

Circa *lienis usum* his ita prælibatis, in promptu erit, juxta hanc nostram *hypothesin*, symptomata pleraque ad affectionem *hypochondriacam* pertinentia, explicare, & singulorum rationes assignare: Si quando enim *lien* in officio suo deficit, h. e. cum sanguinis recrementa atrabilaria non secernit, nec in materiam fermentativam coquit, sicuti in pueris, aliisque temperamenti sanguinei, aut nimis phlegmatici crebro evenire modo observavimus; animi indoles fit hebetior, corpus otio pingueſcit; quin & sanguis debito segnior, intra vasa stagnare, aut saltem minus vegete circulari aptus est: è contra vero, cum *lienis* vis fermentativa nimis exaltatur, aut pervertitur, sanguis proinde debito acrior, aut auslexior factus; huc illuc rapide transcurrit, atque motuum anomalias concipit: quin & *succus nervosus* à recta

*symptoma-
tum hypo-
chondria-
corum ra-
tiones ex-
plicantur.*

crasi desciscens, spiritus animales copula heterogenea & explosiva imbuit, eosque adeo, velut stimulis afficiens, in crebros spasmos irritat: ut non prossus immerito *lien*, perperam habenti, plurima morborum genera imputentur: sunt autem *afficiendi rationes*, quibus *lien* male dispositus, passionis hypochondriacæ symptomata producit, aut saltē corum ortui contribuit, potissimum hæ sequentes:

In producendis symptomatis lienis influentia explicatur.

Sc. primo interdum accidit spongiosam *lien*is substantiam, à sanguinis fæce potis ejus nimis impasta, ibidemque stagnante plurimum infuscari ac obstrui; ut deinceps massa sanguineæ recrementa haud satis excipiat; quin eadem illuc delata, sed minime suscepta, in arteria cæliaca ramos propinquos regurgitent, unde statim in *ventriculi* membranas, *omentum*, *mesenterium*, aliasque partes vicinas deferuntur, iisdemque affigi solent; hinc viscerum istorum tonus in tantum labefactatur, ut circa chyli coctionem debita munia haud rite exequantur, & membranæ circumquaque consitæ, particulis heterogeneis, & irritatibus plurimum imbutæ, siquidem fete continuo vellicantur, à spasmis hic illic suscitatis, *doloribus vagis*, *contracturis*, *distentionibus*, & *flatuum proventui* graviter obnoxia fiant; propter hujusmodi sanguinis à liene obstructo regurgitationem, verisimile est pulsationem istam, quæ in hypochondriacis subitus ventriculum sentitur, excitari.

2. Cum sanguinis faculteria, liene obstruēto excluduntur, partibus ei vicinis, uti dictum est, affixæ, sinistri hypochondrii affectionem valetudinariam pariunt: at vero licet viscus illud *sucum atrabiliarum* è cruore per arterias adveytum satis excipiat, sape tamen eundem haud rite coquit, verum sale plurimum exaltato, in humorem nimis acidum, aut austерum, vel alias generis vitiosum pervertit; quo, cum tota massa sanguinea, atque succi alibilis in sinu ejus contenti

tenti penus inficiuntur, seminii hypochondriaci fructus in-toto corpore repullulant; sanguis indebito effervescent, in quibusdam partibus impetuosis agitatur, simulque in aliis stagnare aptus est: hinc *lienosis* familiare est, statim a pastu, faciem rubescere, manuum volas incalescere, hypochondria æstuate, cordis oppressiones, atque pulsus variationes insignes succedere: Cæterum particulis istis fermentatibus e sanguine in partes solidas ubique transflatis, dolores vagi hinc inde transcurrentes, & punctionum sensus, in plerisque corporis membris accidentur: porro ab hoc crux inquinamento, siquidem mastia ejus à temperie benigna & balsamica in saltam & tartaream mutatur, corporis habitus macilentus cum vulu lurido & obfuscō inducitur.

3. E sanguine ita *lienis* culpa depravato, etiam regimini animali labes sæpenumero infertur; nam particulæ heterogeneæ & spasmodicæ non raro in *cerebrum*, indeque in *nervosum genus* suffunduntur; ita ut spiritus animales in utraque provincia degentes, varias anomalias concipient: propter noxam $\tau\phi\acute{\epsilon}\gamma\kappa\epsilon\alpha\lambda\omega$ impressam, hypochondriaci variis phantasmatis; & cogitationum mole, fluctuationibusque tentari solent: insuper iis crebræ vertigines, scotomiae, cephalalgiae, & non raro affectus paralyticci contingunt: dein quatenus materies morbifica è capite in *nervosum genus* prolabitur, affectiones spasmodicæ, in plerisque corporis partibus, potissimum vero circa *precordia*, ac imi *ventris viscera* excitantur: cum enim spiritus intra *nervos*, qui partes istas respi- ciunt, scatentes, propter animi affectus valde perturbantur, particulæ spasmodicæ istos ductus promptius subeunt, illisq; spiritibus diathesin convulsivam facilius imprimunt: Itaque partim ob labem, mediante *cerebro* transmissam, partimque ob noxam à *liene* (uti ostensum est) immediate communicatam *cordis palpitatio*, *tremor*, & *frequens deliquium*, *pectoris constrictiones*, *respiratio-*

nis impedimenta, *stomachi dolor*, *rugitus*, *vomitus*, & multa alia in ipsis visceribus accidentia, *hypochondriacis* contingunt.

4. Præter hujusmodi inordinationes, quæ *sanguinis* trajectu à liene in humores & partes solidas, ipsumque *cerebrum*, & *nervosum* *genus*, derivari solent; sunt & alia præterea mala, quæ ab hoc *viscere*, etiam *nervorum* *commeatu*, exoriri videntur: quippe cum eorum propagines *extremæ*, ipsæque fibræ nerveæ visceribus intertextæ, extensis suis osculis humorem quendam imbibere, ipsumque nonnunquam sursum convehere ostendimus; summe probabile est, fibras nerveas lieni disperitas (quarum prout modo innuitur ingens *satellitium* est) succum ejus acerimum suscipere, qui ductus nerveos altius perreptans, motuum convulsivorum causa existat: Revera quod inter *cerebrum*, & *liensem* tam intima commercia habentur, nimirum longe citius, quam quæ per *sanguinis* ambages fieri possint, opinari liceat, *nervos parvus vagi & intercostalis*, proximam *commeatus* viam esse, qua hæc partes invicem coniuncti, ac sese mutuo afficiunt. Videtur enim quod cum *atra bilis* in *liene*, aut sponte turgescit, vel à *causa* quadam evidenti commovetur, particulae ejus, fibras nerveas, eidem densissime distributas, subeunt, quæ spiritus animales in iis scatentes perturbant, inque *explosiones*, aut saltem *derrota* quasdam adiungunt; dein spiritus ita perturbati, proximos, illique alios afficiunt; donec continuata ipsorum serie, passio intra *liensem* incepit, usque ad *cerebrum* propagetur, ibidemque phantasmata inordinata qualia *hypochondriacus* accidunt, producit: etiam vice versa, cum gravis animi affectus intta *cerebrum* occasionaliter excitatus, spiritus ejus incolas molestat; impressio phantasiæ oblatæ, spirituum intra *nervos parvus vagi & intercostalis* consistorum serie, & affectione successiva, usque ad *liensem* perducitur; hinc fermentum ejus magis commotum, tum in viscere isto,

isto, tum in tota vicinia, fibrarum, & membranarum spasmos ciet; & insuper sanguinem in fluxus & refluxus, variasque aestuaciones cogit; quin & spirituum perturbationes, in cerebrum reflebit. Ab hujusmodi reciproca cerebri, & lienis affectione accidit, quod hypochondriaci adeo sunt irrequieti, instabiles & proposito quovis fluctuantes, quasi, juxta Poëtam, *decem animi in iu una certarent.*

Vir quidam illustris, temperamenti melancholici, & semper pro lienoſo habitus, de dolore & inflatione hypochondrii ſinistro, crebro rugitu, rustu acido, nec non de tremore cordis, affidua vertigine, nimis vigiliis, & phantasia perturbata plenum conquestus erat: circa trigesimum quintum aetatis ſuę annum, morbo ingravescente, ſomnum ægre, ac raro admodum capessere noctu, & interdiu cogitationum aetatu, & fluctuatione moleſtai, res omnes, ac personas ſuceptas habere, & objecta quavis valde pertimescere ccepit: praecordia plus ictum conſtrigi, & coartari, atque in imum ſubſidere videbantur, quasi cor ipsum usque in ventrem deprimeretur, quo ſymptomate urgente, valde moestus, & animo dejectus evaſit: poitea tamen, remittentibus illis animi affectionibus, una cor paululum elevari, ſimulque praecordia relaxari, & dilatari perſentiebat: porro dolores, & contractiones circa viscerum ac membrorum musculos varie excitatos, & hoc illuc diſcurrentes cereberrime ſuſtinebat.

Quoad morbinaturam, facile conſtat, affectionem hanc ejusmodi esse, quæ vulgo hypochondriaca appellatur; quod vero ſpectat ad ſymptomatum admirandorum caſas, ſupponere licet, ſanguinis maſſam degenerem, & ſæculentiis atrabilariis refertam recrementa ſua adiusta capiti continuo ſuggerere; unde liquor cerebrum, & nervos irrigans, acris, & spiritibus improporionatus factus, corpora continentia in corrugationes dolorificas, & contracturas irritabat porro cum à capite, in ner-

I.
Observa-
tio.

vos paris vagi & intercostalis hæc labes præcipue derivatur, cerebrum & præcordia noxam inde suscitatam quam maxime luunt. Quod autem sanguis eo ritu depravatur, lienis vitio imputandum videtur, in quantum hoc viscus perperam habens, fæculentias atrabilarias à sanguine non rete secernit, quinimo & recrementa quæcunque ab illo suscipit, amplius pervertit, eademque in fermentum noxium exaltata crux remandat, proindeque massam ejus plurimum inquinat, dyscrasia acetosa & plane vitriolica imbuat.

Obvium est intelligere, symptomata isthæc, caput molestantia, sc. vigiliæ nimias, vertiginem, phantasiam perturbatam, cum multis aliis à particulis heterogeneis, è sanguine in cerebrum suffusis procedere: Quoad istam pectoris angustiam & cordis subdolam, cum insigni metu & tristitia, opinari licet fibras nerveas cordi, ac imprimitis pericardio insertas, in spasmos & corrugationes actas, partes istas constringere & deorsum convellere; quapropter in toto pectori velut constrictio quædam sentitur, & cor ipsum deprimi videtur: porro in quantum præcordiis ita constrictis & depressis, sanguis intra cordis sinus fistitur, ac velut stagnare cogitur, anima tum vitalis, tum sensitiva à solita expansione, & irradiatione plurimum inhibetur, proindeque à systasi ejus diminuta, & decurtata, immanes isti metus & tristitia affectus oriuntur; cum vero, spasmis remittentibus, ista cordis & appendicis ejus constrictio relaxatur, etiam anima, velut flamma amplius expansa, passionum istarum catenæ paululum excutere nititur. Pro curatione istius affectionis quum pluima remedia & administrationes medicas a longo tempore usurparat, fine magno tamen fructu, demum aquarum acidularum usu aliquantulum sublevatus, & exinde sensim melius habens à gravioribus istis symptomatis immunis evasit, usque tamen affectui hypochondriaco obnoxius degit.

Juve-

Juvenis quidam *Academicus*, temperamenti originaliter sanguinei, *evora* *epu* *o*, vultus floridi, *Observe-* indolis benignæ, ac mitis, propter studia immo- *tio*.
dica & intempestiva, interim exercitio & vi-
Etus ratione prorsus neglectis, *lien* *is ob* *struc* *tionem*,
aliamve istius visceris affectionem morbidam
contraxerat: quippe aderat sinistri hypochondrii
inflatio & tumor, cum dolore gravativo fere con-
tinuo ipsum infestante, cætera satis sanus habe-
tur. Postquam hujusmodi affectu sesquiannum
circiter laborasset, *de crebra* *vertigine*, *oculorum*
obfuscatione, *mentis* *inquietudine*, & *de somno*
perturbato queri coepit: quæ symptomata tunc ob-
vium fuit vaporibus à liene elevatis imputare:
deinceps vero *tremor* *cordis*, cum frequenti *spiri-*
tuum *deliquio*, *hypochondrii* *pulsatio*, ac tandem
dolores & contractions in membris exterioribus,
cum *crebro* *stupore*, & *formicationis* *sensu* huc illuc
excurrentibus, succedebant; denique ut malorum
iliade correptus, contra geniuos suum, nativam-
quæ indolem valde *hypochondriacus* evaserit.

Ut casus hujusce pathologiam verbo expediam,
satis hic constare videtur *lienem* in *vitio* *primum*
fuisse; cuius culpa, cum massa sanguinea deprava-
retur, exinde labes in humorem cerebrum &
nervosum genus irrigantem serpens, eumque in-
quinans, symptomata prædicta spasmatica indu-
cebat.

Methodus *therapeutica* *contra* *affectiones* *hypo-* *Medendi*
chondriacas *adhibenda*, *indicatio* *ves* *potissimum* *methodus*
has quatuor generales appetit, sc. 1. *Imprimis* *ut* *contra* *af-*
curationis *impedimenta* *tollantur*; cuiusmodi in- *fectiones*
tentio primarum viarum purgationem & custo- *hypochon-*
diam præcipue respicit. Secundo innitendum erit,
ut *lien* *is ob* *struc* *tions*, *aliave* *inordinationes* *corri-*
gantur. Tertio, ut *massa* *sanguinea* *tum* *recremen-*
ta *expurgentur*, *tum* *debita* *cra* *sis* *restituantur*.
Quarto, denique *ut* *cerebri* & *nervosi* *generis*, nec
non *humoris* *irrigui*, ac *spirituum* *incolarum* *en-*
mitates, *sanguinis*, ac *lien* *is culpa* *contractæ*,

emundentur, aboleantur. Cum simul in plures, aut omnes hosce scopos collimandum fuerit, tempora idonea eligantur, quibus singulis propositis, absque ceterorum incommodo aut neglegatu, satisfiat.

1. *Quoad primam indicationem*, cum ingens materiae crudæ, aut adustæ saburra in primis viis congeri, cumque ventriculi tonus labefactari, ejusque fermentum vatic perverti solet, contra hæc cujusque generis mala cum idoneis remediis tempestive occurratur; itaque blandæ, & lepæ evacuationes, & per *vomitum*, si facile succedat, & per *secessum* adhiberi debent: quibus stomachus contenta sua facile sursum ejicit, suadeo ut semel intra mensem, assumpto *liquore scillitico*, aut *sale vitrioli*, atque cerevisia laetata, aut aqua tepida copiose epota, *vomitus* crebra vice provoceatur; intermedio tempore *purgatio lenis*, & tantum *ēuko* ~~ēgo~~ *tonū* sæpius instituatur: in hunc finem pilula *Tartarea Boni*, aut *stomach. cum gum.* vel *extractum nostrum solutivum* ex usu esse poterint: Rx. *Senna* opt. 3*j.* *rhabarbari* 3*vj.* *epithymi* 3*ij.* *santali citrini* 3*ij.* *salis absynthii* 3*ij.* *spica celtica* 3*j.* *incisa & contusa* digerantur in *vini albi & aq.* *fumaria* an. 3*x.* per horas 48. colatura clara evaporetur leni balneis calore ad *consistentiam extracti*, addendo circa finem pulv. *senna*, *rhabarbari* & *cremoris tartari* an. 3*ij.* terantur simul in mortario vitro redigendo in *consistentiam pilularum*. Dosis 3*fl.* ad 3*ij.* vel 3*j.* *remedias* *ventriculi tonum*, ac *fermentum spectantia*, cum *multiplicia*, ac *diversimoda* fuerint; ex iis cujusque ventriculi crassi maxime accommoda eligantur, namque huic *amarra*, illi *salsa*, alteri *acida*, aut forsitan *acria* melius compeunt. Ex hujusmodi medicamentorum (quæ vulgo *digestiva* appellantur) censu, sunt, *elixir proprietatis*, *tinctura sacra*, *pulvis Ari compositus*, *sal. absynthii*, *cremor tartari*, *tartarus vitriolatus*, *vitriolum martis* cum multis aliis. Præter hæc *remedias* *interna*, etiam *externæ* applica-

plicationes non raro juvamen conferunt: quippe stomacho male affecto, *sotus ex vino albo cum absynthio, centaurio, aliisque plantis amarus incolitu*, etiam *linimenta*, aut *emplastrum* sæpe opem præstant: de quibus non opus erit particulatim disserere, ipsorumque medicamentorum formulas præscribere.

2. *Indicatio lienis vitia emendare instituens* (sive nimirum eadem, obstru^{ctio}, sive tumor, aut dolor, vel simplex dyscrasia, fuerint) per *remedia tum interna*, *tum externa* perfici, aut saltem tentari solet: Quæ prioris generis sunt, cum ipsis tertio in loco indicatis (quibus sc. sanguinis depuratio intenditur,) coincidunt, quippe cum præcipuum, aut fere totum illud, quod lieni importatur, aut effertur, sanguinis commeatu fiat, *tum laticis* hujus, *tum visceris* ipsis anomaliæ, opere sociali, conjunctis medicamentorum viribus sanari debent; quo ritu mox ostenderetur; interim applicationes quædam externæ sub forma *emplastrum*, aut *linimenti*, aut *sotus* lienis corpus proprius & immediatus respiciunt, & non raro juvamen insigne conferunt, quatenus nimirum tumores discutunt, fæculentias atrabilarias inibi stagnantes circulationi reddunt, quin & fibrarum corrugations, & affectiones spasmodicas sedant, accompescunt. Hujusmodi medicamentorum exteriorum copia ingens passim apud authores prostat, quorum delectus, cum juxta varia lienis pathemata, tum diversas patientis constitutiones institui debet, non opus erit particulares eorum formulas hoc in loco tradere.

3. *Remedia tertio in loco indicata*, quæ nempe *sanguinis dyscrasias* lienis vitio contractas depo-
nunt, simulque primariam *lienis* culpam eluunt, multiplicita, ac diversi generis, & moris existunt; quorum delectus juxta variam hujus ac illius labem adhiberi debet: Ex his alia sunt *compositiona*, juxta medici præscriptum paranda, prout *electuaria*, *pulveres*, *apozenata*, *tinctura*, *infusiones*,

& similia; alia sunt *simpliciora*, prout serum *laetis*, *lac asinum*, *aqua acidula* & *thermales*.

Duo sunt præcipui ægrotantium casus, quibus remedia *magistralia*, secundum eorum vites & qualitates accommodari debent: nempe aut *sanguis est crassus*, *subfrigidus*, & terrestris cum liene obstruēto, qui medicamenta *calidiora*, *fermentantia*, ac imprimis *chalybeata* requirit; vel *sanguis plane adustus*, ac *servidus* supra modum fermentescit, simulque *hypochondria* valde æstuant, in iisque *sanguis* & *vapores* ebulliunt; in quo statu remedia *solum temperata*, humorum $\zeta\sigma\tau$ immodicamque $\zeta\mu\omega\tau$ sedantia indicantur, ubi *chalybeata* omnino fugienda sunt.

Cum itaque frigido ventriculo, *sanguinis ac lieinis dyscrasias*, etiam *frigidae* accelerant, juxta formulas sequentes præscribere soleo.

Rx. *Trochisci de rhabarbaro*, *pulv. rad. Ari*, *cort. Winterani an. 3 ij. rad. serpentaria virginiana*, *contrayerva*, *diatron santalon*, *oculor. cancrian. 3 j.* *extrafigentiana*, *centaurii an. 3 j. B. ammoniaci* *solut. in aq. lumbricorum q. s. f. massa pilularis*. *capiat quatuor pilulas mane*, & hora quarta p. m. *superbibendo haustulum vini absynthitis*, *vel chalybeati*, *cum exercitio moderato*.

Vel Rx. *Conser. flavedinis aurantii*, *limonii an. 3 iii. myrobalanor. condit. II. ij. sp̄ec. aromatici ro-*
sat. cort. Winterani an. 3 ff. salis absynthii 3 ij. vi-
trioli martis 3 j. (vel chalybis preparat. 3 iii.) *cum s. q. syr. - e corticibus citri, f. electuarium.* *ca-*
piat bis in die superbibendo haustulum vini absynthi-
tis, vel infusionis corticis vel flor. tamarisci.

Quibus medicamenta non nisi in forma elegan-
ti, & mole per exigua placente, *tincturas antimo-*
nii, & *corallii*, etiam *è chalybe. cum spiritu vini*
(corpore prius per propria menstrua soluto, & ad
calcem redacto) paratas exhibere convenit: quin
& spiritus fuliginis, item *sanguinis*, aut *C. cervi*
ad gtt. 12. plus minus bis in die cum liquore ap-
propriato sumendos, *commodo insigni*, *supra*
quod-

quodvis aliud medicamentum cessisse novi: porro potus assiduus *Coffee* dictus, etiam alter ex *infusione foliorum Thee* paratus, nonnullis emolumento fuerunt.

Quod si *affectioni hypochondriacæ sanguinis fervor*, & nimia $\zeta\mu\omega\pi\zeta$, cum *lienis æstu*, & *mentis inquietudine* conjungitur.

¶. *Conserua fructus cynosbati* $\frac{3}{2}$ *vj.* (*vel flor. tamarisci*, & *foliorum lujula* *an.* $\frac{3}{2}$ *iiij.*) *spec. diar-rhodon abbatis*, *confectionis alchermes* *an.* $\frac{3}{2}$ *j.* *eboris pulv.* $\frac{3}{2}$ *j.* *B. margarit.* $\frac{3}{2}$ *B. salis tamarisci*, *ab-synthii* *an.* $\frac{3}{2}$ *j.* *c. f. q. fyr. acetofistatis citri*, *vel cariophyllor. f. opia*, *capiat bis in die qu. nucis muschiat.*

¶. *Eboris pulv.* $\frac{3}{2}$ *ij.* *margarit. pulv.* $\frac{3}{2}$ *j.* *spec. diarhod. abbatis*, *diamargarit. frigid. an.* $\frac{3}{2}$ *j.* *ls. f. pulvis subtilis*, *adde sacchari albissimi solut. in aq. Melisse*, & *ad tabulat. coct.* $\frac{3}{2}$ *vj.* *s. a. f. tabula. sumat.* $\frac{3}{2}$ *j. B. ad* $\frac{3}{2}$ *ij.* *bis in die.* His, aliisve hu-jus farinæ medicamentis adjungatur usus *aquarum acidular.* quæ quidem in altero, immo in qui-busvis *melancholia hypochondriacæ* *casibus*, fere semper cum fructu sumuntur. Defectu illarum *a-quar. nostra acidula artificiales* bene substituantur; quin & *serum lactis*, & si atrophia notabilis ad-fuerit, *lac asinum* quotidie sumatur.

Præter hæc remedia *internia*, aliasque applica-tiones *externas* supra citatas, *phlebotomia*, aut *sanguinis è venis sedalibus hirudinum suetu detra-ctio*, in crebro sit usu: quin & *venam salvatellam*, juxta veterum præscripta nonnunquam secare conveniat: Porro *cauteria*, aut *fontanella*, quæ *sanguinis adusti* *recrementa* *foras continuo-derivent*, & paulatim excernant, fere nulli non-commodo esse solent.

4. *Quarta indicatio*, *cerebri*, *ac nervos generis affectiones*, *five symptomata spasmodica prioribus* *τηγνέψης* *respiciens*, *taro per se*, *ac seorsim ab aliis in usu* *venit*, quin remedia huic scopo desti-nata, cum supradictis complicantur. *Liquores sale-*

vola-

volatili; aut *armoniaco prædit*i; prout. *sp. C. cer-*
vi, fuliginis huic intentioni, simulque non raro
cæteris modo citatis adprime conveniunt; qua-
propter talia remedia, nisi quiddam contra-indi-
cat, opportuna hora quotidie exhibeantur. Por-
ro cum aq. acidula bibuntur, tabula, aut pilula,
quales supia ad affectiones spasmoidicas præscri-
buntur, sicutem bis in die capiantur. In crebra ver-
tigine & scotomia, nec non in cordis passionibus,
spirituum deliquiis, cum timore, & mortis quasi
jamjam imminentis metu, à medicamentorum
chalybeatorum usu insigne juvamen sæpius colla-
tum novi.

Medica-
mentorum
chalybea-
rum præ-
parationes
& effectus
explican-
tur.

Quandoquidem hic mentio incidit de *medica-*
mentis chalybeatis, operæ pretium videtur inqui-
rere in varias eorum præparations, & propterea
in diversimodos, quos in corpore humano pro-
ducere solent, effectus; hinc ut constet, qua ra-
tione, & ob quos respectus, hæc aut illa ferri
præparata nonnullis hypochondriacis insigniter pro-
sint, atque aliis plurimum obsint.

Medicamentorum chalybeatorum virtus, & o-
peratio à concreti particulis vario modo resolu-
tis, explicatis, & in actum exertsis dependet:
Enimvero chalybs sive ferrum potissimum constat
ex sale, sulphure & terra; spiritu, & aqua tenuiter
admodum dotatur: priorum vero elementorum
particulæ, præsertim sulphureæ, ac salina in mix-
to, una cum terra combinatae, fixæ prorsus ac
inertes manent; verum solute, ac ab invicem di-
vulsa in ipsis elatæ valde efficacis existunt.

Prædictæ particulæ dupli modo dissolvuntur,
& in actus libertatem vindicantur, sc. vel ab arte
dum medicamenta parantur, vel à natura post-
quam intus assumuntur; corpus enim metallicum
à ventriculi fermento, non secus ac à menstruo
chymico corrodi, ac solvi solet: singulas utrius-
que species, & fiendi modos perpendamus, ut
constet qualis alteratio medicamento ferrato inter
præparandum imprimitur, & quales effectus
quod-

quodlibet ejus præparatum, corpori humano imprimit.

Simplicissimus ferri parandi modus, est corporis ejus in *partes exiguae integræ*, per *limaturam* divisiō; quæ totius mixti naturam referunt, continentque corpuscula tum *sulphurea*, tum *salina* inter se, cumque aliis *terrestribus* combinata. *Limatura ferri* intus sumpta à ventriculi fermento, tanquam à menstruo acido dissolvitur; cuius indicia sunt tum ruetus sulphureus, & niodorosus, velut à comestis ovis ad duritatem coctis, tum excrementi stercorei nigredo: à *chalybe* intra cōctionis viscera dissoluto, particulæ activæ tum *sulphurea* tum *salina*, copiose exiliunt, atque succo nutritio involutæ in sanguinem evehuntur; quæ cum diversa pollent virtute, non raro utræque velut junctis viribus, in ægroti commodum conspirant. Corpuscula *sulphurea* sanguini illata, ipsi novum ac uberior *sulphuris* penum addunt; propterea ut massæ ejus, si antea pauperior & effeta fuerit, intra vasa vegetius fermentescat, & ulterius in corde accensa calorem magis intensum, quin & colorem saturatiorem acquirat; Ita namque observare est, de plerisque *leucophlegmatia*, *pica*, & *malacia* affectis, vultus pallescit, sanguis frigidus, & aquosus existit, à *chalybis* autem usu brevi vultus floridior, *cruor* tinctura, & calore intensioribus imbuatur: porro à *limatura ferri* in ventriculo soluta, etiam *particula salina* efferuntur, & non raro tum in partes folidas, tum in humores uberem fructum erogant; nam istæ si quidem naturæ sunt *vitriolica* & *stiptica*, viscerium fibras nimis laxas, & debilitatas adstringunt & corroborant, adeoque tonum præfractum restituunt: ceterum *particulae istæ salinae* sanguinis impetum inhibitent, ab æstu nimio, spumeaque turgescentia reprimunt, & in æquabili circulatio- ne retinent: Insuper (quæ maxima illarum virtus est) arteriarum oscula nimis laxa, aperta, & dehiscentia contrahunt & angustant; proinde ut

nec serum, nec latex sanguineus exudet, aut circuitus filum abrumpat: Quapropter in hydrope & hemorrhagia, remedia salinis ferri particulis imbuta, celeberrimi sunt usus, & efficaciam; plures enim morbi ab hac causa procedunt, in quantum arteriarum osculis nimis patentibus, & vasorum interstitiis supra modum laxatis, serum aut latex sanguineus eiumpit. Cujusmodi affectibus particulæ chalybis vitriolica, & vase sanguifera, & fibras nerveas constringendo & corroborando sæpen numero medentur.

Ad hunc modum *limatura chalybis* intus assumpta sanguini & calcaria, & fræna simul adiuvare videtur. In quantum vero ab istiusmodi medicamento *incitatio* longe potentius exeritur quam *restricatio*; idcirco illis tantum, quorum sanguis valde crassus & frigidus est, uti rusticis & valde robustis, exhiberi debet: in sanguine præferendo & spirituoso, ac visceribus calidis, minime convenit; porto in delicaulis, & tenerioris constitutionis hominibus periculum est, ne *chalybis* portiuncula, cum satis dissolvi nequeant, tanquam *vitri ramenta*, viscerum membranis impinguntur, iisque pertinaciter adhærentes, ulcera, & tortuosa lethalia producunt, quod revera interdum accidisse novi.

2. Post *limaturam ferri* proximus ejus parandi modus sit, *calcinando cum sulphure*, nempe *chalybis* lamina intensissime ignitæ, magdeleon sulphuris admoveatur, ut metallum in globulos liquefacat, qui denuo ad consumptionem sulphuris calcinati, ac mortario triti, in pulverem subtilem, qui eximi usus est, rediguntur. In hoc ferri præparato particulæ quædam sulphureæ exhalant, cuius indicium est, quod *pulvis* hic, à liquore acido affuso longe minus ebullit, aut incalcescit, quam ferri *limatura*: atamen ab eodem ore assumpto, nidor sulphureus excitatur. Interim in præparato isto particulæ saline nonnihil augeri videntur, novis à sulphure flagrante metallo accrescentibus; adeo

ut utriusque generis particulæ actiæ, nempe *sulphureæ* ac *salinæ*, fere ad æquilibrium accedunt: cumque hac ratione medicamentum hoc, laxata metalli compage, minutissime pulverisfati posfit, longe præstantioris usus quam *limatura ferri* evadit: In plerisque casibus ubi *chalybs* in substantia exhiberi debet, prout in *cachexia*, *pica virginum*, & similibus hoc medicamento uti convenient.

3. Tertio in loco succedit, *chalybis* *præparatio cum aceto*; nempe *limatura chalybis* toties irroratur cum aceto & exiccatur, donec in pulverem impalpabilem reduci queat: in hac præparatione *particula sulphurea* adhuc longe plures, immo quoad maximam partem evaporant, paucioribus tantum relicti; interim *salinæ*, propter alias ab aceto accrescentes, plurimum augmentur, quæ cum *particulis terrenis* commiscentur: *pulvis hic chalybeatus* à liquore acido asperso parum, aut vix omnino spumat, aut ebullit; etiam ore assumptus *nidorem sulphureum* vix ullum inducit; quare in expediendis viscerum obstructionibus, aut restituendo sanguinis fermento minus conductus; nihilominus in calidiori constitutione, in hæmorrhagiis, & affectione hypochondriaca majori successu quam superiora præparata exhiberi sollet.

4. Succedit *ferri rubigo*, quæ corporis metallici *extractum*, sive *quinta essentia* esse videatur: quippe in ex crescencia ista, particulæ quædam cuiusque generis, nempe *sulphureæ*, *salinæ*, & *terrena* à totius compage solutæ, inter se combinantur, & novum quasi *mixtum* magis subtile, & defæcatum constituunt. Quoniam in hoc concreto, pauciores resident *sulphuris* particulæ, idcirco non adeo potenter sanguinem fermentat, aut viscerum obstructiones referat, uti *chalybs* cum *sulphure præparatus*, attamen in calidioribus partium aut humorum dyscrasis, intentiones à *medicamento chalybeato* requisitas egregie perficit.

Huic

Huic classi nostra preparatio chalybis jure accensetur; in qua sc. metalli particulæ omnes à mixtionis vinculo laxatae, una continentur: quæ tamen (concreto prius in pulverem redacto) in quovis latice, aut menstruo immediate dissolvuntur. Hic *pulvis* intus sumptus, pari virtute ac *chalybs* cum *sulphure calcinatus* pollet; at menstruo, sive liquori, in quo dissolvitur, particulas *salinas*, seu *vitriolicas* potissimum, ac fere tantum impertit, *sulphureis* avolantibus, & *terrenis* in fundo subsidentibus. Aquam communem hujus dissolvitione imprægnatam; vice *acidularum naturalium* in magna quantitate exhibere soleo, & non raro cum optimo successu: porro *vinum*, *cerevisiam*, *pomaceum*, *serum lattis*, aliosque liquores ab hoc pulvere dissoluto medicatos efficio, & propter varias intentiones iatricas sumendos præcipio. Hæc de ferri præparatis, in quibus particulæ elementares cuiusque generis, in varia licet proportione comprehenduntur: restant alia in quibus particulæ fere tantum *unius generis*, nempe *salina*, aut *terrefræs*, cæteris, quoad maximam partem, propulsis, relinquuntur: cuiusmodi imprimis sunt *vitriolum martis*, sive *sal chalybis* & *crocus martis*.

5. Pro confiendo *vitrioli martis*, imprimis *metallum*, à liquore valde acido & corrosivo exedi, & in partes elementares dissolvi solet: inter dissolvendum particula *salina* menstrui aliis ferri *salini* impinguntur, iisque intime combinantur, reliquis interim *sulphureis*, ac *terrenis* sepositis, & à consortio exclusis; dein aqua communis solutioni isti affusa, sales utriusque generis combinati à liquore imbibuntur, eoque denum filtrato, & evaporato, in *chrystillos* rediguntur. Hujusmodi *salificatio* sue edit, sive cum *spiritu vitrioli*, *oleo sulphuris*, *aqua stygia*, aliisque *stigmatis* mineralium stillatitiis proceditur: Quinimo *sal armoniacus* tantum deliquio solutus *ferrum* eodem ritu dissolvit, & ad *chrystillandum* disponit.

Sal

Sal martis ita præparatus, saporem subdolcem, cum aspera quadam slipticitate refert, & naturæ vitriolicæ in tantum participat, ut à *cuperosa viridi* haud multum differre videatur: Intus pro medicina sumptus, humores aliquatenus fermentat, atque fibras nervosas potentius constringit: in *cachexiis*, *frigidis* & *phlegmaticis*, quoniam nullæ exeruntur *sulphuris* particulae, hoc medicamen minus convenit: in calidioribus viscerum dyscrasias, cum *sulphurii* adusti prædominio; nec non in sanguinis, & succi nervosi effervescentiis vagis, scorbuticis, & inæqualibus, illud per se, aut cum aliis remedii stimuli vice admixtum non raro cum fructu adhibetur: attamen in constitutionibus tenerioribus, periculum est ne ab acrimonia ejus, & constringtione nimia, ventriculi tonus & fibræ lœdantur.

6. Ultimo in loco succedit *crocus martis astrigens*, per diuturnam ab igne calcinationem paratus: sc. *ferri limatura*, *scoria*, aut *lamina* in fornacis reverberio ita collocentur, ut à flamma intensa continuo lambantur: *Limatura* hoc modo igni nudo exposita, primum aliquatenus rubescet, ac in glomeres duriusculos concrescet; post tres autem vel quatuor dies, subito in acervum altiorum intumesceat, summe levis, impalpabilis, & coloris purpurei elegantissimi evadet: In hoc præparato particula *sulphurea* & *salina*, dum vi ignis à concreto abigi incipiunt, se mutuo apprehendunt, adeoque invicem combinatae in *glomeres* accrescunt; postea tamen particulis istis, tum *salinis* tum *sulphureis*, penitus profligatis, *igneisque* in eorum loco succedentibus, tota massa mole intumescens, & velut spongiosa facta, levissima evadit.

Medicamentum ita paratum in quibusdam casibus, usus egregii, & nulli è *chalybeatis* secundi existit; nimurum in omni seri ac *sanguinis extravasatione*, aut *eruptione* nimia, prout in *haemorrhagiis* externis, internis, in *diarrhea*, *diabete*,

bete, in catharro vehementer, etiam in *ascite*, aut *hydropo* incipiente nihil hoc remedio præstantius novi: hoc etiam nuper, à celeberrimo, & exercitissimo apud nostrates Medico summe comprobatum audivi: De quo tamen medicamine, siquidem illud *particulis*, tum *salinis*, tum *sulphureis* prorsus destitutum, sece solummodo *terrenis igneisque* inclusis constat, valde ambigitur, qua facultate operatur, & effectum ita laudabilem in corpore humano producit: videretur enim nihil huic plusquam, ac in *vitrioli*, *aliorumque mineralium* igne intensissimo destillatorum, *capite mortuo*, aut *terra damnata* superesse. Circa hæc, ut conjectari licet, videtur imprimis, quod huic *præparato* activitas quedam, qua se se exercit, & virtutes suas, sive obstrunctiones referandi, sive vasa fibrasque viscerum nerveas constringendi, explicat, à *particulis igneis terra fixissimæ* inclusis, ab iisque intra corpus, erumpenibus debeatur: attamen potissima juvandi ratio in eo consistat, quod *particula terrestres salinari*s (quibus arctissime tenebantur) prorsus obstatæ, illædem, aut similibus reuniri avidissime expetunt: quapropter iste *crocus martis* corporibus nostris immeritus, *sales* quoquecumque obvios sibi arripit; ac intime devincit, adeoque dum particulas salinas quamplurimas velut spongia absorbet, multas enormitates à *salium* fluore potissimum abortas tollit. Sub hac ratione *C. cervi* ustum, *spodium*, & *antimonium diaphoreticum*, si quando juvamen præstant, virtutes suas exerunt.

C A P U T XII.

De *tussi*, ac *asthmate convulsivis*.

Tussis mere convulsive **T**ussim aliquando, sine magno pulmonum vi-
tio, propter materiam morbificam, nervis exemplum, *pneumonicis* illapsam, excitari, *historia* superius allata clare indicat; ubi nimicum refertur, in *casu nobis*-

nobilis puella, paroxysmis convulsivis, ac insuper vertigine gravi & continua laborantis; quod cum ex Medici præscripto, fatus ex decocto cephalico, capiti adhiberetur, illico scotomia cef- faret, inque vicem ejus, tussis inanis sine ullo spu- to, sed dies & noctes fere perpetuo molesta, suc- cederet: quod proculdubio contigit, ob mate- riem spasmodicam, à cerebro in nervorum origi- nes depulsa: Hujusmodi exempla, *tussis* mere *convulsiva* in adultioribus rarius occurunt, ut af- fectum huic similem haud sæpius viderim: atta- men usitatum est, in pueris (quandoque etiam no- *Hic affi-*
vi in viris) *tussim* à colluvie serosa pulmones in- *clus in*
undante exoriri; quæ cum primo *simplex*, & mo- *pueris satie-*
derata fuerat, postea *vehemens*, & *convulsiva* eva- *frequens*.
det; ita nimium ut inter tussiendum, *diaphra-*
gmate sursum contracto, ac in *systole* longiori, aut
creberrime repetita, detento, pulmones valde
coartati, in motu suo plurimum inhibeantur;
interim ob respirationem impeditam, & sangu-
inem intra *præcordia* cohibitum, proindeque in
aliis locis stagna: laborantes suffocari peri-
clentur, & non raro vultum lividum, aut cada-
verosum acquirant. Ceterum in hoc casu, præ-
ter *spasmos* cum tussiendi impetu, circa *præcordia*
excitatos, non raro etiam *ventriculus* in confen-
sum adductus, quicquid sinus suo continetur, vo-
mitu rejicit: quin & novi, in quibusdam tenel-
lulis hoc ritu affectis, morbum subinde in alias
partes gravatum, *motus convulsivos* in facie, oculis,
ac *artibus* excitasse, ac demum lethalem evasisse.
Hujusmodi *tussis convulsiva*, inter pueros valde
frequens est; & quibusdam annis ita plurimos
corripit, ut plane epidemica videatur; ubi radí-
ces egit, difficulter admodum remediis sanatur,
quin sæpius diu protracta, vix aliter nisi ab im-
mittato anni statu curari solet.

Si prædicti affectus *causa* inquirantur, obvium *Eius Mæ-*
terit, *procatarxin* ejus, ad serosi humoris in massa *tiologia*.
sanguinea, & aliquatenus in toto corpore redun-
dan-

dantiam referre; cuius materiae portio quædam, arteriarum osculis in pulmones exudans, tussim ordinariam creat; postea cum serosa colluvies, adhuc in sanguine exuberans, & particulis spasmoidicis referta, etiam intra caput aggeretur, eadem nervos pneumonicos subiens, *tussim simpli-
cem*, in convulsivam adauget: cum enim hi nervi circa extremitates suas prius irritati, supra modum exerceantur, illi propterea materiam spasmoidicam, juxta principia sua depositam faciliter imbibunt: cumque adeo demum, binis in locis, sc. capite, & cauda, atque ob duas distinctas causas, sc. à spirituum tum irritatione, tum explosione, in motus irregulares adigerentur, nihil mirum est si *tussis* primo *communis*, postea in malum morem evecta, adeo immanis & spasmoidis evadat: porro cum interdum accedit, eandem materiam in capite aggetam, nervos quoq[ue] slaml alios subire; propterea *tussi convulsiva*, aliusmodi *pathemata spasmatica* non raro supervenient.

Ostendo ad hunc modum, quod *tussis* neque solummodo, neque semper *pulmonum* *vicio*, sed interdum à causa spasmoidica solitaria; s[ecundu]m tam ab hac, affectioni pneumonicae superinducta, oritur; etiam de *pathemate* quodam alio *thoracico*, sc. *asthmate*, fere idem pronunciate non dubitemus: nam sive hic *morbis continuis*, sive *periodicus* fuerit, in utroque casu symptoma præcipue urgens est *respiratio difficilis*; quæ quidem propterea excitari videtur, quia pulmones nimis

*Asthma
convulsi-
vum.*

Quandoque inflati, & distenti thoracis cavitatem valde implet, nec uti par est, per vices subsident; hinc spiritus intus manens haud libere satis emitte, neque revera aëris recens, ob spatium prius oppletum, facile introduci potest: dum pulmones in diaphore continua, aut parum remissa, ita diutius detinentur, s[ecundu]m numero *diaphragma*, contra morem suum, in *systole* violentam urgetur, atque sursum contractum, pulmones magis, magisque elevate, eorumque subsidentiæ contraniti solet; quo

fit

fit ut respiratio adhuc difficilior & plus laboriosa existat.

Hujusmodi *dyspnæ* affectionem, quandoque *pulmonum* virtio accidere, facile credimus; quoniam *anatomica* plane detexit: nam si *colluvies serosa* ingens, in *thorace* deposita, *pulmones* plurimum infert, illorumque poros omnes & meatus in tantum obstruit ut *sanguis* in circuitu impeditus, *vasa pneumonica* haud libere pertranseat: propterea quidem, taliter affecti, nullo non tempore *anhelosi* fiant: deinde quoties *sanguis* ab exercitio aut calore lecti plus incalescens, & rarefactus, pro circulatione sua intra *pulmones* spatium amplius requirit; tunc statim à tali occasione *respiratio creberrima*, sive *paroxysmus asthmaticus* cietur: si præter hanc morbidam pectoris diathesin, etiam *masla sanguinea* latice seroso abundans, subitis fluxionibus, & seri effervescentiis apta fuérit; hinc etiam, ob violentum seri effervescentis in *pulmones* prius obstructos, & valde oppletos incursum, non raro istius morbi insultus graviores, & pene suffocati vi eveniunt. Porro interdum præter *asthmatis* radices, uti dictum est, circa *præcordia* defixas, ejusdem morbi germina quadam ab *ēgreciā* pullulancia, prioribus occurunt, cumque iis complicata, immaniores *dyspnæ* fructus producunt: Nam siquidem, *pulmonibus* sero oppletis, ejusdem amplius in *sanguine* redundantis quantitas alia, particulis *spasmodicis* imbuta, *capiti* suffundatur, eadem *nervos pneumonicos* promptius quam alios subiens, *asthma thoracicum* prius *simplex*, & *moderatum*, periodice *vehemens*, & *convulsivum* efficit.

Hujusmodi affectuum, sc. *dyspnæ*, *pulmonum* virtio singulari ac socio excitatae, instantia & exempla quamplurima observationi nostra contentur, ac etiamnum fere quotidie eveniunt. Nihil enim usitatus, quam *tussi* in *veterata*, alias *mala pulmonum* diathesi laborantes, demum

hydrope, aut scorbuto accidente, asthmaticos fieri: nempe cum sanguis, longe impurior factus, fæculentias serosas etiam in capite deponit, hæ nervos pneumonicos, utpote debiliores, & juxta extremitates suas crebro irritatos, promptius, & quidem facilius quam alios subeunt, inque iis dyspnæa spasmatica materiem congerunt.

Porro interdum observavi, graves asthmatis paroxysmos, sine quavis notabilis pulmonum labore accidisti; revera ut putaverim, hunc morbum aliquando esse mere convulsivum, ejusque insultus solummodo excitari, quoniam serosa colluvies, particulis explosivis referata, nervos, pulmonum diastolen perficientes, subiens, spiritibus ibidem scatentibus accrebit; quibus postea ob plenitudinem, vel irritationem confertim, & aliquandiu elisis, pulmones velut rigidi & inflati detinentur, ut neque exerto neque exerto munia exequi possint: paroxysmo autem finito, quin etiam priusquam incipitur, respiratio libera & æqualis satis recte ducitur, nullaque tussis, aut valetudinariae pulmonum dispositionis signa apparent. Cum hujusmodi dyspnæa mere spasmatica casum in pluribus notavi, libet hic unam aut alteram historiam proponere.

Generosus quidam robustus & obesus, victu pleniori & inordinato, sine quovis exercitio, aliquandiu usus, sub initium hyemis male habere cœpit: primo capitis gravitate & dolore, cum insigni vertigine, & leipothymia metu, se jam jam mortitum subinde credens affiebatur, alioqui satis sanus; intra paucos dies, hac symptomata in apertum stuporem, seu potius lethargum transiebant: phlebotomia in brachio celebrata, cucurbitulas, vesicatoria, enemata acria, cum multis aliis remediis sedulo adhibenda curavi: nycthemeri spatio ad se rediens animo constituit, & torporem omnem excussit: Verum cerebro licet in clarescente, debilitate magna & stupore in membris corripiebatur: qui tamen affectus remediis

Observatio.

antit

antiparalyticis, & *antiscorbuticis* brevi sanabantur: post duas autem septimanas, iterum de *capitū gravitate*, & *vertigine* conquestus est, dein postridie in *asthma horrendum* incidit: ut pulmonibus subito inflatis, & sursum nitentibus, spiritum, qui creberrimus, laboriosus & valde præpeditus fuit, vix ac ne vix ducere valens, quovis horæ minuto suffocari periclitaretur. *Paroxysmus* hic, ut ut immanis, intra duodecim horas sine tussi, sputo, aut vomitu pertransit, & deinde supra hebdomadæ spatiū, thoracis viuio quovis carebat; tunc autem similis *dyspnæa paroxysmus* rediens, eum paulo mitius exercuit; atque postea, juxta magnas aëris mutationes, præsertim frigore intenso, ac nive imminentibus, tali *asthmatu insultu* tentari solebat.

Novi alium *virum generosum* *scorbuto* inveterato laborantem, qui tussi omni carent, modo ce- *Observe-*
phalalgia, cum insigni *vertigine* per plures dies la- *tio.*
borat; dein alio tempore, ab iis pathematis im-
munis, *asthmatu* *paroxysmo* valde atroci coni-
pitur, atque *affectus* modo *hujus*, modo *ipsius*,
crebros insultus, præsertim circa insignes aëris al-
terationes, & majores anni tropas, patiuntur.

In prædictis casibus minime dubitandum est, *Et isto-*
quoniam isti *dyspnæa* *paroxysmi* omnino penderent *gia.*
à materia spasmatica, in nervos, pulmonum dif-
tentioni inservientes, delapsa, quæ spiritibus ac-
crescens, ab iisque ob plenitudinem vel irritatio-
nem elisa, sive explosa, præcordia sursum attolli,
ac velut inflari, proindeque à motu suo reciproco
nhiberi fecit.

Porro hujusmodi *dyspnæam convulsivam*, in- *Asthma*
terdum excitari putamus, propter trachea bron- *interdum*
chia coarctata nimis, & non raro penitus *constricta* propter
bronchia: in neurologia nostra advertimus plurimas ner- *spasmatica*
vorum fibrarumque nervearum propagines *asperæ* *affictæ ex-*
arteriæ ramifications omnes, ubique amplecti, *citatur.*
& circumligare; quos equidem *nervos*, si forsitan
accidat, à materia morbifica obsessos, in crebros

spasmos irritari, propterea sequitur, canales, sive ductus, quos ambiunt, valde constringi, & in quibusdam locis prorsus occludi.

3. *Observatio.* *Virgo letissima*, constitutionis teneræ ac gravis, atque vultus floridi, vix secundum ætatis suæ lustrum prætergessæ, *paroxysmis asthmaticis* graviter tentari coepit; iisque priusquam curæ meæ delegatur, quatuor ut minus annos obnoxia degit; interdum morbi hujus insulitu quovis, per duos aut tres menses immunis perstat: sæpenero tamen, propter errata in viætū, vel propter magnas anni, aut aëris mutationes, in atrociores *dyspnae paroxysmos* incidit: Ita nimur ut pulmonibus inflatis, & sursum verius guttur elatis, ibidemque in diastole fere continua detentis, ægotans vix ac ne vix respirare possit; interim respirationis quoquomodo peragendæ gratia *diaphragma* & *musculi pectoris* motuum nixibus cereberrime repetitis, laboriosissime exercentur. Hujusmodi accessio, intra 7 vel 8 horas sensim remittens, paululum desinit; subinde vero per unam aut alteram hebdomadam, aut sponte sua, aut de levi qualibet occasione, repetere solita: postquam morbi impetus, materia ejus in plures ejusmodi paroxysmos impensa, pertransit, *virgo illustris* deinceps per plures septimanas, immo interdum menses, satis recte valet, atque thoracis virtus quovis expersilibre respirat. *Huic vere & autumnum medendi methodum* sequentem institui, jamque supra biennium prædictæ affectionis quovis insulitu caruit.

Rx. *Sulphuris antimonii nostri* gr. vii. *cremoris tartari* gr. vii. *misce.* Detur in *pulpa pomi cocti*: ab hoc medicamine *assumpto*, quater, aut quinque evomere solet: post *quariduum* sumit hoc *ca-tharticum*, quod item *interjectis 6 aut 7 diebus* bis repetere solet. *Rx.* *Calomelanos* gr. xij. *resin. jalap.* gr. v. *castorei* gr. iiiij. c. f. q. *ammoniaci* solut. f. *pilul.* iiij. *Quolibet* præterea die, *capit mane & vesperi*, *tincturæ antimonii* gr. xij. in *cochleari jupi-*

lapii

Julapii sequentis, superbibendo ejusdem cochlearia 6
vel 7. Bz. Aq. limacum 3 vj. lumbricor. 3 iiiij.
ag. pulegii, rust. an. 3 iiiij. hysterica 3 iiiij. castorei
nodulo ligati & in vitro suspensi 3 ls. sacchari al-
bissimi 3 j. miscet in vitro. *f. julapium.*

Circa autumnum prioris anni; puella quedam 4.
alia nobilis, simili ritu, sc. asthmate periodico, *Observatio.*
laborans, mihi sananda adducitur; quæ prædictis
remediis, paulo in minori dosi usæ, eademque
vere novissimo repetens, insigne levamen percep-
pit.

In his etiam casibus, nihil apertius constare vi-
detur, quam morbi causam abique phlegmate, aut
humore viscofo pulmonibus, uti vulgo creditur,
impacto, intra nervosum genus subsistere; atque
dyspnoeam hujusmodi mere convulsivam, pro-
pter nervos pneumonicos, affectione spasmodica
occupatos, excitari. Hujus veritas, *observatione Observatio-*
anatomica mihi nuper à *Medico Doctissimo D. Anatomi-*
Gualt. Needham communicata, adhuc planius e-
vincitur. Reculit mihi, *vir insignissimus* se novisse
Lanium Wallensiæ in agro *Staffordiensis*, qui
cum diu laboraverat asthmate periodico, intra 14
vel 20 dies, ut plurimum, recurrente, tandem in
ipso paroxysmo extinctus est. Cadaver apertum
exhibuit viscera omnia sana, præsertim pulmones;
neque aut excrementi in bronchiis collecti, aut san-
guinis in venis restagnantis ulla indicia prodita sunt.
Hoc tantum præter naturam accidit, quod vesica
fellea calculos complures in se continuit. Cetera
(subdit ille) vel generi nervoso affecto tribuenda
erant, vel causa nobis ignota, certe oculis non con-
spicua.

Olim pro puerulo nobili consului, qui 12 circi- *Observatio-*
ter menses natus, paroxysmis convulsus, & quasi *alia Ana-*
epilepticus, à quibus brevi fatum obiit, gravissime *tomica.*
affligebatur. Sæpius observabam, quod dum spa-
smi partium exteriorum intermitterent, tussi im-
mani & singultuosa corriperetur: unde suspicio
fuit materiem morbificam haud minus in pectori
K. 3. quam

quam in cerebro defigi. Post obitum vero, cadavere aperto, pulmones sarti te&ti, virtio quovis immunes apparebant; ut manifesto liqueret, *tussum* istam, *mere convulsivam*, propter nervosi generis affectionem, excitatam fuisse.

Quod spectat ad remedia, & therapias rationes, quæ in praedictis casibus usurpari debent, si quando *tussum*, vel *dyspnæa*, pulmonum virtio primo extortæ, insuper ob labem cerebro communicatam, symptomata convulsiva supervenient; id sedulo agatur, ut medicamenta *antispasmodica*, *thoracis*, intentiones quascunque respicientibus, apte complicantur. Quinimo interdum, ut modo his, modo illis seorsim exhibitis, medendi tempora intercalentur. Non opus erit medicamenta *bechica*, aut *pneumonica*, eorumque formulas, quarum sylva immensa apud authores medicos passim extat, hoc transferre: in propositum nostrum satius erit, *medicinae methodum*, item selectiora quædam remedia in *tussum*, ac *asthamati*, mere convulsivis, convenientia subjecere.

Tussum convulsive curatio. Quoad priorem affectum, qui puerū potissimum familiaris, curationis difficilis, & non nisi longioris ut plurimum existit. Principiæ indicatores erunt, tum humores ferosos & acres è *sanguine* & *visceribus* expurgare, ut illorum *formæ* ac decubitus in cerebro, ac aliquando forsan intra *pectus* præcaveatur: tum has partes, ne seri æstuantis superfuitates facilius admittant, corroborare. In hos fines *vomitoria*, & *cathartica* leniora, fere semper conducunt, & aliquatenus iterari debent: *Vesicatoria* saxe proficia sunt; quinimo si morbus sit contumacior *fontanella* in *nucha*, aut *brachio*, vel circa *axillæ* excitentur. Potus, & alimenta liquida, in quantitate solito minori sumantur; istius vice, *Bochetum ex sarsa*, *China*, *santalum*, *rasur*. *Eboris*, *C. cervi* cum ingredientibus diureticis & *antispasmodicis* usurpetur: In hoc casu remedia quædam, velut *specialia*, valde commendantur, cuiusmodi sunt *muscus pixidatus* in pulvere exhibi-

tus,

tus, vel lacte incoctus, adeoque crebra dosi, quotidie exhibitus: *decoctum*, vel *syrupus*, ex *castoreo* & *croco*; *decocta rad. paeoniae*, *visci quercini*, item *hyssopi* multos juvareunt. *aq. cerasor. nigrotum*, *saxifragae*, *aqua limacum*, cum *sero lactis* ac *ingredientibus appropriatis* distillata, saepe cum fructu adhibentur.

2. Qua methodo, & quibus remediis, *asthma pectoris* in nonnullis junioribus sanavi, superius *convulsori curatio.* annotatur. Cæterum in plerisque hoc morbo affectis, vomitoria imprimis conducere, *insignissimus Riverius* observavit; licet rationem minus recte assignarit: quæ quidem in eo consistere videtur, quod nempe *pharmacum* istud, emunctoria, circa primas vias consita, valde succutiens & irritans, ex iisdem, sanguinis & succi nervosi recrementa, in *cerebrum* & *nervosum* genus urgeri, aut restagnare apia, valide exprimunt & foras deducunt. *Zacutus Lusitanus*, non sine ratione, cauteria modo in *bregmate*, modo in *nucha*, aut circa *axillas* inusta valde prædicat: *Millepedum* præparata, sc. in forma pulveris siccii, aut liquoris destillati raro successu carent; talia nempe seri superfluitates à capite, ac genere nervoso avocant, ac ad vias urinarias deducunt: propter eandem rationem, *cathartica* blanda, & per *epicrasis* evacuantia, in crebro sint usu; in hunc finem, *decoctum galli veteris*, cum *pharmacis alterantibus*, & leniter purgantibus ventri ejus insutis, à multis laudatur. Præter remedia hæc tenus citata, quædam alia *asthamati appropriata*, & velut *specifica* perhibentur, cujusmodi sunt *balsamum sulphuris terebinthinat.* item *sp. C. cervi*, vel *fuliginis*, eodem imprægnatus. *syrupus de peto*, ex *ammoniaco*, *diasulphuris* noſter, *lonoch de allio*, *pilul. de rad. enula campan.* *lacte sulphuris*, *fbribus benzoin* cum *pice liquida*, aut *liquidambra*, confectæ, cum multis aliis, quæ singula enumerare hic tædio esset.

Et jam præcipuis *convulsionum* speciebus, &

224. DE MORBIS CONVULSIVIS.

modis, una cum *symptomatum causis*, & *medendi rationibus* satis fuse explicatis; tempus videtur, *pathologiae* hujus periodum affigere: Attamen, siquidem aliud morbi genus restat, nempe *scorbutus*, qui pathemata mixtae naturae, sc. partim *spasmodica*, partim à *sanguinis & viscerum dyscrasias* immediate oriunda, continet; operæ pretium existimo, *hujus theoriā*, una cum *Etiologia*, & *Therapeias methodo* adjectis, succincte tradere. Ambo etenim hi affectus, sc. convulsivi & scorbutici, juxta positi, se mutuo illustrabunt, ac utriusque alterutris faciem non levem præferent.

F I N I S.

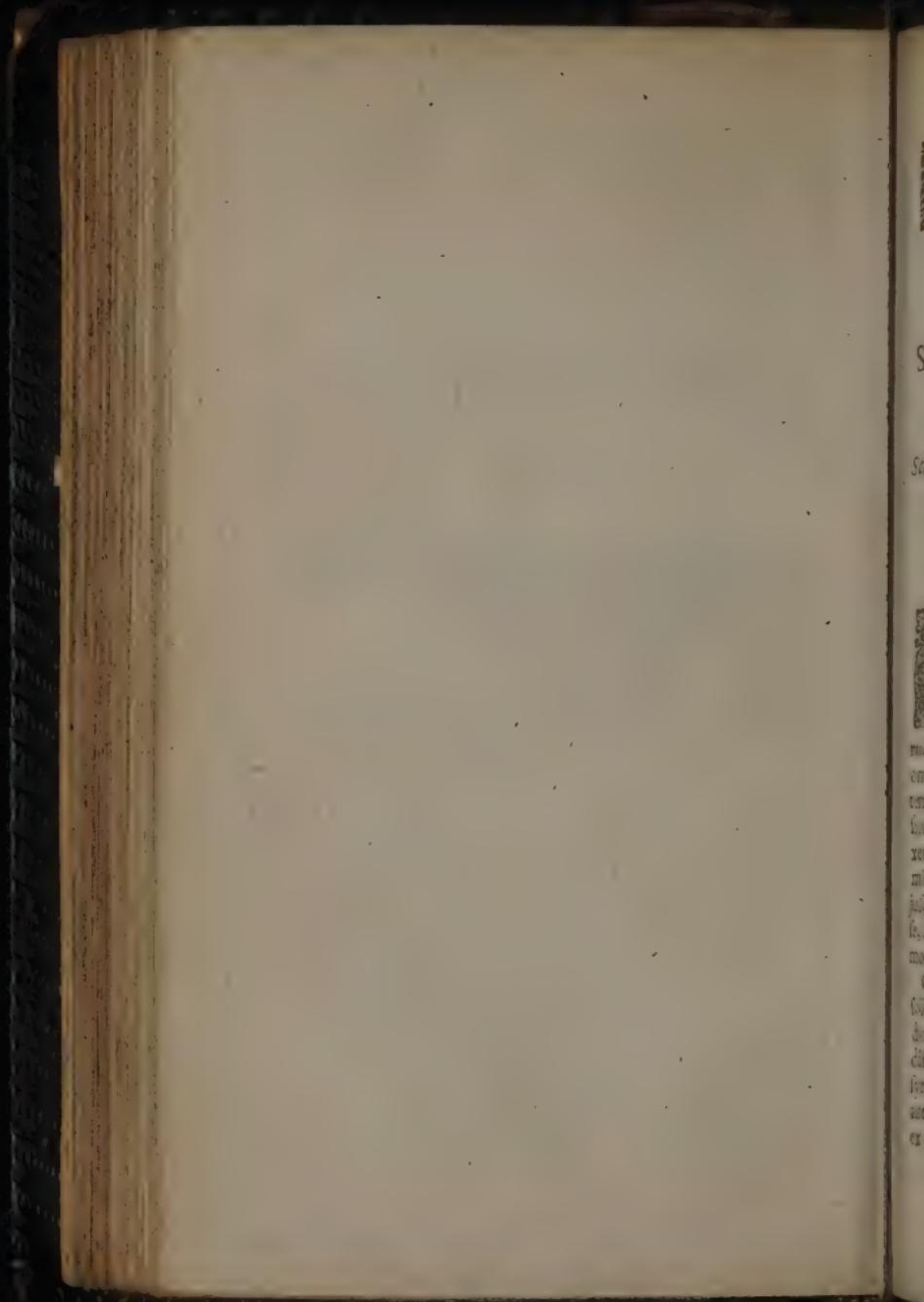
T R A -

vis.
meatisti
sturgi-
n. nequ-
eribus,
sestio-
bus im-
um en-
tig, &
tradere,
& for-
ant, &
nt.

TRACTATUS SECUNDUS

D E

SCORBUTO.

TRACTATUS SECUNDUS.

D E

S C O R B U T O.

C A P U T I.

Scorbuti descriptio; ejus causa interna & proxima, potissimum in sanguine, de in aliquatenus in liquore nervosa radicata.

TN veteri medicina, morbi quem scorbutum appellamus, tam rara fit mentio, & tam parca descriptio, ut nonnulli dubitarent, utrum talis ægritudo, nunc multis in locis endemicæ, & ubique fere sporadica, qua sc. fere nunc omnes laborant, aut se laborare putant, priscis temporibus omnino extiterit; quin natales suos, sicut *lues venerea*, & *rachitis* longe posterius duxerit: attamen affectionem hanc, licet aliis nominibus insignitam, ab antiquis observatam, ejusque curam, rudiori licet *Minerva*, traditam fuisse, *Hippocratis*, *Aretei*, *Plinii*, aliorumque testimonia fatis evincunt.

Circa varias hujus morbi appellationes parum solliceti, ad naturam ejus eruendam, explicandamque recta procedimus: qua tamen cum adeo diffusa fuerit, atque ad tam varia & multiplicita symptomata extenditur, ut nec unica definitione, aut vix singulari descriptione comprehendi possit, ex re fore videtur imprimis cuncta hujus morbi

K 6

pha-

phenomena congerere, sive accidentium præcipue notabilium historiam pertexere, dein *apparentius* istis rite solvendis *hypothesin* quandam accōmmodare.

Præcipuo-
rum scor-
buti sym-
ptomatum
recensio.

Quoad prius, maxima symptomatum farrago, affectus multiplices, & diversi generis, qui que interdum naturæ sunt oppositæ, aut contrariae scorbuto accensentur: immo si accidens quoddam inusitatum, nec prius auditum in corpore humano eveniat, cum ad aliud certum morbi genus referri nequit, sine dubio statim illud *scorbuticum* pronunciamus: adeo hic morbus, quasi mali nominis, & damuati instar, pathemata aliena luit: Interim huic à proprio lare plurima extant symptomata, in singulis fere partibus humani corporis excitari solita; quorum recensio, cum partium corporis distributione optime perficitur. Itaque ut *scorbuti* vestigia à capite ad *calcem* pertraetemus, 1. Imprimis ab illius ~~capite~~ incipiamus: huic spectant *cephalalgia* immanes, & habituales, illæque aut *vagæ*, aut *periodicae*, modo *spirituum torpor* & *sonnolentia*, modo *vigilia* pertinaces, *crebra vertigines*, ac *scotomia*, *convulsiones*, *paralysias*, *spasmodio copiosa*, *gingivarum ulcera*, *dentium vacillatio*, *oris fætor*. 2. Interim circa pectoris regionem, dolores in variis membranarum partibus, ac præsertim in *sterno*, qui, sæpe acuti & lancinantes, laborantes per plures dies & noctes miserrime torquent, frequens *asthma*, *respiratio* difficultis & *inqualis*, *pectoris constrictio*, & *angustia*, *tussis inanis*, *pulsus* *inordinatus*, *cordis tremor*, *crebra spirituum deliquia*, frequens *lipothymia*, ejusque metus fere continuus. 3. In *ventre* *inferiori* hic morbus, quasi principem sedem figens, malorum Iliada producit: sæpe nimirum adsunt *nausea*, *vomitus*, *rugitus*, *cardialgia*, *hypochondriorum inflationes*, & *murmura*, *colica* *frequens*, & dolores molestissimi hic illuc discurrentes, *diarrhœa* fere constans, interdum *dysenteria*, aut *tenesmus*, *anæstrophia*, ac interdum *ascitis*.

In capite.

In pectori.

In ventre
inferiori.

Urina

Urina sæpiissime rubicunda & lixivialis, cum crusta innatante, aut vitri parietibus affixa: interdum vero per vices quasdam eadem pallida, & aquosa copiose excernitur. 4. Præter hujusmodi *In partiventrium affectus*, in *externis membris*, immo *bus exte-*
in toto habitu corporis, dolores *vagi*, & non *ra-*
torum summe atroces, & noctupotissimum ingra-
vescentes, sentiuntur, *lassitudo spontanea*, *carnium*
intabescens, *lumbago*, *aliorumque artuum debili-*
tas & enervatio; in *cute macula variicoloris*, *tu-*
mores, *tuberculæ*, & non raro *ulcera cacoëthea* e-
trumpunt: *circa musculos*, *stupor*, *formicatio*, ac
velut frigida aura ascensus; *item contractura*, ac
tendinum subsultus: porro *scorbuticus*, *sanguinis*
inordinationes, *effervescentia* *incertæ*, *vagæ in-*
temperies, ac *febres erraticæ*, ac *hæmorrhagia gra-*
ves *passim* *contingunt*. Præter hæc communia,
& maxime assueta *scorbuti* *symptomata*, quorum
modo plura, modo pauciora, eaque interdum hu-
jus, quandoque *istius generis*, ac moris laboran-
tes infestant, nonnunquam alia inassueta & pro-
digiosa accidentia huic morbo superveniunt.

Ad pleniorum hujus morbi notitiam, huc re- *Cause evi-*
ferre *visum* *est*, *qua* *circa originem* *ejus*, *ac prima* *dentes que*
initia, *sive invasionis modum* *passim* *obseruantur*. *scorbutum*
Nempe *advertisimus*, *scorbutum* *propter* *varias cau-*
fas, & *occasiones* *produc*: *nam* *licet* *mala* *victus*
ratio, *vita* *sedentaria*, *lienis* *inordinatio*, & *cru-*
ditates *in primis* *viis* *congestæ* *plurimum* *accusant*
tur; *attamen* *longe* *potius* *in causa* *esse* *solent*,
aëris insalubritas, & *sanguinis crasis* *à prioribus*
morbis *vitiata*: *quare* *scorbutus*, *oris maritimis*
aut paludosis *sæpe* *endemius* *existit*: *diu* *naviganti-*
bus, *ac* *interea* *cibis* *salsis* *ac* *fumo* *induratis*, *nec*
non *aqua* *putida* *utentibus*, *crebro* *supervenit*: *fe-*
bri *diurnæ*, *aliisque* *morbis* *chronicis* *male* *cu-*
ratis, *item* *hæmorrhagia* *nimiis*, *aliisque* *excre-*
tionibus *immodicis*; *quin* & *evacuationibus* *sol-*
lennibus, *uti* *mensum* & *hæmorrhoidum*, *sup-*
pressis, *passim* *succedit*: Porro hic morbus sine

magna procatarxi, non raro per contagium excitatur, & quandoque hæreditarius exsilit.

Morbi causa per totum corpus diffusa inhaeret vel sanguini, vel in succo nervoso, vel utrigenue. Ex his circa affectionem scorbuticam observan- dis, manifesto liquet, materialm hujus morbi causam, haud in privato quodam loco, aut singulari minera contineri, sed per totum corpus, & singulas ejus partes tum intus, tum extus diffundi: unde statim colligere licebit, *miasma scorbuticum vel in sanguine, vel in succo nervoso, aut simul in utrisque fundari: Revera sanguini labem nervoso, vel affigi, effervescentia ejus inordinata, macularum, utrigenue.*

aut tuberculorum eruptiones, urina rubicunda, & velut elixiviata plane testantur, quibus pari indicio conspirat diversimoda hujus morbi produc \mathfrak{t} io; quæ ut plurimum massæ sanguineæ depravationi succedit: nec minus liquore nervoso vitium hætere, declarant molestissimi dolores, tum intus in membranis, tum extus in musculo genere excitati, membrorum debilitates, aut resolutiones, vertigo, spasmi, & crebra spirituum animalium deliquia. Cum itaque *humores ambigentes* in vito deprehendantur, videamus quis prior, aut posterior in culpa fuerit, undenam labem suam contrahat, ac quo ritu humoris alteri, ac insuper partibus quibuscumque aliis, affici solitus, noxa communicetur.

*Quoad sanguinem (in cuius massa scorbutus radices suas potissimum agere videtur) alibi ostendimus, eum in crasi sua ejusmodi particulis, & simili fere ritu temperatis, ac *vina* constare: porro ob duas præcipue causas, uti *vinum*, ita *sanguinem agrotare* innuimus, nempe vel quoniam *aliquid extraneum*, & non rite miscibile, huic aut isti confunditur, vel quoniam *liquoris crasis*, sive *temperies* pervertitur, h. e. quatenus elemento uno, forsitan aut altero, quibus dominium debetur, suppressis, alia, quæ subjugari oportuit, exaltantur.*

Quoad res non miscibilis utriq; fæces, prius secretæ, ac ad fundum detrusæ, deconfusæ. Circapiens, de *vino* observamus, quod cum

DUO

nuo commotæ elevantur; vel si heterogeneum a-
liquid, uti sevum, aut sulphur exoticum dolio
injicitur, exinde perturbatio insignis concitatur;
quaæ nisi brevi compescatur, vini crasis subverti
periclitatur: Pariter quamplurimæ sunt res non
miscibles, quaæ sanguini confusæ motum ac cir-
culationem ejus perturbant, & œconomiaœ ritus,
quo minus recte perficiantur, impediunt: *Liquor*
nutritius, fæculentiis refertus, sanguinem inordi-
nate fermentat: quin & liquor iste degener factus,
februm intermittentium paroxysmos ciet, prout
olim monstravimus: *recrementa sanguinis vaporosa*,
serosa, *bilioſa*, ac *atrabilaria* in ſinu ejus re-
tentia catarrhos, *hydropem*, *icterum*, *melancholiam*,
pluresque alios affectus pariunt: quod si
extraneum illud tempeſtive amoveatur, *sanguis*,
uti & *vinum* mixtura extranea cito liberum, con-
ſtitutionem pristinam brevi recuperat: attamen
uterque liquor contentis heterogeneis aliquandiu
infecitus, tandem à debita crasi degenerat, proin-
deque non facile restauratur.

2. Præterea quidem, & *vinum* & *sanguis*, ob-
multas alias causas à recta temperie desciscunt. *Quod ut-*
trinque-
temperiem
varie alte-
rata.
(Hic etenim venenari, ac ſubito corrumpi ſolet,
quod non facile vino accidit.) 1. Igitur de *vinis*
obſervare licet, eadem aliquando *maturitatem*
non attingere, ſed propter *venem* *twœ* defec-
tum, quatenus nimium *spiritus*, aliaque actiua
sulphuris, ac *ſalis* principia, crassioribus obvoluta,
ſeſe extricare nequeunt, proſus *cruda* manere:
quare minime spiritualeſcunt, ſed consistentiæ
crassæ, & ſaporis ingrati, in *vappam* degenerant:
ſimili fere ritu, quandoque *sanguis* *spiritu*, ac *sul-*
phure depreſſis *crudus* & *aqeosus*, nec non *vigoris*
expers, ac in corde vegete accendi inhabilis per-
ſtat. Hujusmodi *sanguinis* *morborum* *Cl.* *Gregorius*
Hor-

Horstius affectionis scorbuticæ causam asserit: at-tamen talis sanguinis dispositio, picam & mala-ciam, nec non diathesin hydro-picam potius quam scorbuticam inferre videtur, prout mox plenius ostendemus. 2. *Vini pars sulphurea* præ cæteris ex-altata, liquori immodicam effervescentiam, li-ve ebullitionem inducit; nostro idiomate dicitur, fretting of wines, pariter & sanguinis pars sulphurea nimium evecta proindeque supra modum efferve-scere, ac in corde accendi apta, intemperie fe-brilem accersit, & revera febrium σωεχών plurimorum causa existit. 3. *In vinis* non raro *spiritus* fatiscente & sulphure constricto, pars salina in fluo-rem evecta, cæteris præpollet; quapropter liquor in acetum transit. *Cl. Sennertus* sanguinem in scor-buto, sicut vinum in acetum degener alterari putat; quod tamen secus fieri mox declarabitur. Interim ab acetosa sanguinis dyscrasia, melancholiam infer-ri olim monstravimus. 4. Restat adhuc alia vino-rum dyscrasia, cui equidem sanguinis diathesin scorbuticam satis apte comparemus: sc. cum *spiritu* depresso, particula sulphurea & salina simul combinata exaltantur: cumque hoc in *vinis* du-plici modo fiat, etiam ob sanguinem pariter affe-ctum, duplicum scorbuti speciem, illinc deducere fas sit, prout mox clarius patet. Itaque de *vinis* vulgatis observatio est, quod præterquam quod in vappam aut acetum degenerant; eadem aliquando à *spiritu* depresso, atque sulphure, ac sale, una ex-altatis, aut rancida, aut pendula, live mucilagi-nosa evadere: nostro idiomate dicitur *Wines be-ecome over fretted, or become roapy*: In utraque mu-tatione, *spiritus* subjugato, particula sulphurea & salina simul associata, cæteris elementis præpol-lent, atque ad indolem suam liquoris crastin des-flectunt, at-tamen non eodem prorsus modo in utro-que res agitur: quippe in priori *vini* dyscrasia; sulphur aliquantulum sale, ac in posteriori sal sul-phure potius existit: quin & alterutrum potentius factum, excusso spiritus dominio, sibi alterum

Sanguinis
dyscrasia
scorbutica
instar vi-
norum,
dum fiunt

Ranida
aut pendu-
la.

con-

conseicit, & supra debitum tenorem attollit. Utriusque ratio ad hunc modum explicabilis videtur.

Cum *vina generosa* diu effervescunt, particulis multum agitatis, invicemque allisis, spiritus partim evaporat, & partim elementis crassioribus obvolvutus, supprimitur: Interea *sulphur*, (cujus magna subest copia) agitatione magis provehitur, proindeque *spiritus jugo* solutum, fali adhærescit, ipsumque attollens, liquoris mixtionem alterat; cui dein, ob *sulphuris* cum *sale* combinati eminentiam, *ranciditas* accedit: pariter cum *vina tenuia* diutius asservantur, *sal evectus*, & *fluore* positus *spiritum* deprimit, proindeque lati- ci subiecto *acorem* inducit; dein postea, *sal emi- nens*, *sulphur*, (quod in minori subest copia) si- bimet ascens, intimeque aduniens, liquoris consistentiam, è *tenui* in *crassam*, & velut *oleagi- nosam*, & à *sapore acido* in *valde ingratum* & *quasi mucidum* convertit.

Probabile est, non absimili modo *sanguinem* in *affectione scorbutica* alterati, quam *vina* quoties nimis effervescant in *rancida*, aut *pendula* degenerant: quippe morbum istum non tam à fæculentiis sanguini admixtis, (quoniam tales adfuerint, attamen denuo excerni, eorumque supplementa præscindi possint,) quin à *sanguinis dyscrasiam* ha- bituali pendere, argumento est, quia scorbutus radicatus adeo difficulter, ac interdum non omni- nino curatur: Porro *sanguinis dyscrasiam* scor- buti parentem, pariter ac *vini duplice*, nempe *sul- phureo-salinam*, ac *salino-sulphuream*, statuere li- cet. Cum enim maxima sit varietas affectuum, qui scorbuto accensur, omnes ad hæc duo quasi præcipua capita, seu velut binos mali fon- tes, satis apte revocari possint, sc. primo quod *sanguis* maiestate scorbutico tactus, aut *præservi- dus* existit, in quo nempe *sulphur* prædominio potum sibi saltem asciscit: quapropter iste *rancidior factus* inordinate in vasis effervescit, atque recre-

recrementa adusta, nempe sulphuris & salis concretiones, perpetim à se amandat, atque huc illuc dispergit, quæ quidem exterius suffusæ maculas, exanthemata, tubercula, aut ulcera producunt: interius vero deposita vomitus, cardinalgias, diarrhaæ, aut dysenterias; potro dolorès atrocæ pariunt. In hujusmodi scorbutica sanguinis ranciditate, remedia solum temperata, ac crebræ phlebotomiae; ac minime cochlearia, raphanus sylvestris, aliaque acredine, & incitatione prædicta convenient: pari quidem ratione ac vina rancida curantur eximendo è fæcibus; insuper lactu, amylu, ichthiocolla, aliotumque demulcentium infusione. Vels secundo in sanguine scorbutum fiente, sal prædominio potium, sibimet sulphur asciscit: quapropter, iste non ita servidus, quin vini penduli instar, crassus, & quasi mucilaginosus evadit, pigre in vasis circulatur; viscera, dum pertransit, infercite, iisque faculentias quasi limosas affigere aptus est. Taliter affecti, uplurimum sine exanthematis, aut eruptionibus cutaneis, torpidi, anhelosi, ac enerves fiunt, laßitudine spontanea, pectoris angustia laborant; quin & passionibus cordis, spirituum deliquis, vertigini, & convulsionibus obnoxii reperiuntur: portio in hujusmodi diathesi scorbutica, remedia calidiora, & sale volatili prædicta, immo & chalybeata quæ sanguinem fundunt & exagitant, maxime ex usu esse solent: pari quidem ratione ac vina pendula tractantur, nempe plurimum conquaßati, & agitari debent; porto iis calx viva, alumen usum, gypsum, sal marinus calcinatus, aliaque summa acredine prædicta imponuntur. Hæc de scorbuti principiis in massa sanguinea radicatis: Adhuc explicandum restat, quibus de caulis sanguis à propria indole degenerans hanc, illamve dispositionem morbi dam, & scorbuti parentem concipit. Attamen prius ostendere oportet, quo ritu in succo nervoso, sc. altero humore generali, istius morbi seminia jacintur.

E san-

E sanguine cerebri oras adpellente, liquorem ^{Quo ritu} subtilissimum, pro spirituum animalium tum ^{labes scorbutica li-} *ma-
teria*, tum *vehiculū extillari*, eumque per totum <sup>quori ner-
voſo impri-
mitur.</sup> *γνέραλον*, & genus nervosum jugiter scaturire, alibi declaravimus: *Latex iste*, quandiu recte habet, *spiritus*, & *ſile* eidem combinato, seu *volatilis*, potissimum constat; his modicum *aqua*, qua diluantur accedit, *sulphure* ac *terra* parum opus esse videtur: attamen ista *spiritus* & *ſalis volatilis* concretio, humorē præstantissimum, qui sc. omnia permeat, penetrat, actuat, & irradiat, supra quod *chymici de alchæſt* somniarunt, revera constituit: *Circa scorbuti initia*, donec sanguinis crasis, ac cerebri tonus haud penitus vitiantur, liquor iste cerebri & nervorum irriguus, adhuc spirituſus, dulcis, atque ad destinata quævis munia haud valde inidoneus perficit; postea tamen ē *mappa sanguinea depauperata*, & plurimum effeta, *latex* multo tenuior, & versus acerosum declinans extillatur: porro ē *sanguine* faculento, & quasi rancido, aut limoso, particulæ heterogeneæ, atque regimini animali plurimum infestæ ſuggeruntur, ac intra *cerebrum* debilius factum, sine repulſa admittuntur, indeque in *appendicem* ejus tum *medullarem*, tum *nervosum* cum ſucco irrigante difunduntur: hinc *spirituum animalium* in singulis regionibus ſcatentium, modo *deliquia* & *eclipses*, modo *diſtractions*, *explosionesque dolorificæ* ac *spasmodicæ* ſequuntur: Quapropter *paralysis*, *convulſio*, *vertigo*, *dolores*, *tremores*, aliaque cerebri ac nervosæ generi præternatiales affectiones, *scorbuto*, altiores radices agenti, ſupervenire ſolent: de quibus infra ſpeciatim dicetur. Interim adnotetur in genere, labem scorbuticam *succo nervoso* affixam in his *tribus*, sc. in eorum aliquibus, aut ſimil omnibus consistere; vid. quod *liquor cerebri* & *nervorum* irriguus multo tenuior, ſeu pauperior evadat; quod à crasis spirituſalina, versus acerosum degenerat; quod particulis heterogeneis, & morbiſiſus reſerciatur.

Hacte-

Haec tenus ostendimus quo ritu, in *sanguine*, & deinceps *succo nervoso affectionis scorbutica* prima quasi *seminia* conseruntur. Priusquam morbi fructus, sive *symptomata*, propter malam utriusque humoris diathesin excitata, eorumque rationes, & fiendi modos, perpendimus, in ipsius *morbi causas remotiores*, & *differentias* inquirere oportet: nempe ut constet ob quas ~~negatrices~~, & quali apparatu dispositio scorbutica, prædictis humoribus imprimitur.

C A P U T II.

De scorbuti causis remotioribus à quibus nimirum massa sanguinea, & per consequens liquori nervoso labes affigitur.

Ostenso, in superiori capite, quæ sit *scorbuti causa conjuncta & proxima*, sc. mala diathesis *sanguini* & *succo nervoso* impressa: circa *causas remotiores*, ob quas *utrique humor*, ac imprimis illi, qui potior & prior in culpa est, nempe *sanguini* labes infertur, disquirendum restat: etenim hujus depravatione detecta, facile patet, quomodo in *alterum laticem*, miasma morbificum derivatur. Cum itaque ratum habemus, affectionem scorbuticam in *sanguine* vitiato potissimum fundari, ejusque vitium quasi *vinorum dum rancida & pendula* fiant, in *sale & sulphure*, dum *spiritus* deprimitur, indebet exaltatis consistere, sedulo perpendamus, quomodo hæc illave diathesis *voce p̄ massa sanguinea* imprimitur.

Alliorum sententie de origine scorbuti recensentur.

Atque hic præterire non debemus, quid alii authores *scorbuti naturam* diligentissime rimati, circa *causas & subjectum* ejus statuerunt. Super hac re, cum plures extant sententiae, fere omnes hoc respectu convenient, ut *morbi* *sons & origo à viscerum culpa* derivetur, ejusque producti sedes in *massa sanguinea* collocetur, nempe ut hæc, illo-

illorum vicio fere tantum inquinata, labem scorbuticam contrahat. *Antiquiores* præcipuam hujus morbi causam *lieni*, officio suo non recte defungenti, imputarunt: Verumtamen cum *lienis* munus hoc à nonnullis, aliud ab aliis, & diversum ab ipsis concipitur, diversimodæ hujus morbi productiones fingebantur: *Wierus*, *Echtius*, *Albertus*, *Ronsseus*, *Eugalenus* cum multis aliis, ex supposito quod *lien* sit *receptaculum melanocholici succi excrementici*, à sanguine separati, statuunt *scorbuti* causam internam, proximam, esse copiam humoris *lутulenti*, crassique melanocholici *solius*; vel etiam cum aliis miseri, peculiarem corruptionis formam subeuntis, qua circa *liensem*, ac jecur, atque in ipsis venis abundet: Hæc opinio, si melanocholici succi, à *liene* secretionem neglectam, aut impeditam, aliquando, & ex parte *scorbuti* causam esse pronuntiaret, merito assensum nostrum vendicaret; sin morbum istum semper & omnino hujus visceris culpa otii statuatur, summe improbabile videtur, prout inferius patebit, ubi *scorbuti* longe potiores causas assignabimus. *Authores* alii, *hamatos eos munus lieni* attribuentes, *scorbutum* produci dixerunt, eo quod *lien*, *chyli* partem sibi destinatam in sanguinem laudabilem minime conficiat. Cum vero alii, humidiores & magis aquosas *chyli* partes in *liene* præparari, ac in sanguinem converti statuunt, uti *Reusnerus*, &c. Idcirco proxima & interna *scorbuti* causa perhibentur aquosi & serosi humores, qui siquidem à *liene* haud excipiuntur; sanguini confusi, *scorbuto* originem præbent: Interim alii, uti *Platerus*, *Bauhinus*, &c. *Chyli* partem crassiorem sanguisficationis causa à *liene* allici dixerunt, & ex eo sibi & aliis partibus sanguinem idoneum præparari. Ex hoc supposito *Gregorius Horsius* dicit *scorbuti* causam, esse crudum & ichorosum sanguinem, in toto corpore, potissimum tamen in *hypochondriis*, non quantitate solum, sed specifica quadam corruptione peccantem, ob μολώσιν ex imbecillitate *lienis*,

pro-

provenientem: quia sc. per lienis affectum præternaturalem crudiores chyli partes à sanguificatione jecoris non avertuntur; unde primo sanguis in venis jecoris & lienis depravatur, aliena materia commissione, deinde jecoris ai^{μετωπι} impeditur, ratione objecti minus recte dispositi, quatenus chylus, ob lienis lassionem, justo modo non depuratur. Horst. append. ad lib. iij. part. iij. sect. i. de scorbuto. Hæc opinio facile concidit, quia asserit, contra legem hæmatoseos, lienem sanguificare, atque chyli partes crudiores ad se attrahere: cum notissimum sit, nullum chyli ad lienem transitum patere: Quin & eadem liura refellitur Reusneri aliorumque sententia, qua asseritur, proximam & internam causam scorbuti esse serosos & aquosos humores, quos lien debuerat attrahere, &c, per peculiare suum hæmatoseos munus, in sanguinem convertere.

Doctissimus Sennertus, licet cum prioribus sanguificationis munus etiam lieni attribuat, Institutionum lib. i. cap. 9. attamen alio quam ab hujus visceris culpa, scorbuti causam derivat. Enimvero statuit ille, propter chyhum in primis viis male concoccum, & τωδημετωδε defitutum, facultetas salsa & tartareae circa mesenterium, & omentum congeri, easque nova materia appulsa indies auctas, & sero dilutas, demum in lienem & hepar, indeque in venosum genus transferri, illisque adeo totam massam sanguineam infici, atque crudam & salsam reddi. Primam hanc scorbuti mineram, in primis viis aggestam, appellat humorem melanochicum, quem insuper dicit serosum esse humoribus pituitosis stipatum, atque ob moram in ipsis partibus, peculiari ritu corruptum: Denique addit humoris ipsum, spiritus, & salis volatilis fixione generari, non secus ac cum vintum in acetum transit.

Huic opinioni, ut ut probabili, ne per omnia consentiam, quædam non levis momenti rationes evincunt. Præterquam enim quod hæc etiam doctrina, cum circulatione sanguinis non exæcta

Scorbutus
non semper
lienis aut
primarum
viarum
vitio ori-
tur.

qua-

quadret, utpote cuius lege, hilmores in vasis meraicis seorsim à reliquo vasorum genere vix congeruntur; saltem illis exinde in *hierem* transitus minime patescit. Insuper haud recte statuitur *scorbutum* in primis viis solūmmodo incipere; namque interdum *mero contagio* contrahitur: Nec etiam hunc morbum à *salu fixitate*, aut *sanguinis*, & *humorum cruditate* provenire censemus; sæpumero enim febris diurnis succedit, proindeque à *sanguinis desflagratione* nimia, & *adustione*, potius quam à chyli aliorumque humorum in primis viis *per uox exoriri* videtur: porro interdum aura maritima & paludosa hunc morbum inducit, licet nullæ cruditates circa viscera gignuntur: siquidem laborantes ab initio circa appetitum & digestionem minime queruntur. Revera quod attinet ad *cruditatem*, atque *salis* in *chymo* aut *sanguine fixitatem*, & *reverbantiam* defecatum, concedimus, ab his causis, diathesin valetudinariam non raro produci, propterea tamen non statim *scorbutus*, sed potius *malacia*, & *pica virginum*, *leucophlegmatia*, aut *dispositio hydropica* succedunt. Cum itaque *scorbuti Aetiologya*, ab authoribus, quibus *sanguinis circulatio* nondum innotuit, tradita, veritati minus quadret; libet modo, *clave istac* adhibita, rem totam denuo pertrahere, atque morbi hujus *causas*, tum *procatarcticas*, tum *evidentes*, juxta *zipactwz* legem, qua tenuitas nostra potest, accuratius explicare.

Modo innuimus, esse plures *occasionses* & *procatareos modos*, à quibus *scorbutus* originem suam ducere videtur. 1. Quibusdam locis *endemius* existit, ut propter malignam æris, & vaporum, quibus stipatur, influentiam, una cum spiritu vitali *miasma* *morbificum* hauitiatur. 2. Sæpumero morbus iste febris diurnis, aliisque morbus *chronicis* succedit, illorumque effectus, siue productum merito censemur. 3. Nonnunquam *hæreditario*, & à parentibus *scorbuticis* per traductionem propagatur. 4. Interdum *mero contagio*

tagio suscipitur. 4. Mala viētus ratio, inordinations circa res non naturales, atque viscerum dyscrasias innatae, aut acquisita affectionem scorbuticam aliquando inducunt, sēpissime ejus genesis contribuunt, aut fomitem præbent. Singulorum hujusmodi effectuum rationes considere-

mus.

1. *Quam ob rationem aëris insalubris scorbutum parit.* 1. *Scorbutum aëria vitio sēpius contrahi, nullus è vulgi face, quin confiterit, fere omnium in ore est, loca maritima, lacustria, & uliginosa quoqvis, febribus intermittentibus, aut scorbuto obtum noxios reddere: quare valetudinarii, aut qui sanitatem suam colunt, procul ab hujusmodi locis habitationes constituunt: Talis equidem humidus aëris, tetras exhalationes, & inquinamenta continuo diffundens, dupli respectu insalubris, & non raro scorbuti patens existit: sc. ob transpirationem præpeditam, & propter fermenti incongrua susceptionem. Primo enim, in aëre crasso & minus eventilato degentibus, meatus, & porti cutis valde constipantur; quare cum effluvia sanguinis haud debite satis exhalant, eadem intus retenta reliquam maslām sanguineam fermentant, ejus particulas activas ad varias inordinations disponunt. Dein secundo, quatenus eodem tempore vapores terti, salia, & sulphura incongrua redolentes inspirantur, propterea sanguinis spiritus valde deprimitur; ac interea particulae ejus sulphureæ, & salinae ad aëreum evehuntur, proindeque massa sanguineæ crasis sensim mutata in morbi-dam degenerat. Cujus nimirum pars sulphurea si quidem per se exaltata sanguini rancorem insignem inducit, febris interdum continua, sēpius vero intermittentis, aëri insalubri, propter rationes alibi ostensas, ita familiaris, excitari solet: Quod si à tali aëre (uti frequentius assolet) una cum sulphure principium salinum evehitur, dispositio scorbutica, qualis supra describitur, sc. vini aut rancidi, aut penduli æmula, sanguini imprimitur. Nec tantum ingens aëris humidi, & vaporosi tra-*

ctus,

Etus, ad hunc modum insalubris est, verum incolere domos loco palustri consitas, vel stagno circundatas, aut calce viva recens obductas, morbo isti obnoxios reddit.

2. *Febris diuturnior* s^æpissime *scorbutum* inducit: cujus ratio ex hypothesi nostra manifesto liquet, etenim à crebta, nimiaque sanguinis deflagratione, *spiritus* plurimum a^osumuntur, ut li-
quor pauperior & effe^cetus evadat; quin & *sulphuris* purioris ingens copia deflagrando evaporat, interea quod hujus reliquum est, sibi *salem* ascens, ipsumque evchens, sanguinis crafis morbidam & pl^{an}e scorbuticam inferre solet. Observare est à *longiori febre*, propter *spiritum* & *sulphur* nimis exhalantia, atque plurimum *salis* cum *sulphure* residuo diutius concoctum, sanguinem valde *salsum*, & quasi *lixiviale* evadere, ita quidem ut deinceps ægre, & vix circulationi peragendæ, satis in corde accendatur: Cujusmodi sanguinis dispositio, non nisi longo tempore restauratur, & difficulter admodum à *scorbuto* in-
eundo vindicatur. Nec tantum *febribus*, sed & aliis *morbis chronicis* male curatis, *scorbutus* super-
venit, idque propter *duplicem rationem*, sive af-
ficiendi modum; nempe vel quia sanguis à morbo præsenti, versus diathesin scorbuticam immu-
tatur; vel quoniam ægritudo laborantes à quo-
vis exercitio aut motu diu inhibet; proindeque illi à longo otio & secessu in *scorbutum* incli-
natur: Prius cernitur in melancholia, ubi spinu-
s depresso, & sale in fluorem evecto, sanguis in
icetolum vergit. Cujusmodi crafis, *sulphure* post-
ea à sale ascito, & pariter evecto, facile in *scorbu-*
um transit. *Affectio hypochondriaca* in tantum
scorbuticæ affinis est, ut s^æpissime hanc sociam in-
lucat: nam fæculentiæ atrabilia, quæ sanguinem pro istius affectus indole solùmmodo inqui-
bant, postea crafis ejus pervertunt, adeoque scor-
buticam reddunt: pariter *itterus* & *hydrops*, quæ
anguinem impura, aut incongrua mixtura primo

2. *Quare**febribus*
diuturnis
supervenit.

tantum inficiunt, diutina moxa temperiem ejus proflus mutant. 2. Plures alii morbi *scorbutum* accidentaliter inducunt; quatenus nimirum ægrotantes à labore aut exercitio quovis impediunt; proindeque illorum sanguis parum eventilatus, non secus ac vina supra fæces suas diutius retenta, craslin amittunt, atque *salis* & *sulphuris* inordinationes subeunt. Hoc modo *paralysis*, *lumbago*, *ossium frattura*, *ulcera*, ac vulnera non nisi longo tempore sanabilia, homines *scorbuto* obnoxios reddunt.

3. *Quomodo hæreditario contra- hæreditario contrahitur.*

3. *Scorbutus* interdum *hæreditario* contrahitur, ita ut morbi lues à parentibus in natos derivata, absque aliis causis, sive externis, sive internis, fructus morbos, affectionis *scorbuticæ* indolem exacte referentes, producat. Ita novi pueros stirpe valitudinaria oriundos, doloribus attuum vagis, macularum eruptione, gingivatum, & dentium erosione & carie affectos fuisse. Insuper observare est, parentum *lue venerea* tactorum natos, symptomatis gravioribus, affectionis *scorbuticæ* ænūlis, obnoxios degisse. Hujusmodi affectuum ratio in hoc consistere videtur, quod *miasma* morbidum, humoris genitali impressum, instar fermenti venenati habet, quod licet aliis particulis obvolutum, aliquandiu lateat, tandem *svadueis* suas exerat, atque in sanguine aut succo nervoso symbola *salis* & *sulphuris* elementa exsiceret, eaque supra cæteras particulas evehendo, in labem *scorbuticam* deflecat.

Quomodo per contagium.

Quomodo viscerum & primatum via.

4. Pari ratione, & afficiendi modo, *scorbutus* per contagium propagatur; sc. effluvia à corpore infecto decidua, atque vicini poros subeuntia, vel per anhelitum inspirata, aut sanguinem, aut succum nervosum, vel simul utrumque fermentant, adeoque particulas *salinas*, & *sulphureas* spirituosas evehendo, liquoris craslin juxta indolem suam pervertunt.

5. *Scorbuti* cause hactenus citata massam sanitum culpa. *guineam* immediatius respiciunt, & morbum à latice

tice ejus sine magno primarum viarum vitio, incipere ostendunt: atiam ne hanc regionem, cui à nonnullis culpa omnis attribuitur, prorsus immunem perhibeamus, juxta aliorum sententias statuere visum est, scorbuti rudimenta etiam intra coctionis viscera interdum concipi, atque illinc in sanguinem traduci. Si quando enim à longo tempore accidit è chylo vitiato, succum nutritium non nisi incongruum, atque salium & sulphurum enormium particulis refertum, massa sanguinea suppeditari, necesse erit hujus crasis tandem mutari, & juxta materiæ, unde constat & quotidie suppletur, indolem perverti. Quare observare est, qui cibis sale conditis fumoque induratis maxime vescuntur, atque vinum, & aquas ardentes copiose bibunt, è quibus particulae salina & sulphurea in sanguinem rapiuntur, scorbuto plurimum obnoxios reperiunt: porro qui carne porcina aut etiam pisceum, licet recentium, ac imprimis testaceorum carnibus pluuium aluntur; siquidem hæc alimenta sulphuris, & salis rancidorum (uti colligere est ex putrescentium insigni factore) copiam præbent, facile in scorbutum, & quod majus est, quandoque in lepram proclives habentur: E contra in hunc morbum non ita prompte incident, qui lacticinia, fructus crudos & immaturos, caseum recentem, aliaque absurdæ comedentes, magnam pituitæ saburram in ventriculo congerunt. Nec tantum è cibis pravis & dyspeptis, succus scorbutum foyens, producitur; sed interdum alimenta satis idonea, viscerum culpa in materiam morbificam facessunt: quod tamen non semper heparis, aut lienis vitio, prout nonnulli arbitratur, accidit; his enim cum chylo nihil negotii est: quem ipse stomachus fermento extraneo præditus, ingesta quævis pervertit, inque pultem modo aceram, modo saltam aut vitriolicam mutat; verisimile est etiam à pancreate, aut duodenalido succum incongruum chylo permisceri, ipsumque tinctura heterogenea imbuere. Nec vero inficias imus,

quin *lien* & *hepar scorbuti* productioni non raro contribuunt; licet eorum culpas non *chylus*, sed ipse *sanguis* immediatus luit; quando *hepar* obstruitur, ut sanguinis recrementa adusta minus secernat, propterea hujus massa fæculentior, atque *salis* & *sulphuris* particulis simul incoctis, nimis luxuriat. Quod spectat ad *lienem*, haud prorsus immerito est, quod circa scorbuti productionem tot querelæ in ipsum proferuntur. Cum enim *hujus* visceris munitus (prout supra ostendimus) in his consistat, nempe tum ut *sanguis* fæculentias atrabilatias, quæ *sale* *fixo* & *terra* constant, secernat & excipiatur, tum ut easdem ulteriori conditione, in fermentum sanguini remiscendum digerat: si quando *lien* hisce muniis suis non recte defungitur, dupli respectu massa sanguinea inquinari solet; nempe vel quia fæculentia atrabilatia à *lien* obstructa, aut debilitato non omnino excipiuntur; vel quoniam exceptæ, ibidem in fermentum inidoneum, & sanguinis corruptivum pervertuntur: massa sanguinea vel hoc, vel isto modo interdum male disponitur, & non raro propter hanc occasionem solitariam, aut aliarum causarum accessu, in diathesin scorbuticam degenerat. *Enimvero* à tali procatarxi, *affectionem hypochondriacam* oriti olim declaravimus; cui quidem scorbutus (prout modo innuimus) adeo affinis est, ut illi sæpiissime aut comitem se adiungat, aut superveniat. At vero *scorbutum* non semper aut tantummodo *lienis* vitio oriti, observatione superioris citata, liquido patet. Nempe olim *vir nobilis* affectione scorbutica, symptomatis quamplurimis, & maxime horrendis ictipata, per plures annos laborabat; hunc medici celeberrimi dum curabant, *lienis* vitio ægritudinem contraxisse, & istius visceris causa mala gravissima pati pronunciabant: Supra decennium doloribus fere continuis, nec non *paralyssi*, & *convulsioneibus* miserrime afflatus, tandem contabescens, *phthisi* interibat: Defuncti cadavere aperto, sensu

sui constabat, *lienem*, utut pessime defamatum, omni culpa immunem fuisse: namque viscus hoc in figura, magnitudine, substantia, & colore laudabiliter habens, tumore quovis, aut obstructione carebat: insuper vasa sanguifera aperta, & infarctione libera, fibræ nerveæ satis firmæ, atque *sanguis* intra *lienem* poros contentus, putredinis expers, apparebant.

6. Inter scorbuti causas, à rerum non natura- *Quare*
lium inordinazione derivari solitas, merito hic *trifftia &*
trifftiam ponimus. namque passim observare est, *studia im-*
homines propter occasionem aliquam luctu in-*modica*
genti percusso, & deinceps diu mæstos, *scorbu-*
scorbutum
ticos fieri. Cujus ratio haec videtur esse, ingens mœ-
stitia, *animam inferiorem*, seu *corpoream* imme-
diata afficiens, *binas* ejus *partes*, *nerope sensitivam*
& *vitalem*, intus compellit, earum *systemas* à soli-
tis expansionibus inhibens coarctat, ac in minus
spatium contrahit; hinc spiritus, animales à debi-
ta expansione præpediti, economiam suam re-
mittunt, quare & *sanguis* minori ambitu circui-
tus suos repetens, circa *cordus* sinus agglomerari,
ibidemque stagnare aptus est; hinc cum *spiritus* u-
triusque regiminis, sc. tum *animalis*, tum *vitalis*
præfides, deprimuntur, & *sanguis* & *sucus nervosus* secundum crasas suas alterati incipiunt; &
uerque vigorem suum sensim amittens, à liquore
generoso, versus acetosum & effæctum vergit:
insuper *coctionis viscera*, solito spirituum influxu-
denegato, munia sua perperam obeunt. Hinc à
chylo minus recte cocto, aut inter coquendum de-
pravato, *sucus nutritius* non nisi vitiosus & fæ-
culentiis refertus, maslæ sanguineæ infunditur,
unde crasis ejus magis pervertitur, inque diathesin
scorbuticam facilius transit: porro ob hanc ratio-
nem, *studia immodica* & nimis sexia, & continua
animi intentio, quatenus hinc spiritibus de-
pressis, & viscerum muniis subversis, humorum
præcipua crasas in pejus alterantur, sæpe labem
scorbuticam accersunt: Cui accedit, quod tum

mæsti, tum studiosi vitam sedentariam plerunque degunt; cuius causa & *sanguis*, & *sucus nervosus*, tanquam aqua motus defectu situm contrahens, vitiari, & corruptelam scorbuticam promptius inire solent.

Labes
scorbutica
& è *san-*
guine in
cerebrum
& *genus*
nervosum
derivatur.

Hæ sunt scorbuti cause procatarrhæca, si non omnes, saltem præcipuae, quæ sanguini labem affigunt; non opus erit *ai τονογίαν* aliam, ut constet quomodo noxa à sanguine in succum nervosum derivatur, pertexere: etenim sanguis solenni ritu, & circulationis lege, spirituosi liquoris portionem in cerebrum extillat: at vero, prout supra innuimus, è sanguine pauperiori facto *latex* tenuior, & ex eodem falso (uti salinorum cum deßillantur mos est) liquor acris prolicitur; item præterea à sanguine fæculento, & quasi limoso, *particula heterogenea*, & regimini animali infestæ suggesturunt; quæ tamen à cerebro firmiori & sano non facile admittuntur: quare ut tales particulae, intra *εγκέφαλον* suscepτæ, *affectiones paralyticæ* aut *spasmodicas* scorbuto superinducant, cause quædam præcedunt, à quibus cerebri constitutio debilitetur; cuiusmodi esse solent, 1. ejus mala *diathesis hereditaria*, item 2. *frequens crapula* & *vini potus inmodicus*, somni meridiani, otium & exercitii defectus, venus inmoderata, *hemorrhagia* ingentes, aliæque occasionses, quibus aut spiritus animales nimis absuntur, vel cerebri pori & meatus relaxantur, ac nimis aperiuntur, ut quodvis præ foribus allatum admittant.

CAPUT III.

De scorbuti differentiis; item de morbi hujus signis, symptomatis, causis, impensisque de illis, quæ propter labem sanguini impressam orjuntur.

EX causis scorbuti haec tenus descriptis, facile erit *Scorbuti* hujus morbi differentias assignare. Primo etc. *differentia*. nim juxta duplē causæ conjunctæ regionem, sc. *sanguinem* & *liquorem nervosum*, affectio ista distingui potest, quod vel hujus, vel illius ditionis maximie fuerit, atque modo in sanguine, modo in succo nervoso radices potiores egerit. Secundo juxta duplē *sanguinis* affecti *labem*, nimirum quod ista *sulphureofalina*, vel *salinosulphurea* fuerit, etiam scorbutus iisdem nominibus insigniatur, aut secundum vulgares appellations dicatur, vel *bilioſus*, sive *calidior*, *exanthematis*, aliisque symptomatis apertioribus se prodens; vel *melancholicus*, cuius virus, quasi sub *cineribus* cooperatis latens, facultatum lœſione intrinſeca, potius quam externis eruptionibus dignoscitur. Tertio secundum morbi originem, & invasionis modum, quatenus sc. aut per *contagium* fuscipitur, aut per *internam procatarxin* oritur; item juxta varium ejus statum, quod vel *inchoatus*, *perfetus*, vel *deploratus* fuerit, multifariam distinguitur, & circa curationem indicationes diversimodas requirit, de quibus postea explicatius dicetur. Interim vero scorbuti *signa* & *symptomata* recensere, eorumque *causas*, & *fiendi modos* subjicere incumbit.

Signa, quibus scorbuti indicia capiuntur, sunt *signa* & *vel extrinſeca*, sc. *accidentia* quædam, & *circumstantiae*, quæ donec morbi notæ certiores adſint, *suspicionem* ejus præbeant. Ita si quisquam parentibus scorbuticis ortus sit, vel cum conjugi, aut *sociis*

sociis affectis diu conversetur, vel si juxta oram maritimam, vel loca paludosa, aut alias insalubria degat, vel si febrem diuturnam aliosque morbos chronicos prægressos habuerit, vel si à remediis antiscorbuticis juvamen senserit, talem, absque febre, aut alterius morbi certis indiciis, valitudinie dispositum, *scorbuti* labem quandam contraxisse, merito arbitremur. Vel secundo, morbi hujus *signa*, sunt *affectus* & *symptomata* *præsentia*, sc. corpore laborante inhærentia; cuiusmodi, cum multiplicia fuerint, varie distribui & in classes quasdam redigi solent, nempe quatuor *scorbuto* *propria* sunt, aut huic cum aliis morbis communia; item in quantum vel circa *morbi initia*, *augmentum*, aut *statum* ejus pessimum excitantur: porro distinguuntur, juxta quod in *variis partibus corporis* excitata, *interna*, vel *externa* fuerint; item quatenus utraque in *capite*, *thorace*, *abdomine*, vel *circa membra*, aut *habitum corporis* evenerint: Hoc ritu symptomata scorbutica superius recensuimus. Cæterum illa satis apte distribui posunt, juxta quod oriuntur vel propter *labem sanguini* præcipue affixam, vel propter *succi nervosi* *vitia*, vel propter *utriusque humoris* *enormis facti congressus*, & *quasi conjunctas influentias*. Huius methodo, qua licet, in recensendis explicandisque scorbuti symptomatis, & signis insistemus, quanquam interea plurimi affectus, qui ab *humoris hujus*, aut *illius* culpa singulari procedente videntur, etiam in causa partem humoris alterius vitium aliquod conslicant: quod autem spectat ad *primarum viarum*, & *viscerum* in scorbuto affectiones præternaturales, licet tales interdum ab erratis in viatu procedunt, sepissime vero etiam istarum partium ægritudines, siquidem permanentes & habituales factæ, propter sanguinis aut succi nervosi inordinationes, oriuntur, uti proprio in loco inferius declarabitur: Interim unius prospectui subjiciatur, quomodo præcipua scorbuti *symptomata*, ab *humoris hujus* aut *illius*

istius, aut coniunctim ab utriusque vitio procedunt.

1. Cum itaque *sanguis miasmate scorbutico plurimum inficitur*, ob tres potissimum rationes mala symptomata succedunt. Sc. 1. quia *liquor ejus de-pauperatus* solito vigore caret, ut nec clare in cor-de accendatur, nec vegete & æquabiliter circu-leur; quam ob causam, *totius anima dejectio*, & *scorbuti-velut subsidentia, mæstitia, anxietas, respiratio cam oriu-difficilis, pectoris angustia, pulsus intermittens, fre-tur.* quens leipothymia, calorū & frigoris suffusiones in-ordinatæ succedunt. 2. *Sanguis faculentius scatens* recrementa sua partibus, quas interluit, passim suf-fundit; quapropter exterius *macula, exanthema-ta, tubercula, ac ulceræ passim excitantur*; hinc etiam *catarrhi, hydrops, membrorum intumescen-tie, gingivarum ulcera, vomitus, diarrhœa, dy-senteria, sputatio ingens, sudores, urina lixivialis*, aut contentis saturata, quin & *viscerum tumo-res*, aut *obstructiones* non raro sequuntur. 3. *San-guis pauper & faculentus, cerebro & nervoso ge-neri liquorem non nisi vitiosum suppeditat*; adeoque mediate istarum partium culpas luere debet: porro *sanguis depravatus, spiritibus intra fi-bras ubique scatentibus copulam*, pro facultatis lo-comotivæ actibus, *explosivam*, haud satis idoneam immediate præbet, unde *laffitudo spontanea & impotentia ad motum ex parte procedunt*.

2. In *scorbuto, succus cerebri, & nervos gene-ris irriguus*, postquam labo morbida inficitur, sub triplo respectu peccat. 1. Quatenus à nobili & spirituoso in pauperem & tenuem declinat, unde lan-guor & totius corporis enervatio, hinc etiam atro-phia aliquatenus procedit. 2. Quatenus liquor iste à spirituoso in acetosum mutatur, inde melan-cholia & metus, spirituum fatiscentia, & à solito vigore suppressio; quin & partium nervosarum dolores, ac irritationes fere continuæ, & ossium crepitus inducuntur. 3. In quantum liquor iste par-ticulis heterogeneis, & regimini animali infestis re-

I.
Cujusmodi
affectus
propter
sanguinis
dyscrasiam

2.
Qui propter
labem cere-
bro & ner-
voso generi
impressam.

fercitur, *convulsio*, *spasmi*, *paralysis*, *vertigo*, *af-
fectus soporosus*, aut *vigilia pertinaces*, *stultitia de-
mum*, aut *insania oriuntur*.

3. In scorbuto in veterato & graviori, *sanguini-
conjuncta* *utrinusque humoris mala*. *Qui propter* *nis & succi nervosi* *recrementa* *varii* in partibus si-
mul deposita, quatenus ea particulis salinis, quæ
diversimodæ sunt indolis, prædicta sunt, *invicem*
congriduntur, ac mutua lucta, & effervescentia
symptomata tertiiora producunt: hinc enim *dolo-
res intolerabiles*, *præsertim nocturni*; *arthritis va-
ga*, *rheumatismus*, aliisque hujus generis affectus
oriuntur. Ad hunc modum, à *geminu luis scorbu-
tica* *fonte*, plurimi malorum affectuum rivuli,
quaquaversus decurrentes in singulis totius corpo-
ris partibus, molestias creant. Quarum adhuc ut
plenior notitia constet, ex re fore videtur singula
prædicta symptomata recensere, & cujusque illo-
rum rationes, & fiendi modos, particulatim tradere.

*Symptoma-
tum cause*
*explican-
tur.*

Lassitudo
spontanea.

1. *Primum scorbuti signum*, quo sœpe morbi
incipientis suspicio præbetur, *lassitudo spontanea*
est; cui accedunt *impotentia ad motum*, item *cru-
rum debilitas & velut gravitatis sensus*. Hæc sym-
ptomata circa morbi initia oriri solita, à *sanguini-
nis*, potius quam *liquoris nervosi* (qui vix adhuc
inquinatur) vizio derivantur: Hoc autem dupli-
ci respectu fieri potest, sc. primo quatenus sanguis
impurior factus, fæculentias serofas inter circulan-
dum exuit, easque musculorum poris & meati-
bus insinuat, quibus infaciuntur illi, & aggra-
vantur, proinde ut spiritus impediti, ac interce-
pti, explosiones suas locomotivas haud libere sa-
tis ac vegete ineant; insuper partes, velut sarcina
quadam onus, non ut prius facile & expe-
dite moventur. 2. A sanguine vitiioso spiritus ani-
malis *copula explosiva*, non nisi degener ac im-
becillis accedit; propterea illi neque motus loca-
les prompte ineunt, nec vegete perficiunt. In
scorbuto in veterato impotentiam ad motum, et
iam à succi nervosi depravatione, & spirituum
inopia, oriri credimus.

2. *Respiratio difficultis*, ac ad motum quemvis *Respiratio anhela*, familiare *scorbuti symptoma* est; cuius cum *difficilis*. binæ solent esse causæ, modo ab una, modo ab altera, & aliquando simul ab utraque dependet. *Dyspnœa scorbutica*, si valde *crebra*, & fere *constans* fuerit, à sanguinis statu *pauperiori*, & quasi *efferto*, quo quidein in corde stagnare, & non statim accendi aptus est, provenit: quare à motu quovis, siquidem musculi vasa sanguifera compremendo liquorem contentum prorsum urgent, sanguis aliquânto uberior in cordis sinus irruit, qui cum illic non statim accenditur, & foras evanescit, cor aggravat, & functionis vitalis deliquium minatur: idcirco pulmones, ut suppetias ferant, celerius moventur, ut sanguinem citissime exantent; adeoque in *hunc finem*, nempe sanguinis effecti, & ex se pene immobilis circulationem, *respiratio valde crebra* & *anhela* instituitur: in hoc casu cum *respiratione laboriosa*, etiam *pulsus celer*, & *parvus* existit. 2. *Dyspnœa scorbutica* interdum à *nervosæ generis culpa* procedit; postquam enim labes morbida *cerebrum* ac appendices ejus occupavit, particulæ heterogeneæ, ab *γνεράλω* dimisæ, uti nervos alios, ita pneumonicos aliosque affines, sc. *diaphragmatis*, & *musculorum pectoris* motui inservientes crebro subeunt; proindeque juxta quod nervi isti, à munis rite defungendis, aut inhibitentur, aut pervertuntur, *respiratio difficultis* variæ generis producitur, estque ut plurimum aut *paralytica*, aut *convulsiva*: etenim particulæ morbificæ caudices nerveos subeentes, & circa eorundem plexus, aut extremitates uberioris congestæ, spirituum copiis affiguntur: hinc aliquando accedit à tali particularum (si forsitan *lætæ narcoticae* fuerint) cohaesione, spiritus quorundam nervorum incolas ligari prorsus, & ab actibus designatis inhiberi: unde *respiratione impedita*, cæteri spiritus nervorum adhuc immunum hospites, ut ipsi proprio matre pensum commune perficiant, valde exercentur; adeoque qua licet,

respirationem magis crebram, & laboriosam edunt: quandoque vero *spiritus*, intra quosdam ex respirationis munere nervos, scatentes, *copula heterogenea*, *explosiva*, sive *spasmodica* afficiuntur, cuius elidendi gratia, cum illi ob plenitudinem, vel propter occasiones aliquas excitantur, *motus convulsivus* ineunt; proindeque pulmones cum labiatis, & crebrius repetitis, modo *systoles*, modo *diastoles* vicibus, *paroxysmis* quasi *asthmaticis* detinentur: In his casibus quandoque nervi dia-phragmatis, interdum *pneumonici*, ac *pectoris* motus absolventes, item forsan aliquando bronchia amplectentes, ac illorum modo hi, modo isti, seorsim à reliquis, aut *narcosi*, aut *affectionibus spasmodicis* obnoxii sunt, ac propterea respirationis anomalæ, variæ differentiæ, ac modi occurunt, quarum species quosdam & exempla posthac adjiciemus. Scio quosdam prædictorum symptomatum causas *vaporibus* à ventriculo, ejusque vicinia elevatis ascribere: quorum sententia rationibus in contrarium allatis, alibi à nobis merito rejicitur. *Eugalenus*, *Horstius* & *Senner-tus*, quos alii sequuntur, *dyspnæa scorbutica* causam, à visceribus imi ventris inflatis, aut tumefactis, proindeque septum comprimitibus deducunt, non secus ac in *gravidis* ac *hydropicis* fieri assolet: Attamen huic opinioni minime assentior, quia symptoma illud non raro iis eyenit, quibus venter, & *hypochondria* satis mollia, ac infra costas subsidentia, spatium pro diaphragmatis motu satis liberum concedunt, prout examine facto sepius observavi: Quod autem *lienis* perturbationi *respiratio difficilis* passim in *hypochondriacis*, & quandoque forsan in *scorbuticis* succedit, ratio est, quia nervi *splenici* cum *pneumonici* communicant: quandoquidem igitur utriusque materia morbida sc. *spasmodica* obfidentur, eadem in alterutris commota, *spasmos* ciens: alteros in affectus consensum trahit, prout supra de passionibus *hypochondriacis* differens manifesto decla-

declaravi; in omni respiratione difficulti, propter nervos generis culpam excitata, pulsus ut plurimum satis fortis, at debito celerior, ac interdum intermit- tens existit.

3. *Pectoris angustia scorbuticos* nonnullos gravi- *Pectoris angustia.*
ter infestat; cuiusmodi symptoma, cum respira-
tionem difficultem adjunctam habet, eidem causæ,
nempe septi à visceribus elevatis compressioni
vulgo ascribitur: At vero licet pectus interdum
eo ritu angustetur, ut affecti anhelosi spiritum alti-
orem ducere nequeunt, quin medio thorace in-
spiratio terminatur, tamen aliquando è contra in-
spiratio nimis profunde ducitur, ut laborantes æ-
gre & difficulter expirent; quod certe nullo modo
viscerum diaphragmate inferiorum anomaliis, sed
vel *sanguinis* in corde accensioni haud rite peractæ,
vel potius *nervorum* respirationi inservientium af-
fectioni præternaturali, attribui debet: quin pati-
ratione etiam *inspirationis* difficultioris causa, ab eo-
dem fonte deducatur: sc. in utroque casu *nervi*
æiæ volvæ & *æiæ volew* perficientes, quatenus ma-
teria morbifica, eaque vel *narcotica*, vel *spasmo-*
dica occupantur circa propria munera defungenda,
aut *nimirum* aut *minus* quam opus est peragunt. Qui-
dam vero *scorbutici* interdum *pectoris angustia*, si-
ne respiratione multum impedita, molestantur;
sentiunt nimirum thoracis ambitum arctius con-
stringi, ac in minus spatum contrahi: Interim
affecti de *cordis* *anxieta*, potius quam de *pulmo-*
num *motu* *inhibitio* queruntur: huius causa videtur
esse, quod membranæ *præcordia* investientes,
quatenus humore seroso, una cum nerveo *nimirum*
irrigatæ, instar cotii madidi, *contra*ctiores eva-
dunt: quin & eorum fibræ in spasmos breviores
irritatæ corrugantur *nimirum*, proindeque partes
continentes coarctari coguntur: porro hujusmodi
præcordiorum *constrictio* ipsius cordis motui qua-
dantenus obsequitur: quippe dum *sanguis* *paupe-*
rior *faetus*, haud vegete satis cordis finu exilit,
nec aperte in pulmones deflagrat, propterea hos

minus dilatari, aut expandi opus est; quinimo ut sanguinis circulationi, in minori ambitu peractæ, respondeant, & exæcte quadrent membranis in velientibus, fibrisque nerveis ipsorum motui definiatis, quoad debiles expansionum limites regulantur: quare ista *præcordiorum constrictio* sicuti in pluribus observavi, propter *gaudii & tristitia* occasiones subito remitti ac intendi solet; nimisrum juxta quod sanguis uberior, aut parcius è cordis sinu exilit, circulationi ejus spatium majus, minusve proportionatur.

Pulsus in-ordinatus. 4. *Pulsus inæqualis*, ac *intermittens*, item *fre-
quens leipothymia*, ac ejusdem *metus*, scorbuto graviori sapenumero accident; quorum pars ratio, ac respirationis anomala, modo *sanguinis in-
cordis accensioni indebita*, modo *nervosi generis in-
ordinationi* meito ascribitur: *sanguis falsus* genitor factus, ac insuper faculentiis scorbuticis valde refertus, velut *ellychnii oleum*, sale ac *sordibus lim-
mosis imbutum*, non nisi inæqualiter, ac inter-
rupte acceditur: quare hinc *pulsus irregularis*, cum *spirituum vitalium crebro deliquio* cietur: Porro si quando *nervi cardiaci* etiam materia morbifica obincidentur, ut *spirituum animalium in-
fluxus*, quo *cordis motus* perennatur, haud iusto dimenso, & æquabili ritu peragatur, propterea quidem accedit *cordis motum aliquatenus inhiberi*, ejusque reciprocationes varie perturbari; *pulsus inæqualis*, vel *intermittens*, & *parvus* ac *de-
bilis à dyscrasia sanguinis*, si satis sit *magnus &
fortis*, a *functionis animalis* *vitio* procedere vide-
tur.

*Passiones
cordis.*

5. *Cordis tremor*, *palpitatio & magni subfultus*, scorbutice affectis non raro contingunt; cujusmodi passiones sunt mere convulsivæ, atque à *nervis cardiacis*, nempe ad *cor ipsum*, aut *pericardium spectantibus*, materia spasmatica & explosiva obcessis, omnino dependent: nam *spiritus ani-
males*, ipsorum nervorum, fibrae umque appendi-
cum hospites, inordinate explosi, totam *cordis* com-

compagem immaniter succuti, & locomoveri cogunt; interea dum cordis integra moles eo ritu agitatur, non raro proprios *systoles* & *diastroles* motus satis recte perficit, prout in nonnullis obser-vavi, quibus urgente tali cordis succussione, pul-sus ordinatus, & laudabilis fuit.

6. *Febres erratica*, nec non *subitanea caloris ac Febres va-froris* in variis partibus corporis *suffusiones*, *scorbuto* inveterato supervenire solent: *priorum* ratio est, quod materia extranea, saepe cum succo nutritio, sanguini illata, quinetiam ipse succus alibi-lis, degener factus, quatenus non rite cum san-guine miscibilis, effervescentias ejus extempora-neas concitant: interea febris typum regularem ob-servans, istam ob causam excitari solita scorbuticis raro contingit; quia *sanguis salsuginosus*, licet incendio febri correptus, haud diu, neque multum, saltum non aquabiliter deflagrat: Quoad *caloris ac frigoris suffusiones* subitaneas; illæ qui-dem aliquatenus propter *nervos generis affectus* in-ferri videntur: quippe cum *nervi ac propagines, surculique nervi, vasa sanguisera*; in plerisque corporis partibus, amplectuntur & varie circum-ligant, in istum fortassis usum, uti juxta passio-num impetus, aliasque naturæ exigentias, sanguini cursus, velut stimulis, & frænis urgeatur, coérceaturque: verisimile est, quod cum à *labe scorbutica*, regiminis animalis ceconomia perver-titur, plerisque *nervos & fibras eorum appendices*, huc illuc protensa, *spasmos* sive motus convulsi-vos passim inire; propter eorum *arterias* etiam *arteria*, & *vena cava* & *os contrahuntur*, proinde ut sanguis in has partes plus debito compella-tur, ac ab ipsis nimis exulat, unde *caloris & frigo-ris* ejusmodi inordinationes procedunt.

7. *Sudores copiosi*, præsertim *nocturni*, *scorbutis* quibusdam per quam molesti esse solent; cu-jus ratio est, quod cum succus nutritius in mas-sam sanguineam quotidie illatus, propter hujus dyscrasiam, & illius impuritatem ac fortes, mi-nime

nime assimilatur; à sanguine rejectus, sub sudoris forma amandatur. Quod vero liquor nutritius inter assimilandum degener factus, febrem intermittentem non more suo producat, in causa est *sanguinū intemperies salsuginēa*, qui propterea deflagrationibus periodicis minus habilis existit: hujusmodi sudatio immodica in *scorbuto*, febri diuturna, aliisque morbis chronicis, superinducto potissimum contingit, ubi nimis liquor nutritius sanguinis assimilantis, magis quam viscerum coquentium, culpa pervertitur.

Urīna lixivialis.

8. In *scorbuto*, certiori, quam in aliis affectibus, diagnosi matulam consulimus: nam si absque febre, aut ictero, urīna intense rubicunda, & quasi lixivialis appetet, istius morbi hoc signum indubitatum pronunciamus. Enimvero dum latex serosus cum sale & sulphure solutus aliquamdiu circulatur, particulae salinæ, & sulphureæ eodem incoctæ, tincturam valde saturatam, & velut lixivialem impertinent; quod etiam talis urīna, contentis, quæ in lotio refrigerato ad fundum præcipitantur, plurimum abundat, particulis succi nutriti degeneris cum sero abreptis, omnino debetur. Sed tamen urīna scorbutorum saepe variant; aliquando namque illa citrini coloris, cum tremore innatante, aut vitri parietibus affixo apparent; unde sumitur indicium, sanguinem particulis salinæ plusquam sulphureis abundare: Evidem si talis urīna ad ignem exhalet, residentia salina in subdupla liquoris quantitate remanebit: Porro interdum agrotantium urīna de hoc, vel illo statu in contrarium mutantur, ut quæ hodie rubicunda, aut citrina sit, cras limpida & tenuis in copia ingenti excernetur: Cuiusmodi lotium, siquidem constat haud diu cum sanguine circulatum fuisse, (quia nullam ab eo tincturam suscipit) provenire statuimus, à sanguinis & succi nervosi recrementis aquosis, partim intra lymphaductus contentis, partim in traporos & meatus solidarum partium depositis; quæ cum ad plenitudinem agerun-

geruntur, fluore oborto, è receptaculis suis ubique exundant, inque massam sanguineam irruentia, exinde statim per renes amendantur.

9. Huic morbo ingraescenti, supervenit *sputatio copiosa*, & plerunque *gingivarum sanguinolentia*, dein earum *flacciditas*, ac tandem *putrefactio*, quam *dentium erosio*, *vacillatio*, aut *casus* *oris afferentes*, *etiones ulcerosae*. cum *oris fætore* comitati solent: Quorum ratio, ut melius constet, in primis advertendum est, circa partes oris peculiares quosdam *ductus*, nempe *salivales*, qui bus serosi humores copiose excurrentur, constitui: illi à variis glandulis, nempe *parotidibus*, *maxillaribus* & *sublingualibus* exorti, maxima ex parte circa *gingivas*, aut prope ipsas terminantur: horum muius constans & ordinarium est, salivam propter usus quosdam necessarios in cavitatem oris deponere. Præterea tamen observare est, humores superfluos, quin & vitiosos, crassiores forsan quam ut per *sudorem*, *urinam*, aliasve vias à sanguine secernantur, hac via foras amandari. *Argentum vivum* salibus subiectum & deinde *intus assumptum*, aut *corporis illitum*, à salinis corporis nostri particulis minutissime dissolvitur, iisque involutum penitissime immiscetur: hujusmodi *salium* & *Mercurii concretiones*, per omnes humores, inque omnes totius corporis partes diffusus, cum natura, siquidem molestiam pariunt, expellere nititur, illarum excretionem per hæc oris emunctoria optimæ, & quidem facillime molitur: Etenim *sanguis*, & forsan aliquatenus *liquor nervosus*, recrementis istis mercuriosalinis onusti, eadem omnimodo excutere satagunt; quæ tamen, cum crassiora fixioraque sunt, quam ut per *diaphoresin* exhalent exudentve, aut à tenuum fermento præcipitata per *urinam* amendantur; illa interdum arteriarum oscula intestinis inserta perrumpentia aliquatenus per alvum excluduntur; attamen istius pharmaci particulæ sero *obvolutæ* promptissime in prædictis glandulis, aliisque ad os & gulam sponte-

stantibus deposita, per salivationem uberius excitatam, effluunt; quo effluxu gingivas, aliasque oris partes ulcerari, atque dentes, cum fætore oris, vacillare contingit: cæterum hujusmodi *salivatio* interdum sine *mercurio* in *februm male* judicatum *declinatione*, criseos loco sponte succedit; atque humor excernendus non tantum apertioribus *ductuum salivalium* foraminibus, sed &c *arteriarum oculi* ubique consitis exudans crusta albicans oris cavitatem oblinit: Par equidem ratio *symptomatum ejusmodi* in *scorbuto* accidentium reddi debet: quandoquidem enim in sanguine depravato, *salis* ac *sulphuri* *enormium* recrementa plura & crassiora congeruntur, quam ut diaphoresi, vel per urinam aut fædem satis excerni possint, ad *oris emunctoria*, quibus falsiora sanguinis purgamenta exire solent, deferuntur: *salamenta* ista sero difusa, non solum è *vasis salivalibus* exundantia, sputationem copiosam creant, sed etiam per *arterias* advecta, molles & spongiosas *gingivarum* carnes subeunt, quæ primo, poris earum sanguine ichoroſo oppletis, intumescunt; postea tamen, ichore falso à sanguine abscedente, & continuo excreto, *gingivarum* caro, propter laudabilis nutritimenti defectum flaccessit, dentes pene nudatos relinques: porro à diuurno materiæ plane corrosivæ affluxu *gingivarum* caro corrumpitur, ut dentes stabilite nequeat, quin hi, alveolis dislocutis, laxantur, aut decidunt, atque ob particulas *salino-sulphureas*, partim humoris excreti, partimque *gingivarum* putrefactum, continuo expiratas, fætor oris graveolens excitatur.

Macule & exanthemata variaria.

10. *Macula in cruribus*, aliisque partibus corporis erumpentes *scorbuti signum pathognomicum* habentur; hæ quandoque latiores, nummi denarii, non raro item solidi aream exæquant; interdum cutis ad magnitudinem manus, aut supra in parte quadam suggillari videtur: porro *macula* istæ diversicolores, sc. modo *citrina*, modo *obscuræ*, modo *purpureæ*, *livida* aut *nigra* apparent: porro qui-

qui busdam *exanthemata* varie extumescentia, sc. modo lœvia, modo cum cute aspera, & quasi crusta, aut squamis obducta in his aut istis membris vel in toto corpore erumpunt: inter *maculas* & *exanthemata*, sive *tumida* & *aqualia*, sive *aspera* fuerint, hoc discrimen in genere annotetur, nempe quod hæc materiam sanguini minus con-
gruam continent, quare à massâ ejus in circuitu
secreta in cute defiguntur; nec tamen eadem prorsus à sanguine derelinquuntur, quin sanguis per-
transiens particulas subinde alias, novasque appo-
nit: quo fit ut materia extravasata, à continuo
sanguinis appulsa vel denuo resorbeatur, vel sub-
tiliata foras exhalat, (licet interdum partim hac
via, partim illa res agatur) vel denique materies
ista suppurata in abscessus transit. Porro *exanthe-*
mata cuiusque fere generis, non tantum in *scor-*
buto, sed in plerisque aliis affectibus, immo si
quando sanguis propter occasiones aliquas immo-
dice ebullit, passim eveniunt. At vero *maculae*
sunt portiones à sanguine secretæ, & ab eodem
prorsus derelictæ, adeo ut nihil illis cum sanguine
circulato deinceps commercii fuerit, quare nec
in molem accrescunt, nec supputantur, nec facile
evaporant: maculæ citrinæ aut obscuræ viden-
tut esse bilis flavæ aut atræ portiones quædam è
sanguine in cutim suffusæ: quoad stigmata vero
nigra aut purpurea advertere est eadem in nullis
præterea affectibus, nisi in *febre pestilentiali*, *lue*
venerea, & *scorbuto* excitari: in peste & febribus
malignis videntur esse *sanguinis syderati*, & velut
verrœco affecti, partes quædam rejectæ, quibus
semper *malignitas* & *contagium* adjunguntur, pro-
ut alibi fusius ostendimus: in *lue venerea* & *scor-*
buto etsi non tanta malignitas reperiatur, ut spiri-
tus sanguinis valde mortificantur, ejusque liquor
syderationes majores ineat, tamen suspicari fas
sit, quod in utroque morbo ingraevolente, *san-*
guis aliquatenus *corrumpi* & *coagulari* aptus, in
grumos minores concrescat; cuiusmodi sanguinis

con-

concretiōnes arteriarum osculis extrusae, in cūte defiguntur, & juxta quod portiones istae māiores aut mīnores fuerint, & crūoris plus aut mīnus corrupti participant, etiam *macula* quoad magnitudinem & colorem insigniuntur.

Alvi fluxus.

11. *Alvi fluor & diarrhoea*, in scorbuto satis frequenter accidunt, in tantum ut fæces alvi, quā modo liquidæ sunt, modo compactæ & diversi-colorē, alimen a ingesta in quantitate excedere videantur. Cujusmodi fluxus, licet immodecum apparet, si medicamentorum usū sīstitur, statim affecti, ventriculi, & hypochondriōtum intumescentia, dyspnœa aut animi deliquio tentari solent. Diarrhoea scorbuitica causa est, partim quod chylus non recte coquitur, neque per vasa lactea cito ac satis effertur, hinc in intestinis stagnans & degener fætus foras amandatur, præcipue vero hoc contingit quod ē massæ sanguineæ impuritatis interius admissæ arteriarum osculis exudant; quapropter excreta interdum ingestis copiosiora existunt.

Vomitus, nausea, &c.

12. Pari ratione, *crebro vomitui, rugitui, nau-see, & cardialgia* scorbutici æque ac *hypochondriaci* obnoxii reperiuntur: quæ quidem symptomata frequenter in hoc morbo accidunt, partim quia *stomachi* tonus labefactatur, ejusque fermentum vitiatur, quo fit ut chyli male concocti reliquæ in pultem *austeram, saltam, vitriolicam*, aut alias degenerem faciat: præterea tamen *stomachus* male habet, quoniam & sanguinis recremēta interius restagnantia, in finum ejus suffunduntur.

Dysenteria & hemor- rhagia.

13. Nonnunquam *affectus dysenterici*, item *crebra hemorrhagia* è naribus, venis sedalibus, reñibus, thorace, gingivis; aliisque locis scorbuto inverterato laboranibus succedunt: cujusmodi symptomatum causa est, quod sanguis falsior fælus, propterea effervescere aptius, vasorum osculis facile erumpit; præcipue vero, quia cum partium solidarum tonus debilitetur, atque fibræ sint

nt valde laxæ , vasorum ora sunt patentiora , &c
iscontinua , ita ut ex arteriarum extremitatibus
venarum oscula transitus non recta ducat , quin
inguis inter vasorum aperturas interceptus , ibi-
enque stagnare , & diffluere aptus , qua data via ,
cile erumpit , & se foras protipit

Hæc sunt præcipua symptomata , quæ propter
ibem massæ sanguinea impressam , & exinde in a-
as partes immiediate translatam , scorbutus infer-
e solet , quorum aliquibus tamen in cause par-
em , etiam liquoru nervosi depravatio accedit . Jam
toxime consideremus hujus morbi effectus & ac-
identia , quæ fere tantum , aut potissimum succi-
ervosi culpa excitari solent .

C A P U T IV.

Symptomata & accidentia quæ in scorbu-
to , propter labem cerebro & nervosoge-
neri impressam exoriri solent .

1. Utra innuimus , ingravescente scorbuto , li- ^{Tusilla-}
quorem cerebri & nervosi appendicis irri- ^{nimitas &}
guum , solito tenuorem & pauperiem , evadere ; totius cor-
quo fit ut pleræque functiones animales præpedite poris lan-
admodum ac minus vegete exerceantur ; hinc po- ^{guer.}
tentia locomotiva plurimum vacillat , ut affecti o-
tium , & secessum amantes , corporis exercitia , &
labores devitent , pensa quævis ægri suscipiant ,
eaque statim delassati remittant . Novi quibus tota
anima sensitiva debito exilior , & quasi corpori
impar facta videbatur , adeo ut ægri se nec ambu-
late , nec stare posse credentes , lecto excitari , aut
exurgere omnino recusarent ; cum tamen nulla e-
videns causa impediret , quin sua munera satis
exequi valerent : porro tales ut ut prius ingeniosi ,
etiam animi labores , & studia abhorrent , & pla-
ne nihil agendo vitam conterere affectant .

2. In scorbuto inveterato , succus nervosus à crasi ^{Melancho-}
spi- ^{lia.}

spirituosalina, versus acetosam declinat; hinc, prout alibi ostendimus, *melancholia*, *animi fluctuatio*, *propositi inconstantia* & *crebra mutatio* procedunt: porro cum fibræ nerveæ à tali humorœ influo perpetuo irritentur, hinc *leviores spasmi*, *contractura*, & *dolores vagi* aliquatenus eveniunt: At vero maximum liquoris nervosi vitium esse solet, quod *sordibus*, & *fæculentiis* referius, particulas heterogeneas, & regimini animali diversimode infestas contineat: quapropter affectus sæpe graviores, & horrendi scorbuticis contingunt; cuiusmodi sunt symptomata sequentia.

Paralysis scorbutica. 3. *Affectus paralytici*, sc. *impotentia*, aut *resistitudo* unius, aut plurium membrorum, item *stupor*, & *formicationis sensus* scorbuto ingravescenti crebro superveniunt: cuiusmodi tamen symptomata, ut plurimum non sunt valde fixa & permanentia, verum modo cessant, aut remittunt, mox repetunt, aut intenduntur. *Scorbutica paralytis* potissimum ob tria causarum genera excitari solet, quæ sc. modo conjunctim, modo divisiim hunc morbum producunt. 1. Etenim *membri debilitas* aut *resolutio* contingit, quia succo nervoso depauperato, spirituum animalium, quibus membra quævis actuentur, penus sive copia sufficiens desideratur: Hinc valeudinariis, tanquam senio confectis, circa crura & pedes, aliasque interdum partes extremas, ad quas spirituum influxus haud satis ubertim pertingit, facultas locomotiva vacillat: postea forsitan, cum major spirituum afflatus membro affecto confertur, ac interim alibi deficit, morbus cessat, aut alio transfertur. 2. Interdum spiritus animales, et si copiose satis in partes suppeditantur; tamen particulis heterogeneis, & quasi *narcoticis*, cum succo nervoso illatis insciuntur; ita ut quasi ligati, & semiobrui, nixus explosivos vegete satis inire nequeunt: hinc non solum *impotentia facultatis motiva*, verum & *sensitiva deprivatio* quædam, sc. *stupor* & *formicationis*

Ob tria
causarum
genera.

onis *sensus* oriuntur: quippe dum spiritus anima-
s, copula incongrua aggravantur, eorum irra-
tatio, haud aliter quam solis radiorum nebulo-
um aërem pertransiunt, non nisi refracte &
upedite peragit. 3. Licet spiritus animales u-
eri fatis copia dispensentur, sicutque natosi qua-
is immunes, & liberi, saepe tamen illorum viæ
bstruuntur, ut intra membra quædam, commer-
ta spirituum influorum, & insitorum commode
eragi nequeant; namque interdum accidit, par-
iculas crassiores, & terrestres nervorum corpora
um succo irriguo subite, quæ dein alicubi circa
lexus nerveos, aliosque anfractus plenius aggestæ,
iunctus in tantum infaciunt, ut spirituum in hoc
ut illud membrum irradatio protrsus inhibeatur.
ta novi in aliquibus manum, aut pedem, quin
& brachium aut femur, reliquo corpore valente,
enitus resoluta evassisit.

4. A simili *causa*, sc. faculentiis scorbuticis, Dolores,
nervorum corpora delapsis, etiam dolores, qui quorum
requentissimum hujus morbi symptoma haben- varie sunt
ur, aliquatenus procedunt; attamen cum varii species.
sunt generis, etiam propter alias præterea causas o-
riuntur. *Enimvero dolores scorbutici* sunt vel levio-
res, incerti ac cito transeuntes, qui interdum à fla-
tu membranæ distendente, quandoque etiam à
materia salsa, vel acri, modo à sanguine, modo
etiam à liquore nervoso, in partes nerveas suffuso
dependent; cujusmodi materies, quatenus fibris
nerveis improportionata, eas vellicat, ac in cor-
rugationes irritat, dolorifica evadit: in quantum
vero eadem vel à sero affluente cito eluitur, vel à
calore dissipatur, sensatio molesta à tali causa illa-
tata facilis dimovetur. *Vel secundo dolores scor-
butici* graviores sunt, plurimum acuti, difficulter
mobiles; cujusmodi item, vel sunt fixi & deter-
minati ad particularem quendam locum, aut vagi,
molestiam, utut gravissimam, ab uno loco sub-
inde in alium transferentes; prout cernitur, in
arthritide vaga, scorbutica & rheumatismo, de qui-
bus

bus infra speciatim differemus: interim dolore fixi, & diu permanentes, in variis partibus, præcipue vero in *ventre*, *lumbis*, *cruribus*, *sterno*, & *capite* excitari solent: Operæ pretium videtur *pathologiam*, ad singula hæc loca pertinentem, breviter describere.

1. *Dolor ventri scorbuto* adeo familiaris est, ut *Dolor ventris fere continuus* juxta *idioma Germanicum*, exinde nomen accepit. Hoc symptoma, nonnullos affectos, in mitigiori licet gradu, fere continuo affigit; cui alyu modo soluta, modo summe astricta adjungi solet: quorum ratio esse videtur, quod cum & *sanguis*, & *succus nervosus* impunitatibus scatent, tum *arteriae*, tum *nervi* materiæ excrementiæ copiaverunt alvi cloacam deferunt, quæ circa *mesenterii*, aut *intestinorum* tunicas defixa, fibras nervosas perpetuo vellicando, dolores constantes cierunt. Cæterum vero in quibusdam scorbuticis doloruntur valde acutorum paroxysmi, tanquam *affectione colica* frequenter eveniunt; qui per plures dies immo interdum septimanas protracti, laborante miserrime excruciant: minime hi, præ doloris atrocitate, viscera quasi divelli, & dilacerari sentiunt: tormenta hæc vix ullis remedii nisi generosioribus opiatibus, compesci solent; & quam primum hypnoticorum virtus absumitur, cum solita atrocitate repetunt; *paroxysmo* vero diutius persistente, cruciatus sæpen numero in *lumbos* & *dorsum* propagentur, & exinde derum in membra totius corporis diffundantur: cuiusmodi affectiōni, non raro *paralysis* succedit. Quod autem spectat, ad *colicæ scorbuticæ causam*; haud probabile est, eam oriri ab acri materia, intra *cavitates intestinorum* deposita, nec etiam ab humore quopiam simplici, utut tetro, illorum *tunicis* impasto: hic etenim brevi discutatur, aut in abscessum transeat, porro iste enematum, aut purgantium usu facile exterminetur; revera atrocia istæ *ventris tormenta*, non obaliam causam quam à *salium*, (qui diversæ sunt indolis) simul congregandien-

Eorum
causa.

dientium, mutua lucta, & effervescentia, qua quidem fibrae nerveae ab invicem divellantur & quasi dilacerentur, provenire possunt. Enimvero supponere licet, succi nervosi recrementa quadam acetosa, stagnatis vitriolici æmula, circa mesenterii plexus, aliasye istius regionis partes nerveas, copiose aggesta, quibus dein à sanguine arterioso effervescente colluvies serosa, salis fixi & velut lixivialis, particulis abunde referta, advenit, cumque iis turgescens, dolores velut lancingantes producit. Semini morbi prioris mineram è capite nervorum ductu in imum ventrem descendere, hinc arguere licet, in quantum cephalalgiae immunes, nec non vertigo, & scotomia ejusmodi collicam sæpiissime præcedunt, eique non raro succedunt: Porro è massa sanguinea particulas salis fixi, quasi deliquium passas, abunde suppeditari, hinc constat, quoniam urgente hujus morbi paroxysmo, ægrotantium urina coloris saturati & sale plurimum refertæ, quasi lixiviales apparent, earumque superficies sæpen numero, instar caudæ pavonis, diversis coloribus variegatur: quamprimum vero morbus declinare incipit, urina melius habet, atque hinc convalescentiæ spes & signa desumi solent. Quod autem ventris affectio sæpen numero in lumbos propagetur, ratio est, quoniam nervi lumbares & mesenterici intimè communicant, ac pluribus in locis mutuo inosculantur; quare cum mateties dolorifica in horum ductibus superabundat, in vicinos illorum processus facile transit: deinde autem, quod morbo ingravescente, dolores per totum corpus diffusi, singula fere membra ac artus affligunt, ratio est, quia cum uberior semini morbi penus in capite prosgignitur, quam ut totus in nervorum impiamis affectorum, sc. paris vagi & intercostalis, caudices, derivari possit; pars ejus, atiorum insuper nervorum, etiam spinalis medullæ corpora subiens, in plurimas totius corporis partes, mineram morbificam, salis acetosi participem explicat, quæ ubi-

que *salis fixi*, è *massa sanguinea* accessu ~~ad~~ *impugnatur* evadit: denique postquam nervis una plurimi materia incongrua, sc. post mutuas humorum effervescentias residua, obsefisis, & valde repletis, spirituum copia profigatur, emanationum viae obstruuntur, eorumque mutua commercia abrumptuntur, nihil mirum est si *diuturni dolores* ultimo in *paralysin* terminantur. Nec tantum in *medio ventre*, ubi circa *mesenterii plexus* causa morbifica subsistere videtur, sed in aliis circa locis, dolores, colicis haud inferiores, exorti solent. Novi *virginem nobilem cruciatibus acer-
rimis*, prope os pubis, supra mensis spatiu-
dantibus, & pro data occasione repetere solitis, abs-
que ulla *calculi*, aut *ulceris*, circa vias urinarias,
suspitione obnoxiam fuisse: Cujusmodi affectio-
nem à materia morbida, *plexibus nervis* in *hypo-
gastro* consitis impacta, dependere arbitramur.
Porro familiare est *scorbuticus*, in *hypochondrio*,
modo *dextro*, modo *sinistro*, modo circa *ventri-
culi regionem*, dolorum valde atrocium paroxy-
simos experiri: quorum causas in *plexibus nervis*,
ad viscera ibidem loci consita pertinentibus, la-
tere putamus.

*In lumbis
& dorso.*

2. *Dolores scorbutici* interdum *lumbos*, quin & *dorsi regionem*, modo sumam, modo imam, absque prævio *abdominis affectu*, vel *nephritidis culpa* infestare solent. Novi plures à tali aegritudine decumbentes, aliquot dies & noctes de *cruciatus* intolerabili perpetuo conquestos: Cujusmodi *pathematis causam*, in liquoris nervosi recre-
menta acetosa, istatum partium membranis & tendinibus suffusa, ac dein *falsamenti sanguinei* accessu in effervescentiam concita, referre visum est.

*In pectore
& pleura.*

3. Propter ejusmodi *salium conjugia*, membra-
nis *præcordia* investientibus affixa, dolores circa *pe-
ctoris regionem* perquam molesti, & non facile
mobiles, crebro inducuntur; hinc *pleuritis notha*
a deo frequens *scorbuti* symptoma est. Novi plu-

tes scorbuticos, dolore molestissimo, subter sternum excitato, perquam diu vexatos; ut in quibusdam ita affectis, nihil minus quam *abcessum* in *mediastino* latentem suspicaret; cum revera symptoma istud tantum à materia heterogenea, illuc partim à *nervis*, partimque ab *arteriis* allata, & membranis affixa ibidemque effervescente penderet: quod & eventus sàpè comprobavit: nam agrotantes, diuturno remediorum antiscorbutorum usu liberabantur.

4. Hactenus præcipuas dolorum, intermedias *In capite.* corporis partes infestantium species, recensuimus. Cæterum in *scorbuto* non minus molestiæ, circa partes extremas, sc. *caput* & *crura*, sentitur. Quod prius *cephalalgia* morbo isti tam raro deest, ut nali potissimum hoc affectu virus scorbuticum uant; cuius nempe mali, paroxysmis gravissimis, ongo tempore protractis, & cæbra vice repetitis, obnoxii fiunt. Hujus causam unicuique obium est, humoribus in meningas suffulsi ascribere; quod etiam *au' ro' fiz* comprobavit. Nam in quorundam defunctorum capitibus apertis, urasque membranas coalitas & tuberculæ, actuoribus scirrhosis per totum oblitas vidi. Cujusmodi tumores & concretiones, à gemini humoru dorifici, post cæbras effervescentias, mutuis coagulationibus, exoriri videntur.

5. Nec quidem aliter statuendum erit, circa *In cruris* liores agrotantium *crura* & *tibias*, nocturno præbus. ertim tempore, gravissime molestantes: plures tenim *scorbuto* in veterato laborantes, quamprimum lecto incalescunt, circa suras & femora, atque alias interdum partes, cruciatus intolerabiles ati solent, ita ut inclament, carnes suas, velut anum morsibus, aut laniana corrodi, ac dilaceari: *Tortura hæc*, si lecto eximantur, paulo renissius habet; secus affecti, per totas fere noctes niserrime excruciantur. In hoc casu nihil aptius oncipi potest, quam succi nervosi recrementa aetosa, in *tibias*, utpote in loco maxime declivi

fitas, decumbere, earumque membranis copiose affigi, quibus, à sanguine, propter lecti calorem, insignis rarefacto, & agitato, dum rejectanea salina accedunt, cumque iis, pro salium more, fermentescunt, propterea quidem, à mutua particulatum diversi generis lucta & effervescentia, fibræ nerveæ supra modum vellicatae, & divulsæ, corrugationes valde dolorificas ineunt; nec quidem citius αλγματω hæc cessant, aut remittunt, quam particulæ, tunc aggestæ, aut evaporant, aut mutua lucta subactæ & attritæ ab effervescentia conquiescent; subinde vero intra breve spatum, utriusque materiæ penus recens, in novum paroxysmum deponit. Propter hujusmodi salium diversi generis, & ab humore dupliciti prodeuntium *εντριας*, mutuamque effervescentiam, etiam arthritis vaga, rheumatismus, & quidam alii affectus, quos merito ad *conjunctas sanguinis & succi nervosi dyscrasias*, & velut in malo confederationes, referimus, producuntur. Potro in eadem classe dolorum scorbuticorum species quædam modo tractatae poni debuerant: attamen quia doloribus aliis, à singulari succi nervosi aut sanguinis vitio oriundis, affines sunt, idcirco affectionum αλγματω theorias diversimodas hic simul conjunximus.

In scorbuto, prout symptomatum diversi generis confluxus occurrit, ita & materies morbifica multiplex, & variæ indolis progignitur: sc. particulae heterogeneæ, cerebrum & nervosum genus cum succo irriguo subeentes modo sunt narcotica & paralyseos, modo salina & dolorum parentes, (uti dictum est) quandoque etiam, nitrosulphurea & explosiva, à quibus affectiones spasmatica oriuntur: Enimvero propter hujusmodi particulas, in cerebro aggestas, vertigines, scotomia, ac interdum insultus quasi comitiales, scorbuticis contingunt: A tali causa, genas nervosum occupante, in visceribus & membris, motus convulsivi, tremores, succussions, & non raro contractiones horrenda succedunt.

cedunt. De *convulsionum natura, differentiis, & causis* supra satis fuse disseruimus. Porro *hujus affectionis* casus quosdam admirandos, à *labe scorbutica* oriundos, plene descripsimus, ut non opus videatur super hac re jam plura differere; namque *hypothesis superius* tradita, quibusvis *scorbuti* symptomatis spasmodicis facilime accommodetur.

6. *Scorbuto inveterato* laborantes *vertigini* ut- *Vertigo.*
plurimum valde obnoxii fiunt: super *hoc affectu*,
uti & de plerisque aliis *cephalicis disquisitiones* spe-
ciales, aliquando forsan publici juris faciendas,
instituimus. Interim hic verbo annotetur, *sym-*
ptoma istud oriri, eo quod *spiritus animales*, de so-
litis expansionum suarum viis aliquatenus pver-
tuntur; nempe statas suas series, & ordines vel
impediti, vel *alio propulsi*, abiumpere coguntur:
hæc, uti in aliis casibus, ita præfertim in *scorbuto*,
propter duas potissimum causas, nempe altera-
m, aut simul utramque fieri contingunt; sc. vel
quia cerebri meatibus & poris quibusdam, ab ho-
spite extraneo occupatis, spirituum commeatus
alicubi obstruitur; vel secundo spirituum mani-
puli quidam copula heterogenea onusiti, aut pone
reliquos subsistere, vel tractibus suis excedere co-
guntur: In hoc morbo, siquidem à *sanguine* val-
de impuro, liquor *cerebro* instillatus, plurimas fæ-
culentias secum refert, qui secus fiat, quin particu-
lae heterogeneæ cerebri poros passim infarciant,
atque spiritibus animalibus accrescendo, eos ag-
gravent, aut in explosiones adigant?

7. Propter similem fere causam, *somnolentia*, *Somnolen-*
& *torpor* insignis scorbuticis frequenter accidentunt; *tia.*
in quantum sc. *spiritus animales* particulis vel *a-*
quo si aut *narcoticus* onusiti, ac plurimum aggrava-
ti, intra *cerebrum*, etiam valde *obstructum*, mo-
tus pernices, & expeditos non facile ineunt, ne-
que functionum suarum actus & exercitia diu
continuant, quin succumbere, ac otio, & quieti
indulgere amant. Porro *hujusmodi* affectus, quan-
doque

doque à *spirituum* animalium *defectu* & *penuria* excitatur; etenim à *sanguine* plurimum vitiato, & quasi *effæto*, *liquor*, non nisi *tenuis*, & *vigoris* omnis fere experts, *cerebro* & *nervoso* generi *suppeditatur*: à tali ~~ægrotat~~ in moribundis *lethargum* excitatum novi; quo sc. affecti, licet somno continuo indulgere viderentur, interpellati tamen, illico adstantes noscere, & affatis quibusvis respondere solebant; *spirituum* vero animalium copia faticente, nec diu evigilare, nec ad colloquia longiora attendere valebant. Tales demum cum somnio perpetuo obrutos aperui, *cerebrum* satis exicum, ac *hydropæ*, aut colluvie serosa, quibus *lethargici* plerunque afficiuntur, prorsus im-
mune deprehendi.

Et vigilia. Interdum vero è contra, *scorbutici* quidam *vigilia* fere constanti molestantur. Cujusmodi symptoma, ali quando ab *animi affectibus*, dolore, *pa- thematis convulsivis*, *leipothymias metu*, *passionibus cordis*, etiam à *stomachi*, aliorumque viscerum perturbationibus, procedit; in quantum sc. ob *spiritus* in quapiam *anima* *sensitiva* parte vehe-
mentius commotus, tota eorum *hypostasis*, à *quiete*, sive statu tranquillo ineundo, detinetur. Novi autem quosdam *labe scorbutica* tactos, qui licet dolorum, aut spasmorum immunes fuerint, etiam animi affectu quovis immodico liberi, per plures tamen septimanas dies & noctes prorsus *vigiles* duxerunt; ac sàpè, *opiatis* validioribus licet assumptis, ne tantillum somni capessere potuerint: Interim ac si somno minime carerent, sine capitibus gravitate, absque sensuum aut mentis torpore, usque vegeti, atque ad labores obeundos satis ex-
pediti perfliterunt. *Hujus ratio* videtur esse, quod interdum una cum *succo nervoso*, particulae quemad *nitro salinae*, naturæ sc. efferæ & irrequie-
tæ, (cujusmodi sunt effluvia ab *aqua* *forti*, aut *spiritu* *nitri* *decedentia*) *spiritibus* *accrescentes*, eos perpetim agitari, ac indesinenter in motu esse co-
gunt: quemadmodum enim vapores ab *aqua* *sty- giis*

giis emanantes, nunquam *pros* *sus* figurantur, aut quiescent, ita particulae heterogenetate, quae istiusmodi sunt indolis, spiritibus cerebri incolis adhaerentes, eos fere nunquam otiari, aut somno indulgere sinunt. Hæc sunt præcipua symptomata, quæ in regimine animali, propter scorbuticam labem, *liquori cerebri*, & *nervorum irriguo* impressam, excitari solent; quibus præmittuntur illa, quæ *sanguinis* à recta crasi degeneris vitio contingunt. Quod spectat ad magnos istos, & plane *Herculeos* morbos, neimpe *apoplexia*, & *epilepsia* insultus, qui interdum scorbuticis accidunt: in hujusmodi casibus, prior affectio, quasi alteri digniori maritata, nomen suum amittit, ac in illius *pathologiam*, velut *prosapiam* transit. Ultimo inquiramus quæ sunt scorbuti symptomata, propter *conuentas sanguinis* & *succi nervosi* *dyscrasias*, & velut in *malo confederationes* repullulantia.

CAPUT V.

*De scorbuti symptomatis, que propter con-
junctas sanguinis & succi nervosi
dyscrasias oriuntur.*

IN hoc censu imprimis collocetur *atrophia scorbutica*: qui enim hoc morbi diutius laborarunt, ^{I.} *Atrophia scorbutica* absque notabili *pulmonum* labe, aut *phthiseos* *spacione*, sæpe in *marasmus* incidunt, ita ut carnes prossus decidunt, ac cutis valde flaccescens vix ossibus cohæreat. Cujus causa non tantum *sanguinis* à recta crasi degeneris culpæ attribui debet; namque hic, utri depravatus, aliqualem succi nutritiæ portionem plerumque affert, partibusque enutriendis apponit: at vero, siquidem *liquor nervosus* etiam male habet, facultas nutritiva omnino inhibetur; quin *hujus defectu*, aut *vitio*, *nutrimentum à sanguine* elaboratum prossus infec-

cundum ac inutile existit: Quo munere, circa nutritionem, uterque liquor, sc. sanguineus, & nervosus defunguntur, alibi ostendimus: ex hypothesi ista, quam rationes satis probabiles astruere videntur, facile sequetur, atrophiam scorbuto familiaris, à conjunctis utriusque facultatis enutritivae anomaliis pendere. Quatenus enim sanguis alimentum non nisi vitiosum suppeditat, atque liquor nervosus in eo actuando, assimilandoque delinquit, necesse erit partes solidas victu suo, continuo fraudatas emarcescere.

2. *Arthritis scorbutica*, quæ ut plurimum *vaga*, partem modo hanc, modo istam successive, modo simul plures afficit, atque ab una in aliam, vel ab his in illas transilit, à duplo semino, non secus ac *colica* superioris descripta, pendere videtur; attamen modo prorsus inverso. Enimvero supponere licet in hoc morbo, *salis fixi*, plures quasi congeries è *massa sanguinea*, hic illuc circa membra, aut articulos, velut totidem *nidos* disponi; quæ quidem intra totidem distinctas cellulas reconditæ, tanquam *piscium ova*, sive *semen foeminitum* manent; quibus postea *liquoris nervosi* recrementa *acetosa*, velut *semen masculinum* accendant, easque fertiles reddant; nempe in quantum, *sales diversi indolis* una committi, valde effervescent; proindeque à mutua particularum lucta & agitatione, membranæ, fibræque nerveæ insigniter vellicatae, in corrugationes dolorificas aguntur. Reverta primam hujus morbi, sicut etiam *arthritidis communis*, *mineram à massa sanguinea* deponi, eamque à *succi nervosi* recrementis actuari, inde constat, quia cum dolorum insultus in variis partibus simul, aut successive oriuntur, sanguis haud supra modum effervescente, nec *salifera* menta sua tunc temporis deliquium pastæ, copiosius exuere videtur; quippe nec pulsus citior, neque urina lixivialis evadit. Attamen urgente paroxysmo, acetosa succi nervosi recrementa fluent pati, arguunt, prægressæ ut plurimum cephalaalgia,

Arthritis
scorbutica
vaga.

algiae, capit is gravedo, aut vertigo, membrorum inquietudines, & non raro tendinum subsultus, cuiusmodi symptomata dolorum insultus; saepe praecedunt, aut comitantur. Huc etiam spectat, quod liquores acidie poti, paroxysmos arthriticos accersunt. In scorbuto, siquidem utraque minera uberius progignitur, arthritidis nidi longe plures jaciuntur, in iisque dolores multo citius pullulant: porro è sanguine valde impuro, *materies salinae*, sive *tartarea* non tantum in pedum, aut crurum articulis, sed ubique fere circa membranas, & muscularum interstitia aggerit; cui etiam à *succo nervo copula acetosa*, pluribus in locis suffusa, dolorum prolifica existit; dein quatenus utraque minera, in materia minus crassa consistit, atque in locis patentibus colligitur, brevi ut plurimum tempore, aut à fero affluente eluitur, aut à calore dissipatur, vel à sanguine resorpta, alio transfertur.

3. *Rheumatismus*, prout ab authoribus modis describitur, scorbuto in veterato crebro *Rheumatismus*. supervenit. Cuiusmodi affectio, dolores fere in omnibus corporis partibus seriatim excitans, licet arthritidi *vaga* modo descriptæ similis apparet; tamen ab ea differt, tum respectu *dolorum*, qui in *rheumatismo* citius transeunt, & crebrius sedem mutant, iisque *febricula*, & partium affectarum *tumor*, & *phlegosis* ut plurimum adjunguntur; tum ratione *causa conjunctæ*, quæ quidem illi, quæ *colicam scorbuticam* parit, affinis, *arthritidis vagæ*, causæ inversæ est: videtur enim quod in primum hujus morbi apparatus, *minera acetosa*, à *succo nervo*, quasi *semen fæmininum*, pluribus in locis deponatur; cuiusmodi symbolis hic illic varie relictis, dum *sanguis effervescens*, *exuvias salinas* copiose rejectas, suffundit; statim à mutua particularum dissimilium lucta, & congressu, dolores inferuntur. Porro quia sanguinis recrumenta, in medio suo decursu exposita, mouum ejus aliquatenus impediunt; idcirco in parte affecta

tumor & phlogosis inducuntur: dein quia *sanguis* materiam à se modo rejectam denuo resorbet, ac alio transfert, dolorum ita crebræ *metastases*, ac mutationes contingunt. Hæc affectio peculia-rem considerationem meretur: super eadem hic pauca quædam in genere, quatenus nimis *scorbuti* *symptoma* est, annotasle sufficiat.

Hactenus *scorbuti* *symptoma*, à triplici causa-
rum genere oriunda explicavimus; cuiusmodi *pa-
thologia*, affectus alios multiplices, ac inter se
longe diversos in se continet: de quibus tamen
observatum dignum est, quod cum plures morbi,
ad *cerebrum* & *nervosum* genus pertinentes, qui
sæpenumero per se, ac solitarii existunt, etiam *scor-
buto* superveniunt, tamen quoad *rationes suas for-
males*, & quoad *medendi methodum* in his ac il-
lis adhibendam, discriben insigne occurrit.
Enimvero *paralysis*, *vertigo*, *convulsio*, *lethar-
runt morbi gus*, aliisque morbi affines, cum per se contingunt,
per se exci-
tati, &
scorbuto
*et iuryib.
mavol.*
tati, &
capitu ac appendicis *nervosi* labo, dependent; cum-
que *remedia cephalica*, ac in ipsis morbis tantum
appropriata, convenient, tamen successus haud
facile, neque semper votis respondet. Interim pro
sanguinis *emendatione* aut parum curæ impenditur,
aut si adhibetur, plerumque incaustum cedit: at
vero cum *pathomata* istæ à *scorbuto* inducun-
tur, minoris sunt periculi; atque licet *paroxysmos* *crebriores* habent, isti tamen facilius transeunt;
exterum morbi curatio *remedium* *antiscorbuticum* fel-
licius quam *specificis*, & cum *sanguinis* ad debitam
crasim reductione, potius quam *cerebri* & *nervosi*
generis malis. occurrendo, perficitur. Eadem ob-
servatio locum obtinet in *tumoribus*, *ulceribus*,
hydropo & multis aliis affectibus à *lue scorbutica*
productis, qui, secus ac cum per se excitantur,
remedium non nisi *antiscorbuticum* sanantur. Horum
ratio est, quod in *scorbuto*, *symptomatum* &
affectuum plurimorum causa conjuncta, fere tan-
tum in *humoribus*, nempe *sanguine* & *succo ner-
vea*,

veo, ac nondum in partibus solidis, sc. *visceribus*, *pracordiis*, ac *cerebro* consistit, quare cum *illorum dyscrasie* multo facilius quam *horum malorum conformatio-*nes emendantur, ejusdem generis morbi, propter *scorbutum*, quam per se excitati, certius, ac cum minore negotio curantur. Attamen cum, ægritudine ista radices altiores agentes, partes etiam solidæ *principales* (prout sæpius uolu-
enit) noxam contrahunt; vid. cum *sanguinis &*
suic nervosæ recrementa iisdem diutius impæcta,
tonos lædunt, poros, & meatus infaciunt, &
non raro in iis tumores scirrhosos, aut abscessus
pariunt; hinc prædicta symptomata, quamvis labi
scorbuticæ fere tantum imputata, raro aut nunquam sanationem admitunt; & propter hujus-
modi causam invincibilem, demum ipse *scorbutus deploratus* evadit.

CAPUT VI.

Scorbuti prognostica.

CUM in affectione *scorbutica*, simul plura, ac *In scorbuto*
interdum valde terra, & horrenda sympto-
mata urgere solent, *prognosticon* à medico expe-
ctatur: immo ipse, quo melius medendi metho-
dum instituat, qualis morbi eventus futurus sit,
sedulo perpendat: attamen judicia in hoc casu
sint cauta, diu suspensa, ac minime temeraria;
plures enim (uti nostræ observationi constitit)
pro desperatis habiti, convaluerunt. Vidi quos
frequens & horrendum *asthma* jamjam suffoca-
re videretur, alios à crebra *leipothymia* continuo
motibundos, quin & alios, aut *paralysi*, aut *pa-*
raxysmis convulsivis, aut *colica* gravissima tenta-
tos, intra breve spatiū, medicamentorum ope-
prosulis liberatos: Novi quosdam *scorbuticos* ab
hydropo per totum corpus intumefactos, alios *a-*
trophia in extremam maciem redactos, denuo ad
perfectam sanitatem restitutos. Quamvis igitur

*prognostis
non sit te-
meraria.*

hoc morbo laborantes, interdum affectibus summe periculosis urgentur, si tamen adhuc viscera mediocriter sana, aut saltē non multum vitiata fuerint; de malis ipsis, propter metam *scorbuti* labem excitatis, minime desperetur: è contra autem quando symptomata minus terribilia apparent, si *hypochondriorum* & *abdominis* contenta obdura & velut siccissima evaserint, aut si *pulmones* corrumpi inceperint, circa morbi sanationem, nihil ingens, aut benignum promittatur: In casibus vero nondum deploratis, ubi spes valetudinis recuperandæ relinquitur, aut saltē mortis subitæ metus longe absit, si forsan quæstio fiat, quam cito, aut tarde, facile, aut difficulter *therapeia* succedat, hujusmodi criteriis insistatur.

1. *Scorbutus* uti non statim affectos jugulat, aut versus statum insanabilem præcipitat, ita nec cito, nec facile curatur: etenim morbi causa potissima, in *dyscrasia sanguinis* consistens, non multo facilius tollitur, quam *vina*, dum *rancida*, aut *pendula* fiunt, ad debitam crasis restituuntur: quare hujus labē correpti per plures menses, ac interdum annos, immo aliquando per totam vitam ejus noxam luunt.

2. Ægritudo hæc ab intemperie sanguinis *sulphureosalina*, sive calidiori *vini rancidi* æmula, dependens, ægrius curatur, quam si eadem à *dyscrasia salino-sulphurea*, sive minus adusta, *vini penduli* æmula procedat: namque hæc mala sanguinis, aut vini constitutio, in statum à quo decidit, quodammodo rursus evehi; verum ista in statum, quem transiliit, non facile reduci solet.

3. *Scorbutus febribus* diuturnis, aliisque *morbis chronicis* male curatis superveniens, aut etiam constitutioni originaliter, vel propter occasiones quasdam, valetudinariæ superveniens, difficultioris curationis habetur; quia nimurum in his casibus, & sanguinis crasis plus vitiatur, non raro item visceribus noxa quædam affigitur. Proxime his,

his, ægre sanantur, qui mala viætus ratione, ac imprimis ab assiduo liquorum gencrosiorum potu, labem hanc cum laſo *ventriculi*, aliorumque viscerum tono contraxerunt: attamen qui propter contagium, aëris infalubritatem, navigationem, aut vitam sedentariam scorbutici evadunt, saepius & cum minori negotio sanitati restituuntur.

4. Hic morbus adhuc recens, quamdiu labefere tantum massa sanguinea inclusa, nondum cerebro ac nervoso generi imprimitur, neque in solidis partibus symptomata durabilia excitavit, non raro sanationem perfectam admittit: si vero affectio radices altiores agens, in regimen animale propagatur, ibidem pathemata spasmatica ac dolorifica producit, ac insuper virus suum, muscularum & exanthematum eruptione, *gingivarum* & *dentium* erosione, aliisque signis pathognomonicis latius prodit, vix unquam radicitus extirpatur; quin præcipua medicinæ opera, symptomatis maxime urgentibus occurrendo, eorumque incrementa, & extremitates supprimendo, impendiuntur.

5. Qui scorbuto in veterato laborantes, medice vivere recusant, sed male fano appetitui, in pessima quævis proclivi, indulgent, ac insuper in aslumendis remediis difficiles ac morosi existunt, medici operam, utur. sedulo adhibitam frèpissime eludunt; revera ut præstet, eos malo suo genio relinquere, quam medicamenta utilia, hic omnino incassum præscripta, defamare.

6. Quandoquidem, hoc affectu ingravescente, materies morbifica multiplex, & diversimoda, utpote symptomatum variii generis, ac indolis causa prospicitur; idcirco remedia non tantum unius generis adhibentur; sed cum *medicina methodus* quædam, licet cum summo judicio præscripta, parum aut nihil versus *therapeiam* proficit, non statim relinquendi sunt ægri, sed medicamenta alia, & subinde alia tententur: Enim-

vero non eadem omnibus, neque semper eidem personæ conveniunt: In corpore affecto *saliuum* ac *sulphurum* potestates, & combinationes pa-
sim valiant; perinde etiam medicamenta minus juvancia aliquoties mutentur, donec in aliquod maxime congruum & juvans inciditur.

7. Quod si non obstante, aut non recte adhi-
bito remediorum usu, *scorbutus* sensim ingrave-
scens in deteriorem statum indies evehatur, tan-
dem *hydropem* vel *phthisin* inducit; ab hoc, aut
illo morbo proximus in mortem fit transitus:
postquam enim sanguis plutimum depravatur, re-
crementa sua, copiosius demum aggeta, aut *pul-
monibus*, aut *imi ventris* visceribus suffundit; pro-
indeque hujus aut illius generis affectus pariter
exitiales accersit.

C A P U T VII.

De scorbuti curatione.

QUOD spectat ad *scorbuti therapeiam*, siquidem haud unica & simplex affectio præternatura-
lis, sed *legio* quædam profliganda est, idcirco me-
dendi methodus, *indications multiplices*, easque varie *complicatas*, ac *subordinatas* perstringere debet: quas tamen vulgari modo ad tria hæc capita referre visum est; nempe ut sint *præservatoria*, quæ morbi *causam*, & *curatoria*, quæ morbum ipsum & *symptomata* ejus respiciunt & tollunt, & denique *vitales*, quæ patientis *robur* ac *vires* tuentur vel *restaurant*.

I.
**Præserva-
toria.**
Ab ipso curationis initio contra morbi *causam* collimare debemus; hac enim, velut radice præ-
cisa vel *avulsa*, statim truncus, rami, & fructus emarcescent. Cum itaque ostendimus, *scorbuti* *causam* in *sanguinis dyscrasia*, sc. aut *sulphureosalina*, aut *salino-sulphurea* fundari; imprimis dan-
da erit opera, quo melius illa, tum hujus, tum illius indolis, emendetur: in hanc rem, primo impe-

**Indicatio
triplex.**

**Præserva-
toria.**

impedimenta tollantur, dein ipsa primaria intentione perficietur: propter utrumque scopum remedia à Diæta, Chirurgia & Pharmacia expetuntur. Quoad Diætam, specialis viætus ratio inferius appetetur; interim ut de reliquis procedamus.

Sanguinis, ad debitam crasim per remedia appropriate reduc[t]io, propter hæc duo potissimum impeditur; sc. primo, quia succi nutritii, non nisi vitiosi penus ei continuo infertur; dein secundo, quia recrementa in sinu ejus producta, per idoneas cloacas non satis amandantur. Itaque providendum erit, tum ut chyloſos negotium in primis viis recte peragatur, tum ut recrementa vaporosa per diaphoresin, serosa per renes & lymphæductus, biliosa per cystinelleam, atrabilaria per lienem, atque alia cujusque præterea generis, per propria emunctoria satis expurgentur: dein hisce munis rectius institutis, sanguinis dyscrasiam, per medicamenta specifica, ac imprimitis sale volatili prædia, reducere nirenur. *Remedia singulas hæc intentiones respicientia una complicari, ac simul in usum adhiberi debent: quo tamen ritu, ac quibus administrationum modis, adhuc particularius designare oportebit.*

1. Ut chylosis in primis viis recte perficiatur, *Intentiones curandum erit, ut materia excrementitia saburra therapeuta in iis congetta exterminetur, ut fermenta desperditata, aut depreavata restituantur, ut meatus & poti quoquomodo infarcti & obstructi referentur. In hos fines medicamenta cathartica, digestiva & aperientia, destinantur.*

2. Excrementa in massa sanguinea collecta, cum per propria emunctoria non satis amandantur, per alias vias maxime idoneas subinde educantur: in hanc rem etiam cathartica, ac insuper diaphoretica, & diuretica convenient.

3. Sanguinis dyscrasia scorbutica emendetur, phleboromia & remedium specificis. Quæ, ut indicationis præsulatoria, res tota in summam redigatur, remedia quæ præcipuas ejus intentiones perfici-

perficiunt, sive *cathartica*, *phlebotomia*, *digestiva*, *aperientia*, *diaphoretica*, *diuretica* & *antiscorbutica*, sive *specifica*: Dein quatenus remedia *digestiva*, ac *aperientia* s^epius coincidunt; siquidem utraque particulis acidis, acribus, aut salinis præcipue imbuuntur; porro, in quantum ejusmodi pharmaca *diaphoresis*, aut *diuresis* apte satis mouent; idcirco *apparatus pharmaceuticus*, intentionibus prædictis requisitus, in angustiores adhuc limites redigi potest: nimurum ut fere tantum constet medicamentis *catharticis*, *digestivis*, ac *antiscorbuticis*, quibus *phlebotomia* pro data occasione adjicitur: illorum formulas quasdam, & præscripta, ac insuper utendi modum, designare incumbit.

CATHARSI.

Catharsis. 1. *Methodus medendi scorbuticis* fere quibusvis præscripta, à *cathartico* incipiunt: Etenim nisi primæ viæ mundanæ, medicamenta in alios quovis usus destinata, ab illorum sordibus inquinabuntur, quapropter *vomitio* interdum non minus quam *purgatio* conveniat.

Per vomitum.

Si ventriculus (ut crebro assolet) materia viscidâ aceſcente, aut nidorſa aggravauit, sarcinam impuram nauseam aut vomendi nixu sursum ejicere molitur, atque patiens tales evacuationem, olim satis robuste ac cum *ab poesia* tolerare solebat, nihil verat, modo vires non sine nimium prostrata, *pharmacum emeticum* exhibere. Fortioribus, *infuso croci metallorum*, aut *Mercurius vita*, aut *tartarus emeticus Mysichti*, vel *sulphur antimonii Glauberi* propinatur: qui sunt conſtitutionis imbecillæ, aut tenerioris, *vinum scillitum*, aut *Gillam Theophrasti* assumant, quibus in exigua dosi exhibitis, serum laetis in magna copia superbibant, dein ventriculo ad nauseam replete, dīgo vel penna gutturi immissis, vomitio facilima provocatur, & aliquoties pro libitu ite-

ari potest. Hoc vomendi ritu, mera stomachi contenta, à plicis ejus detersa excernuntur: ne-
cque in aliis circumcirca visceribus, aut membra-
nis (prout à *stybiatis* fieri solet) vellicationes do-
orificæ, aut convulsivæ cum leipothymia cien-
tur. Quibus ventriculus, propter malam dige-
stionem, pituitæ, alijsve materiæ degeneris fa-
burram facile congerit, præcepi, (& sæpius bo-
no cum successu,) ut semel in mense, talem vo-
mitionem, utpote tutam, & salubrem proti-
tent.

Ubi vomitio locum non habet, à purgatione in- *Per sece-*
cipiatur; saltē posito aliquot dierum interstitio, *sum.*
evacuatio hæc, isti succedat. Quod olim de *præ-*
paratione humorum, ab authoribus passim incul-
catur, aut supervacanetur, aut, non intellecta
sanguinis circulatione, prorsus erroneum esse du-
co: quin istius intentionis vice, *viscerum fermenta*
restaurantia, & *sanguinis crastis alterantia*, sub-
stituantur: interim ut primarum viarum fordes,
& liquoris tum sanguinei, tum nervosi superflui-
tates recrementitiae amendantur; *Purgatio* primo
lenis & blanda instituatur, ac postea juxta pa-
tientis tolerantiam, aut semel intra septimanam,
aut crebrius vel rarius iteretur; & medicamenti
vires juxta primæ doseos successum proporcio-
nentur: In hunc finem *pilula*, *potiones*, *apozaemata*,
electuaria, *pulveres*, & plures aliae medicamen-
torum formulæ præscribi solent.

Si ægorantis constitutio sit calidior, atque *scor- Remedio*
butus in sanguinis dyscrasia adusta, sc. *sulphureo* *indicata*
salina fundari videtur, *albética*, & *diagrydiatea* in *scorbuto*
quævis vitentur, & temperatioora solum è *senna*, *calidiori*,
rhabarbaro, & aliis, quæ sanguinem & humores
non exagitant, exhibeantur.

Rx. Folior. *senna* 3*j.* *rhabarb.* 3*vj.* *epithymi* *Pilulae.*
3*iiij.* *rad. polypodii* *qu.* *rhabarb.* *Anglicani* *siccat.*
an. 3*B.* *santali citrini* 3*iij.* *spica celtica* 3*B.* *salis*
absynthii 3*ij.* *incisa* & *contusa* *digerantur* in *ma-*
tracio *calore* *arena* *cum* *vini* *albi*, & *aq.* *fumaria*

an. th. ij. (vel cum aq. magistralis antiscorbuticis nostri th. ij.) per duos dies, colatura clara evapretur lenissimo balnei calore, ad consistentiam mellis, dein adde pulveris foliorum senna, rhabarb. an. 3 j. 3 j. B. specierum diatrichon santalon 3 j. cremoris tartari 3 j. B. f. massa pilularis. Dosis 3 B. ad 3 j.

Syrupus.

Vel paretur talis infusio, qua evaporetur leni calore ad consistentiam syrapi, addendo circa finem manna colata, & sacchari albissimi an. 3 ij. fiat syrups. Dosis cochlear j. ad ij. cum vehiculo convenienti.

Tinctura.

Vel ejusmodi tincturae 3 iiiij. vel vj. pro dosi exhibeantur, addendo cremoris tartari 3 B. & si edulcoratione opus sit, syrapi de pomis 3 iiij.

Tassula-
tum.

Vel tinctura prescripta imponuntur uvarum corinthiacarum mundatar. 3 vj. digerantur calide donec uva intumescent, quibus exemptis, liquor ad syrapi consistentiam evaporetur, addendo sacchari & manna colata an. 3 j. B. dein uvis denso impositis, medicamentum in vase vitreato probe obturato servetur. Dosis cochlear j. vel ij.

Electua-
rium.

Vel tinctura prædicta ad medietatem evaporata adde cassia recentis, pulpa tamarindorum cum aqua antiscorbutica extracta an. 3 iiij. conservæ violarum, roscarum damascenarum an. 3 iiij. pulv. senna compositi majoris 3 j. rhabarb. pulv. 3 B. cremoris tartari, specier. diatrichon santalon an. 3 ij. simularantur in mortario lapideo donec redigantur in formam electuarii. Dosis qu. nucis juglandis, plus minus, juxta operationis successum.

Tulvis.

Quibus stomachus nauseabundus, pharmaca non nisi in exigua quantitate, ac forma eleganti, admittit. Rx. Resina scammonii gr. iiiij. ad viii. cremoris tartari 3 B. spica celtica gr. vij. misce f. pulvis, detur in cochleari panatellæ vel in pillulas formetur.

Cathartica. Qui affectione scorbutica laborantes, frigidi scorbuti dioris sunt constitutionis, atque morbus in frigidiori. guinis diathesi nitrosulphurea, vini penduli æmula, fundati videtur, iis cathartica asperio-

& particulis calidioribus praedita exhibeantur.

B. Pilular. stomach. cum gum. 3 ij. resina ja- Pilula.
lap. gr. 20 tartari vitriolat. gr. 16. olei juniperi
3 B. cum s. q. ammoniaci solut. in aq. lumbricor.
pilula 16. sumatur quatuor pro vice, semel in-
tra septimanam.

B. Pilular. tartar. Bontii 3 j. B. resina jalap.
gr. 12. salis tartari 3 B. cum s. q. syrapi Augustani.
pilula 12.

B. Extract. pilular. Russi 3 j. extracti hellebori Extraclum
nigri 3 j. salis tartari 3 B. cum s. q. ammoniaci so- ac syrups.
ut. f. pilula 9. sumatur iiiij. pro dosi.

B. Folior. senna 3 j. rhabarbari 3 vi. mechoaca,
turbith gum. an. 3 B. fibrarum hellebori nigri 3 iiiij.
salis tartari 3 ij. santali citrini 3 j. B. corticis Wm-
teran. 3 ij. incis. & contus. digerantur in vini albi
1b ij. per duos dies. f. colatura clara sine expressione.
sumatur vel per se ab 3 v. ad 3 vi. vel in extra-
ctum, aut syrump, aut clectuarium redigatur pro-
ut tintura superioris descripta, addendo pulv. arthri-
tici, vel diasenna q. s. &c.

Vel paretur hujusmodi tintura, que detur viris Tinctura
robustis ad cochlear j. vel 1b. **B.** Salis tartari
3 j. spiritus vini tenuoris 1b j. B. digerantur donec
flavescat: huic a facibus per inclinationem effusa,
infunde folior. hellebori nigri in aceto macerat. 3 j.
santali citrini 3 j. flavedinis aurantii 3 j. B. f. di-
gestio clausa & calida per tres dies. Colatura clara
destillatur in balneo ad medietatem, liquor residuus
ad usum servetur.

B. Rad. lapathi acut. polypodii qu. urtica u- Apozema.
rentis, cherefolii, an. 3 vi. folior. eupatorii, vero-
nica an. M. j. santal. albi, citrini an. 3 j. B. car-
thami 3 j. tartari vini albi 3 B. coquantur in aq.
fontan. 1b ij. B. ad medietatem, adde vini Rhenani
1b j. & statim coletur, cui impone senna opt. 3 B.
rhabarbari 3 vi. folior. hellebori nigri 3 B. flavedinis
aurantii 3 ij. f. infusio clausa & tepida per horas 12.
Colatura servetur in vitro occluso. Dosis 3 v. ad vij.

In promptu hic esset, plures alias *cathartico-rum* formulas subjicere; verum in his non magna varietas requiritur: è prædictis aut hæc, aut illa, quæ melius convenient, exhibeantur; & subinde intra quinque aut sex dies, prout occasio requirit, iterentur. Nimirum crebra, & violenta purgatio vires prostrernit, viscerum robur valde labefactat, atque morbum interea non tollit.

Phlebotomia.

Post unam aut alteram *purgationem*, si missio sanguinis indicatur, aut *phlebotomia* in brachio, aut *hirudinum suæta*, in venis sedalibus celebretur: non multum interest, quæ vena secetur: nec enim *salvatella* apertio tanti, prout vulgo perhibetur, meriti est. Quod inter authores magnis ambagibus de *vena* aut *jechoraria*, aut *cephalica*, alia quavis potiori, in *scorbuto* incidenda, à quo sanguinis circulatio innovuit, in nihilum recidit. *Phlebotomia* indicatur à *sanguiniscopia* & *vitiestate*, quem præstat aliquoties in quantitate modica, quam semel in magna educi: Cum enim li- quor sanguineus valde impurus evalit, nullo re-mediiorum genere certius emendatur, quam crebra & parca extramissione: quippe sanguini veteri corrupto, quoties educitur, recens melior, & defæcator succedit. Interim cautione opus est, ne semel in quantitate nimia subtrahatur; nam penu ejus confertim diminuto, *sanguificatio* labescit, propterea ut *hydrops* aut *cachexia* sequatur.

Præter *catharsin*, & (si opus fuerit,) *phlebotomiam*, plura aliis generis remedia, non minus necessaria in *scorbuto* requiruntur: de quibus tamen ordine præscribendis, statim considerare oportet, utrum *indications* solum *preservatoria* hic locum habent, ac an non iis *curatoria* quædam, nempe quæ *symptomata* gravius *urgentia* respi- ciunt, intercalari debent: Quod si vacat, in *morrocausam*, totam *therapeias* operam impendere, juxta methodum sequentem procedatur: Inferius ostendetur, quali interea *symptomatum* (si forsan occasio exigit) *cura* adhibenda sit.

Itaque si præcipuam medicinæ operam, in orbiti causam imprimis, ac per se eradicandam, inpendere liceat; propter hunc scopum, insuper media digestiva & specifica, seu antiscorbutica, tout modo innuimus, omni tempore, exceptis unctionis diebus, usurpeniur: quibus interdum, opus fuerit, diaphoretica, aut diuretica adjicantur. Medicamentorum hujusmodi intentiones per centium formulae, & præscripta multiplicita, ac arii generis apud authores passim extant. Liber sic selectiora quædam apponere; quæ quidem uixa duplē causæ scorbuticæ indolem, nempe anguinis dyscrasiam sulphureofalinam & salino-sulphuream, in duas classēs distinguere visum est: & primo, quæ in hoc posteriori affectionis modo, convenient, ubi nimis medicamentis initiatione quadam præditis, atque sale volatili plurimum refertis, opus est, trademus.

Remedia digestiva, quæ ventriculi fermentum *Digestio.* efficiunt, ejusque ac aliorum viscerum chylosi nservientium, functiones juvant; atque antiscorbutica, sive specifica, quæ sanguinis dyscrasiam tollunt, aut in eadem compositione junguntur, aut saltem eodem die successive assumantur.

Inter medicamenta digestiva meito recensentur tartari tremor, chrystalli, sal, tintura, tar tarus vitriolatus, chalybeatus. Elixir proprietatis, mixtura simplex: Cujusvis horum, bis in die exhibiti; usus sæpenumero prodest.

Potro tinturas & elixyres magistrales, variis generis, & digestivas & scorbuto appropriatas, cum duobus menstruis sequentibus facile conficies.

Rx. Spiritus vitrioli rectificati 3vj. spiritus vi ni alcholisiert 3xvj. misce & destilla in retorta vitrea cum ternis cohobiis: in vitro probe occluso ad usum serva: Elixir proprietatis cum hoc menstruo composito facilius, & melius, quam vulgari modo paratur.

Rx. Corticis Winteran. ligni aloës, rad. galanga minoris, an. 3ij. cinamomi, caryophyllor. cubeba runt

rum an. 3 j. seminis ameos, nasturtii an. 3 B. contusis affunde predictum menstruum ad supereminemtiam trium digitorum; digerantur in matratio in furno arena per 6 dies. Colatura servetur in vitro occluso. Dosis gtt. 20. plus minus in cochleari vini Canarini vel aq. appropriata. Exhibeatur bis in die.

Ex Succini albissimi, gummi hederae, caranna, tacamahaca an. 3 j. croci 3 B. caryophyllor. nuci moschat. an. 3 i. contus. affunde predictum menstruum, & s. a. extrahatur tinctura. Dosis gtt. 20. ut supra.

Ex. Salis tartari carulei 3 iiii. digerantur in matratio cum spiritus vini alcholatis 1b j. ad extractionem tincturae: hoc sit aliud menstruum, quo è gumm. aromatis, &c. Eodem modo, uti cum priori menstruo, elixyres parabis.

Specifica
sive anti-
scorbutica.

Dum hujusmodi remediis in dosi peregrina ve-
speri, & primo mane exhibentur, horis medicis,
sc. octava ante, & quarta p. m. alias generis me-
dicamenta antiscorbutica sumuntur, quæ quidem
upplurimum in duplii forma, nempe in solidâ &
liquida, simul capienda præscribentur: ita ut
in solidâ præmisso, liquidum superbibatur: utrius-
que variae extant species, & compositionis modi,
vid. in forma solidâ, electuaria, confectione, pul-
veres, pilulae & tabulae: in liquida, sunt decoctâ,
infusiones, expressiones, aq. destillata, vina & ce-
revisia medicata: Cujusque horum generis medi-
camenta selectiora quædam proponemus.

ELECTUARIA.

Ex. Conserva cochlearia, absynthii Romani, fu-
marie an. 3 ii. pulv. cort. Winterani, rad. angelica,
Arian. 3 ii. spec. diatrichion Santal. 3 j. B. pulv.
oculor. cancri 3 j. salis absynthii 3 ii. Cum s. q. sy-
rupi è cortieibus citri. f. electuarium.

Ex. Conserva folior. cochlearia, beccabunga cum
aquali parte sacchari fact. an. 3 iiii. trochiscor. de
capparibus, de rhabarbaro an. 3 ii. salis absynthii
cochlea-

ochlearia an. 3 j. eboris pulv. corallii calcinat. an. 1 j. cum s. q. syrupi è succo cochlearia. f. electuarium.

Prescribere soleo conservas è cortice exteriori litorum & aurantior. item è floribus purpureis eboris fraxini, è foliis & floribus cardamines, è dice lapathi acut. & rhabarbari Anglicani, cum quali parte sacchari parandas, qua inter se, aut iis conservis, & speciebus permista ejusmodi eleuaria ingrediuntur.

R. Conserva flavedinis aurantiorum, limonio, flor. fraxini an. 3 ij. pulv. rad. contrayervae j. 1 B. galanga minoru 3 B. rad. Ari 3 ij. spec. aromatici rosat. 3 j. salis absynthii 3 ij. cum s. q. syrinditura nucis moschat. f. electuarium. Dosis hismodi medicamentorum qu. nucis moschat. superbendo liquorem appropriatum.

Rusticis & pauperioribus, à quibus medicamen facile parabilia, & minus cara expetuntur, ad unum modum præscribo. **R.** Folior. cochlearia, ecabunga an. 3 iiiij. sacchari albissimi 3 viij. simul contundantur in mortario addendo pulv. cort. Winterani 3 B. tartari. cum nitro calcinati 3 iiiij. cum q. vini Hispanici, redigantur in electuarium. Dosis us. nucu juglandus bis in die, superbibendo liquorem appropriatum.

R. Foliorum cochlearia 1 B. j. passilar. exaciat. sacchari albissimi, an. 1 B. facult. rad. raphani rutesris 3 ii. simul contundantur in mortario, & edigantur in formam electuarii. Dosis qu. nucis juglandu, bis vel ter in die.

CONFECTIONES.

R. Pul. Ari compost. 3 j. cort. Winterani pulv. B. specier. diatrion santal. trochisc. de capparibus, n. 3 ii. salis absynthii, cochlearia an. 3 j. B. flavedinis aurantii condit. 3 iiiij. simul terantur in mortario, dein adde sacchari alb. solut. in s. q. aq. lumericor. 3 iiiij. s. a. f. confectio.

R. Rad.

R. Rad. eryngii, & scorzonera condit. an. 3 ij. nucum jugland. myrobalanor. condit. an. no. ij. electuarii de sassaphras 3 vj. pulv. cubebar. cardamom. an. 3 ij. pulv. rad. zedoaria, angelica an. 3 ij. B. salis absynthii 3 ij. cum s. q. syrup. conditura nucum juglandum. f. confectio.

R. Pulv. rad. China, ligni sassaphras an. 3 B. Santal. citrini, albi an. 3 ij. sem. eruca, cubebar. nasturtii, granor. paradisi an. 3 ij. B. spec. dialacea, cinamomi, iridis, galanga minoris an. 3 ij. salis absynthii 3 ij. conserva flavedinis aurantii, & sacchari antbosat. solut. in s. q. aq. limacum, an. 3 iii. s. a. f. confectio. Dosis qu. nucis moschat. bis in die, superbibendo liquorem appropriatum.

Medicamenta
chalybea-
ta.

In quibusdam scorbuti casibus, ubi chalybis usus indicatur, aut chalybis cum sulphure preparat. 3.ij. aut vitrioli Martis 3 ij. cuilibet è præscriptis, aut confectioni, aut electuario adjiciantur; & post medicamentum aut semel, aut bis in die assumptum, corpus pro ratione virium exerceatur.

P U L V E R E S.

R. Pulv. Ari compositi 3 ij. B. cort. Winteran. 3 B. cubebar. granor. Paradisi, cardamomi an. 3 ij. salis absynthii 3 iii. tabular. aurantior. 3 iii. f. pulvis. Dosis 3 ij. in liquore appropriato

Pulveri prædicto, addere nucleorum fructus Indici, cacao th. B. in mortario calido redigantur in massam, sive pastam. Dosis 3 ij. eo ritu quo confectio chocolate assumentur, sc. in aq. fontan. cum foliis rorismarini, aut betonica, aut radice scorzonera, aut etiam rasura eboris, vel C. cervi incotis.

P I L U L A E.

Quibus medicamentum in dosi minori, & forma pilulari magis arridet. **R.** Rad. serpentaria Virginiana, contrayerya an. 3 ij. cort. Winteran. cube-

ubebar. sem. erucæ, an. 3 iij. salis absynthii, cochlearia, an. 3 j. ℥. extracti, sive rob. juniperi ℥ c. f. q. syr. conditura nucis moschat. fiat mafsa. Dosis pilulae iiiij. bus in die, superbibendo liquorem appropriatum.

T A B U L A E.

Pro delicioribus tabulae, sive trageæ ad hunc nodum præscribantur. Rx. Pulv. cort. Winteran. sceler. cancri an. 3 j. ℥. margarit. pulv. 3 ℥. sacchari albissimi solut. in f. q. aq. lumbricor. & ad tabulat. coct. 3 vj. sp. cochlearie 3 ij. f. a. f. tabula quæ singula pendant 3 ℥. capiat circiter 3 j. bis in die superbibendo liquorem appropriatum.

Tabulæ aurantior. quæ in pharmaco-poliis Oxoniensibus prostant.

Rx. Cort. aurantior. limoniorum, citri, condit. in 3 j. rad. eryngii condit. 3 ℥. nucleorum pini, pistach. an. 20. amygdalar. dul. excorticat. no. x. em. anisi pulv. 3 ℥. Zinziberis condit. 3 ij. spec. aromatic. rosat. nucis moschat. an. 3 j. ℥. rad. galanga 3 j. cariophyllor. no. x. ambra grisea gr. iiiij. noschi, zibeta an. gr. ij. sacchari albissimi solut. in aq. rosar. & ad tabulat. coct. 15 j. ℥. f. a. f. tabula.

Hæc de medicamentis in forma solida, sive substantia crassiori, scorbuticis exhiberi solitis: quo-
um virtus ut melius, & cum majori emolumen-
to, in massam sanguineam deferatur, iis, ut plu-
rimum, liquida superbibenda præscribuntur.
Quamvis horum & magna extat varietas, & di-
versimoda componendi ratio, præcipua tamen,
& usitatisssima sunt qualia supra inuimus, & cu-
usmodi singulorum modo formulæ subjungen-
tur.

I. Decoctione.

Etsi decoctione sunt maxime familiare medicamentorum liquidorum genus, in scorbuto tamen rarius usurpantur, quia simplicia, quae huic morbo præcipue conferunt, uti cochlearia, beccabunga, &c. virtutes suas, à sale volatili acceptas, coctione amittunt: Attamen quoniam remedia hoc titu facile ac cito parantur, interdum admitti debent; quin eorum nonnulla efficacia fuisse, experientia comprobavit. Pro rusticis & pauperibus, medicamentum hoc paratu facillimum à plerisque authoribus commendatur. Rx. Folior. naſturtii aquatichi M. iij. acetosæ minoris M. ij. concisa macerentur in lacte $\frac{1}{2}$ vj. & coquantur ad tertia partis consumptionem. sumantur $\frac{3}{4}$ vj. ad viij. bis in die. Decoctum absynthii ab Eugaleno & aliis laudatur. Remedium sequens, cum bono successu ego sapius expertus sum. Rx. Summitat. genista M. iij. minutum incis. coquantur in cerevisia fortioris $\frac{1}{2}$ iiij. ad medietatem, exhibeantur $\frac{3}{4}$ ij. ad iiij. bis in die.

2. Infusiones.

Infusso decoctione superaddita, medicamentum utilissimum præstat. Rx. Rad. scorzonerae, cherefolii an. $\frac{3}{4}$ j. folior. eupatorii, chamepytios an. M. $\frac{1}{2}$. Cervi usi $\frac{3}{4}$ ij. passular. M. $\frac{1}{2}$. coquantur in aq. fontane $\frac{1}{2}$ iiij. ad tertia partis consumptionem, addere vini Rhenani $\frac{1}{2}$ fl. & statim coletur in vas vitreum, cui imponantur folior. cochlearia, beccabunga confus. an. M. $\frac{1}{2}$. cort. aurantii condit. & minutim incis. $\frac{3}{4}$ fl. infusio clausa & calida per 6 horas. Coletura servetur in vasis occlusis. Dosis $\frac{3}{4}$ vj. bis in die post medicamentum solidum.

Rx. Seri lactis, cum vino albo, aut pomaceo fæti $\frac{1}{2}$ j. fl. huic incoquantur rad. bardana, eryngii condit. an. $\frac{3}{4}$ vj. baccar. juniperi condit. $\frac{3}{4}$ fl. liquor ad tertia partis consumptionem decoctus collectur

lctur in lagenam, cui imponantur folior. cochleariae, beccabunge an. M. j. f. infuso calida, & clausa per horas 6. Dosis $\frac{1}{2}$ ss. bis in die post medicamentum solidum.

Infusiones item per se factae nonnunquam egregiis sunt usus. Rx. Folior. cochleariae M. j. rasura raphani sylvestris M. ss. cort. Winteran. contus. 3 ij. ponantur in vitro cum vini albi, aut pomacei, & aq. cochleariae an. $\frac{1}{2}$ j. siat infuso in cella per duos vel tres dies. Dosis $\frac{1}{2}$ vj. ad viij. bis in die, ut supra.

3. Succi & expressiones.

Commendatissimus herbarum aut fructuum antiscorbuticorum usus est, ut illarum succi, & expressiones per se, aut cum aliis liquoribus appropriatis, bis, aut ter in die assumantur: sicut enim remedii virtus integra, ac illibata exhiberi præsumitur.

Rx. Folior. cochleariae, nasturtii aquatichi; beccabunge an. M. iiiij. contusis exprimatur succus, servetur in vitro occluso. Dosis $\frac{1}{2}$ j. ss. ad $\frac{1}{2}$ iiiij. bis in die in hanstulo cerevisia, vini, aut aq. destillata.

Rx. Folior. cochleariae M. iiiij. acetosella M. iij. contusis exprimatur succus, qui vitro occlusus brevi clarescit: namque acetositas lujulae præcipitat crassiores cochleariae partes. Idem succedit si succus aurantior. succo cochleariae permiscetur. Dosis $\frac{1}{2}$ ij. vel iiiij. bis in die.

Rx. Folior. cochleariae M. iiiij. beccabunge, nasturtii an. M. ij. piperis longi 3 iiij. rasura raphani sylvestris $\frac{1}{2}$ ij. simul omnia contus. ponantur in olla vitreata cum vini Rhenani, vel Hispanici, si potius videtur, $\frac{1}{2}$ ij. orificio probe occluso, stent in cella frida per ij. dies, dein f. expressio fortis. Dosis $\frac{1}{2}$ iiij. bis in die, post medicamentum solidum.

Rx. Folior. cochleariae M. iij. beccabunge, nasturtii, lujulae an. M. j. contus. affunde aq. limacum, & lumbricor. an. $\frac{1}{2}$ vj. f. expressio fortis, que servetur in vitro occluso. Dosis $\frac{1}{2}$ ij. bis in die.

4. *Syrupi.*

Propter eandem rationem, qua decocta, etiam *syrupi* in scorbuto minus probantur, in quantum sc. simplicium maxime efficacium virtus, intra coquendum evaporat: quia tamen aliquibus pro liquorum appropriatorum edulcoratione tali medicamento interdum opus esse videtur, præparationem hic nostram, reservatis qua licet ingredientium viribus, proponemus.

Itaque *sp. folior. cochlearia hortensis* M. vj. cort.
 4. *aurantior. & duor. limoniorum* tenuiter deras.
rasur. rad. raphani M. *l. piperis longi pulv.* 3 iij.
omnibus simul contusis exprimatur succus, qui statim vitro probe obturato inclusus, collocetur in cella frigida donec per subsidentiam clarescit: dein liquor clarus per inclinationem in vitrum aliud effusus, & occlusus, in calore Balnei m. detineatur, interim pro singulis uncis *sp. Sacchari* 3 j. *l.* ejusque tota quantitas cum parum aq. *lumbricor. dissoluta*, ad tabulat. coquantur; cui mox liquor prædictus calidus sensim affundatur & cum spatula agitetur: Quamprimum incorporatur, compostio igni eximatur, & frigefacta vitro imponatur. Hic nodulus in vitro suspendatur. *sp. Cinamomi contus.* 3 j. *l.* sem. *nasturtii*, *erucæ pulv. an.* 3 j. misce.

5. *Aqua distillata.*

Aqua distillata, quia sunt elegans & jucundum remedium, inter præscripta antiscorbutica fere utramque implet paginam. Harum dispensationes quædam, in nostra *pharmacopœa* per quam utiles & concinnæ habentur, ut sunt aq. *Raphani composita*; *lumbricor. & limacum magistralis*. Præterea extant celebres hujusmodi aquarum præscriptiones à *Quercetano*, *Dorncrelio*, *Sennero*, *Doringio*, aliisque Authoribus traditæ. Insuper unicuique Medico in promptu est tales cū-
 jus-

jusque ægrotantis conditioni appropriatas, pro re nata præscribere: recipiuntur enim *ingredientia antiscorbutica*, ac insuper accidentia quædam, &c affectus particulares, respicientia; quibus concisis & contusis liquor idoneus, sc. *vinum album, pomaceum*, aut *serum lactis* ex utrovis paratum, af funditur: dein tota mixtura in cucurbita, aut in organis rosaceis destillatur. Liber hie formam unam, aut alteram nobis usitatas subjungere.

Rx. *Folior. cochlearia utriusque, beccabunge, nasturtii aquatichi, summitatum genista an. M. iiiij. foliorum chamaedryos, chamepytios an. M. ij. rad. raphani sylvestri lib. B. Ari, angelica, imperatoria, an. 3 iiiij. cortices externæ quatuor aurantior. & totidem limoniorum, radices calami aromatici 3 i. cinamomi, caryophyllor. an. 3 B. contusis, & concisis affunde pomacei opt. lib. viij. digerantur per duos dies in olla vitreata occlusa: dein distillentur in communi distillatorio: aqua primo, & ultimo avocata, misceantur.*

Tempore brumali, cum herbæ virides sunt ratiōres, juxta hunc modum præscribatur. **Rx.** *Folior. cochlearie M. iiiij. summitatum genistæ, pini, juniperi an. M. iiij. cort. mediani sambuci, fraxini an. 3 iiiij. rad. raphani sylvestris, polypodii qu. an. 3 iiiij. cortices quatuor aurantior. & totidem limoniorum, cort. Winteræ, 3 iiiij. contusis & concisis affunde vini albi vel pomacei, vel seri lactis cum alterutro facti, lib. viij. distillentur.*

Aq. simplex folior. Ari verno tempore distillata contra scorbutum efficax remedium est, si 3 iij. vel iiij. bis in die cum alio medicamento exhibeantur.

Aqua simplex cochlearia, foliis recentibus contusis reaflusa, & extillata, adeoque crebris co habiis iterata, efficax remedium evadit. Porro *cochlearia spiritus ardens* ad hunc modum paratur. **Rx.** *Folior. cochlearia q. s. contusa in pilas, quales ex glaſo pro Tintor. usu parari solent, formentur, dein pile istæ in olla vitreata, aut aq.*

cochlearia, vel vino ejusdem ad quatuor digitorum supereminentiam affusa, per tres aut quatuor dies exacte clausa, in loco frigido detineantur: dein tota materies, alembico imposito destilletur: aqua destillata cucurbita indita rectificetur: primo exibit spiritus ardens, cuius gtt. 15. vel 20. in idoneo vehiculo propinentur.

6. Vina & cerevisia antiscorbutica.

Vinum antiscorbuticum simplex egregii usus ad hunc modum parare soleo. Verno, aut aestivo tempore. **R.** Folior. cochlearia sub sereno calo collector. q. v. succo è contusis expresso, doliolum iij. auy iiij. congior. capax impletatur; flor. cerevisia cochleari j. vel ij. impositis per duos dies fermentare sinatur: dein vas occlusum in cella vinaria per 6 mensēs collocetur: dein liquor clarus, ac insofar. vini Hispanici flavescens, in utres exhauriatur, ac usi seruetur, per plures annos incorruptus perdurat. Dosis 3 iiij. vel iiiij. bis in die.

Vina medicata, quorum cyathus unus aut alter horis medicis, aut etiam inter prandendum quotidie assumantur ad hunc modum parentur. **R.** Folior. cochlearia M. iiiij. rasuræ raphani sylvestri 3 iiiij: cort. Winteran. contus. 3 B. cortices exteriores quatuor aurantior. & totidem limoniorum; ponantur in vitro, cum vini albi, Rhenani aut tenuioris Hispanici 1b xij. vas obturatum servetur in loco frigido: vinum effundatur clarum quoties usi opus est.

Usitatus est *allam*, aut cerevisiam medicatam scorbuticis pro potu ordinatio constanter bibendum praescribere. Taretur cerevisia pro dolio quatuor congiorum capaci: vice florum lupuli incoquuntur summitatum pini, vel abietis M. iiij. post fermentationem in dolio peractam, imponantur folior. cochlearia M. iiij. rad. lapathi acut. preparat. 3 iiiij. cortices quatuor aurantior. postquam per septimanam subsidentia inclarnuit, potui exponatur.

Hujusmodi cerevisia cum aliis ingredientibus medi-

medicata, juxta patientis temperamentum, & affectionem diversimode parari possint: quo remediis genere, siquidem particulæ medicamentosæ, sanguinis dyscrasiam alterantes, massæ ejus una cum *alimentois* continuo inferuntur, in tollenda scorbuti causa, sæpe multum proficitur. In quantum vero hujus *causam*, uti & *morbi speciem*, *duplicem* esse ostendimus, & medicamenta hæc tenus proposita, sanguinis *intemperiem* *salinosulphuream* fere tantum respiciunt, proxime incumbit medicamenta, quæ in altera sanguinis *dyscrasia* scorbutica, nempe *sulphureosalina*, convenientia subjicere.

C A P U T VIII.

De medicamentis, cujusque prædictarum formularum generis, scorbutum, in constitutione calidiori, & sanguinis dyscrasia sulphureosalina, excitatum responsivebientibus.

IN quibusdam scorbuticis, *cochlearia*, *raphani sylvestris*, *corticis Winteran.* aliotumque acrium, & sale volatili valde præditorum usus multum officere deprehendiunt: quare in ejusmodi casibus, ubi causa morbifica in calidiori sanguinis dyscrasia, *vini rancidi* æmula, consistit, medicamenta temperata, & humorum particulas, per se effervescere aptas, minus exagitantia indicantur; quare formulæ, eodem quo superiores ordine, ac velut $\omega\delta\gamma\alpha\eta\lambda\omega\varsigma$ subjicientur, atque imprimis de *remediis solidis* agemus.

E L E C T U A R I A.

Bz. Conserua beccabungæ, cardamines, cum æquali parte sacchari satt. an. 3 iij. spec. diatrion

N 4

san-

santal. diarrhod. abbatis an. 3 j. B. eboris pulv. 3 j. margarit. 3 B. salis absynthii, tamarisci an. 3 j. cum s. q. syr. è corallis. f. electuarium.

By. Conserva lujula, cynorrhodii, an. 3 iii. (vel conservat ad. lapathi acut. rad. cicchorei, an. 3 iii.) trochisch. de rhabarbaro 3 ij. spec. diamargarit. frigid. 3 j. B. cort tamarisci 3 j. salis prunellæ 3 j. B. myrobalanor. condit. no. ij. c. s. q. syr. conditura myrobalanor. f. electuarium.

Pauperioribus hoc aucto*zedias* præscribere soleo. By. Folior. beccabunga 3 vi. lujula 3 ij. sacchari albissimi 3 viii. contundantur addendo farina sem. fructiculi d. 3 B. eboris pulv. 3 ij. salis prunellæ 3 j. B. cum s. q. syrapi è succo beccabunga f. electuarium.

CONF E C T I O N E S.

By. Pulv. rad. China, paeoniae maris an. 3 j. santal. albi, citrini an. 3 iiij. eboris 3 j. B. margarit. 3 B. oculor. cancri 3 j. corallii cum succo aurantior. irrorat. ac in marmor lavigat. 3 ij. tartari albissimi 3 j. B. sacchari albissimi solut. in s. q. aq. scorbuti compost. 3 vij. f. confectio.

By. Rad. eryngii condit. scorzonerae condit. an. 3 iiij. pulv. Ari composit. 3 B. spec. diatris santal. 3 ij. salis prunellæ 3 j. B. cum s. q. syrapi cariophyllo. f. confectio.

P U L V E R E S.

By. Pulv. folior. chamæpytios, Ari composit. an. 3 j. B. eboris pulv. corallii rubr. preparat. cum succo aurantior. an. 3 iiij. tabularum aurantiorum 3 ij. misce f. pulvus. dosis cochl. 1. bis in die.

P I L U L A E.

By. Spec. diatris santal. diamargarit. frigid. an. 3 iiij. sem. citri, cardui contus. an. 3 j. B. rad. dictamni

dictamni cretici, peonia maris an. 3 j. 15. salis tam
marisci 3 ij. cum s. q. gelatina e cervi vel exuvia
anguium. s. massa.

T A B U L A E.

Rx. Spec. diatrimon santal. diamargarit frigid. an.
3 j. 15. margarit. pulv. corallii rubr. prepar. eboris
pulv. an. 3 j. sacchari solut. in aq. scordii & ad ta-
bulat. coit. 3 vj. s. a. f. tabula.

Quod si, cum antiscorbuticus hujusmodi tem-
peratus, usus chalybis indicatur, electuarii, vel
confectioni, aut etiam pilularum massa, addan-
tur, magisterii martis Mynsychti, vel extrakt. chaly-
bis preparationis nostra 3 ij. In quibusdam casi-
bus croci Martis circiter 3 ij. 15. vel 3 iiij. tali
compositioni addantur, saepius tamen liquores so-
lidus medicamentis superbibendos, quam praedictas
compositiones, chalybeatos feddere praestat. Re-
stat modo liquorum formulas praescribere.

Decocta.

In scorbuto post febrem diuturnam excitato,
hujusmodi decocta, quæ sanguinem purificant,
& uinas copiose movent, cum fructu exhiben-
tur.

Rx. Rad. cherefolii, scorzonera, acetosa, pe-
troselini an. 3 j. folior. eupatorii, lingua cervina
an. M. j. C. cervi usci 3 ij. cortices trium pomorum,
uvarum Corinthiacarum 3 ij. glycyrrhiza 3 iiij. co-
quantur in aq. fontanæ 1b iiiij. ad tertia partu con-
sumptionem, adde salis prunella 3 ij. vel iiij. Dosis
3 vj. bis vel ter in die.

Rx. Rad. eryngii condit. 3 vj. graminis 3 ij. fo-
lior. aparin. M. ij. eupatorii, epatica an. M. j. pas-
fular. 3 ij. santal. albi 3 j. glycyrrhiza 3 ij. co-
quantur in aq. fontanæ 1b iiiij. ad tertia partis
consumptionem. Dosis 3 vj. post medicamentum so-
lidum.

Rustici & pauperioribus, ne post febrem in scorbutum incident, praescribere soleo, ut bis in die capiant haustum sequentem, nempe ut rad. & fol. taraxaci M. j. B. in liquor. Posset. $\frac{1}{2}$ j. B. coquantur ad tertia partu consumptionem; coletur pro duabus dosibus.

Vel Rx. rad. taraxaci M. B. sem. citri, cardui an. 3j. coquantur in liquore Posset. cum pomis, vel pomaceo fact. $\frac{1}{2}$ j. B. ad tertia partis consumptionem.

Infusiones.

Apozemata modo prescripta, contra scorbutum prestantiora evadent, si absque glycyrrhiza parata, colentur in lagenam, cui imponantur folior. beccabunga & nasturtii aquatice vel cardamines an. M. j. dein f. infuso calida & clausa per 6 horas. Liquor denuo colatus servetur in vasis occlusis. Dosis $\frac{1}{2}$ vj. bis vel ter in die. Quin & serum lattis, cum rad. taraxaci, aut foliis fumariae incoctis, coletur in vas continens folior. beccabunga, chelidonii minoris an. M. j. f. infuso, &c.

Infusiones chalybeatæ crebro in usu esse solent, nempe chalybis sal, magisterium aut extractum in decocto quodam, aut aq. destillata infundantur; cæterum, prout acidulæ naturales, sic etiam artificiales è nostr. præparatione chalybis in aq. fontana dissoluti atque antiscorbuticorum infusione imprægnati cum insigni commode bibuntur.

Succi & expressiones.

Rx. Folior. beccabunga, nasturtii aq. an. M. iiiij. lujula M. ij. contusis exprimatur succus, vitro occlusus cito per subſidentiam depurabitur. Dosis $\frac{1}{2}$ j. B. ad ij. cum vehiculo convenienti.

Rx. Folior. beccabunga M. iiiij. caulium rhabarb. Anglicani M. ij. contusis exprimatur succus.

Rx. Fo-

Rx. Folior. beccabunga, nasturtii, cardamines, chelidonii minoris, acetosella an. M. iiij. contus. exprimatur succus, adde succi aurantior. p. 4. serventur in vitro.

Syrupi.

Quoties *syrupus*, cuilibet alii compositioni addendus exigitur, aut *syrum de succo lujula*, vel *fumaria*, vel è *corallis* *composito* utimur; aut etiam *magistralis* de *succo beccabunga*, eodem ritu, quo supra, de *cochlearia* *succo* *praescribitur*, parari potest.

Aqua distillata.

Aqua distillata *temperatores* parantur, mutando aut *ingredientia*, aut *menstruum*, aut simul *utrumque*.

Quoad prius, juxta hunc modum proceditur.
Rx. Folior. beccabunga, nasturtii, fumaria, lingua cervinæ, hepaticæ, melissæ, summitatum tamariisci, cypriſſa an. M. iiij. santal. om. contus. an. 3. B. rad. lapathi acut. polipodii qu. an. 3. iiij. cort. exteriores quatuor aurantior. limacum mundat. 1b iiij. incis. & contus. affunde seri lactis cum pomaceo fact. 1b vj. Destillentur in communi destillatorio.

2. Ut *menstruum* sit debilior, *ingredientia* sint moderate calida.

Rx. Folior. cochlearia, beccabunga, cardamines, nasturtii an. M. iiij. cort. quatuor aurantior. limacum 1b j. minutim concisis affunde seri lactis communis, vel lactis recentis 1b vj. Destillentur vulgar modo.

3. In scorbutica atrophia & dispositione tabida, ubi nihil calidum, sanguinem, humores, ac spiritus exagitans, admitti debet, tum *ingredientia*, tum *menstruum*, sint temperata & sanguinem demulcentia.

Rx. Folior. beccabunga, cardamines, lingua cer-

vina, adianthi, hepatica, veronica, eupatorium, an. M. ij. limacum mundat. $\frac{1}{2}$ j. B. (vel pulpam caponis, aut cordis ovilli incis.) semicolti & incisi omnibus simul contusis affunde lactis recentis (vel aq. fumaria) $\frac{1}{2}$ vj. destillentur communis modo.

Vina, & cerevisia medicata.

Etsi vinorum usus, in scorbuto, propter calidorem, sive sulphureosalinam sanguinis dyerasiam, excitato minus convenire videatur, si quando tamen aut stomachus debilior, aut longa consuetudo, vini saltem oligophori, potum exigunt, ejusmodi liquor simul temperatior, & quodammodo medicatus parari potest. Imprimis etenim vina tenuia aqua diluta, & melissa, borraginis, aut pimpinella, aliorumve infusione imprægnata, concedi debent.

Porro vina parentur è succis ribium, cerasorum, aliorumve fructuum horariorum, quæ cum fermentatione maturantur, stomacho per quam grata, & sanguinis depurativa existunt; dein pomaceum, familiare & fæce genuinum patriæ nostræ vinum, modo hoc defæcatum, mite, ac sine acre quovis dulce fuerit, in scorbuto plurimum juvat: Porro huic liquori fæcibus exempto, & doliolis reposito ingredientia variæ generis infundantur; cujusmodi nimis tunc sunt summitates pinii, vel abietis, flores tamarisci; item rasura C. cervi, vel eboris, quæ liquorem edulcorant, & ab acescentia præservant; in quantum sc. particulæ salis fluidi in pomaceo scatentes, ipsique acorem inducere aptæ, prædicta ingredientia dissolvendo, impenduntur.

Cerevisia medicata temperatores, ad hunc modum præscribantur, sc. paretur *alla tenuior*, pro doliolo & vel 6 congiorum capaci, cui vice florrum lupuli incoquuntur summitates pinii, abietis, vel tamarisci, aut rasurae ligni, cujusvis illorum; dein post fermentationem, vali imponantur rad. *lappa-*

lapathi acuti exiccatæ (quibus certe nullum in scorbuto præstantius remedium est :) His interdum addantur folia *beccabunga*, *nasturtii aquatici*, *barbarea*, &c. item *poma citrea*, vel *aurantia*, in taleolas discissa.

Folia *lingua cervina*, doliolo cerevisiaæ mediocris, post fermentationem imposta, ipsi sa- porem simul, ac odorem gratissimum inducunt.

CAPUT IX.

De scorbuti indicatione curatoria, qua ipse morbo, & symptomatibus præcipue urgentibus occurritur.

HA&tenus circa scorbuti therapeiam, quæ indicationem præservationam, sc. causæ morbificæ remotionem ipectant, sc. tum medendi intentiones, tum remedia indicata designavimus. Cujusmodi methodus tempestive incepta, ac rite instituta, sæpe rem totam perficit; in quantum sc. ægritudinis causa, sive radice præcisa, affectus ab ea pendentes sponte emercentur. At vero, hunc cursum, iuxta quod non semper directe, quin varie deflettendo ad latus, confidere licebit: quippe interdum accidentia & symptomata graviora contingunt, quæ peculiarem, &c. quasi extraordinariam medicinæ operam requirunt, quibus nempe immediate, ac interrupta sæpe cura generali, attendere oportebit: Super his obseruetur, quod cum affectus qui scorbuto superveniunt, pro cuiusque ipsorum natura ac patientis indole, appropriata exigunt remedia, hisce tamen *antiscorbutica* semper admisceti debent. Non opus erit contra morbos, & affectus omnes, quibus scorbutus sili- pari solet, methodum therapeutican instituere, ita namque huc tota medicina praxis transcribere- tur; quin ad symptomata solum præcipue urgē- tia, a quibus nempe vel patientis vita periclitatur,

vel cura principalis obstruitur, respiciendum erit: quo ritu, ac quibus medicamentis, talia sanentur, modo ostenderemus.

De curandis difficulti respiratione, &
paroxysmis asthmaticis.

Respiratio difficultis, cum pectoris angustia & paroxysmis asthmaticis, remediis statim appropriatis, & extra methodum generalem praescribendis tolli debet, secus enim aegrotans cito in vita discrimen adducitur. Cum hujusmodi mala in scorbuticis ut plurimum, vel sanguinis in corde stagnantis vitio, vel propter nervos pneumaticos in functione sua impeditos, oriuntur, idcirco medicamentis, aut cardiacis, aut antispasmodicis cutantur: sp. C. cervi, fuliginis, sanguinis, crani; item tintura casorei, antimonii, vel sulphuris, flores salis armoniaci, flores benzoini, item elixir proprietatis, in his casibus saepe egregii sunt usus: cujusmodi remedia exhibeantur crebravice, cum dosi liquoris cuiusdam antiscorbutici etiam contra praedictos affectiones appropriati. Pro subita dyspnœa mere spasmodicæ, si quando gravissime urgeat, sedatione, nullum praesentius remedium expertus sum, quam *Laudani opiat* tinturam nostram ad gtt. 10. vel 12. in liquore convenienti exhibitam: quippe somno obrepente, spiritus inordinaciones suas remittrunt, ac interitem refecti, debito postea ritu, pristina sua pensa refumunt. *Enemata acriora*, quæ alvum copiose subducunt, item decoctæ sudorifera, ac diuretica saepe juvamen præstant.

sp. Rad. bardane, petaстidos, cheresolii an. 3 j. folior. adianthi, chamedrios, an. M. j. sem. bardana, carthami, an. 3 iii. passularum 3 ij. incis. et contus. coquantur in ag. fontan. 1b iii. ad tertia partis consuptionem, adde vini albi 3 iiiij. colentur in lagenam, cui imponatur sol. cochlear. concis.
M. j.

M. j. rad. Elenii condit. & minutim incis. 3 B. f. in-
fusio clausa & calida, per horas tres. Dosis 3 vj. bis
vel ter in die.

De ventriculi affectibus scorbuto ac-
cidere solitis.

Scorbutici interdum magna ventriculi oppletio-
ne & dolore, item nausea & ruſtibus, & nonnun-
quam etiam vomitu crebro, ac immanni tentari fo-
lent. Cujusmodi vitia, interdum à chylo illic in-
putrilaginem degenei, ſæpius tamen à materia
morbifca, aut ſanguinis, aut etiam ſucci nervosſ
commeatū advecta, & vel intra ſtomachi cava-
tem deposita, vel plexibus nerveis & membranis
infixa, oriuntur: In hujusmodi caſibus, si mate-
ria viſcida nidorofa, aut alias infesta inter vomen-
dum rejiciuntur, & ſuſpicio ſit cauſam, intra ven-
triculi cavitatem ſubſiſtere, lene vomitorium ex
vino ſcillitico, aut ſale vitrioli propinare conve-
niat; vel extracto rhabarbari, aut inſuſo ejus, ad-
jecto ſale aut tremore tartari, humor peccans per
alvum derurbecur: ſin materies intra membra-
nas, aut plexus nerveos, penitus adhærefcat, dia-
phorética, aut ſalium effervescentias cohibentia,
potius conducent. Elixir proprietatis, vel flores
ſaliſ armoniaci, vel ſpiritus fuliginis, cum aq. ra-
phani composita, lumbricorum, aut alio liquore
antifcorbutico crebra vice ſumantur. Interim ſe-
mel, aut bis in die, ſotus ex abſynthio, centau-
rio, floribus chamomilla, rad. gentiana, aliſque
vino albo incoctis; cum ſtupliſ laneis calide in-
tinctis & expreſſis, ventriculi regioni applicentur.
Enematum uſus conuenit. Non raro item opiat
juvamen magnum conſerunt.

De dolore ventris, & colica scorbutica.

Nulla propemodum affectio, citiorem medicinæ opem postulat, quam quæ in scorbuto frequenter accidentunt, *colica* & *ventris* *terminalia*. Contra hæc mala, *clysteres* variæ generis. *Fotus*, *linimenta* & *cataplasmata* adhibentur. *Opiatarum* usus hic valde necessarius deprehenditur. Certe in hoc casu, illud *Riverii* præscriptum, ut *catapotia purgantia*, cum *laudano* admixto exhibeantur maxime locum habet; namque à somno concitato, ac alvi solutione uberiori prioritæ, non raro paroxysmus solvit. Cæterum *pulveres* & *taeacæ*, à quibus *sales acetoſi* imbibuntur, aut figuruntur, causæ morbificæ profligandæ plutimum conducunt. E. g. *Pulv. oculor. cancri*, *taeacæ* *ovor. an.* *3j. S. margaritar. 3j. f. pulvis*, dividatur in 12 doses, quarum una sexta qualibet hora sumatur cum aq. *scorbutica*; vel cum decocto rad. & *seminum Bardanae*, qualis supra describitur, aut etiam cum liquore *Posset. cum rad. & seminibus Bardanae*, foliis *majorana* *odorata*, ac *saxifraga inceltis*, foliisque *cochlearia* *infusis*. In colica scorbutica, etiam in ventriculi affectibus modo descriptis, *acidularum purgantium*, quales apud nostrates juxta vicos *Epsum* & *Barnett* prostant, usus egregium fæpe commodum præstat.

De diarrhœa & affectibus dysentericis.

Diarrhœa in veterata, qualis scorbuticis frequenter accedit, haudquam medicamentis astringentibus sisti debet, nec etiam alterantibus, aut antiscorbuticis quibusvis facile curatur: *acidula ferro*, aut *vitriolo* *imprægnatae*, hujus affectus remedium optimum existunt, his succedunt *acidula artificiales*, aut *medicamenta chalybeata*, quæ juvamen insigne præstare solent: *Crocus martis* recte præparatus, cæteris omnibus jure præfertur.

fertur. Methodo sequenti s^æpe bono cum successu usus sum. Imprimis purgatio ex pulvere, aut infuso rhabarbaro, aromaticis astringentibus adjectis, instituatur, & aliquoties sc. trium, aut quatuor dierum intervallo iteretur. Cæteris diebus, electuaris sequentis dosis ad quantitatatem nucis moschatæ mane & hora quarta sumatur. Rx. Conservæ absynthii vulgari, cum aq. parte sacchari fact. 3 vj. (in constitutione calidiori, hujus vice, conserva rosar. rubrar. recipiatur) spec. diarrhod. abbatis 3 ij. santal. albi. rubri pulv. an. 3 j. croci Martis opt. 3 B. cum s. q. syr. chalybis. f. electuarium.

In affectibus dysentericis, ac tenesmo, simili methodo procedendum erit; præsertim acidularum usus, si fieri potest, adhibetur: insuper *anemata*, & *decoltis vulnerariis* parata, crebro sint in usu. Nuper ego quandam dysenteria diurna, *Observatio* ac gravi laborantem, qui sc. quotidie plures uncias sanguinis, per alvum à longe tempore excreverat, hoc remedio sanavi. Rx. *Rhabarb.* opt. pulv. 3 j. *santal.* rubr. pulv. 3 ij. *cinamomi* 3 j. *croci martis* 3 ij. *balsami lucatelli* q. s. f. *massa pilularis*; sumpsit quatuor pilulas, diebus modo singulis; modo alternis, per duas septimanas, & perfecte curatus erat. Huic etiam, cerevisiam medicatam ex rad. *lapathi* acut. & foliis *beccabungæ* infusis constanter bibendam præscripsi.

De vertigine, ac leipothymia, aliisque affectibus eidem, in affectione scorbutica adjungi solitis.

Vertigo scorbuto inveterato crebro supervenit; cui etiam leipothymia frequens, ac fere *constans* ejus metus, insuper in membris *stupor*, ac *formicationis* *sensus* modo *huc*, modo *illuc* *excurrens*, adjungi solent. Cujusmodi affectus, modo à spirituum animalium in ipso fonte, & modo ab eo- run-

rundem intra nervos, tum cardiacos, tum membrorum motui inservientes, deliquis, procedunt: cumque à cerebro & nervoso genere, sale scorbutico plurimum obfessis, dependent, non facile curantur. Remedia cephalica, qualia in vertigine & morbis paralyticis, per se excitatis, convenient, cum antiscorbuticus admixtis adhiberi debent. Itaque facta imprimis totius provisione, per cathartica idonea, & qualia in scorbuto convenient, cum remediis contra prædictos affectus, appropriatis, ad hunc modum procedatur.

Circa initia curationis, sanguinis detractio, è venis sedalibus hirudinum suetu celebretur; & nisi aliquid contraindicat, crebra vice postea iteretur.

R. Pulv. rad. paonia maris 3 ℥. coral. rubr. prepar. 3 ij. crani humani, unguis alecis, an 3 j. **R.** Sacchari opt. solut. in aq. paonia composit. vel in aq. raphani sylvestris, & ad tabulat. coct. 3 viij. olei succini opt. rectificat. 3 ℥. s. a. f. tabula, sumantur ad 3 j. ℥. vel 3 ij. mane & vesperi, superbibendo haustum aq. destillat. sequentis.

R. Folior. cochlearia, beccabunge, nasturtii, lili conval. salvia, rorismarini, betonica an. M. iij. jugland. viridum ℥ j. cort. 6. aurantior. & quatuor limoniorum, rad. paonia maris recent. ℥ j. ℥. contusis & concisis affundantur phlegmatis vitrioli ℥ j. serilactis cum pomaceo fact. ℥ v. Diffillentur more vulgari, aq. simul tota miscentur. Dosis 3 iij. ad 3 iiij.

De hamorrhagiis.

Hamorrhagia, in affectione scorbutica, sæpe ingens periculum minantur, nimirum quasi labentes propterea in mortem præcipites traderentur; dum sanguis fere ad animi deliquium, modo è naribus, modo fluxu menstruo, aut *hamorrhoidali*, erumpit: præterea, iste interdum è pulmonibus, aut ventriculo rejectus, ulceris, aut saltæ magnæ

nagno debilitatis in parte affecta delitescentis suspicionem præbet. Quare excretiones sanguinolente, si vel immodecæ fuerint, aut loco inconvenienti accidunt, in præsens sisti, ac in posteruna ræcaveri debent.

Pro sistendo sanguine, quando immodice erumpit, methodus satis vulgo nota est, ac nihil magis, aut peculiare, in hoc affectu propter scorbutum, quam propter alias occasiones excitato, aendum restat. Attamen ad præcavendas hamorrhrias, remedia adhibeantur, quæ sanguinis acrimoniæ tollunt, & vasorum ora nimis laxa & dehiscentia constringunt. Utraque intentio, medicamentis chalybeatis optime præcicitur. Acidularum vitriolicarum usus in hanc rem maxime idoneus est: porro chalybis infusiones, extracta, sales, ac ejusmodi præparata, quæ salinam, sive vitriolicam fetri naturam præcipue continent, contra hamorrhagias semper utilissima existunt. Qua ratione ferrum & præparata ejus, hos effectus, aliosque diversimodos, in corpore humano producunt, superius ostenditur.

Bz. Conservæ rosar. rubrar. cynorrhodii, an. 3 iij. spec. diarrhod. Abbatis, diatricon santalon an. 3 j. B. salis chalybis 3 j. croci Martis opt. præparat. 3 ij. corallii rubr. præpar. 3 j. B. curas. q. syr. de chalybe. f. electuarium, sumatur ter in die qu. nucis moschat. superbibendo liquoris appropriati haustum.

Tauperibus ad hunc modum præscribere soleo. Bz. Summitatum cypressi, urticæ urentis an. 3 iij. beccabungæ 3 ij. Contundantur in mortario cum 3 x. sacchari albissimi: dein adde squammar. ferri tenuissime pulv. 3 j. pulv. santal. albi, rubri an. 3 ij. cum s. q. syr. è succo urtica. f. electuarium. Dosis qu. nucis jugland. bis in die.

Bz. Ag. destillata, vel decocti antiscorbutici temperat. Hb ij. chalybis nostr. præpar. 3 ij. misce in vitro. Dosis 3 iij. vel iiiij.

Bz. Summitat. urticæ urentis, folior. beccabun-

gæ, an. M. iiiij. contusis exprimatur succus, servetur in vitro. Dosis $\frac{3}{4}$ ij. vel iiij. bis in die cum aq. de stillat. antiscorbutica.

De vitiis oris, propter scorbutum
oriundis.

Quamprimum labes scorbutica partes oris incessit, ut *gingiva* intumescant, eamque carnes fungosæ evadant, protinus remedia, quæ putredinem ab iis arcent, sedulo adhibeantur: Inter hæc, *collutiones oris*, ac *linimenta*, & morbo citica has partes incipiente, & illo ibidem *ingravescente*, præcipui sunt usus; quæ tamen, ut variæ intentiones respiciunt, ita diversimode parari solent, sc. *gingivarum caro* primo *intumescens*, à *sanguinis*, aut *seri* *falsi*, & corrupti *incurvibus* liberari & *exiccari*: postea ea undem *caro flaccens*, ac à dentibus subsidens, à putredine vindicari, quin etiam ut dentes arctius complectantur, *constringi* debet; propter has & forsan alias intentiones, *gargarismi*, sive *oris collutiones*, variæ generis instituantur: quorum fere omnium præcipua ingredientia, sunt *vegetabilia* *incocta*, ac *mineralia* *infusa*. *Herba*, aut *radices*, quæ liquore idoneo, sc. *aqua*, aut *vino* incoquuntur, plerunque sunt vel *acres*, vel *amaræ*, vel *flypticae*: dein ejusmodi *decocta* imprægnantur, aut *sale* *volatile*, *lixiviali*, *vitriolato*, seu *chalybeato*, vel *aluminoso*. Libet hic *formulas* quasdam cuiusque generis subjicere.

1. Cum itaque *gingivarum caro* propter *seri* ac *sanguinis falsi* & corrupti *influxum*, primo intumescit & fungosa evadit. Rx. *Cort. mediani sambuci*, *Ulmi*, an. M. $\frac{1}{2}$. *folior. satureja*, *salvia*, *erysimi*, *nasturtii*, an. M. j. *rad. Pyrethri* $\frac{3}{4}$ ij. *contus.* & *concisa coquuntur* in aq. *calcis* $\frac{1}{2}$ iiij. *ad tertia partis* *consumptionem*: si *edulcoratio* *requiritur*, *adde melleu* *rosat.* $\frac{3}{4}$ ij. f. *gargarismus*. *Vel Rx. Vitrioli camphorati* $\frac{3}{4}$ j. (vulgo a-
pud

ud nostrates insignitur, nomine pulveris Capitanei
green) aq. fontan. $\frac{1}{2}$ ij. misce in vitro, conquaſ-
titur, & dein liquor per ſubſidentiam clareſcens,
ſurpetur. Vel paretur lixivium e cineribus geniſte,
ut rorifmarini, vel e tartaro & nitro calcinato;
mijus $\frac{1}{2}$ iii. incoquantur folior. ſatureia, thymi,
alvia, rorifmarini an. M. j. colatura ſuperfundatur
folior. cochleariae M. ij. f. iuſtio calida & clau-
ia per horas tres, iterum coletur & ſervetur ad os
olluendum, ſaſius in die.

Propter eandem intentionem, etiam linimenta
intermediis temporibus, ac praesertim noctu applicentur, ut illorum virtus aegrotantibus, vel
ater dormiendum communicetur. Apud Autho-
res praescriptum frequens celebre, & longo uſu
xpertum habetur. **R.** Pulv. folior. aquilegia,
mentha crifpa, ſalvia, nucis moſchat. myrra
qua tamen aliquando omittatur) an. 3 ij. alu-
ninis uſti $\frac{1}{2}$ B. mellis virginei $\frac{1}{2}$ iiiij. vel q. f. f. a. f.
intmentum.

2. Si quando gingivarum caro flacceſcens,
lentium radices deſtituit. Scartificatio levis ſaſe
adhibeatur; insuper hoc decocto os colluatut.
3. Summitatum rubi, cyprefſi, folior. ſanicula,
ardamines an. M. j. coquantur in aq. ferrata
 $\frac{1}{2}$ iiiij. ad tertio partis conſumptionem, colatura ad-
te mellis rosat. $\frac{1}{2}$ ij. misce.

Linimentum hujuſmodi applicetur. **R.** Pulv.
rad. ires Florentina, folior. ſalvia, hyperici an.
3 ij. boli Armeni, ſalis prunellæ an. 3 j. mellis
Virginei calentis q. f. agitatione bene incorporen-
ur.

3. Quando gingivæ putreſcunt, & corrum-
puntur, ſimulque dentes carie obſiti vacillant,
ac teturum odorem expirant, medicamenta for-
tiora, & putredini valde reſiſtentia, adhibeantur;
vitrioli camphorati, etiam lapidis medica-
mentoſi iuſtio, hic adprimis locum habent.

Vel **R.** rad. Gentiana, Aristolochia rotund. in-
cif. an. $\frac{1}{2}$ B. folior. centaurii minoru, abſynthii Pon-
tici,

tici, satureia, aquilegia, an. M. j. coquantur in
aq. calcis, aut lixivialis, etiam modo ferrata
modo aluminosa lib. iij. ad tertia partis consumptio-
nem. Colatura adde mellis crudi 3 ij. vel iij
misce.

4. Si dentium casus praecipue metuatur
Rx. Cort. rad. prunor. sylvestrium 3 j. tormen-
tilia, & bisorta totius an. M. j. malicorii, ba-
lastror. an. 3 lb. coquantur in aq. fontana lib. iij
Colatura adde aluminis 3 ij. vel iij. mellis opt. 3 ij.
enisce. Rx. Vitriol. camphorat. C. cervi usci an
3 j. nucus moschat. 3 lb. mellis opt. q. s. f. linimen-
tum. Vel Rx. Tulv. rad. bisorta, malicorii, bo-
li Armeni, aluminis usci an. 3 j. mellis rosacei q. s.
adde spiritus vitrioli 3 j. f. linimentum.

5. Si quando (uti interdum affoler) ulcera pu-
trida & profunda, gingivas, aliasve oris partes
incessant, remedia praedicta fortiora erunt sa-
pius adhibenda: Insuper loco affecto petia un-
guento Egyptiaco, in spiritu vini dissoluto, vel
lapidis medicamentoso aut sublimati infusione intin-
cta, aliquoties applicetur. In his casibus Chirurge
perito curatio delegetur.

*De doloribus, crura, ac alios interdum
artus, noctu potissimum in-
festare solitis.*

Contra hos dolores, siquidem acerbissimi in-
terdum existunt, praeter generalem scorbuti cu-
randi methodum, remedia specifica, & sym-
ptomati isti occurrentia indicantur: Itaque in
tali casu, purgationis ritu bene instituto, etiam
phlebotomia (si opus sit) celebrata, & pharma-
cia interna & topicis externis, morbum adorit
convenit.

Quoad prius, quæ per sudores, etiam & quæ
per urinas movent, sæpe juvamen praestans, in
quantum sanguinis, & succi nervosi recrementa
lixi-

ixivialia & acetosa, in parte affecta congregredi soita, alio dedueunt: potissimum vero adhibeantur, quæ utrumque humorem, ab indole sua prævara, sc. tum *salina*, tum *acetosa*, vindicant: *ulveres* *testacei*, *oculorum cancri*, *mandibularum usci*, item *sp. & flores salis armoniaci*, *sp. sanguinis*, *tinctura antimonii*, *corallii*: *Decocta rad. & r̄eminis bardanae*, *chamæpitos*, *chamædryos*, ad-
time conferunt. Cujusmodi remedia cum *aquis* *destillatis* *antiscorbuticiis* bis aut ter in die suman-
ur. *Aqua destillata*, ex *stercore equino*, addi-
is, *cochlearia*, *beccabunga*, *iva arthritica*, &
imilibus, interdum valde proficia est. *Interea* *otus*, *linimenta*, *cataplasmata*, aut *alius gene-*
sis applicationes, quæ dolores sedant, exterius
idmoveantur.

De arthritide vagascorbutica.

De hoc affectu Eugalenus, Wierus, Medicus Campensis, & Gregorius Horstius, ex composito criperunt; in septentrionalibus Belgiaæ plagijs, ralde frequens prohibetur. Cujus certum indi-
uum constat, *lumbricum vivum*, *loco dolenti* imponendo; nam ille statim exilie, circum-
zyrai, incurvari, labascere, & mori solet; quod quidem in hoc morbo, etiam apud nostrates, sa-
pis crebro evenire expertus sum. Cujusmodi ex-
perimenti ratio (uti videatur) hæc est, *doloris &*
umoris in parte affecta excitati, causam esse sta-
mimus, quod à *sanguine*, *faculentia salina*, sive
ixiviales, simulque à *succo nervoso*, *acetosa*, in
eodem loco deposita, mutuo effervescent, non
ecus ac *spiritus vitrioli*, *sali Tartari* *deliquato com-*
nissus; porro à tali particularum dissimilium lu-
sta, & agitatione, uti *dolor & tumor* cidentur,
ta quidem effluvia valde acria, & velut corrosiva
copiose abscedunt, quæ *lumbricum* loco dolenti
impositionem, nihilo minus, quam super li-
quores istos ebullientes, suspensum, enecant:

Pro-

Propter experimenti istius effectum, morbi curatio, per *lumbricos*, sc. *remedia ex iis parata instituitur*; qui tamen nescio, utrum intus sumpti, tam certo profligabunt morbum, ac illi exterius admoti, à morbo profligantur. Ut cunque *lumbrici*, uti & *limaces*, *aselli*, & alia *animalcula exanguia*, in quantum *sale volatili* abundant, in remedium satis efficax non raro cedunt.

Henricus Petrus referte duo remedia, contra hunc morbum in *Westphalia* usitata.

1. *Novem lumbricos*, cum duobus cochlearibus vini in mortario contusos, & per pannum expressos, his addatur dimidia vini mensura, sumantur cochlearia iij. mane, meridie, & vesperi, per plures dies.

2. *By. Sabinæ ramulos* ij. vel iiij. *mellis virginæ cochlearia* ij. coquantur cum mensura vini ad subſidentiam duorum digitorum. *Colatura* sumatur ad cochlearia iiiij. vel v. ter in die. Priori medicamento affinis est potio quædam vulgaris, ab *Horstio* citata, dicta *Monasteriensis*.

3. *Salvia*, *betonica*, *Ruta* an. *folia* 5. *lumbricorum* cum cingulis *rubris* in collo no. 5. *sabina* parum, & *rad. succisa* no. ij. cum aqua flor. *sambuci* contundantur, & *succus expressus* pro sudore movendo exhibeatur. Etiam simile præscriptum à *Medico Campensi* a-pud *Forestum* proponitur.

Certe in hoc affectu, *quaqua lumbricorum magistralis*, in *pharmacopæia Londenensi* præscripta egregie convenit: *Quin* sp. & *salem* C. *cervi*, sp. *sanguinis*, *flores salis armoniaci* cum bono *succesu* sæpius adhibui. Porro *pulveres testacei* sc. *oculi cancrorum*, *corallia*, *margaritæ*, & *vegetabilia*, quæ *arthritidis* *antidota* feruntur, uti. *rad. aristolochia*, *folia chamæphytos*, *chamadryos*, & similia *antiscorbuticis* *conjunæta*, morbi hujus sanationi conducunt. Exterius pro doloribus fendantis, præter *anodyna*, quæ sub forma *linimenti*, *fotus*, aut *cataplasmati* usurpantur: *Oleum lumbricorum*, *ranarum*, & *busorum* non raro sunt valde proficia. Accepi à viro *Insigni* huic

huic morbo valde obnoxio, quod aqua è contentus ventriculo bovis nuper maltati exemptis per distillationem prolicita, & cum periis ei calide intinetis, atque pro fotu applicatis, levamen certissime adferret.

De affectibus convulsivis & paralyticis, scorbuto supervenire solitis.

Si quando labes scorbutica in *cerebrum* & nervosum genus irrumpens, liquorem utriusque provinciæ irriguum valde inquinatur, propterea quidem diversimodi affectus, ac imprimis *paralyticæ*, aut *spasmodici*, prout supra ostendimus, oriuntur: nimirum juxta quod materies morbifica, tegimini animali illata, aut *narcotica*, aut *explosiva* fuit. Cujusmodi affectus, licet in hoc casu symptomatici fuerint, attamen ingravescentes, præ scorbuto parente & nomen, & potioremen turationis partem sibi vendicant, ita ut ægrotans *paralyssi*, aut *convulsione*, magis quam *scorbuto* aboratur dicatur; etiam medicamenta istis affectibus dicata, quibuscumque aliis eodem tempore, propter alias intentiones requisitis, præponantur.

Pro sanandis hujusmodi affectibus, scorbuto supervenientibus, id potissimum agatur, ut remedia isdem appropriata, cum *antiscorbuticis* rite complicentur. Quoad *morbos convulsivos*, quæ in superiori tractatu prostant, *huc* facile transferantur. Ceterum de *paralyssi*, *lethargo*, nec non plerisque illis *cerebri*, & *nervosi generis* pathematis, disquisitiones speciales aliquando forsitan lucem visuras, instituimus: interim haud pat est, *methodos therapeuticas*, quæ ad *pathologias* istas spectant, hoc in loco præoccupare; quin potius, quod ex re ore videtur, sub calcem hujus operis, *scorbutiorum* quorundam, simul ab istis morbis decumentum casus & curationes proponemus.

*De atrophia, item de febre scorbutica,
qua sape illius aut causa est,
aut effectus.*

Tria sunt causarum genera, serie quadam pendentia, à quarum una, aut pluribus, *atrophia scorbutica*, absque pulmonum phthisi, existens, produci solet, sc. aut *chylus primarum viarum culpa pervertitur*, quo minus, penus ejus sufficiens, aut laudabilis, sanguini inferatur. Secundo aut isti illatus, tamen *sanguinis vitio*, non recte in sanguinem & succum nutritium mutatur. Tertio aut denique succus nutritius in massa sanguinea præparatus, propter *liquoris nervos* culpam, solidis partibus non rite assimilatur.

Remedia huic symptomati appropriata, aut *primarum viarum*, aut *prædictorum humorum*, emendationes respiciunt. Quoad prius, interdum accidit ob *stomachi tonum præfractum*, aut *fermentum vitiatum*, alimenta ingesta non rite coqui, sed in putilaginem inutilem facessere. Hujusmodi malis, *lenia cathartica*, *digestiva*, corroborantia adhibeantur. Sæpius tamen propter *tumorem scirrhosum*, modo in *ventriculo*, modo in *mesenterio*, aliisve circumcirca partibus, excitatum, chylificationis opus inhibetur: in hoc casu *deobstruentia*, & *dissolventia* convenient, *acidularum usus* quibusvis remediis palam præcipit. Porro *fotus*, *linimenta*, aut *emplastrum* exterius applicati debent.

Insuper interdum accidit, sine tumore in visceribus excitato, *vasa lactea* à materia crassa ac viscida iisdem impacta, in tantum obstrui, ut chyli, satis laudabilis, & copiose licet confecti, penus haud sufficiens, in sanguinem fertur. In hoc affectu alvus ut plurimum copiose dejicit, albida tamen, instar laetis coagulati,

ac non, uti aliorum excrementa, bile tincta aut fœtida. Quorum ratio est, quod sanguis de pauperatus bilem flavam, è qua intestinis suffusa, excrementorum color ac fœtor procedunt, parcus progignit. In hoc casu acidulæ impensis convenient, item deobstruentibus intus exhibitis, linimenta, fatus & balnea exterius usurpentur.

Contra marasmum, sanguinis à crassi degeneris vitio exortum, lac asinum aut vaccinum, aqua hordeata, aut aqua idonea destillata, dilutum, sape opem conferunt: Limacum juscula, aut lacteata cum iisdem incoctis; porro aqua destillata ex lacte, aut sero lactis cum limacibus & herbis antiscorbuticis temperatu, in hoc casu valde conducunt: in hunc finem etiam decocta ex herbis vul'nerariis & antiscorbuticis infusionis bono cum fructu sumuntur: Interea partibus externis frictiones cum pannis, unguento resumptivo, aut oleo amygdalarum recenti madidis & intepefactis, quotidie adhibeantur.

Cum sanguinis affecti, proindeque succum nutritium pervertentis vitio, atrophia exortatur, plerumque febrem erraticam, cum sudoribus nocturnis adjunctam habet, in quantum sc. massa sanguinea, à succo isto degeneri, in effervescentias inæquales, ac incertas cogitur, atque materies ita molesta, sudore nocturno ejicitur. In hoc casu vietu tenui instituto, decocta & aquæ destillatae, quæ sanguinem fundunt ac purificant, cum antiscorbuticis admixtis crebro surgantur.

B. Rasura eboris, **C.** cervi an. 3ij. **B.** rad. eryngii conditi 3vj. rad. cherefolii taraxaci an. 3. **B.** folior. lingua cervina, hepatica an. M. j. pomum j. incisum, passular. M. j. coquantur in aq. fontanæ lib. iiiij. ad tertia partis consumptio nem. Colatura superaffundatur folior. beccabunga contus. M. ij. salis prunella 3j. **B.** vel nitri fiji 3j. f. infusio clausa, & calida, per ho-

ras tres sumantur $\frac{3}{4}$ iiiij. vel vj. ter in die.

Et. Folior. beccabunga $\frac{1}{2}$ lb. iiiij. oxalidis taracaci totius an. M. ij. limacum mundatar. $\frac{1}{2}$ lb. j. B. cort. duorum aurantiorum: contusis & cencisis affunde lactis recentis, vel seri lactis cum pomaceo facti, vel succi pomor. recentis $\frac{1}{2}$ lb vj. destillentur more vulgari. Capiat $\frac{3}{4}$ iiiij. bis vel ter in die.

De rheumatismo.

Hunc affectum, à salium, qui sunt diversæ profapiæ ac indolis, nempe fixi à sanguine, & acetosi à liquore nervoso adventantium, congresu & mutua effervescentia, provenire statuimus. Utriusque salis subiecta, sunt faculentia superflua, à prædictis humoribus, in turgescentias quasdam actis, depositæ, atque in partes, modo has, modo illas suffusæ: quare ut morbus curetur, & humorum turgescentia sedentur, & faculentia eorum superflua expurgentur, etiam sales utroque ritu degeneres, ad volatilitatem reducantur.

Propter duas priores intentiones levis purgatio & phlebotomia imprimis requituntur, & aliquoties pro tolerantia virium iterari debent: quin & diuretica & diaphoretica, quæ serositates salinas, quoquomodo foras convehant, subinde exhibeantur. Cujusmodi evacuationes, ut sedate, & cum evpœgia, & natura assistente, melius succedant, opiate crebro sint in usu. Propter alterum scopum, in quo præcipuus curacionis cardo versatur, alterantia, & præsertim quæ sale volatili prædicta sunt, valde conducunt: quare in hoc casu vulgaris, sed non contemnenda medicina est, infusionem stercoris equi masculi, in vino tenui, aut cerevisia, aut aqua destillata appropriata, factam, ad $\frac{3}{4}$ iiiij. vel vj. bis aut ter in die propinare. Quin & pharmacum paulo gratus & non minus efficax parati potest, si ex

ster-

stercore illo cum ingredientibus antiscorbuticis, vi-
no albo, aut pomaceo infusis, aqua destilletur,
qua³ ad $\frac{3}{2}$ iiiij. vel iiij. bis in die exhibeatur: spi-
ritum C. cervi, ac sanguinis s³epius in hoc ca-
fu, cum insigni ægrotantis commodo præscripsi.

De hydropo.

Cum hydropem scorbuto supervenire solitum,
duplicem statuimus, sc. habitualem & occasiona-
lem; circa prioris medelam, plerumque & o-
pera & oleum perditur: nulla etenim reme-
dia, hepar, atque pulmones, aliaque interdum
viscera prorsus vitiata, atque sanguinis crasis pe-
nitus subversam restituere possunt. In tali casu-
si quid agendum videtur, medicinæ ambius
perangustus existit; neque enim catharticis, nec
diaphoreticis, neque aliis cujusque generis eva-
cuationi fortiori locus relinquitur: cardiacis,
ac diurticis præcipue ac fere tantum insistendum
erit. In hos fines, elixires, tinturae, electu-
ria, pulveres, infusiones, decocta, aquæ desilla-
ta, &c. quæ partim antihydropicis, partim an-
tiscorbuticis constant, exhibeantur; quorum ta-
men, quia parum aut nihil significant, formu-
lis præscribendis supersedere visum est.

Hydrops scorbuticus, à causa evidenti, sive oë-
casione quadam, uti ostensum est, subito exci-
tatus, non raro curationem admittit, quæ qui-
dem ut facilius succedat, naturæ tumultus im-
primis sedari, ac inordinationes compesci de-
bent: quamobrem, si vigiliæ adhuc plurimum
infestant, somnus opiatarum usu concilietur,
& subinde quoties valde opus sit, denuo accer-
satur. Quamprimum pro ratione vitium purga-
re licet, sequens pulvis sumatur, & debit is in-
tervallis aliquoties iteretur; interim à crebro œ-
nematum usu alvus soluta reddatur. Rx. Mer-
curii d. 3 j. resin. jalapa gr. v. ad 10. cariophyl-
lor. 3 R. misce, detur in cochleari panatella; aliis

O 3 tem-

temporibus diuretica, ac interdum diaphoretica sedulo propincentur. Rx. Tinctura salis tartari, millepedum infusione imprægnata q. v. detur 3 j. ad 3 j. bis in die cum liquore appropriato. Rx. Sp. salis armoniaci q. v. Dosis 3 B. ad gtt. 15. eodem modo. Rx. Millepedum preparat. 3 iiiij. salis tartari 3 ij. nucis moschatis. 3 j. misce, f. pulvis. Dosis 3 B. bis in die, cum liquore appropriato. Vel Rx. Apum siccata. & pulv. 3 ij. sem. ameos pulv. 3 j. olei juniperi 3 j. terebinth. q. s. f. massa pilul. Dosis 3 j. ad 3 B. bis in die superbibo-
bendo liquorem specificum.

Rx. Folior. cochlearia utriusque, nasturtii aq. lepidii, persicaria, an. M. iiiij. rad. Ari, Bryonia, iridis Florentinæ an. 3 iiiij. corticis mediani sambuci M. ij. cort. Winterana 3 ij. cort. externa quatuor aurantior, trium limoniorum, baccarum juniperi recentium 3 iiiij. incis. & contusis affunde vini Rhenani 1 B iiiij. vini è succo baccarum sambuci 1 B ij. Desilientur more vulgari, aqua tota confundatur. Dosis 3 iiiij. ad iiiij. bis in die, post dosin aliquas medicamenti superiorius prescripsi.

Parentur decocta & cerevisia medicata, qualia supra præscribuntur, adjectis ingredientibus anti-hydropicis.

De crepitu ossium.

Restat adhuc *symptoma*, scorbuto interdum, licet ratus superveniens, sc. crepitus ossium; in cuius rationem superiori *pathologia* omissem, & *therapeiam*, ex re fore videtur, hic loci inquirere. Novi quosdam, vix tamen ultra tres aut quatuor, qui scorbuto dudum laborantes, noxam ejus non tantum in humoribus, & partibus carneis, sed in ipsis demum ossibus luerunt: quoties enim membrum quodvis ullo modo flecterent, ossium capita, quasi nuda esserent, inox se attrita, strepitum ingentem edebant;

bant; porro cum lecto decumberent, ibidemque
è latere in latus se devolverent, à vertebrarum
collitione, tanquam à sceleto asperius tractato,
crepitus ingens, vel ipsos affectos perterritfaciens,
exaudiebatur.

Hujus *causa conjuncta* forsan videatur esse,
quod molli ossium interstitio, sc. *adipe*, *mem-
branis*, & *ligamentis* valde absuntis, ipsorum
juncturæ, velut lapides molares prorsus inani-
ti, propter mutuum attritum, resonarent: at-
tamen rem secus habere constat, quia nec sum-
me *tabidis* adest *ossum crepitus*, neque hoc af-
fectu laborantes semper intabescunt: quare potius
dicendum erit, quod symptomatis hujus
causa immediata, sit *ossum ariditas*, sive *me-
dulla* ita proprie dictæ, quam intra *ossum* ca-
vitates, ac imprimis capita ipsorum, contineat
oportuit, defectus; nam siquidem ossa quævis
medullam, sive *humorem unctuosum*, aut *cavi-
tatis magnis*, aut *poris & meatibus exquis* ubique
excusis, includunt, hujus usum statuimus,
tum ut ossa eodem irrigata, minus fragili-
lia evadant, tum insuper, ut humor iste, *os-
sum* nodis exudans, articulos quoqvis, velut
machinæ commissuras pinguedine linitas, lubri-
cat, eorumque adeo motus faciliter; quare *os-
sum* capita, hac *medulla* destiuta, crepant,
non secus ac currus rotæ, tarius inunetæ.

Quod si de morbi hujus *causa procatarætica*
inquiratur, quamobrem sc. *unctuosum* illud
articulorum oblinimentum deficit: hoc equidem
vel *sanguinis* vitio imputandum erit, quasi hic
alimentum *sulphuris*, æque ac salis, particeps,
osibus haud rite suppeditat; quod equidem minus
verisimile est, quoniam massa *sanguinea*, etiam
in *scorbuticis* particulas utriusque generis præ-
dicti continet; quin & *ossum crepitum* laboran-
tes cutim, & musculos pinguedine satis oblitos
ostendunt; vel secundo potius videtur, *humo-
rem unctuosum*, quo articuli lubricentur, ipso-
rum

rum ossium culpa desiderari, quia scil. horum pori, & meatus à materia quadam extranea, forsan limosa, aut tartarea per sanguinem advecta, in tantum obstruuntur, propterea ut balsamum iis destinatum non satis excipient, nec pro humectandis ipsorum commissuris, exudent; non facile erit, (quia res tota in absurdo latet) particulares hujus effectus rationes investigare, neque in *Aetiologia hac*, ultra hujusmodi conjecturam, pergere.

Nec minus in luto hæremus, cum ad *morbi hujus curationem* proceditur: nam licet *primaria indicatio*, sc. *ossum aut articulorum humectatio* satis obvia fuerit, quo tamen ritu, & quibus remediis ea perficitur, non ita plane constat. Etenim in hoc casu, novi plurima pharmaciae genera, & varios administrationum modos, omnino incassum tentatos. *Vir quidam ingeniosus*, ab hoc morbo, per multos annos gravissime laborans, plurimum, & quidem celebrium medicorum consilia expertus est; præter usitata contra *scorbutum* remedia, (una cum crebris *phlebotomiis & purgationibus*, e quibus haud quicquam levaminis recepit) varios insuper & magnos *medicina cursus*, sine quovis successu tentabat: namque post methodum ab uno medico per aliquot menses frustra adhibitam, mox ad alium se conferebat, & ita deinceps ad plures: interim à singulis, nova semper *medendi ratio*, à prioribus intentata, præscribitur; *sotus*, *limenta* & *frictiones* singulis artibus quotidie adhibeuntur. *Thermis Bathoniensibus* aliquamdiu utitur; postea *acidulae* varii generis, modo hæ, modo istæ bibuntur. Quibus nihil juvantibus, *cursus chalybeatus*, alio tempore *decoctum lignorum temperatorium*, interdum *data lactea*, porro nullo non tempore, *electuaria*, *aque destillata*, *apozenata*, aliaque remedia ex *antiscorbuticis* parata sumuntur: cumque hoc ritu supra tres annos fere constanter *medice & misere* vixisset,

set, circa predicti affectus therapeiam ne hilum proficitur; interim vero, ille *viribus ac stomacho* mediocriter valuit, uxorem duxit, & quod ad reliqua magis communia scorbuti symptomata, melius habuit: hinc ut constet, quam pertinax morbus, nullisque fere remediis cedens, *osfium crepitus* fuerit, quod etiam aliis eodem affectu laborantibus, atque medici operam prorsus eludentibus, comprobatum novi.

CAPUT X.

De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opata & dia- ta, sive virtus ratio in scorbuto requi- sita.

HAECENUS *indicationes* tum *præservatorias*, tum *curatorias*, quæ *scorbuti therapeiam* spectant, fuse explicavimus; restat adhuc dicendum de *indicatione vitali*, nimurum ut declaretur, qua *methodo*, & quibus *remediis* ægrotantium vires, aut nimis ad faticendum aptæ sustineantur, aut labefactatæ, vel prostratæ restaurentur. Propter hos fines *cardiaca* & *opata*, juxta decumbentium exigentias, assumba *præscribantur*, ac insuper *recta virtus ratio*, si quando opus fuerit, *analeptica*, & semper *antiscorbutica* *præscribatur*.

Quoad medicamenta cardiaca, quæ sc. sanguinem in corde stagnantem exagitant, flamnam ejus semiobratam resuscitant, spiritus animales oppresos, vel distractos libertati ac debitæ irradiationi restituant; obvium est, plura remedia, quæ proprie *antiscorbutica* dicuntur, has intentiones perficere, cuiusmodi nimurum sunt, *aqua raphani composita*, *limacum* & *liem- bricorum magistralis*, *sp. C. cervi*, *fuliginis*, *pul- veres testacei*, cum multis aliis, quæ non tan-

tum quibusdam horis, & juxta methodum certo ordine præstitutam, sed insuper pro data occasione, quoties syncope, aut quævis spirituum deliquia contingunt, cum fructu lumentur.

Attamien præterea, qui *cordis passionibus, crebra leipothymia, nausea, vomitui, tremori, vertigini*, aliisque horrendis symptomatis valde obnoxii reperiuntur, etiam præsto habeant aliismodi medicamenta magis proprie cardiaca, quibus omni spirituum evolutioni immediate succurratur. In hunc finem egregie convenient, elixir vita qu. majus; in distillatione ejusdem elixiris, aqua secunda, quæ edulcorata ad cochlear j. exhiberi potest, item aqua mirabilis, aqua bezoartica, aqua Gilberti temperata, theriacalis, cinnamomi, quibus singulis, aut inter se compositis, adjiciatur *confectio alchermes, confectio de hyacintho, pulv. margaritar. aut magisterium corallii, syrups cariophyllor. vel è corallis, è corticibus citri, è cinnamomo*: ex his, aliisque hujus fainæ medicamentorum formulæ diversimoda præscribi solent. E. g.

Br. Ag. theriacalis, mirabilis an. 3 ij. melissa 3 iiiij. syrups cariophyllor. 3 j. B. confectio alchermes 3 j. misce. Dosis cochlearia iij. vel iiiij.

Vel Br. Ag. mirabilis 3 vj. limacum, juglendum, an. 3 ij. margarit. pulv. 3 j. confect. de hyacintho 3 j. syrups cariophyllor. 3 j. misce.

Cum mulieres scorbutica, affectibus hystericis, ac viri convulsivis, tentari solent. Br. Ag. melissa, pulegii an. 3 iiij. ag. bryonie composit. 3 iiiij. tintura castorei 3 B. tintura croci 3 j. syr. cariophyllor. 3 j. B. castorei nodulo ligat. & in vitro suspensi 3 j. Dosis cochlearia iij. vel iiiij.

Quibus remedias cardiaca in forma solida potius exspectuntur, electuaria vel tabula præscribantur.

Br. Conserva flor. tunica 3 iiiij. confectionis alchermes 3 B. margaritar. pulv. 3 j. cum s. q. syrups è corallii. f. electuarij,

Br. Spo-

Ex. Specier. diamargarit. frigid. diarrhod. ab-
batus an. 3j. B. margaritar. pulv. 3j. sacchari
albissimi solut. in aq. theriacali, & ad tabulat.
cott. 3iiiij. olei cinnamomi gtt. vij. s. a. f. ta-
bula.

Quod spectat ad opiate & medicamenta ano-
dyna, in quibusdam scorbuticorum affectioni-
bus, mallem quovis præterea medicamentorum
genere, quam illorum usu deslitui: nec enim
solummodo, contra dolores & vigilias pertina-
ces, verum in paroxysmis asthmaticis, in vomi-
tu, diarrhœa, quin etiam in vertigine & patho-
matis convulsivis, quoties natura supra modum
irritata, inordinationes immaniores concipit,
nullum præstantius remedium sæpius expertus
sum, quam ut narcoticò tuto adhibito, somnus
concilietur: interim maxima opus est cautio-
ne, ne sumantur, si quando aliquid in egrotan-
tis constitutione, aut in morbi conditione, vel tem-
pore, talis medicamenti exhibitionem prohibeat.

Præter hypnotica in pharmacopolius usitata, sc.
laudanum opiatum, nepenthe, philonia, diaco-
dium & syrupum papaveris erratici, duæ insu-
per opii præparationes mihi innotescunt, quas
in forma tinctura, sive extracti liquidioris à gtt.
10. ad 20. cum alio quovis liquore appropriato ex-
hibere soleo.

Dieta, sive vittus ratio à scorbuticis obser-
vanda, in methodo therapeutica, haud minimi
momenti est; qua scil. neglecta, aut perperam
instituta, reliqua medicina præscripta, parum;
aut nihil. versùs sanitatem proficiunt. Regimen
diæticum, cum ad varia extenditur, præcipue
circa aërem & habitaculi siccum, cibum, ac po-
tum, atque corporis motum, vel quietem versa-
tur.

Quoad prius, cujusmodi, respectu cali ac so-
li, mansiones & coenmorandi loca, scorbutum
pariunt, ac proinde vitari debent, è supradi-
stis abunde constat, qui hunc morbum aut ca-

vere, aut curare student, aëtem moderate calidum & siccum, qui etiam tenuis & purus, & satis eventilatus fuerit, eligere satagant.

Cibit tantum *liverios* & *vetustos* convenient, *erassi*, *viscidi*, ac *fume indurati*, *mucidi*, ac *rancidi*, porro *alimenta fermentata*, aut *valde composita*, *legumina*, *laeticinia*, *fructus immaturi* evitentur. *Saccharo condita*, aut *plurimum imbuta*, in tantum vitupero, ut illius inventionem, ac usum immodicum, scorbuti in nupero hoc saeculo immanni augmento, plurimum contribuisse existimem: *Enimvero concretum istud, sale satis acri & corrosivo, cum sulphure tamen definito constat, prout ex analysi ejus spagyricæ facta liquido patet.* Quippe *saccharum* (prout supra innuimus) per se destillatum, exhibet, liquorem aqua *stygia* vix inferiorem: quod si ipsum, in vesica plurima aqua fontana perfusum, destillaveris, quamvis *sal fixus* non adeo ascendit, prodibit tamen liquor, instar *aqua vitae acerrima*, urens, ac summe *pungitivus*: cum itaque *saccharum* quibusvis fere alimentis commixtum, ita copiose à nobis assumentur, quam verisimile est, ab ejus usu quotidiano, *sanguinem & humores falsos, & acres*, proindeque *scorbuticos* reddi? Author quidam insignis, *tabis Anglica* causam, in immoderatum facchari apud nostrates usum, retulit: nescio an non potius etiam hinc *scorbuti* increbrescentis fomes derivetur.

Totus sit cerevisia mediocris, mitis, ac bene defacata, quin & ingredientibus antiscorbuticis, citra ingratum saporem alterata; non sit crassa & dulcis, nec etiam vetusta nimis & acescens: hæc in modica quantitate, ac fere tantum statis prandii ac cœnæ temporibus, sumatur. Quæ apud multos invaluit consuetudo, nempe ut quamprimum lecto excitantur, statim haußi matutino (uti vulgo dicitur) largiori indulgent, perniciosa admodum videtur. Etenim hac

hac ratione, siquidem vasā sanguifera, chyli recentis penu, fere perpetim suffuso, nimis repletur, & cruditates & fæculentiæ morbificæ in sanguine gignuntur, & hæmatoseos munus valde debilitatur, præstat sane plerosque homines (nisi quibus ventriculus, quam diu sit vacuus moleste contrahi & corrugari solet) usque ad prandium jejunos manere. Nec minus sanitati adversatur mos iste vulgaris, statim à vietu, poulis plenioribus sese ingurgitare. *Vina ac pomacea*, modo sint mollia, sincera ac minime adulterata, modice sumpta non nocent; iisdem vero fucatis, rancidis, austerioris, aut ace-scentibus, nihil magis noxiū, ac sanitati nostræ injurium.

Exercitio, ac *labores* pro scorbuto tum sanando, tum præcavendo, sunt commodi adeo insignis, ut multi hoc solo remedio integrum valutidinem, aut tuentur aut recuperant: etenim otiosis, & vitam sedentariam agentibus *sanguis* & *liquor nervosus*, tanquam *aque stagnantes*, quasi *lentorem* & *fitum* contrahunt: à motu vero corporis assiduo & nullo, humores & spiritus inclarescent & vigorantur, particulae excrementitiae, & heterogeneæ evaporant, viscerum infarctiones expedientur, eorumque tonus corroboratur.

CAPUT XI.

Scorbuticorum historiae quadam & casus variores.

Q Uæ circa scorbuti & thecriam, & therapeiam haec tenus protulimus, *agrotantium* exemplis, sive *historiis* in medium productis, & juxta *hypothesin* prædictam explicatis, adhuc clarius elucentur. Cum vero ab hoc morbo laborantium, casus multiplices, ac diversimodi

existant, liber hic quosdam ratiore, propter labem *cerebro. ac. nervoso generi*, non minus quam *sanguini affixam*, excitatos proponere,

I.
Observe-
tio.

25. circiter annorum, propter varios errores in *viectu labem scorbuticam* contraxerat: Cujus indicia fuerunt *lassitudo spontanea, respiratio difficultus, tibiarum dolores & macula*, atque *gингive insuper tumida & sanguinolenta*; *verno tempore, post abortum, in febrem tertianam* incidens, cito languida, & imbecillis evasit, à quo tamen morbo primum methodice curata, brevi convaleruerat, nisi quod carnium, aliorumque incongruorum appetens, cito recidivanti patetur. Tunc autem, medicinæ pertæsa, remedia tantum empirica cepit, quibus interdum *paroxysmi febiles* abigebantur; mox subinde reddituri: interim ægrotans pallida, ad motum impotens & anhela, juxta ventriculum, & *hypochondria tumida*, & inflata manebat. Circa tertium ægrotationis mensem, in *ventre termina*, & *cruciatus acerrimos* pati coepit; quibus modo ad *dorsum*, modo ad *ventriculum* excurrentibus, dies & noctes fere continuo affligeretur. Insuper *crebra vertigine*, ac *interdum paroxysmis* quasi *hysterici* afficiebatur; item *vomitum* frequenter molestata, pittuitam viscidam & spumeam quotidie rejiciebat: Intra mensis spatium morbus hic fines suos explicans, *dolores in dorso, ac lumbis*, dein postea in singulis corporis partibus excitabat. Cæterum hoc tempore, de summa *pectoris angustia*, & magna *vigescens contractione* conquesta erat. Interim habitus corporis plurimum emaciabatur, ut ossa carne destituta, vix cuti cohærent. *Urina* fuit pauca & rubicunda, in cuius superficie, pellicula, instar caudæ pavonis variegata, accrescebat. Brevi posthac, *stupor & formicationis sensus*, modo in *ventre*, modo in artubus sentiebantur, & demæcips termina & dolores remitti cepe-

ceperunt; attamen illorum vice, *paralysis* succedit, quæ intra hebdomadæ spatiū, singula totius corporis membra ita pervadebat, ut nec *manum*, aut *pedem*, aut etiam quamvis partem flectere, aut latum unguem loco movere potuerit.

Quoad prædicti casus *Aetiologyam*, hic ob-*Aetio-*
vium est, symptomata istæ graviora, omni-*gia.*
no à radice *scorbutica* pullulasse; namque ob la-
bem sanguini impuris affixam, *lassitudo sponte-*
tanea, *respiratio difficilis*, quin & *febris inter-*
mittens, *vaga* & *sæpius recurrens*, aliorumque
symptomatum velitationes, quasi *præviæ*, ac le-
viores inducebantur: porro *urina lixivialis*, &
coloris variegati, sanguinem dyscrasia sulphu-
reo-salina correptum plane indicabat: cujimodo
lotium, eo ritu insignitum, in pluribus a-
līs, simili morbo affectis, annotavi. Ceterum
in hac domina ægotante, quando seminium
morbidum, copia aductum, & in massam san-
guineam exundans, in cerebri & nervosi gene-
ris confinia explicaretur, affectus adhuc gravior-
es subnascebantur; nempe materies *coagulata*, par-
ticulis heterogeneis & irritativis constans, in-
tra *cerebrum* deposita, *vertiginem* & *scotomiam*,
cum diathesi spasmodica intulit; dein portio e-
jus in *nervos paris vagi*, & *intercostalu illapſa*,
eorumque ductu ad *plexus mesentericos* detrusa,
colicum scorbuticam excitavit; cumque eadem
materies, in immensum aucta, plerosque alios
nervos subiret, affectus dolorifici fere in singu-
las corporis partes propagabantur; in quanum
scilicet *recrementa acida*, *stagmatis vitriolici* æ-
mula, passim è *succo nervoso* deposita, cum *sal-*
samentu lixivialibus, ubique etiam à *sanguine* suf-
fusis, congrederentur; ultimo dein cum nervi
omnes, à materia morbifica sensim oppleti &
infarcti in tantum obstruerentur, ut *spirituum*
irradiatio, & *commercialia* inhiberentur, *paraly-*
si in toto corpore succedit.

Hæc

Curatio.

Hæc domina procul hinc degens, ex Medici vicini consilio, cepit medicamenta, contra affectionem colicam usitata; quibus non obstantibus, cum morbus ingrauesceret, patiens Oxonium addueta, remedia quamplurima tum *antiscorbutica*, tum *antiparalytica*, cujusque fere generis ac formæ, sine quovis tamen fructu, tentavit. Postquam igitur ordinaria quæpiam medendi methodus huic morbo impar videretur, ad *remedia magna*, & quidem periculo haud prorsus libera, pervenire visum erat. Quare huic ægrotanti, ut ut debili & emarcidæ, pharmacum mercuriale, *salivationis* excitandi gratia, exhibebamus. Cujusmodi effectus ex voto successit: namque *fluor oris* intra biduum exortus, & sine malo quovis symptomate per plures dies blande persistens, illustrissimæ Dominæ plurimum levaminis conferebat. Doloribus enim mitigatis, membra aliquatenus moyere, alimenta melius appetere & concoquere, quin & somno quieto frui cœpit: *salivatione* finita, cepit *decoctum è sarsa & China*, cum ingredientibus antiparalyticis, per paucos dies; dein *Bathoniam* adducta, ibidemque *thermis* temperatis aliquamdiu usæ, mediocrem valerudinis statum recuperabat. Tota hyeme medicamenta contra *scorbutum*, & *paralyſin* constanter sumebat; cumque anno sequenti thermarum usum repeteret, perfecte convaluit; & postea pluriū liberorum lœta mater evasit.

Observa-
tio.

Vir quadragenarius, temperamenti melancho-
lici, à multis annis *scorbuto* laborans, multi-
plicia & diversimoda ejus symptomata, variis
anni temporibus experiri solet. Circa crura *ma-
culæ*, & *stigmata nigra* latiora, tanquam yibices
apparent, *ventris dolores*, cum alvo soluta,
crebro infestant, urina ut plurimum lixivialis
apparet, *lassitudo spontanea*, *languor virium*, *in-
appetentia* fere constanter adsunt: Præter hæc
mala ordinaria, & velut asluerat, insuper ægrotatio-

cationis paroxysmis atrociорibus, iisque varii generis, obnoxius degit. Ante biennium, quando hunc primo invisibam, de respiratione difficulti, tanquam suffocari periclitaretur, cum tremore cordis, spirituum deliquis, & crebro leipothymias metu, gravissime conquestus erat: insuper siquid horum in praecordiis pathematum paulo remitteret, ut plurimum scotomia gravis, & vertigo eum incessibant. Ab his affectibus, postquam remedia antispasmodica, cum antiscorbuticis complicata aliquamdiu ceperat, perfecte convaluisse visus erat: deinceps vero intra paucas septimanas nausea & cardialgia, cum hypochondriorum inflatione affiebatur; urina erat pauca, & valde lixivialis; brevi abdomen intumescebat, dein pedes, & crura summe edematosa *hydropis* inguentis indicium praebuere: postea femora, nec non dorsi, & brachiorum carnes ejusmodi tumor incessit; qui tamen affectus, licet deploratus videretur, remediis antiscorbuticis cum *cathartis* & *diureticis* adjectis, facile curabatur. Attamen vir egregius, licet valetudini restitutus, non ita diu perficit: etenim binis anni quadris vix clapsis, de *cephalalgia* gravi, cum *vertigine*, & *vigilia* pertinaci queri coepit; deinde, siue causa evidenti, *vomitu* horrendo corripiebatur: brevi postea *paroxysmi* *asthmatici*, cum *remore* *cordis* & *spirituum* *deliquis*, redibant. Hoc etiam tempore, cum pene deploratus videretur, rursus medicamentorum antiscorbutorum usu brevi convaluit. Ex hoc casu liquido constat, quantum malorum *miasma scorbuticum*, fermenti instar, tum in sanguine, tum in succo nervoso latitans, & pro data occasione virtus suum explicans, inferte potest. Cujusmodi tamen affectus, ut ut horrendi ac terribiles videntur, dummodo ab humoribus tantum in crasi vitiatis, ac minime a visceribus in toto, aut *conformatio*ne laxis dependent, plerumque

que facili negotio , sc. methodo antiscorbutica ,
juxta patientis , æque ac morbi conditionem apte
designata curari solent.

Observeatio. Clarissima Domina 25. circiter annos nata ,
temperamenti sanguinei , gracilis corporis habi-
tus , *ένχερος* & venusta , *affectione scorbutica*
dudum laborarat : nam præter *maculas latae* ,
& *erysipelata* in diversis corporis partibus e-
rumpentia , dolores & *cruciatus* acerrimos , no-
tatu potissimum ingravescentes , modo in tibiis ,
modo in brachiis , à longo tempore pati sole-
bat ; medicinam , curationis gratia sæpius in-
ceptam , quia prægnans fuerat , statim omitte-
re cogebatur . Post novissimum puerperium , si-
quidem lochia copiosius effluxerant , per plu-
res dies languida , & imbecillis , cum respira-
tione difficulti , & ad motum quemvis anhela
permansit : Post exactum à puerperio mensem ,
lecto excitata , & ambulare aggressa , in *dy-
spnoam* gravissimam , cum tremore cordis , &
cræbro spirituum deliquio , incidit : è vestigio
lecto commissa adhuc tremens , & creberreme
palpitans , per integrum fere diem perstuit :
porro membra inferiora , tanquam instante le-
tho , prorsus algida , nullis fictionum , aut pan-
norum excalefactorum applicationibus inpe-
scabant : tandem nycthemero pene elapsò , à
cardiacis fortioribus frequenter exhibitis , circa
præcordia melius habuit ; succedebat tamen ju-
xta inguen sinistrum in summitate femoris do-
lor valde acutus , usque in suram protensus ,
atque intra paucas horas tumor subdurus tactui
resistens totum illud spatiū occupabat . Hoc
tempore accersitus , cum ægrotans adhuc *έντενος*
& anhela fuerit , statim enemate mox injicien-
do præscripto , exhibui *sp. C. cervi* gtt. 12. in
cochleari julapii sequentis , ejusdem 3 ij. postea
ebibitis . *Et. Aq. limacum* 3 vj. *hyberica* 3 iiiij.
jugland. simp. pulegii an. 3 iiiij. *sacchari* 3 j. *ca-
storei* petia ligat . & *in vitro* *supens.* 3 j. Hæc
medi-

medicamenta sexta qualibet hora iterabantur. Rescitorium amplum internae parti femoris applicandum curavi: dein vesperi, siquidem toto hoc paroxysmo adhuc insomnis persistet, exhibui laudani gr. j. margarit. pulv. gr. vj. onfeet. alchermes sine moscho 3 fl. Placide dormivit, & mane sequenti plurimum alleviabatur: dolor, & tumor femoris aliquantulum remiserunt; etiam dummodo in lecto quieta jacuit circa praecordia recte habuit, verum erecta, aut in latus conversa, illico praedyspnœa et expirare visa erat: Usum sp. C. cervi & ulapii sexta qualibet hora iterandum per plures dies continuavit. Cæterum quoniam siti molesta premebatur, atque urinam usque parcam, rubicundam & contentis saturatam reddebat, apozematis sequentis dosim ad 3 vj. bis in die capiebat. Rx. Rad. graminis, cherefolii, eryngii condit. an. 3 vj. rasur. eboris C. cervi an. 3 ij. C. cervi usci 3 j. fl. passifl. 3 ij. pomum j. incisum, liquoritia 3 ij. fl. Incis. & contus. coquantur in aq. fontan. fl. iij. ad tertia partis consumptionem; dein additis vini albi 3 iiiij. coletur in lagenam, cui imponantur foliorum cochlearia, beccabunga an. M. j. salis absynthii 3 ij. f. infuso clausa, & calida per horas tres: Cylatura servetur in vasis occlusis. Diebus modo singulis, modo alternis enema injiciebatur. Horum usu indies melius habere videbatur, ut intra hebdomadæ spatium lecto excitata per duas aut tres horas juxta focum in cathedra sedere posset: Si tamen paulo magis, quam par erat, aut lecto abstineret aut movendi nisum exeret, illico in dyspnœam, sive paroxysmum asthmaticum incidere solebat: ita ut quodam die extra lectum diutius morata, morbi insultum graviorem perpessa, respiratione difficulti, totius corporis tremore, ac crebris spirituum deliquiis afficeretur: Propter hanc dominæ agrotantis recidivam, denuo accersitus,

sp. C.

sp. C. cervi ad gtr. 20. cum *Julapio* supia praescripto, atque vesperi *laudani* nostri dosin exhibui; cum exinde circa praecordia melius haberet, dolores & tumores in femore, & tibia dextra, quales antea in sinistra evenerant, succedebant: *Vescatoria* etiam isti femori applicanda praecep*i*, atque praeter remedia hactenus citata, cepit bis in die *vini nostri è succo cochlearia* 3*iiij.* cum *aq. magistralis antiscorbutici* 3*ij.* Insuper purgationem ex *syrupo nostro solutivo* superius praescripto institui; quae cum bene successit, intra tres, aut quatuor dies iterandam praecep*i*. His remediis intra mensem convaluit.

Actio-
210.

Quod spectat ad *symptomatum rationes* in praedic*to* casu obserandas, imprimis obvium est, à maculis, & artuum doloribus, & sanguinem & succum nervosum lab*e* scorbutica dum fuisse tactos, quæ tamen intra praedic*tos* humores, quousque spiritu vitali ac animali pollebant, velut subjugata, absque malo insigni latebat: post ingentem vero hæmorrhagiam, cum *sanguis* & *liquor nervosus* in crasi fatiscent, morbidi seminii particulae, instar fermenti commotæ affectus terribiles excitabant: *dyspnœa* gravissima propter duplē causam, sive gemini mali concussum exoriri videbatur; nempe & quia sanguis depauperatus in corde stagnaret, & quia nervi quidam pneumonici materia scorbutica obfessi circa respirationis munus inhiberentur: Hinc etenim necesse erat, pulmones, ut sanguinem à corde haurirent, cito moveti, atque respirationis actus à nervis impeditis, debiliores, proindeque crebrios & valde laboriosos fieri. Urgente dyspnœas paroxysmo, cum sanguis circa praecordia plurimum exaggeretur, partes extremæ (ubi tum pene defecerat) propter ejus absentiam algebant; postea cum pulmonium spasmi remitterent, atque sanguis materia morbifica, quam ibidem resor-

esorbuerat, valde imbutus, à stagnatione sua plutus, circulationi redderetur, iste in femora, s. il. modo dextrum, modo sinistrum prius detum, impetuose irruens, proindeque canales ius exundans, una cum serosa colluvie extraasatus, tumorem subitum, cum phlogosi inucebat. Attamen propter hanc materiæ mortificæ in partes ignobiliores metastasis semel terumque factam, morbus licet valde periculosus videretur, remedii humorum dyscrasias alterantibus, atque mineræ mortificæ reliquias blande auferentibus, facile cedebat.

Vir nobilis in ætate 33. circiter annor. tem- Observatio.

eramenti, uti videtur, sanguinei, procerus & racilis, ingenii maxime acuti, animique sa-
acis, et si a longo tempore studiis immodicis & intempestivis, una cum inordinata vi-
tatione, se plurimum exercuerat, usque tan-
ten vegetus ac vigore plenus, mente sana, in
orpore fano frui videbatur; paulo ante bien-
ium, cum per noctem integrum inter convi-
tas tripudiando se valde delassasset, mane, le-
to frigido intra cameram nimis humidam com-
missus, & somno aliquanto potitus, ægrotare
cœpit: Experrectus enim, in maximas circa
præcordia perturbationes, cum gravissimis spi-
rituum deliquis, quasi jam jam fuisset mori-
bundus, incidit. Post yini haustum, & reme-
dia quadam cardiaca assumpta, paulo melius
habuit, subinde tamen recidivam passus, ut
oto isto die, tum ipse, tum amici ejus, aut
syncopen lethalem, aut apoplexiam imminentem
vererentur. Cæterum postquam hic morbi in-
ultus præterierat, usque tamen cordis passio-
nibus quotidie obnoxius degebat, & propter
graviores quenvis in vieti errorem, rufus
paroxysmo immaniori affligi solebat. Non ob-
stante remediorum usu, morbus ingravescens
nra paucos menses non tantum præcordia in-
festa-

festabat, verum in *toto corporis habitu* modo *frigoris*, modo *caloris* suffusiones, porro in *artibus* aut *stupor*, aut *formicationis sensus*, aut *leviores spasmī*, ac *subita contractura* excitantur. Nuper autem, præter symptomata hactenus citata, quæ etiamnum Dominum Illustrissimum valde molestant, insuper *crebra vertigine*, & *spirituum cerebri anteriorum incolarum distractiōnibus* & *deliquiis*, gravi modo afficiunt, instantum ut *studiis* & *negotiis* (quibus semper addictus fuit) *politicis*, immo & *severiori* *quavis mentis intentione* abstinere coguntur: *secus* namque *tum in capite*, *tum in nervoso genere* ejusmodi perturbationes persentit, ut vel morbi *attonti insultum*, vel *affectiones spasmoidicas* horrendas pertimescat: *Urgente* hujuscæ *ægreditudinis* *paroxysmo* majori, plerumque etiam *ventricus* perturbatur: Cæterum à *vomitū* aut *sponte naturæ*, aut *medicamentī emetici* operūscitato, sèpius levamen percepit. Hinc non nulli morbi causam omnino circa *stomachum* aut *hypochondria* subsistere arbitrati sunt: At tamen huic medicamina *cathartica*, *emetica*, *digestiva*, *cephalica*, *antiscorbutica*, *chalybeata*, aliaque cuiuscumque fere *genēis*, à Medicis celeberrimis, quinetiam ab *empiricis* & *agyrtais*, per biennium *præscripta*, pro morbi curatione minus profuerunt. Nuper *acidulas astropenses* expertus, ab eorum usu, siquidem deterius habuit, statim desistens, jam proxime consuluit ut *aquas sulphureas* apud *Knaresborough* in *agro Eboracensi* potaret: quo tamen successu dum hæc scriberem mihi nondum constituit.

Etiolo-
gia.

Hic *casus*, quia propter variorum symptomatum syndromen, ad nullum præterea peculiare morbi genus spectat, non immerito ad *scorbutum* refertur. Enimvero suspicari licet, *ægrotationis* *istius proctarxin* jamdudum in *vitiōsa sanguinis dyscrasia* positam fuisse, nempe quod

quod liquor ejus à dulci , balsamico & spiri-
tuoso , in acrem , sive sulphureosalinum , propter
elementa isthæc supra modum evecta , degenera-
set : quod equidem accidisse videtur , partim
ob errata in viatu ; quippe vir insignissimus post
negotia , & studia severiora ad μετανώκτηον sa-
pe protracta , tunc temporis cenare , & statim
lecto commissus obdormire solebat : Porro hic
morbis partim oriebatur , à lienis , aliorumque
sorsan viscerum , fermenta morbida sanguini sup-
peditantium , diathesi valerudinaria : nec enim
prosersus sine ratione fuisse censemus quod *lien* ac-
cusearetur.

Sanguis dyscrasia prædicta laborans , pro-
indeque recrementa heterogena congerens , à
causa evidenti adjutus , eadem capiti facile suf-
fundit : quare cum cerebrum propter studia im-
modica & intempestiva nonnihil debilitatum
injuriis minus resistere valeret ; cumque pro-
pter occasionem superius citatam , mastia sanguine
a in majorem ebullitionem evecta , totius cor-
poris potis mox constrictis , satis eventilari nequi-
ret , ejus magna in caput fuffusio primam æ-
grotationem manifestam inferebat : nempe à
cuore circa capitis regionem nimis aggesto ,
imprimis faciei intumescentia , & phlogosis e-
venerunt : porro ab eodem , tunc temporis Φ
εγνεζίας confinia impetuosis irruente , ac ibi-
dem stagnante , particulae heterogeneæ , partim
narcoticæ , partim *explosivæ* , in nervorum ori-
gines decumbebant : quibus ita materia incon-
grua oblessis , perturbationes istæ circa præcor-
dia excitatae (propter rationes in pathologia spa-
smatica ostensas) succederunt . Porro in quan-
tum eadem materies versus occiput delata , ner-
vos à spinali medulla oriundos subiens , totos
eorum ductus , ac processus extremos pervade-
ret , in toto corpore stupor , formicatio , atque
spasmi leviores ciebantur . Porro q̄tia nervi , eo-
rum-

rumque propagines vase sanguifera circum ambientes, spasmis affecti, varie contrahebantur, ob sanguinem quasi *franis* & *stimulis* modo coercitum, modo exagitatum, subitæ istæ frigoris & caloris diffusions, in toto corpore exoriebantur.

Circa morbi initia, quia materies *νοσηὴ* è massa sanguinea sugesta, aut in *cerebelli* regionem primo irrumens, aut intra *cerebrum* licet admissa, illinc denuo statim amandata, circa *nervorum* origines potissimum defigeretur; idcirco sine *vertigine*, aut *scotomia* præviis, aut principibus animæ potentissimis insigniter læsis, præcipua labes in appendice *nervosa*, atque circa exteriores ejusdem processus apparebat: postea vero ob sanguinis dyscrasiam indies auctam, atque $\pi\tau\gamma\eta\varphi\alpha\lambda\sigma$ constitutionem magis labefactam, particulæ heterogeneæ etiam *cerebrum anterius*, sive regale animæ palatium, perrumpentes, spiritibus ibidem incolis, & deliquia & distractions intulere. Adeo morbus hic, post radices alicubi intra $\pi\tau\gamma\eta\varphi\alpha\lambda\sigma$ semel auctas, non obstante remediorum usu, fines suos quotidie explicabat, ut cum primo tantum origines nervosæ *pari vagi*, ac *intercostalis* afficerentur, deinde mox horum, aliorumque totius corporis nervorum processus, & ductus interiores, materies morbifica subiret; quibus oppletis, demum, illa è sanguine adhuc impuro in *cerebrum* ipsum sugesta, nobiliora ejus claustra occupabat: Cujusmodi affectionum cephalicarum similes progressus in multis aliis observavi; ita ut plane constet symptomata istæ, tali serie excitata, ob causas prædictas, ac minime propter *vapores*, à visceribus elevari suppositos, oriri.

Quod autem paroxysmo urgente, sæpenumero *ventriculus* perturbatur, item quod à *vomitione* levamen subito conferri solet, non difficile erit, salva

salva hac hypothesi, rationes ostendere. Quoad prius, nihil magis obvium est, quam ventriculum subverti, atque nauseam aut vomitum succedere, propter molestiam circa nervorum origines inflammatam, prout in superioribus fuse ostendimus; dein plures sunt rationes, ob quas vomitio juvenem praestet: Primo namque, siquidem nervi *paris vagi*, & *intercostalis* hoc modo plurimum succutiuntur, (uti partium nervosarum mos est) & *raegias* suas, à causa interna excitatas, statim remittunt, sc. membrum prutiens, aut dolens, si fricatur aut scalpitur, à molestia liberatur. Cæterum prædicti nervi, inter vomendum valde succussi, & contracti, materiam *morbificam*, in principiis eorum, aut extremitatibus infixam, facile excutunt; quibus accedit, quod saepe materies acida, vel acris, aut alio modo infesta, intra primas vias aggesta, ibidemque aut sanguinem fermento noxio inficiens, aut corpora-nervosa in spasmos irritans, per vomitum educitur, proindeque morbi fons, aut irritamentum evocatur.

Quoad methodum therapeumaticam, in hoc casu, aliisque similibus usurpandam, *duæ sunt intentiones*, quibus præcipue insistendum erit: sc. primo sanguinis mastam depurare, ejusque fermenta noxia à ventriculo, liene, aliisque forsan visceribus suggestam, subducere oportet. Secundo cerebrum & nervosum genus, ne particulas extraneas admittant, corroborati, quin & succus nervosus istarum partium irriguus, à recta crasi in acetosam, aliasque morbidam degenerans, restitui & rectificari debet. Prior harum *catharticis*, *emeticis*, *phlebotomia*, ac imprimis medicamentis specificis, cruoris labem scorbuticam corrigentibus, aut penitus auferentibus perficitur: Quod autem *acidula ferrata* sive *vitriolica*, celeberrimum sanguinis *medicamentorum*, huic Domino obsuerunt potius quam opem præstiterunt, in causa esse videatur, tum quod cerebrum, propter affectiones ce-

phalicas imbecillius factum, aqua colluviem sanguini immissam ægre excludit; quin ab ea confinia sua impetuosis adpellente, inundari pericitatur; tum insuper quia cum liquor nervosus à crasis sua degener, in acetosam vergit, ab acidularum sale fluido magis perverti solet. Quare passim observamus, in rheumatismo & arthritide, ab ejusmodi aquarum potu diathesin mortbidam augeri. Secunda intentio per remedia cephalica, ac imprimis sale volatili prædicta, cujusmodi sunt *sp. & sal sanguinis, fuliginis, C. cervi, radix & sem, paonia, folia visci qu. &c.* quibus antiscorbutica commiscentur, optime instituitur.

F I N I S.

E L E N -

ELENCHUS RERUM
IN TRACTATU
DE
MORBIS CONVULSIVIS.

CAPUT I. De spasmis sive motibus convulsivis in genere. Pag. I

Quo ritu motus regularis peragitur. 2
Ejus duplex principium. ibid.
Duplex item subjectum. ibid.
Musculi motus a spirituum explosione dependet. 3
Spasmi non sunt ab inanitione aut replezione. 6
Eorum duæ species propter duplē causam, sc. irritationem, & copulam explosivam preternaturalē. 8
Copula explosiva spasmatica à cerebro cum succo nervoso ut plurimum descendit. 10
Aliquando à nervorum extremitatibus suscipitur.
Particula spasmatica intra cerebrum admittuntur
tum sanguinis, tum cerebri vitio. 12
Intra caput admissæ, quos affectus producunt. 14
In nervosum genus delapse, quia symptomata infestrunt. ibid.
In pueris in nervos proximos ad oris ac faciei partes
socius incurvant, siccus ac in adultis. 15
Motus convulsivus in spirituum explosione consistunt. ibid.
Spiritus explosiones ineunt ob plenitudinem, aut irritationem. 16
Convulsiones sunt vel periodicae, vel continuæ. ibid.
Earum causa evidentes. 17
Insultus spasmatici à mera irritatione producti,
variis in locis, variisque ex rebus contingunt. 19

ELENCHUS RERUM.

Illos inferunt venena, qualitatum tangibilium excessus, varia sanguinis & succi nervosi recrementa, humores praeter naturales, lumbrici, calculi. ibid.
Loca affecta sunt vel systematis nervosi principia, vel extremitates, vel medii nervorum processus, ac praeципue eorum plexus. 19, 20, 21
Spasimorum differentias recensentur. 21
Respectu sc. originis, materia morbifica vel in nervorum principia, vel in eorum extremitates irreperente. ibid.
Respectu causarum, quod à causa evidentis solitaria, aut procatartica dependent. 22
Quoad extensionem, quod universales sint, aut particulares. ibid.
Universales vel primarii, vel secundarii. ibid.
Secundum insultrus durationem, in quantum continuu, aut intermittentes sint. 23

CAP. II. De Epilepsia.

Epilepsie descriptio, ejusque phænomena censio. 24
25, 26
Morbis subiectum sive sedes inquiritur. 27
Hoc neque meningas, nec cerebri meditullium esse. 28
Sed spiritus animales intra cerebri meditullium consitos. 29
Paroxysmus epilepticus à spirituum animalium cerebri incolarum subita explosione concitatur. ibid.
Causa morbi conjuncta, non aqua in cerebri ventriculis congesita, non humor viscidus. 31
Sed copula heterogena spiritibus affixa. ibid.

CAP.

ELENCHUS RERUM.

CAP. III. Epilepsiae differentiae & symptomatum quorundam rationes explicantur; nec non ejus methodus therapeutica adumbratur. 32

Epilepsia differentia à subiecto, sc. cerebro, quod vel primario & idiopathetice, vel secundario & per consensum afficitur. ibid.

Illiis, qua per consensum excitari dicitur, ratio.

Spiritus cerebri incole ad explosionem irritati epilepticos insultus inducunt. ibid.

Præliminaria symptomata extra cerebrum observata, causa evidens, vel signi rationem habent. 33, 34

Morbi comitiales propter varias circumstantias differentiae. 34

Cur epileptici cum impetu prosternuntur. 35

Unde spuma ex ore effluit. ibid.

Quare pectora contundunt. 36

Morbi prognosia. ibid.

Difficillima curationis existit, tum quia cerebrum inficitur, tum quia singulis paroxysmis plurimum debilitatur. 36, 37

Nonnunquam sponte sua, interdum remediorum operis sanatur. 37

Circa puberatem morbus aliquando solvit, in quantum eo tempore duplex alteratio corpori contingit. ibid.

Non raro in mortem terminatur, vel in aliud morbum commutatur. 38

Epilepsia Therapeusis. 39

Indicationes sunt vel curatoria, vel prophylactica. ibid.

Specificorum virtus explicatur. 41

Historia aliquot epilepsia affectorum. 42, 43, 44

Methodus therapeutica in morbo comitiali observanda. 45. ad 51

ELENCHUS RERUM.

CAP. IV. De cæteris convulsionum speciebus, ac imprimis de motibus convulsivis puerorum. 51

Multiplices spasmorum ideæ. ibid.
 Infantes circa duo potissimum tempora convulsionibus præcipue obnoxii, sc. intra primum à partu mensem, & circa dentium eruptiones. 52
 Propter duplcem item causam, tum quia cerebrum obtinet debilius, tum ob mala ab utero contracta. 53
 Causæ evidentes in puerulæ motus convulsivos induentes. 54
 Quo ritu insultus epileptici in illis præcurentur. 55
 Quamobrem febris & convulsiones dentitioni superveniunt. 56
 Atrocitys doloris dentium ratio. 57
 Infantum à spasmis præservatio. 59
 Methodus medendi nutricibus adhibenda. 60
 Puerorum convulsionibus laborantium curatio. 60, 61
 Quomodo tractandi, qui propter dentitionem dolorificam in spasmos incident. 61, 62
 Eorum, qui ob alias causas convulsivi evadunt, medicatio. 62
 Propter lumbricos aut acres humores. 63

CAP. V. De morbis convulsivis adulteriorum, propter originem nervosam præcipue affectam, oriundis. 64

Spasmorum adulterioribus accidentium tres species, secundum multiplicem cause morbifica sedem in quantum hac vel nervorum principia, aut extremitates, vel medios processus occupar. ibid.
 Convulsiones a nervorum origine affecta oriunda expli-

EL ENCHUS RERUM.

explicantur & distinguuntur; tum juxta varie
nervos affectos, tum juxta eorundem nervorum
varia loca affecta. 64, 65

Quo ritu matres spasmodica in nervos defertur. 66, 67

Historia quedam variores hujusmodi convulsionibus
affectorum. 66. ad 81

Affectio hysterica amula in viro. 77

Sanguis emissus statim congelans. 81

Paroxysmus inchoatus à molis cuiusdam ab imo
ventre ascensu. 77

Ascensus hic molis, à spiritibus intra plexus mesen-
tericos in explosiones adactis processit. 79

Paroxysmo convulsivo juxta nervorum origines inci-
piente, spiritus extime degentes explosiones inter-
dum primo ineunt. ibid.

Quod duplice de causa contingit. 80

In affectibus convulsivis subitanea sanguinis conge-
lationis ratio assignatur. 81

A paroxysmo producitur. ibid.

Methodus therapeutica in curandis hujusmodi con-
vulsionibus. 81. ad 86

Medicamenta in temperamento calidiori. 82

In frigidiori. 84

C A P. VI. De motibus convulsivis,
quorum causa circa nervorum extre-
mitates, aut intra plexus nerveos sub-
sistit. 86

Affectiones spasmodicae non semper à capitib. vitiis
procedunt. ibid.

Sed interdum à pharmacis ventriculi tunicas vel-
licantibus, à lumbricis, à lapide ureteri infixo.
ibid.

Nonnunquam propter noxam nervorum apicibus il-
latam incipiunt. 87

Vel ob irritationem, vel ob copulam explosuam ac-
cidunt. ibid.

EL ENCHUS RERUM.

Historia & exempla illustriora spasmorum à nervorum extremitatibus oriundorum. 88. ad 94

De spasmis plexus nerveos pricipue occupantibus.

Circa mesenterii plexus in passionibus vulgo dictis hystericis. 91
ibid.

Intra plexus nerveos lienares, & stomachicos in inflationibus lienis, ac ventriculi. 92

Ad plexus cardiacos in cordis tremoribus & insultibus. 93

Intra pneumonicos, aut cervicales, in asthmatis paroxysmis. 94
ibid.

Præfocationis sensus in gurgite propter materiam spasmodicam intra plexus ganglioformes aggestam, & explosam excitatur. 95
ibid.

CAP. VII. De motibus convulsivis, à liquore corpora nervosa irrigante, totosque eorum processus in spasmis irritante, oriundis. 95

Spasmi universales per totum genus nervosum oberrantes, ad tria pricipue capita referuntur. 96
ibid.

A tribus causarum generibus potissimum dependent. 96
ibid.

Scil. vel à venenis aut veneficiis, à febre maligna, aut male judicata, vel à liquore nervoso propter affectionem scorbuticam, aut alias vitiosam degenerante. 95, 96

Spasmi à venenis. 96
ibid.

Venena spasmos inducentia multiplicia, à vegetabilium classe petita, à canerabido, à tarantula. 97

Quo ritu affectiones spasmoidicas inducunt. 97
ibid.

Symptomata, qua tarantula mortui succedunt, explicantur. 97, 98

In eorum sedatione musica efficacia. 98
ibid.

Unde musica demorsos in saltationem excitat. 98
ibid.

Chro-

E L E N C H U S R E R U M.

Chorea S. Viti descriptio.	99
Symptomata explicantur.	99, 100
Spasmi universales à veneficio.	100
Non omnes à diaboli præstigiis excitantur, sed ut plurimum à causis naturalibus incipiunt, ac desinunt.	ibid.
Quod robur supra humanum aliquando exercitari videntur, a copula explosiva immaniori dependet.	100, 101

C A P. VIII. De spasmis universalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibusdam anomalis, excitari solent.

102

Symptomatum febribus supervenientium census, ac <i>Etiologia.</i>	ibid.
Morbi convulsivi & maligni Hassia, Westphalia, & in locis vicinis olim epidemici ex Greg. Horstio descriptio.	103
Symptomatum rationes explicantur.	104

Febris Epidemicæ cerebro & nervoso generi potissimum infestæ, anno 1661. increbrescentis descriptio.

105

Causa procatarrhica; qualis anni constitutio præcessit.	ibid.
Symptomata recensentur.	ibid.
Inter illa, debilitas magna, spirituum languor, functionis animalis torpido, esculentorum fastidium, ad motum ineptitudo, vertigo, aurium tinnitus, cerebri tumultus, tussis immanis, sibilis lenta ac velut heclica, atrophia.	106
Circa morbi incrementum symptomata ingravescebant, hinc aperta phrenesis, altus stupor, ravescentia, loquela defectus, involuntarium excremen-	

E L E N C H U S R E R U M.

ercentorum profluviū, scotomia, motus con-
vulsivi, alvi fluxus fœtidus & decolor, urina
intense rubicunda, tussis molesta cum sputo
copioso ac crasso, tumores in glandulis cervica-
libus, ulcera & cava, maculae exiguae & petechia-
les.

107, 108.
Febris hac contagiosa erat.

108.
Curatio ejus difficultis. ibid.

Symptomatum rationes assignantur. ibid.

Qualem sanguini & liquori nervoso diathesin ma-
lam anni constitutio impresserat. 109, 110

Cur in pueros, fœminas, & viros phlegmaticos pra-
cipue deserviebat? 111

Atrophia, febribus supervenientis, ratio. 112

Succi nervosi vitio contigit. ibid.

Unde febris hac difficulter curari solebat. 113

Tussis immanis & glandularum tumores, à mate-
ria morbifica in illas partes deposita. ibid.

Egrotantium historia & exempla. 114. ad 120

Morbi diagnosis è dissecto cadavere investigata. 115

Methodus Therapeutica. 120. ad 125

Morbi, febris intermittentis typum referentis, at-
que in succo nervoso radicati, historia oppido ra-
ra. 124

Tinctura Antimonii vis egregia in nimio urina pro-
flusio. 126

C A P. I X. De spasmis universalibus, qui
propter succi nervosi diathesin scorbu-
ticam excitari solent. 126

Convulsionum universalium duas species, sc. discretæ
vel connexæ. ibid.

Discretæ seu intercisa natura explicatur. 127

Et spasmus, & paralysi complicatur. ibid.

Spiritus animales in hoc affectu particulis tum ex-
plosivis, tum narcoticis, tum etiam aliquatenus
irritativis, imbuuntur. ibid.

Hujus-

E L E N C H U S R E R H M.

Huiusmodi intercise convulsionis exemplum illustris. 128, 129, 130
Symptomatum praeципue urgentium rationes explicantur. 131
Observationibus anatomicis confirmantur. 134
Affectionis convulsiva continua natura & fiendi modus. 137
Exemplis & historiis insignioribus illustratur, una cum methodo therapeutica in illis casibus observata. 138. ad 155

C A P. X. De passionibus, quae vulgo dicuntur hystericae.

160

In passionibus hystericae uterus falso accusatur. ibid.
Earsum descriptio. ibid.
Symptomatum causa inquiruntur. 161
Nec ab uteri ascensu, neque a vaporibus exinde elevatis procedunt. ibid.
D. D. Highmori opinio examinatur. 162
Affilio, dicta uterina, convulsiva est, a cerebro & nervoso genere affectis potissimum dependet.
A spirituum animalium explosionibus productur. 164
ibid.
Materia morbifica sape nervorum principia occupat. 165
Dein in totos eorum ductus disponitur. 166
Symptomatum hysterorum rationes explicantur. ibid.
Eorum distinctio instituitur, prout materies morbifica hos aut illos plexus nerveos occupat. 166,
167
Copula explosiva circa nervorum principium spiritibus accrescens, a sanguine suffunditur. 168
Duplici de causa accretio hac contingit. ibid.
Passiones dicta hysterica, aliquando a causa morbifica extra cerebrum delitescente producuntur. 170
Ha

E L E N C H U S R E R U M.

Ha dupli modo accidunt, vel ob solutionem conti-
nui, vel ob succinervos olstructionem. *ibid.*
Convulsio à glandulis inguinalibus compressis. 171
Objectiones contra nostram hypothesin proponuntur
& solvuntur. 172, 173
Cur *faemina* *crebrius*, *quam* *vir*, *affectibus* *his* *con-*
volvis *tentantur*. 173
Unde *remedias* *circa* *abdomen* *applicata*, *levamen*
conferre *solent*. 174
Quamobrem *suavia* *paroxysmum* *accersunt*, *fæti-*
da *eundem* *abigunt*. 175
Hypothesis *nostra* *anatomicis* *observationibus* *confir-*
matur. 175. ad 183
Medendi *methodus* *instituitur*, *remedias* *antispasmo-*
dica *indicantur*, *sed* *cum* *uterum* *resipientibus*
aliquando *complicanda*. 183
Indicatio *curatoria*. *ibid.*
Præservatoria, *qua* *tres* *principue* *intentiones* *com-*
plete *tur*. 184. ad 187
Uteri *dislocatio* *in* *puerperis* *mox* *à* *partu*. 187

C A P. XI. De *affectibus*, *vulgo* *dictis*
hypochondriacis, *quos*, *ostenditur*,
maxima *ex* *parte* *esse* *convulsivos*, *o-*
biter *item* *de* *medicamentis* *chalybea-*
tis. 189

Affectus *hypochondriaci* *descriptio*. 190
Ad *genus* *nervosum* *spettat*. 191
In *ejus* *causas* *inquiritur*. *ibid.*
D. D. *Higb* *mori* *hypothesis* *ventilatur*. 192
Quali *officio* *lien* *defungitur*. 193
Non, *ut* *ventriculi* *calorem* *foveat*, *conditus*. 193
Sanguinem *in* *fermentum* *evehit*. 194
Viscus *hoc* *triplici* *vasorum* *genera* *instructur* *sc.* *arte-*
riis & *venis*, *ac* *in* *super* *in* *signioribus* *nervorum* *ple-*
ribus, *fibrisque* *nerveis*. 196
Per

ELENCHUS RERUM.

Per arterias in lienem delatus sanguis digestione in succum fermentativum exaltatur. ibid.
Hic per venas sanguini communicatus, asperitatem & vigorem illi conciliat. ibid.
Cruoris interventu, cerebrum & genus nervosum inspirat. ibid.
Succus lienarius insuper ad cerebrum defertur per nervos. 197
Hic spiritus animales exacuit. ibid.
Lienis influentia in producendis passionibus hypochondriacis. 198
Liene obstruēto, sanguis in arterie cœliaca ramos regurgitat, unde ventriculo, omento, mesenterio male affectis, dolores, spasmi, flatus, pulsatio subitus ventriculum contingunt. ibid.
Quo ritu lien sanguinem in fermentum evachendum pervertit. ibid.
Asanguine lienis culpa depravato, labes cerebro & nervoso generi imprimitur. 199
Succus lienarus degener factus, cerebro per nervos expeditius suffunditur. 200
Historia & exempla rariora passione dicta hypochondriaca affectorum. 201, 202, 203
Methodus therapeutica instituitur, qua quatuor indicationes respicit, sc. curationis impedimenta removenda sunt. 203, 204
Lienis vitia emendanda. 205
Sanguinis dyscrasia lienis vito contracta tollenda. 205, 206, 207
Cerebi & nervosi generis, nec non humoris irrigui, ac spirituum enormitates abolenda. 207, 208
Medicamentorum chalybeatorum preparationes, & effectus explicantur. 208
Limatura. 209
Calcinatio cum sulphure. 210
Præparatio cum aceto. 211
Ferri rubigo. ibid.
Præparatio nostra. 212
Vitriolum Martis. ibid.
Crocus Martis astringens. 213
CAP.

ELENCHUS RERUM.

CAP. XII. De tussi ac asthmate con-
vulsivis. 214

Tussis mere convulsiva exemplum. ibid.
Tueros ut plurimum, raro adultiorei infestat. 214
A materia spasmatica nervos pneumonicos subeunte
excitatur. 216
Asthma quandoque pulmonum vitio accidit. ibid.
Interdum mere convulsivum à nervis solummodo af-
fetti procedit. 218
Historiis & exemplis confirmatur. 218. ad 222
Tussis convulsiva curatio. 222
Asthmatis spasmatici medicatio. 223

ELEN

ELENCHUS RERUM
IN TRACTATU
DE
SCORBUTO.

CAPUT I. Scorbuti descriptio;
ejus causa interna, & proxima potissimum in sanguine; dein aliquatenus in liquore nervoso radicata. 227

IN veteri medicina rara scorbuti mentio. ibid.
Principiorum symptomatum census instituitur.

Causa evidentes, quæ morbum inducunt aëris insalubritas & sanguinis crasis vitiata. 228

Non raro per contagium excitatur, quandoque hereditarius existit. 229, 230

Miasma scorbuticum vel in sanguine, vel in succo nervoso aut simul in utrisque continetur. 230

Sanguinis & vinorum dyscrasie comparantur. ibid.
Uti vinum ita sanguis ob duas principue causas agrotare solet. ibid.

Scil. propter aliquid extraneum & non rite miscibile.
hunc aut isti confusum, vel quoniam liquoris crasis pervertitur. 230, 231

Vinum & sanguis ob multas causas à recta temperie desciscant. 231

Cum maturitatem non attingunt, unde vinum in vappam degenerat, sanguis crudus fit. ibid.
Quandoque pars sulphurea nimium exaltatur, hinc vina immodice ebulliunt, sanguis febrilem in temperiem contrahit. 232

Interdum pars salina in fluorem evehitur, liquor inde in acetum transit, melancholia inducitur. ibid.

ELENCHUS RERUM.

Nonnunquam spiritu depresso particula sulphurea & saline simul combinata exaltantur, hinc vina rancia aut pendula evadunt. ibid.

Vina rancia sunt propter sulphuris cum sale combinati pradominium. 233

Pendula, ob salem evectum & fluore potitum sulphuris minori licet copia, intime adunum. ibid.

Sanguinis dyscrasia, pariter ac vini duplex, nempe sulphureosalina, ac salinosulphurea. ibid.

Utraque scorbuti parens. ibid.

In scorbutica sanguinis ranciditate, sulphure pradominii potito, sanguis nimium ebullit. ibid.

Remedia temperata convenient, 234

In mucilaginosa ejus constitutione sale pradominante, vini instar penduli, crassior evadit. ibid.

Quo ritu labes scorbutica liquori nervoso imprimitur. 235

Labes hæc in tribus potissimum consistit. ibid.

Vid. quod liquor pauperior evadit, quod à crassi spirito salina versus acetosam degenerat, quod particulis heterogeneis refarcitur. ibid.

CAP. II. De scorbuti causis remotioribus, à quibus nimirum massæ sanguinæ, & per consequens liquori nervoso, labes affigitur. 236

In causas dyscrasia sanguinis scorbutica tum sulphureosalina tum salinosulphurea inquiritur. ibid.

Aliorum sententia de origine scorbuti recensentur. 236, 237

Non semper lienis aut primarum viarum virtus contrahitur. 238, 239

De variis occasionibus & procatarxeos modis à quibus scorbutus originem suam ducere videtur. 239

Quam ob rationem aër insalubris scorbutum parit. 240

Qua-

EL ENCHUS RERUM

Quare febribus diuturnis & aliis morbis supervenit.

Quomodo hereditario contrahitur.	241
Unde per contagium serpit.	ibid.
Quomodo viscerum & primarum viarum culpa im- primitur.	242, 243
Quare tristitia & studia immodica scorbutum in- ducunt.	245
Labes scorbuticae & sanguine in cerebrum & genus nervosum derivatur.	246

C A P. III. De scorbuti differentiis, i-
tem de morbi hujus signis, sympto-
matis, causis, imprimisque de illis,
quæ propter labem sanguini impres-
sam oriuntur. 247

Scorbuti distinctio juxta dupl. causâ regionem, sc.
quod sanguine vel liquore nervoso potiores radices
egerit. ibid.

Secundum dupl. sanguinis affecti labem, quæ
vel sulphureosalina vel salinosulphurea, unde
scorbutus isdem nominibus insigniatur. ibid.

Quoad morbi originem, quatenus vel per contagium
vel per internam procatarxin oritur. ibid.

Juxta morbi statum in quantum inchoatus vel per-
fектus fuerit. ibid.

Signa & symptomata, eorum varia distinctiones.
247, 248

Oriuntur vel propter labem sanguini præcipue affi-
xam vel propter succi nervosi vitia vel propter u-
triusque humoris enormis facti, congressus. 248

Symptomata propter sanguinis dyscrasiam scorbuti-
cam recensentur una cum illorum fiendi modis &
rationibus. 249

Cujusmodi sunt lassitudo spontanea, respiratio diffi-
cilis. 250, 251

Pectoris angustia. 252

E L E N C H U S R E R U M.

<i>Pulsus inordinatus.</i>	254
<i>Passiones cordis, febres vagae.</i>	254, 255
<i>Sudores nocturni, urina lixivialis.</i>	255, 256
<i>Sputatio copiosa, gingivarum sanguinolentia & pustrefactio, dentium erosio, vacillatio, aut casus, oris fætor.</i>	257
<i>Macula & exanthemata varia.</i>	258
<i>Alvi fluxus, vomitus, nausea, cardialgia, rugitus, dysenteria, crebra hemorrhagia.</i>	260

C A P. I V. Symptomata & accidentia, quæ in scorbuto, propter labem cerebro & nervoso generi impressam, exoriri solent. 261

<i>Tusillanimitas & totius corporis languor, melancholia,</i>	ibid.
<i>Paralysias.</i>	262
<i>Dolores.</i>	263
<i>Horum variae species, alii leviores & cito transeuntes, alii graviores & difficulter mobiles.</i>	ibid.
<i>Posteriores vel fixi vel vagi.</i>	ibid.
<i>Dolores fixiores in variis partibus excitantur, sc. in ventre.</i>	264
<i>In variis abdominis partibus.</i>	266
<i>In lumbis & dorso.</i>	ibid.
<i>In pectore & pleura in capite.</i>	266, 267
<i>In cruribus.</i>	267
<i>Vertigo scorbutica.</i>	269
<i>Somnolentia & torpor, vigilia.</i>	269, 270

C A P. V. De scorbuti symptomatis, quæ propter conjunctas sanguinis & succi nervosi dyscrasias oriuntur. 271

<i>In hoc sensu sunt atrophia scorbutica, arthritis vagae.</i>	271, 272
	Rheu-

ELENCHUS RERUM.

Rheumatismus.	273
Quo ritu differunt morbi per se excitati & scorbus supervenientes.	274

CAP. VI. Scorbuti prognostica. 275

Plures pro desperatis habiti convaluerunt.	ibid.
Scorbutus ab intemperie sanguinis sulphureosalina agrius curatur, quam qui a salino sulphurea.	276
Febribus diuturnis, aliisque morbis chronicis supervenientis difficilioris curationis habetur.	ibid.
Morbus adhuc recens non raro sanationem perfectam admittit, radices altiores agens, vix untirpatur.	277
Remedia non unius generis adhibenda, sed sapius multum extanda.	ibid.
Scorbutus ingrauescens tandem hydropem vel phthisin inducit.	278

CAP. VII. De scorbuti curatione.

ibid.

Indicatio triplex, preservatoria, curatoria & vitalis.	ibid.
Indicatio preservatoria absolvitur catharticis & per vomitum & per secessum.	280. ad 283
Phlebotomia.	284
Digestivis.	285
Specificis, quorum varia extant species.	286
Electuaria, confectiones.	286, 287
Pulveres, pilulae.	288
Tabula, decotta.	289, 290
Infusiones.	290
Succi, syrapi.	291, 292
Aqua destillata.	292
Vina & cerevisia.	294

E L E N C H U S R E R U M,

C A P. VIII. De medicamentis , cujus-
que prædictarum formularum generis,
scorbutum , in constitutione calidiori,
& sanguinis dyscrasia sulphureosalina,
excitatum respicientibus. 295

*In dyscrasia sanguinis sulphureosalina remedia a-
cria & sale volatili prædicta multum nocent.*
ibid.

In his casibus medicamenta temperata indicantur.
ibid.

Horum formulæ variae , sc. electuaria.	295, 296
Confectiones, pulveres, pilula, tabula.	296, 297
Decocta, infusiones.	297, 298
Succi expressi, syrapi, aquæ destillata.	298, 299
Vina & cerevisia.	300

C A P. IX. De scorbuti curatione , qua
ipſi morbo & symptomatis præcipue
urgentibus occurritur. 301

*De curandis difficulti respiratione & paroxysmis asth-
maticis.* 302

De ventriculi affectibus scorbuto accidere solitu.

De dolore ventris & colica scorbutica. 303

De diarræa & affectibus dysentericis. ibid.

*De vertigine , ac leipothymia aliisque affectibus ei-
dem in affectione scorbutica adjungi solitus.* 305

De hemorrhagiis. 306

De vitiis oris , propter scorbutum oriundis. 308, 309

*De doloribus, crura , ac alios interdum artus, noctu
potissimum infestare solitus.* 310

De arthritide vaga scorbutica. 311

*De affectibus convulsivis & paralyticis , scorbuto
supervenire solitus.* 313

De

E L E N C H U S R E R U M.

De atrophia, item de febre scorbutica, que sape illius aut causa est aut effectus. 314, 315
De rheumatismo. 316
De hydrole. 317
De crepitu ossium. 318. ad 321

C A P. X. De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, oppiata & diæta, sive victus ratio in scorbuto requisita. 321

Cardiacorum formula. 322
Opiatorum in signis usus. 323
Opium preparata in forma liquida. ibid.
Regimen dieteticum. 322, 323
Principue circa aërem & habitaculi situm, cibum ac potum, atque corporis motum & quietem versatur. 323, 324

C A P. X I. Scorbuticorum historiæ quædam & casus rariores. 325

F I N I S.

